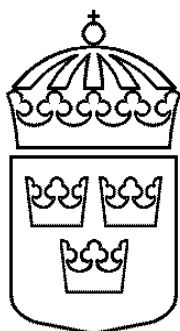

Regeringens skrivelse
2003/04:101

Årsredovisning för staten 2003

Regeringens skrivelse 2003/04:101

Årsredovisning för staten 2003

Regeringen överlämnar denna skrivelse till riksdagen.

Stockholm den 1 april 2004

Göran Persson

Bosse Ringholm
(Finansdepartementet)

Skrivelsens huvudsakliga innehåll

I skrivelsen lämnar regeringen en redogörelse för det ekonomiska utfallet i staten budgetåret 2003. Skrivelsen omfattar uppföljning av de budgetpolitiska målen, resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys samt det slutliga utfallet på statsbudgetens inkomstitlar och anslag under året. Vidare lämnas uppgifter om utvecklingen av statens ekonomi de senaste fem åren, redogörelse för statliga garantier, avgifter till och bidrag från EU, tillgångar och skulder i verksamheter där staten har ett väsentligt inflytande samt utvecklingen av statlig produktion. Myndigheter som fått revisionsberättelse med invändning omnämns och skälen för invändningarna anges. En redogörelse för den Europeiska revisionsrättens granskning av EU-medel lämnas. Slutligen ges en kort redogörelse för utvecklingen av den ekonomiska styrningen i staten.

Innehållsförteckning

1	Sammanfattning.....	17
1.1	Skrivelsens innehåll.....	17
1.2	Sammanfattning av det ekonomiska utfallet m.m.....	17
1.3	Kvalitetssäkring av årsredovisningen för staten.....	20
2	Uppföljning av de budgetpolitiska målen.....	25
2.1	Den offentliga sektorns finansiella sparande.....	25
2.2	Utgiftstaket för staten.....	26
3	Utvecklingen av statens ekonomi.....	31
3.1	Uppföljning av några viktiga mål för den ekonomiska utvecklingen	31
3.1.1	Mål för att minska ohälsan.....	31
3.1.2	Mål för att öka sysselsättningen och minska socialbidragsberoendet.....	33
3.1.3	Samlad bild av sjukskrivning, arbetslöshet m.m.....	35
3.2	Statsbudgetens utveckling.....	36
3.2.1	Statsbudgetens saldo.....	36
3.2.2	Statsbudgetens inkomster.....	36
3.2.3	Statsbudgetens utgifter.....	40
3.3	Nyckeluppgifter i balans- och resultaträkningarna.....	43
3.3.1	Statens nettoförmögenhet.....	44
3.3.2	Statsskulden.....	44
3.3.3	Transfereringar.....	47
3.3.4	Statens egen verksamhet.....	51
3.3.5	Över- respektive underskott i resultaträkningen.....	53
4	2003 års resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys.....	57
4.1	Omfattning och avgränsning.....	57
4.2	Konsoliderad resultaträkning.....	58
4.2.1	Intäkter.....	59
4.2.2	Kostnader.....	59
4.3	Konsoliderad balansräkning.....	60
4.3.1	Nettoförmögenheten.....	62
4.3.2	Övriga förändringar i balansräkningen.....	62
4.4	Finansieringsanalys.....	63
4.4.1	Statens verksamhet.....	64
4.4.2	Investeringar.....	64
4.4.3	Utlåning.....	65
4.4.4	Finansiella aktiviteter.....	65
4.4.5	Statens upplåning.....	65
4.5	Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar.....	66
4.5.1	Avgränsning av redovisningsenheten.....	66

4.5.2	Normering av redovisning	66
4.5.3	Transfereringar och skatter	66
4.5.4	Gemensam brytdag.....	67
4.5.5	Principer för konsolidering.....	67
4.5.6	Omklassificeringar av poster	67
4.5.7	Motpartsavstämning.....	67
4.5.8	Ändrade redovisningsprinciper, generellt	68
4.5.9	Ändrade redovisningsprinciper hos vissa myndigheter	70
4.5.10	Kommentarer till särskilda poster	71
4.5.11	Värderingsprinciper	72
4.6	Noter	73
4.6.1	Noter till resultaträkningen (1–12)	73
4.6.2	Noter till balansräkningen (13-52).....	86
4.6.3	Noter till finansieringsanalysen (53-62)	106
5	Statsbudgetens utfall.....	111
5.1	Statsbudgetens saldo 2003.....	111
5.2	Statsbudgetens inkomster 2003	113
5.2.1	Makroekonomiska förutsättningar.....	114
5.2.2	Statens periodiserade skatter.....	115
5.2.3	Skatt på arbete.....	116
5.2.4	Skatt på kapital.....	117
5.2.5	Skatt på konsumtion och insatsvaror	118
5.2.6	Statsbudgetens inkomster	120
5.2.7	Förklaring till redovisningen av fysiska och juridiska personers inkomstskatt	122
5.2.8	Skatter enligt resultaträkningen.....	124
5.2.9	Övriga inkomster på statsbudgeten.....	125
5.3	Statsbudgetens utgifter 2003.....	130
5.3.1	Statsbudgetens totala utgifter	130
5.3.2	Indragningar.....	133
5.3.3	Medgivna överskridanden	134
5.3.4	Politikområden	134
5.3.5	Realekonomisk fördelning av utgifter inom statsbudgetens utgiftsområden.....	136
5.3.6	Utgifter per utgiftsområde.....	140
5.3.6.1	Utgiftsområde 1 Rikets styrelse	141
5.3.6.2	Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	141
5.3.6.3	Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution	142
5.3.6.4	Utgiftsområde 4 Rättsväsendet	142
5.3.6.5	Utgiftsområde 5 Internationell samverkan.....	143
5.3.6.6	Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet.....	143
5.3.6.7	Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd.....	144
5.3.6.8	Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar.....	145
5.3.6.9	Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg.....	145
5.3.6.10	Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	146
5.3.6.11	Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	147
5.3.6.12	Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	147
5.3.6.13	Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad.....	148
5.3.6.14	Utgiftsområde 14 Arbetsliv	149

5.3.6.15	Utgiftsområde 15 Studiestöd	149
5.3.6.16	Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.....	149
5.3.6.17	Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid.....	150
5.3.6.18	Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande.....	150
5.3.6.19	Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling.....	151
5.3.6.20	Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård	152
5.3.6.21	Utgiftsområde 21 Energi.....	152
5.3.6.22	Utgiftsområde 22 Kommunikationer	152
5.3.6.23	Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	153
5.3.6.24	Utgiftsområde 24 Näringsliv.....	154
5.3.6.25	Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner	154
5.3.6.26	Utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m.	155
5.3.6.27	Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	156
5.3.7	Minskning av anslagsbehållningar.....	157
5.3.8	Riksgäldskontorets nettoutlåning.....	158
5.3.9	Kassamässig korrigerering	160
5.3.10	Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten.....	161
6	Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten.....	165
6.1	Olika avgränsningar av staten	165
6.2	Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten	165
6.3	Härledning av statsbudgetens saldo från resultaträkningen.....	167
7	Statliga garantier	173
7.1	Statens garantiportfölj	173
7.2	Portföljens riskprofil	177
7.3	Reserveringar för framtida garantiförluster.....	178
7.4	Tillgångar i garantiverksamheten	179
7.5	Jämförelse mellan reserveringar för förväntade förluster och olika slags tillgångar i garantiverksamheten	180
7.6	Betalningsflöden och garantiverksamhetens påverkan på statens finanser	180
8	Avgifter till och bidrag från EU.....	185
8.1	Avgiften till EU:s budget	185
8.2	Återflöde från EU-budgeten.....	186
8.3	Redovisning i resultaträkningen.....	186
8.4	Redovisning på statsbudgeten	187
8.5	Anslag finansierade med EU-medel.....	188
9	Sammanställning av verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över.....	193
9.1	Den statliga sektorns förmögenhet	193
9.2	AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten	195
9.3	Statliga bolag, banker och finansinstitut	196
9.4	Riksbanken	197
9.5	Pensionssystemets årsredovisning.....	197
10	Utveckling av statlig produktion.....	203
10.1	Den statliga produktionen.....	203

10.2	Produktionens delar	204
10.3	Utvecklingen inom olika verksamhetsområden	204
11	Riksrevisionens iakttagelser i årlig revision.....	213
11.1	Revisionsberättelser med invändning.....	213
12	Revision av EU-medel	219
12.1	Revisionsrätten	219
12.2	Utgångspunkter för Sveriges agerande avseende revisionsrättens iakttagelser	221
12.3	Revisionsrättens iakttagelser för 2002.....	221
13	Utveckling av den ekonomiska styrningen i staten	225

Tabellförteckning

1.1 Nyckeltal för det ekonomiska utfallet	18
2.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande i procent av BNP	25
2.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande	26
2.3 Utgiftstak för staten	26
2.4 Tekniska justeringar av utgiftstaket för staten 2003	27
2.5 Takbegränsade utgifter	27
3.1 Statsbudgetens utfall 1999–2003	36
3.2 Statens totala inkomster 1999–2003	37
3.3 Den offentliga sektorns periodiserade skatteintäkter 1999–2003	39
3.4 Statsbudgetens utgifter 1999–2003	41
3.5 Nyckeluppgifter i balans- och resultaträkningen	43
3.6 Statliga myndigheters innehav av statspapper	44
3.7 Statsskuldens utveckling och sammansättning	45
3.8 Nominella lån i svenska kronor	45
3.9 Valutaskulden	46
3.10 Statsskuldens kostnader	46
3.11 Transfereringar	47
3.12 Socialförsäkringar	47
3.13 Pensionstagare med ålderspension	48
3.14 Utbetalad ålderspension	48
3.15 Ersatta nettodagar med föräldrapenning	48
3.16 Arbetslösa personer i genomsnitt per månad 1999–2003	49
3.17 Övriga transfereringar	50
3.18 Studerande med studiemedel 1999–2003 Studiebidrag	51
3.19 Studerande med studiemedel 1999–2003 Studielån	51
3.20 Antal statligt anställda 1999–2003 fördelade på män respektive kvinnor	52
3.21 Antal statligt anställda 1999–2003 fördelade på åldersgrupper	52
3.22 Antal anställda 1999–2003 fördelade på sektorer	53
4.1 Konsoliderad resultaträkning	58
4.2 Konsoliderad balansräkning	61
4.3 Finansieringsanalys	64
4.4 Materiella investeringar	65
5.1 Statsbudgetens utfall 2003	111
5.2 Statsbudgetens saldo 2003 samt justering för större engångseffekter	112
5.3 Statsbudgetens utfall 2002–2003	113
5.4 Statsbudgetens inkomster 2002–2003	113
5.5 Makroekonomiska förutsättningar vid olika prognostillfällen	114
5.6 Offentliga sektorns och statens periodiserade skatter samt statsbudgetens inkomster	115
5.7 Skatt på arbete	116
5.8 Utveckling av underlag för skatt på arbete 2003	116
5.9 Skatt på kapital	118

5.10 Skatt på konsumtion och insatsvaror	119
5.11 Fördelning av energi- och koldioxidskatt	120
5.12 Statens periodiserade skatter och statsbudgetens inkomster	122
5.13 Inkomsttiteln Fysiska personers inkomstskatt	123
5.14 Inkomsttiteln Juridiska personers inkomstskatt	124
5.15 Beräkning av skatter enligt resultaträkningen med utgångspunkt från skatterna i statsbudgeten	124
5.16 Övriga inkomster, sammanfattning	125
5.17 Inkomster av statens verksamhet, översikt	126
5.18 Rörelseöverskott	126
5.19 Ränteinkomster	126
5.20 Aktieutdelning	127
5.21 Inkomster av försåld egendom	128
5.22 Återbetalning av lån	128
5.23 Kalkylmässiga inkomster	129
5.24 Statliga pensionsavgifter	129
5.25 Bidrag m.m. från EU	130
5.26 Skillnaden mellan utfall och beräknade utgifter i statsbudgeten 2003	130
5.27 Makroekonomiska förutsättningar för utgifterna	131
5.28 Statsbudgetens utgifter m.m. 2003	132
5.29 Indragningar 2003	133
5.30 Medgivna överskridanden 2003	134
5.31 Statsbudgetens utgifter fördelade på politikområden	135
5.32 Realekonomisk fördelning av statsbudgeten	136
5.33 Statsbudgetens utgiftsområden realekonomiskt fördelade 2003	140
5.34 UO 1 Rikets styrelse	141
5.35 UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	141
5.36 UO 3 Skatt, tull och exekution	142
5.37 UO 4 Rättsväsendet	142
5.38 UO 5 Internationell samverkan	143
5.39 UO 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	143
5.40 UO 7 Internationellt bistånd	144
5.41 Utfallet för biståndet 1997–2003	145
5.42 UO 8 Invandrare och flyktingar	145
5.43 UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	145
5.44 UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	146
5.45 UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	147
5.46 UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	147
5.47 UO 13 Arbetsmarknad	148
5.48 UO 14 Arbetsliv	149
5.49 UO 15 Studiestöd	149
5.50 UO 16 Utbildning och universitetsforskning	150
5.51 UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	150
5.52 UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	150
5.53 UO 19 Regionalutjämning och utveckling	151
5.54 UO 20 Allmän miljö- och naturvård	152
5.55 UO 21 Energi	152
5.56 UO 22 Kommunikationer	153
5.57 UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	153
5.58 UO 24 Näringsliv	154
5.59 UO 25 Allmänna bidrag till kommuner	154

5.60 UO 26 Statsskuldräntor m.m.	155
5.61 Räntor på statsskulden	155
5.62 Räntor och valutakurser 1999–2003 årsgenomsnitt	156
5.63 UO 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	156
5.64 Minskning av anslagsbehållningar 2003.....	157
5.65 Specifikation av anslag med anslagsbehållning över 1 000 miljoner kronor	157
5.66 Utgående reservation och ramöverföringsbelopp 2002 och ingående reservation och ramöverföringsbelopp 2003	158
5.67 Riksgäldskontorets nettoutlåning	159
5.68 Kassamässig korrigerig	160
5.69 Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	161
6.1 Jämförelse mellan resultaträkningen och statsbudgeten	166
6.2 Samband mellan några väsentliga saldomått	168
7.1 Statliga garantiåtaganden och utfästelser 2003-12-31.....	174
7.2 Reserveringar för framtida garantiförluster 2003-12-31	178
7.3 Värdepappersinnehav och andra placeringar, räntekonton hos RGK, likvida medel samt regressfordringar 2003-12-31	179
7.4 Garantiengagemang, reserveringar för förväntade förluster, nuvärdet av framtida avgifter samt tillgångar i garantiverksamheten 2003-12-31	180
7.5 Avgifter, infrianden, återvinningar samt administrationskostnader under budgetåret 2003	181
8.1 Periodiserat utfall 1999-2003	187
8.2 Avgifter till och bidrag från EU på statsbudgeten.....	187
8.3 Anslag finansierade med EU-medel	188
9.1 Den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital.....	194
9.2 Elimineringar avseende myndigheternas aktieinnehav (andelar i dotter- och intresseföretag)	195
9.3 Eliminering avseende AP-fondernas, PPM:s och Riksbankens innehav av statspapper samt PPM:s övriga tillgångar och skulder gentemot Riksgäldskontoret	195
9.4 AP-fondernas tillgångar och skulder 2003 (marknadsvärde).....	196
9.5 Inkomst- och premiepension, resultaträkning.....	198
9.6 Inkomst- och premiepension, balansräkning.....	199
10.1 Statens arbetsuppgifter	204
10.2 Produktionen inom statens olika verksamhetsområden 1993–2003	205

Diagramförteckning

3.1 Sjukskrivningsnivå efter kön, ålder och utbildningsnivå 2002	32
3.2 Sjukskrivningsvolym i relation till arbetskraftens storlek, 1965–2003	32
3.3 Reguljär sysselsättningsgrad (procent)	34
3.4 Socialbidragstagare (helårsekvivalenter)	35
3.5 Andelen invånare (helårsekvivalenter) i åldern 20–64 år som är i arbetslöshet, sjukskrivning, aktivitets- och sjukersättning respektive uppbär socialbidrag, 1990–2003	35
3.6 Statens nettoförmögenhet och statsskulden 1999–2003	44
3.7 Transfereringar 1999–2003	47
3.8 Socialförsäkring 1999–2003	47
3.9 Arbetsmarknad 1999–2003	49
3.10 Bistånd, invandrare och flyktingar 1999–2003	49
3.11 Statens egen verksamhet 1999–2003	51
3.12 Statens över-/underskott 1999–2003	53
4.1 Statens intäkter 2003 fördelade på typ av intäkt	59
4.2 Statens kostnader 2003 fördelat på typ av kostnad	59
5.1 Statsbudgetens faktiska och underliggande saldo 1990–2003	113
5.2 Mervärdesskatt uppdelad efter användning 2003	119
5.3 Privatinförsel av sprit 2000–2003	120
5.4 Procentuell fördelning av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden 2003, realekonomiskt fördelade	137
5.5 Statsbudgetens transfereringar per mottagargrupp 2003	137
7.1 Utveckling av garantiåtagandena 1997–2003	174
7.2 Återvinningar, statliga subventioner, avgifter, infrianden och administrationskostnader samt saldot för betalningsflödet 1999–2003	182
10.1 Statlig produktion och BNP 1990–2003, volymförändringar	203
10.2 Produktion av statliga tjänster fördelade på verksamhetsområden 2003	204
10.3 Produktion inom försvaret 1993–2003, volymförändringar	205
10.4 Produktion, förbrukning och löner i försvaret 1993–2003, volymförändringar	205
10.5 Produktion av statliga utbildningstjänster och grundforskning 1993–2003, volymförändringar	206
10.6 Produktion av statliga näringslivstjänster 1993–2003, volymförändringar	206
10.7 Produktion av samhällsskydd och rättsskipningstjänster 1993–2003, volymförändringar	207
10.8 Produktion av allmänna statliga förvaltningstjänster 1993–2003, volymförändringar	207
10.9 Produktion av tjänster vid Regeringskansliet, skattemyndigheterna och länsstyrelserna 1993–2003, volymförändringar	208
10.10 Produktion av vård och socialt skydd 1993–2003, volymförändringar	208

Bilagor:	
Bilaga 1	Ordlista
Bilaga 2	Statliga myndigheter
Bilaga 3	Statliga bolag
Bilaga 4	Specifikationer av statsbudgetens inkomster 2003
Bilaga 5	Specifikation av statsbudgetens utgifter 2003
Bilaga 6	Månadsfördelade inkomster
Bilaga 7	Månadsfördelade utgifter

1

Sammanfattning

1 Sammanfattning

1.1 Skrivelsens innehåll

Enligt lag (1996:1059) om statsbudgeten skall regeringen så snart som möjligt, senast nio månader efter budgetårets utgång, lämna en årsredovisning för staten till riksdagen. Efter önskemål från riksdagen lämnas årsredovisningen i anslutning till den ekonomiska vårpropositionen.

Årsredovisningen skall innehålla resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys samt det slutliga utfallet på statsbudgetens inkomstitlar och anslag.

Den årliga skrivelsen Årsredovisning för staten syftar till att ge en samlad bild av hur statens finansiella resultat och ekonomiska ställning successivt har utvecklats.

Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Riksförsäkringsverket och Riksgäldskontoret har lämnat underlag till skrivelsen (dnr Fi2004/1195 och Fi2004/1225).

De konsoliderade redovisningarna i årsredovisningen omfattar myndigheterna, inklusive affärsverken, under riksdagen och regeringen med undantag för Riksbanken, AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten. Dessutom ingår de allmänna försäkringskassorna och de fonder som redovisas av myndigheter, inklusive Riksbankens grundfond. Redovisningen omfattar all verksamhet i de ingående organisationerna oavsett finansiering. Resultaträkningen ger underlag för bedömningen av statens samlade resursförbrukning. Värdet av statens tillgångar och skulder redovisas i balansräkningen. Finansieringsanalysen visar statens betalningsflöden. I skrivelsen jämförs utfallet för 2003 i resultat- och balansräkningarna samt finansieringsanalysen med utfallet för 2002.

Statsbudgeten omfattar inkomster och utgifter som påverkar statens lånebehov. För att statsbudgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov redovisas även Riksgäldskontorets nettoutlåning och en kassamässig korrigering på statsbudgeten. I skrivelsen jämförs och kommenteras statsbudgetens utfall för 2003 dels med de budgeterade inkomsterna och utgifterna, dels med utfallet för 2002.

Utöver den redovisning som följer av budgetlagens krav redovisas flera aspekter av det ekonomiska utfallet. Översiktligt redovisas t.ex. utvecklingen av statens ekonomi den senaste femårsperioden samt en uppföljning av några viktiga mål för statens verksamhet. Här återfinns även viss könsuppdelad statistik. Vidare redovisas samlade tillgångar och skulder i verksamheter där staten har ett väsentligt inflytande.

I skrivelsen redovisas även Riksrevisionens iakttagelser i revisionsberättelser över myndigheternas årsredovisningar avseende det gångna budgetåret samt en redogörelse för revisionen av EU-medel. Vidare redovisas arbetet med utveckling av den ekonomiska styrningen i staten.

En närmare beskrivning av olika principer och avgränsningar av staten återfinns i kapitel 6 Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten.

1.2 Sammanfattning av det ekonomiska utfallet m.m.

Den ekonomiska utvecklingen och lågkonjunkturen i världen och Sverige påverkar naturligtvis statens resultat. Statsbudgeten visade ett

negativt saldo, resultaträkningen slutar med ett underskott och statsskulden har ökat. Detta efter en följd av år med positiva utfall.

De takbegränsade utgifterna för 2003 understeg det av riksdagen beslutade utgiftstaket för staten.

Minskade skatteintäkter påverkar utfallet på såväl statsbudgeten som statens resultat- och balansräkningar jämfört med föregående år.

I följande tabell redovisas några nyckeltal avseende det ekonomiska utfallet 2003, med jämförande tal avseende 2002.

Tabell 1.1 Nyckeltal för det ekonomiska utfallet

	Utfall 2002 Mdkr	Procent av BNP ¹⁾	Utfall 2003 Mdkr	Procent av BNP ²⁾
Den offentliga sektorns finansiella sparande	-6,1	-0,3	11,8	0,5
Statsbudgetens saldo	1,2	0,1	-46,3	-1,9
Utgiftstak	812	34,6	822	33,7
Takbegränsade utgifter	811,6	34,6	819,1	33,6
Statens nettoförmögenhet	-773	-32,9	-795	-32,6
Statsskuld	1 163	49,5	1 186	48,6
Årets över-/underskott i resultaträkningen	21	0,9	-19	-0,8
Garantiförbindelser ³⁾	693	27,2	705	28,9
EU-avgiften (periodiserad)	19	0,8	24	1

¹⁾ Rev. BNP för 2002 uppgår till 2 347,7 miljarder kronor (löpande priser).

²⁾ Prel. BNP för 2003 uppgår till 2 440,1 miljarder kronor (löpande priser).

³⁾ Exkl. kapitaltäckningsgarantier och investerarskyddet

Budgetpolitiska mål

Den offentliga sektorns finansiella sparande skall, enligt riksdagens beslut, uppgå till 2 procent av bruttonationalprodukten (BNP) i genomsnitt över en konjunkturcykel. I budgetpropositionen för 2003 angavs att överskottet för ett enskilt år bör anpassas till konjunkturläget. I ett svagt konjunkturläge kan det finansiella sparandet tillåtas understiga 2 procent av BNP så att de automatiska stabilisatorerna kan verka fullt ut. Den offentliga sektorns finansiella sparande uppgick 2003 till 12 miljarder kronor, motsvarande 0,5 procent av BNP. Det årliga genomsnittet sedan 2000 överstiger därmed fortfarande 2 procent av BNP. Det finansiella sparandet förbättrades med 18 miljarder kronor eller 0,8 pro-

centenheter som andel av BNP mellan 2002 och 2003.

De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten. För 2003 fastställde riksdagen utgiftstaket till 822 miljarder kronor. Utfallet för de takbegränsade utgifterna blev 819,1 miljarder kronor, vilket innebär ett underskridande på 2,9 miljarder kronor.

Utvecklingen av statens ekonomi

Riksdagen har ställt sig bakom de mål för minskad ohälsa som regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2003. De innebär:

- frånvaron från arbetslivet på grund av sjukskrivning skall i förhållande till 2002 halveras fram till 2008 och

- antalet nybeviljade aktivitets- och sjukersättningar (f.d. förtidspensioner) skall minska jämfört med 2002 års nivå. Hänsyn skall tas till den demografiska utvecklingen under perioden.

Under 2003 vände utvecklingen. Det sammanlagda antalet sjukskrivningsdagar minskade från 110,5 miljoner till cirka 106,5 miljoner. Målet för 2008 är 56,5 miljoner dagar.

Regeringen har också tagit initiativ till ett mål för sysselsättningen, vilket innebär:

- andelen reguljärt sysselsatta av befolkningen i åldern 20-64 år skall öka från 73,9 procent 1997 till 80 procent 2004.

Den reguljära sysselsättningsgraden 2003 uppgick till 77,6 procent.

Regeringen har också formulerat ett socialbidragsmål, vilket innebär:

- antalet socialbidragstagare skall halveras mellan 1999 och 2004; dvs. från 115 200 till 57 600 år 2004.

Mellan 1999 och 2002 minskade antalet socialbidragstagare (helårsbidrag) med 25 procent. Enligt preliminära beräkningar utifrån kommunernas kostnader beräknas antal helårsbidrag minska med nästan 5 000 under 2003 och uppgå till 81 200.

Kapitel 3 innehåller även femårsöversikter över statsbudgetens utveckling och över några nyckeluppgifter i resultat- och balansräkningarna.

Statens resultat- och balansräkningar

Årets underskott, dvs. skillnaden mellan intäkter och kostnader i resultaträkningen, uppgår till 19 miljarder kronor, vilket är en försämring med 40 miljarder kronor jämfört med 2002. Statens intäkter, inklusive finansiella intäkter, uppgick till 920 miljarder kronor, vilket är en minskning

med 54 miljarder kronor jämfört med 2002. De största förändringarna på intäktssidan kan hänföras till lägre skatteintäkter m.m. och lägre finansiella intäkter.

Statens kostnader, inklusive finansiella kostnader, uppgick till 956 miljarder kronor för 2003. Det är en minskning med 2,5 miljarder kronor jämfört med 2002.

Kostnaderna för transfereringar m.m. har ökat med sammanlagt 41 miljarder kronor till 697 miljarder kronor. Det är kostnaderna för pensioner som ökat mest.

Kostnaderna för statens egen verksamhet uppgick till 170 miljarder kronor 2003, vilket är en minskning med 8 miljarder kronor jämfört med 2002. Lönekostnaderna för statens personal har ökat med 4,3 miljarder kronor, medan försäkringstekniska avsättningar för pensioner minskat med 7 miljarder. Statens egna övriga driftkostnader har också minskat med 5 miljarder kronor, där förklaringen till stor del utgörs av en minskning av Riksgäldskontorets reservering för framtida garantiförluster.

Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag har ökat netto med 12 miljarder kronor.

Både de finansiella intäkterna och kostnaderna för förvaltningen av statskulden har minskat beroende på lägre räntor såväl i Sverige som utomlands. Minskningen av intäkterna är 25 miljarder kronor och av kostnaderna 36 miljarder kronor.

Statens balansräkning visar att nettoförmögenheten, dvs. skillnaden mellan tillgångarnas och skuldernas bokförda värde (motsvarande eget kapital), var -795 miljarder kronor vid utgången av 2003. Nettoförmögenheten har försämrats med 22 miljarder kronor jämfört med 2002. Den huvudsakliga orsaken är underskott i resultaträkningen på 19 miljarder kronor.

Statsskulden har ökat med 23 miljarder kronor jämfört med 2002 och uppgick vid utgången av 2003 till 1 186 miljarder kronor. Statsskulden motsvarar 48,6 procent av BNP, en minskning med 0,9 procentenheter jämfört med 2002. Ökningen av statsskulden, i nominella termer, beror främst på underskottet i statsbudgeten. Orsaken till att statsskulden inte ökade mer var främst att den starkare kronan minskade valutaskulden omräknat i kronor.

Statsbudgetens utfall

Statsbudgetens saldo 2003 uppgick till -46,3 miljarder kronor, vilket är en försämring jämfört

med 2002 med 47,5 miljarder kronor. I statsbudgeten beräknades saldot till -14,3 miljarder kronor. Ett negativt saldo innebär att staten lånar. Utfallet på statsbudgeten påverkas av ett flertal faktorer såsom förändringar av makroekonomiska förutsättningar, beteendeförändringar etc. samt ekonomiska konsekvenser av beslut.

Statsbudgetens utfall för 2003 har påverkats av vissa större engångseffekter. Störst är effekten av den tidigare gjorda överföringen av bostadsobligationer från AP-fonden. Under 2003 har bostadsobligationer till ett värde av 12,7 miljarder kronor lösts in och räntor på 1 miljard kronor erhållits. Justerat för engångseffekterna uppgick saldot till -64,1 miljarder kronor.

Statsbudgetens inkomster uppgick till 662 miljarder kronor 2003, vilket är 40 miljarder kronor lägre än beräknat i statsbudgeten. Utfallet för Skatter m.m. blev 29 miljarder kronor lägre än beräknat, varav 15 miljarder kronor avser Fysiska personers inkomstskatt och 16 miljarder kronor avser Juridiska personers inkomstskatt. Inkomster av försäld egendom blev betydligt lägre än budgeterat.

I förhållande till föregående år har statsbudgetens inkomster minskat med 68 miljarder kronor. Skatter m.m. minskade med 51 miljarder kronor. Av den totala inkomstminskningen förklaras 28 miljarder kronor av omläggningen av kommunkontosystemet.

Statsbudgetens utgifter m.m. uppgick till 708 miljarder kronor 2003, vilket är 7 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Jämfört med statsbudgeten inklusive tilläggsbudget blev utfallet 0,3 miljarder kronor högre. Statsbudgetens utgifter m.m. 2003 har minskat med 21 miljarder kronor jämfört med 2002. Rensat för omläggningen av kommunkontosystemet ökade utgifterna med cirka 10 miljarder kronor.

Utgifterna för utgiftsområden exklusive statskuldräntor m.m. blev 0,8 miljarder kronor lägre än beräkningen i statsbudgeten. Avvikelsen förklaras bl.a. av en tidigare- och en senareläggning av avgiften till Europeiska gemenskapen, vilket minskade utgifterna under 2003 med sammanlagt 5,8 miljarder kronor. Däremot ökade utgifterna med vardera 3,9 miljarder kronor för utgiftsområdena Arbetsmarknad och Allmänna bidrag till kommuner jämfört med statsbudgeten. Jämfört med föregående år har utgifterna för utgiftsområden exklusive statskuldräntor ökat med 3,3 miljarder kronor.

Statliga garantier

Statens totala garantiåtagande uppgick 2003 till 705 miljarder kronor, vilket är en ökning med 12 miljarder kronor (2 procent) jämfört med föregående år. I summan ingår inte kapitaltäckningsgarantier eftersom de är obegränsade till tid och belopp och därför inte kan värderas. Inte heller ingår investerarskyddet där uppgifter för närvarande saknas om storleken på de skyddade tillgångarna.

Störst är insättningsgarantin på 455 miljarder kronor, garantier om tillförsel av kapital på 93 miljarder kronor, exportgarantier och ukreditgarantier på 75 miljarder kronor samt kreditgarantier av olika slag på 68 miljarder kronor. Övriga åtaganden, främst pensionsgarantier, uppgår till 13 miljarder kronor.

Insättningsgarantin och investerarskyddet har ännu inte behövt tas i anspråk sedan de infördes 1996 respektive 1999.

Avgifter till och bidrag från EU

Kostnaden för EU-avgiften 2003 uppgick till 24 miljarder kronor, vilken skall jämföras med 19 miljarder kronor 2002. EU-avgiften 2003 utgjorde 1 procent av bruttonationalprodukten. Det är den BNI-baserade avgiften som ökat mellan 2002 och 2003. Ökningen beror på att det procentuella uttaget har höjts.

Intäkterna av bidrag från EU har ökat med 0,5 miljarder kronor.

Sammanställning av verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över

Sammanställningen av verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över innefattar utöver de myndigheter under regering och riksdag, som konsolideras i statens resultat- och balansräkningar, även Premiepensionsmyndigheten, AP-fonderna och Riksbanken. Vidare ingår statliga bolag, banker och finansinstitut där statens ägarandel uppgår till minst 20 procent samt Allmänna arvsfonden.

Sammantaget uppgick den samlade nettoförmögenheten, dvs. skillnaden mellan tillgångar och skulder (motsvarande eget kapital), för det vidare begreppet statliga sektorn, efter elimineringsringar till -5 miljarder kronor. Det är en förbättring med 86 miljarder kronor jämfört med 2002, då denna negativa nettoförmögenhet uppgick till -91 miljarder kronor. Förbättringen beror främst på AP-fondernas ökning av eget kapital. Minskningen av myndigheternas nettoförmögenhet är i första hand hänförlig till årets

underskott på 19 miljarder kronor i statens resultaträkning. Bland bolagen har Vattenfall AB ökat det egna kapitalet med 7,4 miljarder kronor.

Totalt finns ett sextiofem företag där staten äger mer än 20 procent av aktierna. Företagens bokförda värde uppgår totalt till 191 miljarder kronor (statens andel). De sex största företagen är Vattenfall AB, TeliaSonera AB, Sveaskog AB, LKAB, Civitas holding AB (Vasakronan) och Akademiska Hus AB, vilka tillsammans svarar för 74 procent av det totala bokförda värdet. Enbart Vattenfall och TeliaSonera motsvarar 54 procent av det bokförda värdet.

En *sammanfattande årsredovisning av ålderspensionssystemet* lämnas i avsnitt 9.5. Där redovisas avgiftstillgång och pensionskund enligt en beräkningsteknisk modell.

Utveckling av statlig produktion

Den statliga tjänsteproduktionen ökade sammantaget med knappt en procent 2003 och uppgick till närmare 220 miljarder kronor räknat i löpande priser.

Riksrevisionens iakttagelser

Riksrevisionens årliga revision har resulterat i att 19 myndigheter fått invändning i revisionsberättelser för räkenskapsåret 2003. Motsvarande antal 2002 var 14 myndigheter.

Revision av EU-medel

Revisionsrättens iakttagelser under 2002 anger att Europeiska kommissionen gjort betydande framsteg i genomförandet av den administrativa reformen, vilken bl.a. innebär förstärkning av den interna styrningen och kontrollen. Sverige behandlas i princip inte i revisionsrättens årsrapport avseende 2002. Endast några få kommentarer avseende frågor av teknisk karaktär lämnas.

Efter beredning av rättens årsrapport beslutade Ekofinrådet att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2002.

1.3 Kvalitetssäkring av årsredovisningen för staten

Kvalitetssäkring av årsredovisningen för staten sker främst genom Riksrevisionens revision av myndigheternas årsredovisningar, vilka avrapporteras innan denna skrivelse lämnas till

riksdagen, och ligger till grund bl.a. för de delar i skrivelsen som är lagreglerade.

Vidare sker kvalitetskontroll genom kvalitets-säkringsrutiner vid Ekonomistyrningsverkets konsolideringsarbete och genom systematiserad process vid Finansdepartementets arbete med

skrivelsen. Kontrollerna innefattar t.ex. kontroll av att myndigheternas rapporterade finansiella information överensstämmer med årsredovisningarna, formella kontroller, rimlighetskontroller samt analys av poster.

2

Uppföljning av de budgetpolitiska målen

2 Uppföljning av de budgetpolitiska målen

De budgetpolitiska mål som riksdagen har beslutat om innebär att:

- Den offentliga sektorns finansiella sparande skall uppgå till 2 procent av BNP i genomsnitt över en konjunkturcykel. För 2003 beslutade riksdagen våren 2000 att det finansiella sparandet skulle uppgå till 2,0 procent av BNP.
- De takbegränsade utgifterna skall rymmas inom beslutade utgiftstak för staten. För 2003 har riksdagen fastställt utgiftstaket till 822 miljarder kronor.

inte i den statliga sektorn utan räknas till företagssektorn.

Målet för den offentliga sektorns finansiella sparande infördes 1997. Överskottsmålen har t.o.m. 2001 överträffats med god marginal. I den svaga konjunkturen de senaste åren har finanspolitiken kunnat ges en expansiv inriktning eftersom överskotten var stora under den tidigare goda konjunkturen. År 2002 uppstod ett mindre underskott i det finansiella sparandet. Under perioden 2000-2002 har överskottet i de offentliga finanserna varit i genomsnitt 2,5 procent av BNP per år.

2.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Det finansiella sparandet för den offentliga sektorn är resultatet av samtliga transaktioner som påverkar den offentliga sektorns finansiella nettoförmögenhet. Finansiella transaktioner som köp och försäljning av aktier och andra finansiella tillgångar påverkar således inte det finansiella sparandet. Detsamma gäller värdeförändringar på tillgångar och skulder.

Målet för det finansiella sparandet omfattar hela den offentliga sektorn som den definieras i nationalräkenskaperna (NR), dvs. förutom staten även ålderspensionssystemet och den kommunala sektorn. Det finansiella sparandet påverkas därför inte av transaktioner mellan den offentliga sektorns olika delar. Till ålderspensionssystemet räknas AP-fonderna och premiepensionssystemet. Den kommunala sektorn omfattar kommuner och landsting. Affärsverken ingår enligt nationalräkenskapernas definition

Tabell 2.1 Den offentliga sektorns finansiella sparande i procent av BNP

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Mål	-3,0	0,0	0,5	2,0	2,5	2,0	2,0
Utfall	-1,0	1,9	2,3	5,1	2,9	-0,3	0,5

Sedan Årsredovisningen 2002 har redovisningsprinciperna av skatter ändrats i nationalräkenskaperna så att skatten redovisas på det år då inkomsten och skattskyldigheten uppstår. Förändringen av redovisningsprincipen har stora konsekvenser för vissa år för den offentliga sektorns finansiella sparande. Det största överskottet redovisas nu på högkonjunkturåret 2000 i stället för som i Årsredovisningen 2002 på 2001. Den nya redovisningsprincipen medför ett underskott i det finansiella sparandet 2002.

Riksdagen fastställde våren 2000 målet för överskottet i de offentliga finanserna 2003 till 2,0 procent av BNP. Om den ekonomiska utvecklingen väsentligt skulle avvika från den då aktuella bedömningen skulle emellertid målet

omprövas. I budgetpropositionen för 2003 angavs att överskottet för ett enskilt år bör anpassas till konjunkturläget. I ett svagt konjunkturläge kan det finansiella sparandet tillåtas understiga 2 procent av BNP så att de automatiska stabilisatorerna kan verka fullt ut.

I budgetpropositionen för 2003 bedömdes överskottet i de offentliga finanserna bli 1,6 procent av BNP i periodiserade termer och BNP bedömdes växa med 2,5 procent. Enligt NR:s preliminära utfall blev överskottet 0,5 procent av BNP och BNP ökade med 1,6 procent. Den svagare BNP-tillväxten förklarar till stor del det svagare utfallet för det finansiella sparandet. Det finansiella sparandet påverkades dessutom av svagare skatteintäkter än förväntat, även med hänsyn taget till den ekonomiska utvecklingen. Det årliga genomsnittet sedan 2000 överstiger därmed 2 procent av BNP. Det finansiella sparandet förbättrades med 18 miljarder kronor eller 0,8 procentenheter som andel av BNP mellan 2002 och 2003.

Tabell 2.2 Den offentliga sektorns finansiella sparande

Miljarder kronor

	Utfall 2002	BP2003 ¹	Utfall 2003	Utfall- BP2003
Inkomster	1 301	1 379	1 369	-10
varav skatter och avgifter	1 169	1 247	1 233	-15
Utgifter	1 307	1 341	1 357	16
Finansiellt sparande	-6	37	12	-26
<i>Procent av BNP</i>	<i>-0,3</i>	<i>1,6</i>	<i>0,5</i>	<i>-1,1</i>

Anm. BP2003 = Budgetpropositionen för 2003

Anm. Beloppen är avrundade och överensstämmer därför inte alltid med summan.
¹ Till följd av förändrade redovisningsprinciper efter BP2003 har såväl inkomster som utgifter justerats upp med ca 50 miljarder kronor avseende mervärdesskatt på den offentliga sektorns förbrukning och investeringar. Dessutom har inkomstskatterna justerats upp med 2 miljarder kronor till följd av ändrad periodisering i NR.

2.2 Utgiftstaket för staten

Utgiftstaket för staten infördes budgetåret 1997. Utgiftstaket har klarats samtliga år (se tabell 2.3). Syftet med utgiftstaket är framför allt att ge riksdagen och regeringen förbättrad kontroll över anvisade medel och utgiftsutvecklingen, vilket möjliggör en bättre finansiell styrning. Genom att riksdagen beslutar om ett tak för utgifterna tydliggörs även behovet av prioriteringar mellan olika utgiftsområden. Vidare ger utgiftstaket budgetpolitiken en långsiktig inriktning med hög förutsägbarhet, vilket främjar tro-

värdigheten i den ekonomiska politiken. Utgiftstaket för staten underlättar därmed möjligheten att uppnå målet för det finansiella sparandet i den offentliga sektorn.

Tabell 2.3 Utgiftstak för staten

Miljarder kronor

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Takbegränsade utgifter	698,9	718,0	751,5	760,0	786,3	811,6	819,1
Budgerings- marginal	24,1	2,0	1,5	5,0	4,7	0,4	2,9
Utgiftstak för staten	723,0	720,0	753,0	765,0	791,0	812,0	822,0

De takbegränsade utgifterna omfattar utgifterna för 26 utgiftsområden (nr 1–25 och 27) samt utgifterna för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten. Utgiftsområde 26 Statsskuldsväntor m.m. ingår inte eftersom riksdagen och regeringen i mycket begränsad omfattning kan påverka dessa utgifter på kort sikt. De takbegränsade utgifterna utgörs av faktiskt förbrukade anslagsmedel, vilket innebär att även myndigheternas utnyttjande av ingående reserverationer, anslagssparande och anslagsskredit ingår.

Skillnaden mellan det fastställda utgiftstaket och de takbegränsade utgifterna utgörs av budgeringsmarginalen. Dess syfte är att utgöra en buffert mot såväl makroekonomisk osäkerhet som den osäkerhet som finns kring de finansiella konsekvenserna av fattade beslut. Om budgeringsmarginalen tas i anspråk innebär det i regel att överskottet i de offentliga finanserna försämras.

Riksdagen fastställde våren 2000 utgiftstaket för staten för budgetåret 2003 till 847 miljarder kronor. Med anledning av olika riksdagsbeslut om tekniska justeringar har utgiftstaket reviderats sedan dess (se tabell 2.4). Utgiftstaket för 2003 fastställdes slutligt av riksdagen våren 2003 till 822 miljarder kronor i enlighet med förslag i 2003 års ekonomiska vårproposition.

Tekniska justeringar av utgiftstaket motiveras av förändringar som inte har någon effekt på utgifterna för den offentliga sektorn eller som inte påverkar den offentliga sektorns finansiella sparande, men som ändå påverkar storleken på de takbegränsade utgifterna.

De flesta tekniska justeringar av utgiftstaket för 2003 har motiverats av inkomstskatteförslag som, för att vara neutrala för kommunsektorn,

inneburit förändringar av statsbidragen till kommunerna. Sådana förändringar av statsbidragen påverkar därmed storleken på de takbegränsade utgifterna, men inte den offentliga sektorns konsoliderade utgifter. Andra tekniska justeringar har motiverats av att högre utjämningsbidrag till kommuner motsvaras av en lika stor ökning av utjämningsavgiften på statsbudgetens inkomstsida.

I enlighet med tidigare praxis har utgiftstaket efter respektive justering avrundats till hela miljarder kronor.

Tabell 2.4 Tekniska justeringar av utgiftstaket för staten 2003

Miljarder kronor

	2003
Ursprungligt utgiftstak enligt förslag i VP2000	847,0
Sänkt statsbidrag till kommuner p.g.a. begränsad avdragsrätt för allmän pensionsavgift	-5,0
Höjt statsbidrag till kommuner p.g.a. höjt särskilt grundavdrag	2,0
Flytt av vissa av Riksgäldskontorets kostnader för statens upplåning från utgiftsområde 2 till utgiftsområde 26	-0,2
Utgiftstak enligt förslag i BP2001	844,0
Sänkt statsbidrag till kommuner p.g.a. omläggning av kommunkontosystemet	-31,4
Högre statligt utjämningsbidrag till kommuner	2,9
Höjt statsbidrag till kommuner p.g.a. höjt grundavdrag	2,5
Utgiftstak enligt förslag i BP2003	818,0
Höjt statsbidrag till kommuner p.g.a. höjt grundavdrag ¹	0,5
Utgiftstak till följd av förslag i motion 2002/03:Fi230¹	819,0
Högre statligt utjämningsbidrag till kommuner	2,5
Slutligt utgiftstak enligt förslag i VP2003	822,0

Anm.: VP2000=2000 års ekonomiska vårproposition

Anm.: BP2001=Budgetpropositionen för 2001

Anm.: BP2003=Budgetpropositionen för 2003

Anm.: VP2003=2003 års ekonomiska vårproposition

¹ I motion 2002/03:Fi230 (s, v, mp) föreslogs en ytterligare höjning av grundavdraget jämfört med BP2003, vilket föranledde finansutskottet (2002/03:FiU1) att föreslå motsvarande uppräknings av det generella statsbidraget och en teknisk justering av utgiftstaket.

Enligt statsbudgetens utfall uppgick de utgifter som omfattas av utgiftstaket till 819,1 miljarder kronor. Därmed underskreds utgiftstaket med 2,9 miljarder kronor.

Utgifterna exklusive statsskuld räntor blev 0,8 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten. Avvikelsen förklaras bl.a. av lägre utgifter för främst följande utgiftsområden:

Utgiftsområde	Mdkr
7 Internationellt bistånd	-1,2
15 Studiestöd	-1,7
22 Kommunikationer	-1,0
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	-5,4

Avvikelsen förklaras bl.a. av högre utgifter för främst följande utgiftsområden:

Utgiftsområde	Mdkr
10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	2,1
13 Arbetsmarknad	3,9
25 Allmänna bidrag till kommuner	3,9

Tabell 2.5 Takbegränsade utgifter

Miljarder kronor

	Utfall 2002	SB 2003 ¹	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Utgifter exkl. statsskuld räntor	658,0	662,1 ²	661,3	-0,8
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	153,6	156,0	157,8	1,8
Takbegränsade utgifter	811,6	818,1	819,1	1,0
Budgeringsmarginal	0,4	0,9	2,9	2,0
Utgiftstak för staten	812,0	819,0	822,0	3,0

Anm.: SB2003=Statsbudget för 2003

¹ Den av riksdagen ursprungligt fastställda statsbudgeten för 2003, dvs. exkl. riksdagens beslut enligt prop. 2002/03:46 Folkomröstning om införande av euron samt tilläggsbudget i samband med 2003 års ekonomiska vårproposition och budgetpropositionen för 2004.

² Inkl. posten Minskning av anslagsbehållningar på 0,4 miljarder kronor.

Utfallet för ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten uppgick till 157,8 miljarder kronor, vilket är 1,8 miljarder kronor högre än beräkningen i budgetpropositionen för 2003. I kapitel 5 Statsbudgetens utfall redovisas skillnader mellan utfall och budgeterade belopp för utgiftsområden och vissa anslag.

3

Utvecklingen av statens ekonomi

3 Utvecklingen av statens ekonomi

I föreliggande avsnitt redovisas inledningsvis en uppföljning av några viktiga mål som stödjer den ekonomiska politiken och som även har stor betydelse för utvecklingen av statens ekonomi. Därefter redovisas en femårsöversikt över statsbudgetens utveckling respektive utvecklingen av vissa nyckeluppgifter hämtade ur statens resultat- och balansräkningar.

3.1 Uppföljning av några viktiga mål för den ekonomiska utvecklingen

3.1.1 Mål för att minska ohälsan

Regeringen föreslog i budgetpropositionen för 2003 mål för minskad ohälsa. De föreslagna målen innebär att:

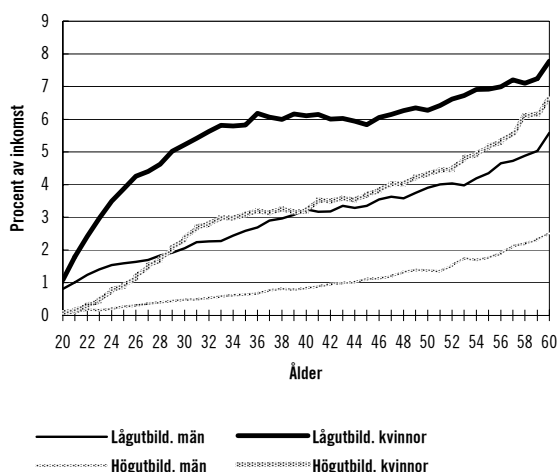
- frånvaron från arbetslivet på grund av sjukskrivning skall i förhållande till 2002 halveras fram till 2008 och
- antalet nybeviljade aktivitets- och sjukersättningar (f.d. förtidspensioner) skall minska jämfört med 2002 års nivå. Hänsyn skall tas till den demografiska utvecklingen under perioden.

Riksdagen har ställt sig bakom målen (bet. 2002/03:SfU1, rskr. 2002/03:72). Bakgrunden till målen var den snabba ökningen av sjukskrivningarna mellan 1997 och 2002.

Sjukskrivningsvolymen mer än fördubblades mellan 1997 och 2002, och utgifterna på statsbudgeten för sjukpenning ökade under samma period från 16 till 48 miljarder kronor i löpande priser. Under samma period ökade antalet förtidspensionärer med 65 000 till nära 500 000 personer.

Ökningen skall ses i ljuset av att sjukskrivningarna nådde en mycket låg nivå kring 1997 och att den totala sjukskrivningsvolymen 2002 var rekordhög. Inte ens i slutet av 1980-talet, då framför allt den korta sjukfrånvaron var hög, var sjukskrivningarna lika omfattande. Det betyder att målet om en halvering av sjukskrivningarna är ambitiöst. En så låg nivå som halveringen innebär har bara uppnåtts under enstaka år de senaste decennierna.

Kvinnor är överrepresenterade bland de sjukskrivna och svarar för ca två tredjedelar av alla sjukskrivningsdagar, vilket är en betydande ökning jämfört med åren kring 1990. Dagens sjukskrivningsnivå för män är inte särskilt hög i ett långt tidsperspektiv, medan skillnaderna mellan kvinnor och män tenderar att öka. Kvinnor är mer sjukskrivna än män oavsett ålder, utbildning, familjetyp eller bransch. Vidare varierar sjukskrivningarna med ålder och utbildningsnivå. De skillnader som finns mellan sektorer, branscher och yrken avspeglar till största delen köns- och åldersammansättningen inom respektive delgrupp.

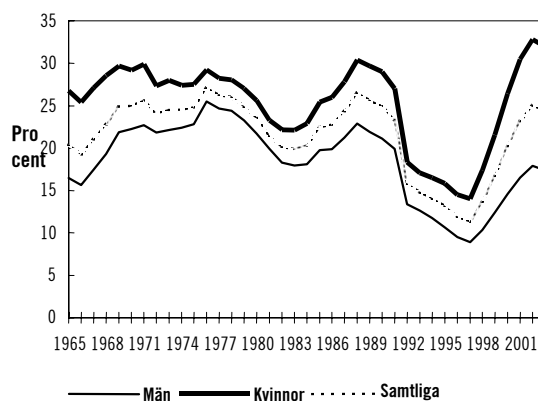
Diagram 3.1 Sjukskrivningsnivå¹ efter kön, ålder och utbildningsnivå 2002

¹ Sjukpenning som andel av total inkomst på årsbasis. Detta mått underskatter sjukskrivningen för personer med inkomst över taket i sjukförsäkringen. Felet är emellertid marginellt, vilket framgår av Statistiska centralbyråns rapport "Vad kostar sjukskrivningarna?", bilaga 1.

Det finns även stora regionala skillnader i sjukskrivning och andelen förtidspensionärer. Regioner med svag arbetsmarknad har ofta även höga ohälsotal.

Ökningen under perioden 1997–2002 var tämligen jämnt fördelad mellan olika grupper och regioner. Den stora förändringen var ökningen av de långa sjukskrivningarna. Antalet långtidssjukskrivna tredubblades mellan 1997 och 2003 och uppgick vid slutet av 2003 till ca 135 000 personer.

De kraftiga fluktuationerna i sjukskrivning under de senaste 15 åren kan bedömas utifrån många aspekter. Utöver konjunkturen har förändringar i ekonomiska incitament för individer och arbetsgivare, försäkringsadministration, arbetsmiljö och förändrade attityder till sjukskrivning bland såväl individer och arbetsgivare som läkare haft betydelse. Till exempel medförde införandet av en karensdag och en sjuklöneperiod som finansieras av arbetsgivaren en kraftig minskning av den korta sjukfrånvaron under 1992 och 1993.

Diagram 3.2 Sjukskrivningsvolym i relation till arbetskraftens storlek, 1965–2003

Regeringens åtgärder 2003

Riksdagen beslutade med anledning av budgetpropositionen för 2003 att tillföra socialförsäkringens administration närmare 500 miljoner kronor per år för arbetet mot ohälsan 2003 och 2004. Resurserna skall bland annat användas till att anställa flera rehabiliteringssamordnare och kontaktpersoner.

Under våren 2003 lade regeringen fram förslag till riksdagen (prop. 2002/03:89) i syfte att öka användningen av deltidssjukskrivning när den enskilde har viss arbetsförmåga kvar. I propositionen föreslogs att deltagande i avstämningsmöten hos försäkringskassan för bedömning av det medicinska tillståndet, arbetsförmågan och behovet av rehabilitering skall vara obligatoriskt för den enskilde. Riksdagen beslutade i enlighet med regeringens förslag (bet. 2002/03:SfU10, rskr. 2002/03:227). De nya reglerna trädde i kraft den 1 juli 2003.

Från den 1 juli 2003 används en ny blankett för läkarintyg. Intyget har utformats på ett sådant sätt att det underlättar för läkaren att avgöra om patienten skall vara sjukskriven på hel- eller deltid. Syftet med det nya intyget är att patientens faktiska arbetsförmåga skall framgå tydligare för försäkringskassan som skall besluta om rätten till ersättning från sjukförsäkringen.

Den 1 juli 2003 trädde även ett antal andra åtgärder i kraft för att stimulera till förebyggande insatser och rehabiliteringsinsatser hos arbetsgivarna och begränsa statens utgifter för sjukskrivningarna. Sjuklöneperioden för arbetsgivare förlängdes från 14 till 21 dagar och ersättningsnivån sänktes med motsvarande 2,4 procent.

Utfallet 2003

Under 2003 vände utvecklingen avseende sjukskrivningar. Antalet av försäkringskassan ersatta sjukskrivningsdagar minskade med nära 5 procent. Antalet av arbetsgivaren ersatta sjuklönedagar, som också ingår i målet om sjukskrivningsdagar, minskade marginellt under första halvåret 2003, men ökade under andra halvåret, i första hand på grund av införandet av en tredje sjuklönevecka den 1 juli 2003. Det sammanlagda antalet sjukskrivningsdagar minskade från 110,5 miljoner dagar till ca 106,5 miljoner. Målet för 2008 är 56,5 miljoner dagar.

Det var framför allt de kortare sjukskrivningarna som minskade under 2003. Mot slutet av året minskade även de något längre sjukskrivningarna.

Nybeviljandet av aktivitets- och sjukersättningar uppgick till 59 000 under 2003, vilket understeg målet om högst 64 000 nybeviljanden per år. Det sammanlagda antalet personer med aktivitets- och sjukersättning ökade emellertid med 20 000 personer till 507 000.

Vidare ökade andelen deltidssjukskrivningar. Detta kan tyda på att aktörerna – den sjukskrivne, försäkringens administratörer, arbetsgivare och läkare – verkar på ett mer aktivt sätt än tidigare för att den sjukskrivne skall kunna ta tillvara arbetsförmågan och återgå till arbete på deltid. Det minskade antalet nya sjukfall är sannolikt också till en del en effekt av en försvagad konjunktur.

De allra längsta sjukfallen – de som överstiger två år – fortsätter emellertid att öka.

Utgifterna för ohälsan på statsbudgeten uppgick sammanlagt till 121 miljarder kronor 2003, vilket motsvarar ca 15 procent av utgifterna under utgiftstaket. För utgifterna för sjukpenning motverkades nedgången i sjukskrivningsvolymen 2003 nästan helt av en ökning av den genomsnittliga dagersättningen. Vad gäller aktivitets- och sjukersättning ökade såväl volym som genomsnittlig dagersättning.

Regeringen avser att göra en mer omfattande avstämning av regeringens mål för minskad ohälsa i samband med budgetpropositionen för 2005.

3.1.2 Mål för att öka sysselsättningen och minska socialbidragsberoendet

Sysselsättningsmålet

I budgetpropositionen för 1999 föreslog regeringen ett sysselsättningsmål. Andelen reguljärt sysselsatta av befolkningen i åldern 20–64 år skulle öka från 73,9 procent 1997 till 80 procent 2004. Målet har fastställts av riksdagen (bet. 1998/99:FiU1, rskr. 1998/99:38). Huvudmotivet för målet är att sysselsättning har en grundläggande betydelse för finansieringen av offentlig verksamhet, inte minst mot bakgrund av förestående demografiska utveckling.

Bättre utveckling än väntat åren 1998–2001

Åren 1998–2001 var såväl BNP- som sysselsättningstillväxten starkare än vad som förväntades då målet lades fast. BNP-tillväxten var i genomsnitt 3,4 procent. Antalet reguljärt sysselsatta i åldersgruppen 20–64 år ökade med i genomsnitt 1,8 procent eller 71 000 personer årligen. Befolkningstillväxten i åldersgruppen var också starkare än beräknat, då den förväntade sammantagna ökningen på 44 000 personer under perioden i stället blev 79 000. Det beror på en högre nettoinvandring än väntat. Invandringen blev högre än beräknat och utvandringen lägre. Den reguljära sysselsättningsgraden uppgick 2001 till 78,2 procent, vilket kan jämföras med förväntade 77,4 procent. Om befolkningstillväxten i stället hade blivit den förväntade skulle den reguljära sysselsättningsgraden ha uppgått till 78,8 procent. Sannolikt förklarar dock den högre befolkningstillväxten delvis den högre sysselsättningstillväxten. Till viss del förklaras också sysselsättningsuppgången av en ökad sjukfrånvaro under perioden. Personer som har en anställning eller är egna företagare, men är tillfälligt frånvarande från sitt arbete till exempel till följd av sjukdom, klassificeras i Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning (AKU) som sysselsatta. Om en vikarie anställs räknas även denna som sysselsatt. Det medför att det är fler personer

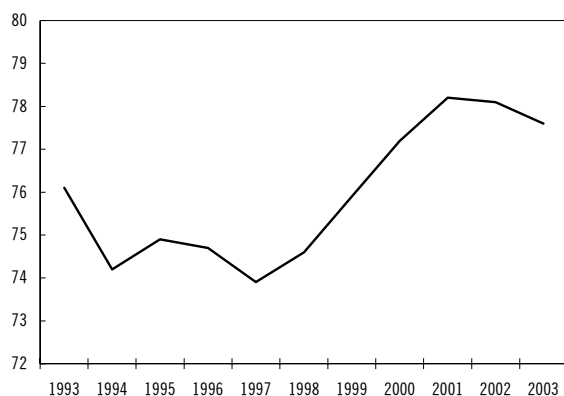
som i AKU räknas som sysselsatta än vad det är som faktiskt arbetar.

I samband med stigande sysselsättning sjönk den öppna arbetslösheten, från 6,5 procent av arbetskraften 1998 till 4,0 procent 2001. Den goda utvecklingen medförde att statens utgifter för stöd till arbetsmarknaden minskade. Mellan 1998 och 2001 minskade stödet till arbetsmarknaden från statsbudgeten med sammanlagt ca 15 miljarder kronor. Utgiftsminskningen hänförde sig i huvudsak till inköp av arbetsmarknadsutbildning.

Sämré utveckling än väntat åren 2002–2003

Till skillnad från perioden 1998–2001 präglades 2002 och 2003 av en lägre BNP- och sysselsättningstillväxt än vad som väntades då sysselsättningsmålet lades fast. BNP-tillväxten var i genomsnitt 1,9 procent. Antalet reguljärt sysselsatta ökade 2002 med endast 10 000 och minskade 2003 med 7 000. Samtidigt fortsatte befolkningstillväxten att överträffa den förväntade. Sammantaget växte befolkningen i åldern 20–64 år med 48 000 personer mot väntade 22 000. Den reguljära sysselsättningsgraden 2003 uppgick till 77,6 procent jämfört med förväntade 79,1 procent.

Diagram 3.3 Reguljär sysselsättningsgrad¹ (procent)

¹ Andelen reguljärt sysselsatta av befolkningen i åldern 20–64 år
Källa: Statistiska centralbyrån

Det svagare arbetsmarknadsläget medförde ökade utgifter på statsbudgeten för stöd till arbetsmarknaden.

Främst var det utgifterna för arbetslöshetsstöd och aktivitetsstöd som ökade. Dessutom infördes ett särskilt sysselsättningsstöd till kommuner och landsting på statsbudgetens inkomstsida. Sammantaget ökade statens stöd till arbetsmarknaden med ca 11 miljarder kronor mellan 2001 och 2003. Hälften av ökningen utgörs av stöd på statsbudgetens inkomstsida.

Statens totala stöd till arbetsmarknaden uppgick 2003 till 64,2 miljarder kronor på statsbudgetens utgiftssida och till 6,8 miljarder kronor på statsbudgetens inkomstsida.

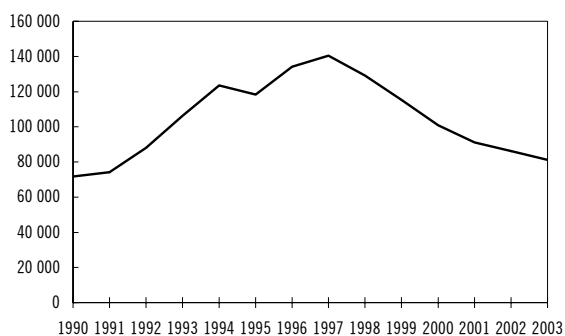
Socialbidragsmålet

År 2001 kompletterade regeringen sysselsättningsmålet med ett socialbidragsmål. Socialbidragsmålet innebär att antalet socialbidragstagare skall halveras mellan 1999 och 2004. Det innebär att antalet helårsbidrag skall halveras från 115 200 år 1999 till 57 600 år 2004. Människor som i dag lever på socialbidrag skall i stället få möjlighet till arbete.

Socialbidragstagandet ökade kraftigt under 1990-talets första hälft i spåren av den ekonomiska krisen och arbetslösheten. Undersökningar har visat ett starkt samband mellan sysselsättning och behovet av socialbidrag. Bättre sysselsättningsmöjligheter under senare år har resulterat i ett minskat behov av socialbidrag. Mellan 1999 och 2002 minskade antalet helårsbidrag med 29 000 eller 25 procent. Enligt preliminära beräkningar utifrån kommunernas kostnader för socialbidrag beräknas antalet helårsbidrag minska 2003 med nästan 5 000 och uppgå till 81 200. Minskningen är därmed lika stor som föregående år trots att sysselsättningen är något lägre än tidigare.

Förändringar av antalet socialbidragstagare påverkar inte statsbudgetens utgifter eftersom socialbidragen finansieras av kommunerna.

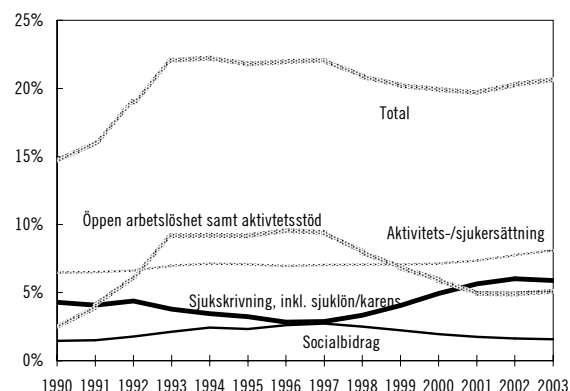
Regeringen avser att, i samband med budgetpropositionen för 2005, göra en mer omfattande avstämning av målet om en halvering av socialbidragsberoendet.

Diagram 3.4 Socialbidragstagare (helårsekvivalenter)

Källa: Statistiska centralbyrån och Finansdepartementet

3.1.3 Samlad bild av sjukskrivning, arbetslöshet m.m.

I diagram 3.5 visas andelen av befolkningen i åldern 20–64 år som är i arbetslöshet, sjukskrivning, aktivitets- och sjukersättning (f.d. förtidspension) respektive uppbär socialbidrag. Med arbetslösa avses här både personer som är öppet arbetslösa och personer som har aktivitetsstöd. Med sjukskrivna avses personer som är sjukskrivna med sjukpenning, sjuklön som arbetsgivaren ersätter eller med karenslön. Dessutom omfattas personer som uppbär rehabiliteringspenning. För att uppnå jämförbarhet räknas antalet personer om till helårsekvivalenter. Det innebär t.ex. att två personer som under 2003 var arbetslösa på heltid under sex månader vardera, tillsammans motsvarar en helårsekvivalent i arbetslöshet under 2003. En person som är sjukskriven på halvtid under hela 2003 motsvarar 0,5 helårsekvivalenter under 2003.

Diagram 3.5 Andelen invånare (helårsekvivalenter) i åldern 20–64 år som är i arbetslöshet, sjukskrivning, aktivitets- och sjukersättning respektive uppbär socialbidrag, 1990–2003

Källa: Statistiska centralbyrån

Arbetslöshetstalen uppvisar under perioden 1990–2003 en markant negativ samvariation med sjukskrivningstalen. Antalet personer i arbetslöshet ökade kraftigt under första delen av 1990-talet, dock från en låg nivå. Åren 1997–2001 minskade arbetslösheten. Antalet personer i sjukskrivning uppvisar under samma period ett omvänt mönster. År 2003 minskade sjukskrivningstalen för första gången sedan 1996, medan arbetslöshetstalen i stället ökade för första gången sedan 1997. Mellan 1990 och 2003 ökade gruppen med aktivitets- och sjukersättning från 6,5 procent till 8,1 procent av antalet personer i åldern 20–64 år. Andelen socialbidragstagare ökade under lågkonjunkturen, från 1,5 procent 1990 till 2,7 procent 1997, och minskade under högkonjunkturen, till 1,6 procent 2002.

Summan av antalet helårsekvivalenter kom 1993 att överstiga 20 procent av befolkningen i åldern 20–64 år. Under lågkonjunkturen 1993–1997 var andelen ca 22 procent. Därefter sjönk andelen till en nivå på ca 20 procent (1998–2002). År 2003 var andelen enligt preliminära utfall 20,7 procent, vilket är en ökning med 0,4 procentenheter från 2002.

3.2 Statsbudgetens utveckling

3.2.1 Statsbudgetens saldo

Statsbudgetens saldo överensstämmer sedan 1997 per definition med statens lånebehov. Ett budgetöverskott innebär följaktligen ett lika stort negativt lånebehov. Staten har då möjlighet att amortera på statsskulden.

Tabell 3.1 Statsbudgetens utfall 1999–2003

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Inkomster	725,1	800,0	755,1	730,5	661,7
Skatter m.m.	672,4	672,8	684,6	659,4	608,5
Övriga inkomster	52,7	127,2	70,5	71,1	53,3
Utgifter	643,1	698,1	716,4	729,3	708,1
UO 1-25 och 27	615,3	619,4	640,8	658,0	661,3
Statsskulsräntor UO26	89,9	90,2	81,3	67,3	42,2
Kassamässig korrigering	-44,1	-35,4	-34,4	-46,3	-7,5
Riksgäldskontorets nettoutlåning	-17,9	23,9	28,8	50,3	12,1
Budgetsaldo	82,0	101,9	38,7	1,2	-46,4

År 2000 uppgick budgetöverskottet till 102 miljarder kronor, en förbättring med 20 miljarder kronor jämfört med 1999. Det höga utfallet förklaras främst av överföringen av medel från AP-fonden samt försäljning av aktieinnehav. År 2001 minskade överskottet till 39 miljarder kronor, vilket bl.a. var en följd av lägre positiva engångseffekter än föregående år.

2002 minskade överskottet ytterligare, till 1,2 miljarder kronor och 2003 vändes överskottet till ett underskott på 46 miljarder kronor. Försämringarna 2002 och 2003 förklaras i huvudsak av minskade skatteinkomster. Utgifterna har dock ökat under denna period, främst inom områdena hälsovård, sjukvård och social omsorg samt arbetsmarknad.

De minskade utgifterna mellan 2002 och 2003 förklaras av att momskompensationssystemet för kommuner och landsting från och med 2003 enbart hanteras på statsbudgetens inkomstsida.

3.2.2 Statsbudgetens inkomster

Statens totala inkomster

I tabell 3.2 redovisas statens totala inkomster 1999–2003. För hela femårsperioden har de minskat med ca 9 procent. De stora variationerna över åren beror framför allt på regelförändringar, händelser av engångskaraktär samt periodiseringar. Endast till en liten del är variationerna en återspeglning av makroekonomiska förändringar. I tabell 3.2 specificeras även skillnaden mellan statens skatteintäkter och statens skatteinkomster. Skillnaden beror delvis på att statens skatteintäkter redovisas periodiserat enligt nationalräkenskapernas definition och har en direkt koppling till det aktuella årets skatteregler och makroekonomiska förutsättningar, medan statens skatteinkomster redovisas kassamässigt och i stället avser de skatter som betalas ett visst år. I statens skatteintäkter ingår även vissa avgifter som i nationalräkenskaperna definieras som skatter men som i statsbudgeten redovisas under inkomsttyp 2000 Inkomster av statens verksamhet. Resterande skillnad beror på att principerna för vad som skall ingå i de olika redovisningarna är något olika. Det gäller: statlig moms, kommunala utjämningsavgifter, EU-skatter, samt vissa nedsättningar som enligt nationalräkenskapernas definition i stället skall betraktas som transfereringar.

Tabell 3.2 Statens totala inkomster 1999–2003

Miljarder kronor

Inkomsttyp/Inkomstår	1999	2000	2001	2002	2003
Statens skatteintäkter	671,5	687,0	649,3	632,4	665,1
<i>Justering till statens skatteinkomster:</i>					
Periodiseringar	-5,6	-19,6	31,1	29,1	-29,0
Skatter som redovisas under inkomstitel 2000	-9,7	-7,9	-7,9	-7,7	-6,5
Moms staten	-16,5	-17,5	-18,9	-20,2	-21,3
Kommunbidrag	20,5	19,2	20,9	23,7	-1,8
EU-skatter	12,2	13,1	14,2	9,0	9,4
Bidrag som utbetalas från inkomstsidan	0,0	-1,4	-4,0	-7,0	-7,5
Inkomsttyp 1000 Statens skatteinkomster	672,4	672,8	684,6	659,4	608,4
Inkomsttyp 2000 Inkomster av statens verksamhet	34,1	45,5	50,8	49,1	29,1
varav 2411 Inkomster av statens aktier	8,0	16,8	5,0	4,2	4,5
Inkomsttyp 3000 Inkomster av försåld egendom	1,0	61,5	0,2	0,1	0,0
Inkomsttyp 4000 Återbetalning av lån	3,1	2,5	2,6	2,7	2,5
Inkomsttyp 5000 Kalkylmässiga inkomster	5,2	8,6	8,4	9,9	9,6
Inkomsttyp 6000 Bidrag från EU m.m.	9,3	9,0	8,5	9,3	12,0
Statens övriga inkomster (2000–6000)	52,7	127,2	70,5	71,1	53,2
Statens totala inkomster	725,1	800,0	755,1	730,5	661,6

Statens övriga inkomster

Statens övriga inkomster, dvs. statens totala inkomster exklusive statens skatteinkomster, skiftar kraftigt under perioden. Det höga utfallet 2000 förklaras främst av försäljningen av aktier i Telia AB, vilken inbringade 61 miljarder kronor. Samma år gjorde förvaltningsaktiebolaget Stattum en förhöjd utdelning till följd av försäljningen av aktier i Pharmacia & Upjohn, vilket gav en aktieutdelning till staten om 11 miljarder kronor. Den resterande variationen över åren förklaras av Riksbankens extra utdelningar 2001 och 2002, vilka ökade inkomsterna av statens verksamhet med 20 miljarder kronor respektive år.

Den offentliga sektorns skatteintäkter

I tabell 3.3 redovisas den offentliga sektorns skatteintäkter. De omfattar även kommunal-skatter samt avgifter till pensionssystemet, vilka inte är statliga intäkter och för vilka det görs avdrag i slutet av tabellen. Statens skatteintäkter 2003 är i stort sett på samma nivå som 1999. Sammantaget minskade de totala skatteintäkterna med ca 1 procent under perioden. Utvecklingen beror främst på regeländringar. Regeländringar som gjordes 2000–2003 medförde en minskning av de statliga skatteintäkterna 2003 med ca 60 miljarder kronor.

Justerat för dessa skulle skatteintäkterna ökat med ca 8 procent under perioden, motsvarande en årlig utvecklingstakt om ca 2 procent.

Förändringar under skatt på arbete

Under skatt på arbete redovisas skatte-reduktioner. Dessa ökade i tre jämna steg 2000, 2001 samt 2002 motsvarande sammanlagt ca 50 miljarder kronor till följd av den s.k. reduktionen för den allmänna pensionsavgiften. År 2002 ökade skattereduktionerna med ytterligare ca 5 miljarder kronor beroende på att underlaget för skattereduktion för låg- och medelinkomsttagare ändrades från pensionsgrundande inkomst till taxerad inkomst samt på införandet av skattereduktion för fackföreningsavgift. Samtidigt minskade avdragen för den allmänna pensionsavgiften, vilka innebar att den kommunala skatten ökade med sammanlagt ca 15 miljarder kronor. År 2003 medförde skatte-satshöjningar, pensionsomläggningen då pensioner gjordes beskattningsbara och det höjda grundavdraget en nettoökning av den kommunala skatten med 14 miljarder kronor. Tillsammans förklarar dessa regeländringar den relativt höga utvecklingstakten för de kommunala skattintäkterna.

Förändringar under skatt på kapital

Hushållens skatt på kapital skiftade betydligt under perioden med en topp under högkonjunkturen 2000, för att sedan minska och vara som lägst 2002, men öka något under 2003. Förklaringen till variationen är att kapitalvinster har sin grund i marknadspriser för finansiella tillgångar, fastigheter och bostadsrätter, vilka varierat kraftigt under perioden. Även bolagsvinsterna uppvisade en hög nivå 2000, men denna är förledande eftersom 10–12 miljarder kronor av ökningen förklaras av återbetalningar av pensionsmedel från försäkringsgivaren Alecta. Nedgången 2001 förstärktes av att återföringar från skatteutjämningsreserver upphörde, den maximala avsättningstiden till periodiseringsfonder förlängdes till sex år samt att taket för den årliga avsättningen till periodiseringsfonder höjdes detta år.

Fastighetsskatten minskade något 2001 – trots återinförd omräkning av taxeringsvärden – beroende på sänkt skattesats. Utvecklingen av förmögenhetsskatten förklaras av att fribeloppen höjdes 2001 och 2002.

Förändringar under skatt på konsumtion och insatsvaror

Utvecklingen av koldioxidskatten under perioden beror på skattesatshöjningar motsvarande ca 9 miljarder kronor inom ramen för den s.k. gröna skatteväxlingen, och syftar till att finansiera sänkt skatt på arbete. Utvecklingen för mervärdesskatten är relativt jämn under perioden. Sänkta skattesatser för olika varor och tjänster minskade emellertid inkomsterna av mervärdesskatt med sammanlagt ca 2 miljarder kronor.

Tabell 3.3 Den offentliga sektorns periodiserade skatteintäkter 1999–2003

Miljarder kronor

Inkomstår	1999	2000	2001	2002	2003
Skatt på arbete	704,1	729,2	756,9	765,2	801,5
<i>Direkta skatter</i>	<i>408,8</i>	<i>414,0</i>	<i>423,4</i>	<i>420,4</i>	<i>449,8</i>
Kommunal skatt	323,2	336,3	359,4	378,5	403,3
Statlig skatt	29,6	33,5	34,6	33,1	32,6
Allmän pensionsavgift	60,0	63,1	65,7	68,1	70,8
Skattereduktioner m.m.	-4,0	-18,9	-36,4	-59,4	-56,9
Artistskatt m.m.	0,0	0,0	0,1	0,1	0,0
<i>Indirekta skatter</i>	<i>295,4</i>	<i>315,1</i>	<i>333,5</i>	<i>344,8</i>	<i>351,7</i>
Arbetsgivaravgifter	273,0	288,8	304,3	314,9	321,9
Egenavgifter	7,4	8,1	8,4	8,9	9,0
Särskild löneskatt	18,5	22,1	25,3	27,6	27,6
Nedsättningar	-6,0	-5,9	-6,2	-8,1	-8,4
Tjänstegruppliv	2,4	2,1	1,7	1,4	1,6
Skatt på kapital	130,0	161,3	119,5	101,8	107,9
<i>Skatt på avkastning</i>	<i>114,7</i>	<i>145,6</i>	<i>105,0</i>	<i>89,1</i>	<i>95,1</i>
Skatt på kapital, hushåll	25,5	34,4	14,2	6,3	9,3
Skatt på bolagsvinster	53,5	72,5	52,1	43,9	46,8
Avkastningsskatt	10,9	13,3	14,9	13,4	12,6
Fastighetsskatt	23,3	23,3	21,2	23,5	24,5
Kupongskatt m.m.	1,5	2,3	2,6	2,0	1,9
<i>Skatt på egendom</i>	<i>15,2</i>	<i>15,7</i>	<i>14,4</i>	<i>12,7</i>	<i>12,8</i>
Förmögenhetsskatt	8,6	8,2	6,5	3,9	4,4
Arvs- och gåvoskatt	2,1	2,5	2,6	3,0	2,5
Stämpelskatt	4,5	4,9	5,4	5,8	5,9
Skatt på konsumtion och insatsvaror	272,7	284,2	296,8	311,5	325,4
Mervärdesskatt	190,1	198,8	207,3	217,7	228,8
Tobaksskatt	7,4	7,7	8,1	8,4	8,3
Skatt på etylalkohol	4,7	4,9	4,9	5,1	4,7
Skatt på vin m.m.	3,5	3,6	3,7	3,5	3,6
Skatt på öl	2,5	2,4	2,4	2,6	2,6
Energiskatt	37,4	38,3	36,4	37,1	36,4
Koldioxidskatt	12,7	12,0	17,0	19,9	23,8
Övriga skatter på energi och miljö	1,7	3,1	3,5	3,4	3,4
Skatt på vägtrafik	6,4	6,9	7,7	8,2	8,3
Skatt på import	3,5	3,8	3,6	3,5	3,5
Övriga skatter	2,7	2,7	2,2	2,0	2,0
Restförda skatter, nedsättningar m.m.	10,2	6,9	2,1	-0,2	2,8
Restförda skatter	-3,1	-5,0	-5,2	-7,3	-5,9
Övriga skatter	13,3	12,0	7,3	7,0	8,7
Offentliga sektorns skatteintäkter	1 117,1	1 181,6	1 175,3	1 178,2	1 237,6
Kommunalskatt	323,2	336,3	359,4	378,5	403,3
Avgifter till pensionssystemet	110,2	145,2	152,3	158,2	159,8
EU-skatter	12,2	13,1	14,2	9,0	9,4
Statliga skatter	671,5	687,0	649,3	632,4	665,1

3.2.3 Statsbudgetens utgifter

För att möjliggöra jämförelser av statsbudgetens utgifter över tiden redovisas i detta avsnitt utgifterna per utgiftsområde i miljarder kronor och som andel av de totala utgifterna under utgiftstaket (de takbegränsade utgifterna). Tidsserierna är angivna i 2003 års anslagsstruktur. Genom att utgiftsområdena redovisas i en och samma struktur för åren 1999–2003 elimineras de skillnader som beror på att anslag innan 2003 kan ha tillhört ett annat utgiftsområde.

Av tabell 3.4 framgår utgifternas utfall per utgiftsområde och år 1999–2003. Skillnader i fördelningen mellan åren kan bero på utgiftsreformer och besparingar, förändrade makroekonomiska förutsättningar, förändrade volymer inom regelstyrda bidragssystem, engångshändelser och tekniska förändringar.

Ett exempel på en teknisk justering är förändringen i kommunkontosystemet, som genomfördes den 1 januari 2003. Förändringen innebar att de avgifter till kommunkonto-

systemet som kommuner och landsting tidigare betalat in till statsbudgeten upphörde, samtidigt som statsbidragen till kommunerna minskade med motsvarande belopp. Effekten på statsbudgeten är därför saldoneutral på kort sikt. Förändringen innebar dock att statsbudgetens utgifter minskade med ca 31 miljarder kronor 2003 i förhållande till 2002. Sådana förändringar ger upphov till brott i tidsserien. För att underlätta jämförelser över tiden redovisas därför även ett utfall som rensans för större tekniska förändringar. De är kursiverade i tabellen. Förklaringar till större tekniska förändringar finns redovisade i fotnoter till tabellen.

Justering för teknisk förändring har gjorts för åren innan det att förändringen ägde rum, med en lika stor relativ andel av de takbegränsade utgifterna som den som gällde för ikraftträdandeåret. Vissa av de justerade beloppen är ungefärliga, men ger ändå en tydligare bild av hur fördelningen av utgifterna förändrats över tiden.

Tabell 3.4 Statsbudgetens utgifter 1999–2003

Anslagen har fördelats till de utgiftsområden de tillhör i statsbudgeten för 2003. Utfall som justerats för tekniska förändringar anges i kursiv stil.

Utgiftsområden	Andel i procent av de takbegränsade utgifterna					Miljarder kronor				
	1999	2000	2001	2002	2003	1999	2000	2001	2002	2003
1 Rikets styrelse	0,6	0,6	0,7	0,9	0,9	4,5	4,8	5,4	7,3	7,5
2 Samhällsekonomi och finansförvaltning	1,2	1,2	1,2	1,1	1,1	9,1	8,9	9,6	8,8	9,0
3 Skatt, tull och exekution	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	7,3	7,6	7,8	8,0	8,3
4 Rättsväsendet	2,8	2,9	2,9	3,0	3,1	20,9	21,9	22,8	24,1	25,5
5 Internationell samverkan	0,4	0,4	0,4	0,1	0,1	2,9	3,0	3,0	1,1	1,1
6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet ¹	5,9	6,1	5,7	5,5	5,5	44,3	46,2	44,9	44,6	45,1
7 Internationellt bistånd	1,7	2,0	2,2	1,9	1,9	12,4	15,3	17,0	15,7	15,9
8 Invandrare och flyktingar	0,6	0,6	0,7	0,8	0,9	4,4	4,5	5,3	6,7	7,7
9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	3,3	3,8	3,8	3,8	4,2	24,5	28,6	29,5	31,0	34,1
10 Ek. trygghet vid sjukdom och handikapp ²	11,8	12,9	13,6	13,9	14,8	88,5	97,9	107,3	112,9	121,5
10 <i>Justerat för teknisk förändring²</i>	<i>12,1</i>	<i>13,2</i>	<i>14,0</i>	<i>14,2</i>	<i>14,8</i>	<i>91,1</i>	<i>100,6</i>	<i>110,1</i>	<i>115,8</i>	<i>121,5</i>
11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom ³	4,6	4,4	4,3	4,2	6,3	34,5	33,5	33,8	33,8	52,0
11 <i>Justerat för teknisk förändring³</i>	<i>6,6</i>	<i>6,4</i>	<i>6,3</i>	<i>6,2</i>	<i>6,3</i>	<i>49,6</i>	<i>48,8</i>	<i>49,7</i>	<i>50,1</i>	<i>52,0</i>
12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	5,5	5,9	6,1	6,2	6,4	41,2	44,6	48,3	50,2	52,2
13 Arbetsmarknad	10,0	8,6	7,5	7,5	7,8	75,4	65,6	58,6	61,0	64,2
14 Arbetsliv	0,2	0,2	0,1	0,1	0,1	1,3	1,3	1,0	1,1	1,1
15 Studiestöd	2,6	2,6	2,4	2,6	2,4	19,7	19,7	19,1	20,7	19,9
16 Utbildning och universitetsforskning ¹	3,9	4,1	4,2	5,2	5,1	29,1	31,4	33,3	40,9	42,0
17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	1,0	1,0	1,0	1,0	1,0	7,6	7,6	7,8	8,1	8,4
18 Samhällsplan., bostadsförsörj., byggande	2,3	1,5	1,3	1,1	1,1	17,1	11,7	10,4	8,7	8,8
19 Regional utjämning och utveckling	0,5	0,4	0,4	0,4	0,4	3,7	3,0	3,2	3,2	3,4
20 Allmän miljö- och naturvård	0,3	0,3	0,3	0,4	0,3	1,9	2,0	2,4	2,9	2,8
21 Energi	0,1	0,2	0,2	0,3	0,2	1,1	1,7	2,0	2,3	1,9
22 Kommunikationer	3,4	3,3	3,1	3,1	3,1	25,4	25,2	24,4	24,5	25,3
23 Jord- och skogsbruk, fiske m. ansl. näring	1,6	1,3	2,1	1,8	1,2	11,9	9,7	16,6	13,9	9,6
24 Näringsliv	0,4	0,5	0,4	0,4	0,4	3,2	3,8	3,3	3,5	3,3
25 Allmänna bidrag till kommuner ⁴	13,6	12,8	12,8	13,0	8,8	102,5	97,5	100,6	102,3	72,4
25 <i>Justerat för teknisk förändring⁴</i>	<i>7,7</i>	<i>7,5</i>	<i>7,9</i>	<i>8,1</i>	<i>8,8</i>	<i>58,0</i>	<i>57,3</i>	<i>62,0</i>	<i>66,0</i>	<i>72,4</i>
26 Statsskuldsräntor m.m. ⁵						89,9	90,2	81,3	67,3	42,2
27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	2,8	2,9	3,0	2,6	2,2	20,9	22,3	23,3	20,6	18,3
Summa utgiftsområden						705,2	709,6	722,0	725,3	703,5
Summa utgiftsområden exkl. statsskuldsräntor	81,9	81,5	81,5	83,7	80,7	615,3	619,4	640,8	658,0	661,3
Ålderspensionssystemet vid sidan av SB ⁶	18,1	18,5	18,5	19,5	19,3	136,2	140,7	145,5	153,6	157,8
<i>Justerat för teknisk förändring⁶</i>	<i>17,3</i>	<i>17,7</i>	<i>17,7</i>	<i>18,1</i>	<i>19,3</i>	<i>129,8</i>	<i>134,2</i>	<i>138,8</i>	<i>146,7</i>	<i>157,8</i>
Takbegränsade utgifter	100,0	100,0	100,0	100,0	100,0	751,5	760,0	786,3	811,6	819,1
Budgeringsmarginal	0,2	0,7	0,6	0,0	0,4	1,5	5,0	4,7	0,4	2,9
Utgiftstak för staten						753,0	765,0	791,0	812,0	822,0

¹ Till följd av ändrad finansieringsprincip för de statliga avtalsförsäkringarna ökade utgifterna inom UO 6 med 1,4 mdkr och inom UO 16 med 1,6 mdkr 2000.² År 2003 ökade utgifterna när det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopades och ersattes med högre förtidspensioner, vilket beräknades till 2,9 mdkr.³ Sammantaget sker tekniska förändringar inom UO 25 med -4,8 mdkr 2000, -3,0 mdkr 2001, -3,5 mdkr 2002, -36,7 mdkr 2003. Inkomstskattereformerna 2000–2002 innebar att statsbidragen till kommunerna sänktes med 4,8 mdkr 2000, 5 mdkr 2001 och 5,2 mdkr 2002. År 2001 höjdes statsbidragen med 2 mdkr p.g.a. höjt särskilt grundavdrag till pensionärer. År 2002 höjdes statsbidragen med 1,8 mdkr p.g.a. höjt grundavdrag för låg- och medelinkomsttagare. Samtidigt sänktes statsbidragen 2002 med 0,1 mdkr för att avdragsrätten för fackföreningsavgifter ersattes med en skattereduktion. År 2003 sänktes statsbidragen i och med att kommunernas skatteinkomster ökade när den beskattade garantipensionen infördes, vilket beräknades till 9,5 mdkr. Sänkningen 2003 förklaras också av att inkomsterna för kommunerna ökade i och med att det särskilda grundavdraget för förtidspensionärer slopades, vilket beräknades till 2,9 mdkr (se UO 10). Vidare höjdes statsbidragen 2003 med 4,3 mdkr p.g.a. att skattereduktion för låginkomsttagare ersattes med avdrag. Under 2003 överfördes kommunkontosystemet till statsbudgetens inkomstsida,

Utgifternas fördelning mellan olika utgiftsområden kan ses som ett uttryck för politiska prioriteringar perioden 1999–2003. Över hälften av utgiftsområdena uppvisar endast en begränsad eller ingen förändring alls under perioden, såvitt avser utgiftsområdets andel av de takbegränsade utgifterna. De största förändringarna berör transfereringsintensiva utgiftsområden. Under perioden minskade utgiftsandelens markant för utgiftsområdena 13 Arbetsmarknad och 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggnad, medan utgiftsandelens ökade för utgiftsområdena 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp och 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn. Till de utgiftsområden som ökade mest hör också utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning.

Under perioden 1999–2003 varierade de makroekonomiska förutsättningarna. För t.ex. utgiftsområde 13 Arbetsmarknad innebar nedgången i den öppna arbetslösheten, från 5,6 procent av arbetskraften 1999 till 4,9 procent 2003, väsentligt minskade utgifter. Även utgifterna för arbetsmarknadspolitiska program minskade kraftigt under perioden.

Utgifterna kan också förändras mellan åren till följd av förändrade volymer inom regelstyrda system. De största volymförändringarna under perioden 1999–2003 återfinns inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp.

Exempel på engångshändelser som påverkar de takbegränsade utgifterna återfinns inom utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar, där utbetalningen av arealersättning senarelades från 2000 till 2001 och tidigarelades från 2002 till 2001 och från 2003 till 2002.

Nedan kommenteras de utgiftsområden som uppvisar de största förändringarna som andel av takbegränsade utgifter mellan 1999 och 2003.

Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Under perioden 1999–2003 minskade utgifterna för utgiftsområdet som andel av de tak-

begränsade utgifterna med 0,4 procentenheter, vilket främst beror på den försvarsomställning som riksdagen beslutat om.

Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Som andel av de takbegränsade utgifterna ökade utgifterna med 0,9 procentenheter under perioden. Ungefär hälften av ökningen förklaras av ökade kostnader för statlig assistansersättning och hälften av ökade utgifter för bidrag till läkemedelsförmåner. En mindre del av ökningen tillskrivs ökade utgifter för tandvårdsförmåner.

Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Justerat för tekniska förändringar ökade utgiftsområdets utgifter som andel av de totala utgifterna med 2,7 procentenheter under perioden 1999–2003. Utgifterna under anslaget 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m. har ökat med ca 20 miljarder kronor 1999–2003, främst till följd av högre sjukfrånvaro. Antalet sjukpenningdagar ökade från 62 miljoner dagar 1999 till 90 miljoner dagar 2003. Utgifterna under anslaget 19:2 Aktivitets- och sjukersättningar (f.d. förtidspension) ökade med ca 21 miljarder kronor under perioden. Antalet genomsnittligt aktivitets- och sjukersatta dagar ökade kraftigt, från ca 419 000 år 1999 till 492 000 år 2003.

Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgifterna under anslaget 21:1 Allmänna barnbidrag ökade från 16,8 miljarder kronor 1999 till 21 miljarder kronor 2003. Utgiftsökningen förklaras av att barnbidraget successivt har höjts. Utgifterna under anslaget 21:2 Föräldraförsäkring ökade från 15,6 miljarder kronor 1999 till 22 miljarder kronor 2003. Utgiftsökningen förklaras av högre medelersättning och fler ersatta nettodagar i föräldrapenningen.

varvid statsbidragen reducerades med samma belopp (31,4 mdkr), vilket förklarar minskningen i statsbidragen 2003 i förhållande till tidigare år. Statsbidragen har också justerats upp till följd av grundavdragshöjningen med 2,5 mdkr till följd av den skatteväxlingen som förslags i budgetpropositionen för 2003. Justeringen är också gjord med anledning av den utökade skatteväxlingen (+0,5 mdkr) som riksdagen beslutade om i prop. 2002/03:1 (bet. 2002/03:FiU3, rskr. 2002/03:87–88).

⁵ Ingår ej i takbegränsade utgifter.

⁶ År 2003 ökade utgifterna med 16,5 mdkr när den bosättningsbaserade delen av utgifterna av folkpensionerna fördes över till statsbudgeten från ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten (7,0 mdkr) och folkpension och pensionstillskott ersattes med en beskattad garantipension (vilket beräknades till 9,5 mdkr).

Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Som andel av de totala utgifterna minskade utgifterna med 2,2 procentenheter under perioden 1999–2003. Utgifterna under anslaget 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd m.m. samt anslaget 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning minskade sammantaget med ca 12 miljarder kronor 1999–2003. Antalet öppet arbetslösa minskade från 241 000 personer 1999 till 217 000 personer 2003. Antalet deltagare i konjunkturberoende arbetsmarknadspolitiska program minskade under samma period från 142 000 personer 1999 till 92 000 personer 2003.

Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utgifterna ökadet från 29 miljarder kronor 1999 till 42 miljarder kronor 2003, varför utgiftsområdets andel av de samlade utgifterna ökade med 1,2 procentenheter. Flera stora reformer har genomförts under perioden. Bland annat infördes 2002 maxtaxa inom barnomsorgen. En satsning gjordes på fler lärare, specialister och annan personal i skolan, genom ett bidrag till personalförstärkning i skolan. Ökningen förklaras vidare av en utbyggnad av universitets- och högskoleutbildning samt forskning.

Utgiftsområde 18 Sambällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Utgifterna under anslaget 31:2 Räntebidrag m.m. minskade från 7,4 miljarder kronor 1999 till 1,4 miljarder kronor 2003, till följd av tidigare beslutade förändringar av systemet och lägre räntor. Utgifterna under anslaget 21:1 Bostadsbidrag minskade under samma period med 1,5 miljarder kronor till 3,6 miljarder kronor 2003. Som andel av de takbegränsade utgifterna minskade utgiftsområdet med 1,2 procentenheter mellan 1999 och 2003.

Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Justerat för tekniska förändringar ökade utgiftsområdets andel av de takbegränsade utgifterna med 0,9 procentenheter mellan 1999 och 2003. De högre utgifterna beror främst på de förstärkningar av statsbidragen som syftar till att värna kvaliteten i skolan, vården och omsorgen och minska behovet av höjd kommunalskatt.

Utgiftsområde 26 Statsskuldsräntor m.m.

Utgifterna för räntor på statsskulden minskade från ca 90 miljarder kronor 1999 till ca 42 miljarder kronor 2003. Den kraftiga utgiftsminskningen beror i huvudsak på lägre räntenivåer och minskad statsskuld.

3.3 Nyckeluppgifter i balans- och resultaträkningarna

I nedanstående tabell visas utvecklingen av ett antal nyckeluppgifter i statens resultat- och balansräkningar.

Tabell 3.5 Nyckeluppgifter i balans- och resultaträkningen

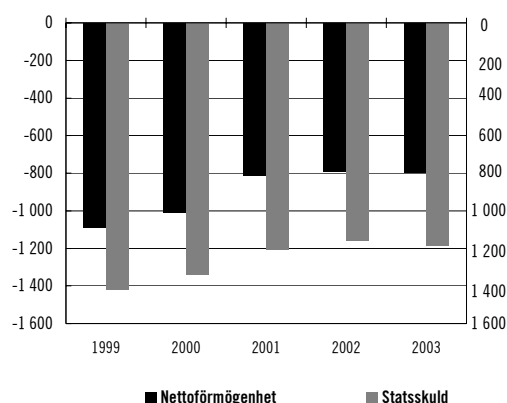
Miljarder kronor					
	1999	2000	2001	2002	2003
Statens nettoförmögenhet	-1 086	-1 009	-814	-773	-795
Statsskulden	1 419	1 341	1 208	1 163	1 186
Statsskulden i procent av BNP	68	61	53	50	49
Transfereringar	605	615	634	652	693
Kostnader för statens egen verksamhet	152	162	162	178	170
Årets över-/underskott enligt resultaträkningen	59	25	53	21	-19

Redovisningen för 2002 har justerats i enlighet med ändrade redovisningsprinciper 2003. Däremot har redovisningen endast justerats i begränsad omfattning för åren 1999–2001. I avsnitt 4.5.8 redogörs för ändrade redovisningsprinciper för statsskulden, transfereringar samt resultatandelar i dotter- och intresseföretag.

3.3.1 Statens nettoförmögenhet

Diagram 3.6 Statens nettoförmögenhet och statsskulden 1999–2003

Miljarder kronor

I diagram 3.6 visas utvecklingen av statens totala nettoförmögenhet och statsskulden under den senaste femårsperioden. Både nettoförmögenheten och statsskulden förbättrades stadigt perioden 1999–2002, men försämrades något under 2003. Den totala förbättringen uppgår till 291 miljarder kronor respektive 233 miljarder kronor.

Den i normalfallet viktigaste faktorn för nettoförmögenhetens förändring är resultaträkningens över- eller underskott. Resultaträkningens ackumulerade överskott uppgår till ca 138 miljarder kronor under femårsperioden. Den överföring av medel från AP-fonden som gjordes under 1999–2001 med totalt ca 245 miljarder kronor, som ett led i den finansiella infasningen av det nya ålderspensionssystemet, har dock under denna femårsperiod haft en ännu större påverkan på nettoförmögenheten. Därtill kommer förändringar genom direkta öknings av kapitalet hos statligt ägda bolag och olika korrigeringposter. Statsskulden samvarierar i huvudsak med nettoförmögenheten, men med viss tidsförskjutning. Exempelvis påverkar överföringar av obligationer från AP-fonden statsskulden först när de sålts eller förfallit till betalning.

3.3.2 Statsskulden

Den konsoliderade statsskulden ökade med 23 miljarder kronor 2003 och uppgick vid 2003 års utgång till 1 186 miljarder kronor. Det motsvarade 49 procent av BNP, en minskning med 0,9 procentenheter jämfört med 2002.

Lånebehovet och statsskuldens utveckling

Statens lånebehov – definitionsmässigt lika med statsbudgetens saldo, men med omvänt tecken – har varierat kraftigt under det senaste årtiondet. Lånebehovet var 46,3 miljarder kronor 2003. Det var första gången sedan 1997 som statsbudgeten visade ett underskott. Statsskulden ökade med 23 miljarder kronor. Orsaken till att statsskulden inte ökade mer, trots ett budgetunderskott på 46,3 miljarder kronor, var främst att den starkare kronan minskade valutaskulden omräknat i kronor.

Den statsskuld som redovisas i balansräkningen skiljer sig från den som Riksgäldskontoret redovisar på grund av eliminerings för myndigheters innehav av statsobligationer och statsskuldväxlar. Riksdagen har beslutat (prop. 2001/02:1, bet. 2001/02:FiU2, rskr. 2001/02:129) att myndigheter som bedriver en omfattande tillgångshantering av medel avsatta för ändamål vid sidan av statsbudgeten skall ges rätt att placera på den svenska statspappersmarknaden. Tidigare var medlen insatta på konton i Riksgäldskontoret.

Tabell 3.6 Statliga myndigheters innehav av statspapper

Miljarder kronor

	Insättningsgarantinämnden	Kärnavfallsfonden	Riksgäldskontoret	Övriga myndigheter	Elimineras i balansräkningen
Statsskuldväxlar	3,4				3,4
Premieobligationer			0,9		0,9
Nominella statsobligationer	8,7	0,9		0,2	9,8
Reala statsobligationer		28,9			28,9
Totalt	12,1	29,8	0,9	0,2	43,0

I balansräkningen har eliminerings gjorts med 43 miljarder kronor 2003. Därav avser 42 miljarder kronor Kärnavfallsfondens och Insättningsgarantinämndens innehav av statsobligationer. Övriga myndigheters innehav varierade mellan en och två miljarder kronor de senaste åren. Främst är det Riksgäldskontoret och Riksförsäkringsverket med de allmänna försäkringskassorna som innehar statspapper. Sammantaget medför detta att statsskulden som Riksgäldskontoret redovisar är 43 miljarder kronor högre än vad som redovisas i balansräkningen (avsnitt 4.3).

Nytt mått på statsskulden

Från och med den 1 januari 2003 definieras statsskulden på ett nytt sätt. Två viktiga förändringar har gjorts. Den ena förändringen är att alla instrument värderas till nominellt slutvärde, vilket betyder att instrumenten tas upp till det belopp som ska betalas på förfallodagen. Den andra förändringen är att derivatinstrument inkluderas. Riksgäldskontoret gör till exempel skuldbytesavtal (swappar) för att ändra skuldens sammansättning och räntebindningstid. Sammantaget ger det nya måttet en mer rättvisande bild av statsskuldens sammansättning och storlek.

Beloppen 1999–2002 är ändrade i enlighet med det nya statsskuldmåttet.

Statsskuldens sammansättning

Upplåningen och förvaltningen av statsskulden sker i tre skuldsdrag:

- Nominella lån i svenska kronor.
- Reala lån i svenska kronor.
- Nominella lån i utländsk valuta.

Skuldens egenskaper bestäms främst av fördelningen mellan de tre skuldsdragen samt val av löptid och förfalloprofil i respektive skuldsdrag. Dessa storheter är förutom storleken på statsskulden styrande för vilken total kostnad och samlad risk som statsskulden är förknippad med.

Tabell 3.7 Statsskuldens utveckling och sammansättning

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Nominella lån i svenska kronor	878	808	684	658	712
Reala lån i svenska kronor	135	138	117	130	144
Nominella lån i utländsk valuta	406	395	407	375	330
Summa konsoliderad statsskuld	1 419	1 341	1 208	1 163	1 186

Nominella lån i svenska kronor utgör den viktigaste källan för finansiering av statsskulden. Merparten av upplåningen sker på den inhemska värdepappersmarknaden genom statsobligationer (kuponglån med en löptid över ett år vid emissionstillfället) och statsskuldväxlar (nollkuponglån, i huvudsak med en löptid på högst ett år vid emissionstillfället). I skuldsdraget ingår även upplåning på privatmarknaden via speciella instrument som erbjuder Riksgäldskontoret

billigare upplåning än konventionella statspapper i kombination med möjligheter att sprida upplåningen till fler långivare. Under femårsperioden har upplåningen från privatmarknaden (premieobligationer, riksgäldskonto och riksgäldsspar) minskat något, från 65 miljarder kronor 1999 till 57 miljarder kronor 2003 (5 procent av statsskulden). Detta beror främst på att stocken premieobligationer minskat. Riksgäldssparandet har däremot ökat successivt från 6 miljarder kronor 1999 till 18 miljarder kronor 2003.

Tabell 3.8 Nominella lån i svenska kronor

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Statsobligationer, nominella	563	465	355	345	389
Statsskuldväxlar	250	284	259	249	266
Kontokrediter/dagslån	0	0	13	5	0
Premieobligationer	55	50	44	41	38
Riksgäldskonto	4	2	2	2	1
Riksgäldsspar	6	7	11	16	18
Nominella lån i svenska kronor	878	808	684	658	712

Reala lån i svenska kronor fyller en viktig funktion i statens låneportfölj då de bidrar till att diversifiera upplåningen, och därmed minskar risken genom att staten får tillgång till en finansieringskälla med andra kostnads- och riskegenskaper än nominell kron- och valutaupplåning. I skuldsdraget ingår även den del av riksgäldsspar som består av reala upplåningsinstrument, vilka 2003 uppgick till drygt 1 miljard kronor. Andelen reala lån ökade successivt under femårsperioden. År 2003 uppgick stocken till 144 miljarder kronor, motsvarande 12 procent av den totala statsskulden. Den ökade efterfrågan på reala lån beror främst på ökad försiktighet hos tillgångsförvaltare rörande riskerna med aktier, vilket ökat efterfrågan på säkrare placeringar.

Riksgäldskontoret amorterade motsvarande 25 miljarder kronor av valutaskulden 2003. Regeringen beslutade i riktlinjerna för statsskuldens förvaltning för 2003 att inriktningen att långsiktigt reducera andelen skuld i utländsk valuta ligger fast. Motivet är att valutaskuld är förknippad med större risk för staten utan att det finns skäl att räkna med långsiktigt lägre kostnader än för kron- och realupplåning.

Tabell 3.9 Valutaskulden

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Skuld utländsk valuta	406	395	407	375	330
Andel valutaskuld av total skuld (procent)	29	29	34	32	28

Valutaskuldens andel av den totala statsskulden minskade med 4 procentenheter 2003 jämfört med 2002. Utöver amorteringarna beror minskningen på att kronans värde i förhållande till andra valutor ökade under 2003, vilket reducerade valutaskulden mätt i kronor.

Statsskuldens kostnader

I statens resultaträkning sker redovisning av räntor enligt kostnadsmissiga principer och med bruttoredovisning av intäkter och kostnader för förvaltning av statsskulden. I kostnaderna ingår även en omvärdering av skulden i utländsk valuta. I tabell 3.10 redovisas statsskuldens kostnader. Innehållet i tabellen utgör en sammanfattning och en specificering av uppgifter i noterna 11 och 12 till resultaträkningen i de delar noterna avser statsskuldens kostnader.

De anslagsavräknade utgifterna för statsskulden, som redovisas i kapitel 5 Statsbudgetens utfall, uppgick till 42 miljarder kronor under 2003. År 2002 uppgick de anslagsavräknade utgifterna till 67 miljarder kronor. Beloppen i statsbudgeten redovisas enligt utgiftsmässiga principer och utgör ett netto av inkomster och utgifter i upplåningsverksamheten. Den utgiftsmässiga redovisningen innehåller vissa svagheter när det gäller att beskriva statsskuldräntornas utveckling över tiden. Exempelvis har valet av upplåningsteknik stor påverkan på anslagsbelastningen ett visst år. En kostnadsmissig redovisning ger därför en bättre beskrivning av hur räntekostnaderna under en viss period påverkas av underliggande skuld-, ränte- och valutautveckling.

Enligt resultaträkningen för 2003 uppgick nettokostnaden för statsskulden (räntor, över- och underkurser, valutaförändringar m.m. enligt noterna 11 och 12) till 35 miljarder kronor. Nettokostnaderna, exklusive orealiserade valutavinster hänförliga till skuldskötselinstrument, uppgick till 38 miljarder kronor. Räntekostnaderna på lån i svenska kronor minskade med 20 miljarder kronor jämfört med

2002, bl.a. beroende på att räntorna i Sverige var något lägre 2003 än 2002. Räntekostnaderna på lån i utländsk valuta minskade med 10 miljarder kronor. Ränteintäkterna i upplåningsverksamheten minskade med 7 miljarder kronor jämfört med 2002. Posten över-/underkurs vid emission ökade kostnaderna med 4 miljarder kronor. Bortsett från effekter av valuta- och kursförändringar har statsskuldens räntekostnader, netto, därmed minskat med 19 miljarder kronor.

Skillnaden mellan statsskuldens utgiftsmässiga räntekostnader på 42 miljarder kronor och nettokostnaden på 38 miljarder kronor förklaras av att kursdifferenser vid emission, nollkupongräntor och orealiserade valutakursförändringar redovisas på olika sätt i statsbudgeten respektive i resultaträkningen (se även kapitel 6 Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten).

Tabell 3.10 Statsskuldens kostnader

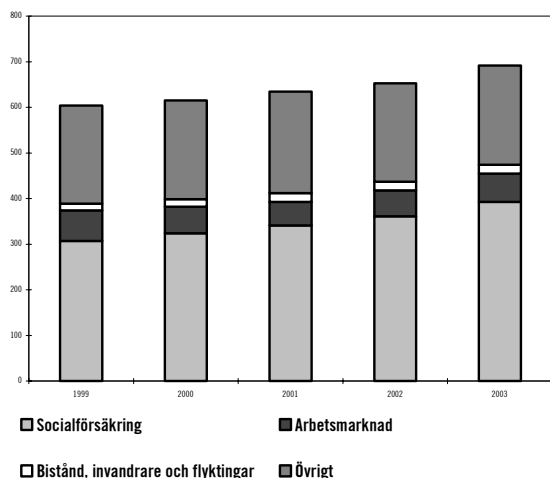
Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Räntekostnader på lån i svenska kronor	91	73	51	71	51
Räntekostnader på lån i utländsk valuta	50	49	52	39	29
Realiserade valuta- och kursdifferenser	3	9	17	11	8
Orealiserade valutadifferenser	-3	9	6	-18	-15
Över-/underkurs vid emission m.m.	0	1	2	-7	-3
Summa kostnader	141	141	128	96	70
Ränteintäkter i upplåningsverksamheten	-54	-40	-41	-39	-32
Nettokostnader efter intäkter, exklusive skuldskötselåtgärder	87	101	87	57	38
Orealiserade valutavinster (-) / förluster (+) hänförliga till skuldskötselinstrument	-14	15	7	-14	-3
Nettokostnader inklusive skuldskötselåtgärder	73	116	94	43	35

3.3.3 Transfereringar

Diagram 3.7 Transfereringar 1999–2003

Miljarder kronor

I diagram 3.7 visas utvecklingen av transfereringar i form av lämnade bidrag m.m. under den senaste femårsperioden. De totala kostnaderna för lämnade bidrag m.m. har ökat med 88 miljarder kronor eller 15 procent under perioden. Nedan lämnas en närmare redovisning av de fyra delområdena.

Tabell 3.11 Transfereringar

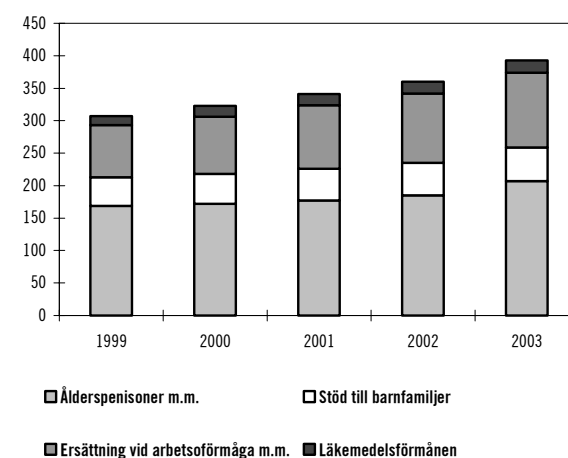
Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Socialförsäkring	307	324	341	361	393
Arbetsmarknad	67	58	52	57	62
Bistånd, invandrare och flyktingar	15	17	19	19	19
Övrigt	215	216	222	216	218
Varav					
Generella kommunbidraget	99	97	99	100	97
EU-avgiften	21	22	22	20	24
Summa	604	615	634	652	693

Socialförsäkring

Diagram 3.8 Socialförsäkring 1999–2003

Miljarder kronor

Kostnaderna för socialförsäkring ökade varje år under femårsperioden. År 2003 ökade kostnaderna med drygt 32 miljarder kronor eller 9 procent. Under hela femårsperioden var ökningen totalt 86 miljarder kronor eller 28 procent.

Tabell 3.12 Socialförsäkringar

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Ålderspensioner m.m.	169	172	177	185	207
Stöd till barnfamiljer	44	46	49	50	52
Ersättning vid arbetsförmåga m.m.	80	88	98	107	115
Läkemedelsförmånen	14	17	17	18	19
Summa	307	324	341	361	393

Av ökningen mellan 1999 och 2003 är 38 miljarder kronor hänförliga till ökade pensionskostnader och 35 miljarder kronor till ersättning vid arbetsoförmåga. Ökningen av pensionskostnaderna har varit tämligen jämnt fördelad under åren, men 2003 års ökning var betydligt högre, 22 miljarder kronor. De pensioner som finansieras via AP-fonderna ingår i ovan angivna kostnader, däremot finns inte AP-fondernas administration och finansiella poster med i resultat- och balansräkningen (se avsnitt 4.5.1). De ökade pensionskostnaderna beror på ett ökat antal pensionärer, att en allt större andel av dessa omfattas av ATP-systemet och att den genomsnittliga pensionspoängen ökat, men även på indexomräkning av pensionsbelopp (se även not 4 till resultaträkningen).

I tabell 3.13 och 3.14 visas antalet pensionstagare med ålderspension och utbetald ålderspension under perioden.

Tabell 3.13 Pensionstagare med ålderspension

	Kvinnor Antal	Kvinnor Procent	Män Antal	Män Procent	Summa
1999	910 355	57	689 419	43	1 599 774
2000	910 235	57	694 009	43	1 604 244
2001	905 369	57	687 321	43	1 592 690
2002	903 292	57	687 336	43	1 590 628
2003	914 292	56	711 408	44	1 625 700

Källa: Riksförsäkringsverket

Tabell 3.14 Utbetald ålderspension

Miljoner kronor

	Kvinnor Kronor	Medel- ersättning per månad	Män Kronor	Medel- ersättning per månad	Summa
1999	70 858	6 486	84 389	10 200	155 247
2000	72 127	6 603	86 093	10 338	158 220
2001	74 003	6 811	87 103	10 561	161 106
2002	77 312	7 132	90 752	11 003	168 064
2003	83 688	7 628	97 547	11 427	181 235

Källa: Riksförsäkringsverket

År 2003 var 1,6 miljoner personer pensionstagare med ålderspension. Av dessa var 56 procent kvinnor och 44 procent män. Antalet pensionstagare har ökat med 2 procent sedan

1999. För 2003 utbetalades 181,2 miljarder kronor i ålderspension, varav 46 procent till kvinnor och 54 procent till män. Kvinnors medelersättning per månad var 7 628 kronor och mäns var 11 427 kronor. Kvinnornas medelersättning per månad var således 33 procent lägre än männens medelersättning 2003. Skillnaden mellan kvinnors och mäns medelersättning har minskat med 3 procent sedan 1999.

När det gäller stödet till barnfamiljer är det både föräldrapenningen och de båda barnbidragshöjningarna som genomfördes 2000 och 2001, som har bidragit till en kostnadsökning. Barnbidraget höjdes först från 750 till 850 kronor per månad och sedan från 850 till 950 kronor per månad. De båda förändringarna av barnbidraget ökade de årliga kostnaderna med ca 2 miljarder kronor vardera. Antalet ersatta nettodagar med föräldrapenning har under perioden ökat med 11 procent, vilket visas i tabellen nedan. En orsak till det ökade uttaget av dagar med föräldrapenning är fler födda barn. Det föddes 10 984 fler barn 2003 jämfört med 1999.

Tabell 3.15 Ersatta nettodagar med föräldrapenning

	Kvinnor Antal	Kvinnor Procent	Män Antal	Män Procent	Summa
1999	31 869 907	88	4 166 279	12	36 036 186
2000	31 225 746	88	4 435 481	12	35 661 227
2001	31 458 797	86	5 042 319	14	36 501 116
2002	32 210 665	84	5 917 761	16	38 128 426
2003	33 235 024	83	6 911 239	17	40 146 263

Källa: Riksförsäkringsverket

Antalet ersatta nettodagar med föräldrapenning var 40 miljoner 2003, varav 83 procent uttagna av kvinnor och 17 procent uttagna av män. Andelen dagar uttagna av män har ökat med 5 procentenheter sedan 1999.

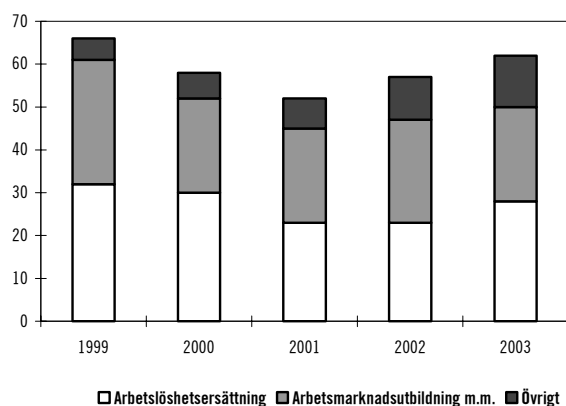
Kostnaderna för ersättning vid arbetsoförmåga m.m. ökade varje år under perioden, med sammanlagt 35 miljarder kronor eller 44 procent. Dock var ökningen under 2003 den lägsta under perioden, 8 miljarder kronor. Den dominerande delen av ökningen avser sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspension och sjukbidrag). Utvecklingen redovisas närmare i avsnitt 3.1.1.

Arbetsmarknad

Diagram 3.9 Arbetsmarknad 1999–2003

Miljarder kronor

Kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken ökade under de senaste två åren. Ökningen förklaras till stor del av ökad arbetslöshet. Under 2003 var den öppna arbetslösheten 4,9 procent av arbetskraften, vilket är en ökning med 0,9 procent jämfört med 2002.

I tabellen nedan framgår att antalet arbetslösa ökade under 2003. Dock har antalet deltidarbetslösa minskat stadigt sedan 1999.

Tabell 3.16 Arbetslösa personer i genomsnitt per månad 1999–2003

	Kvinnor Antal	Kvinnor Procent	Män Antal	Män Procent	Summa
1999	107 400	45	133 200	55	240 600
2000	89 100	44	114 000	56	203 100
2001	75 900	43	99 300	57	175 200
2002	75 700	43	100 700	57	176 400
2003	93 500	43	123 300	57	216 800

Källa: Statistiska centralbyråns arbetskraftsundersökning

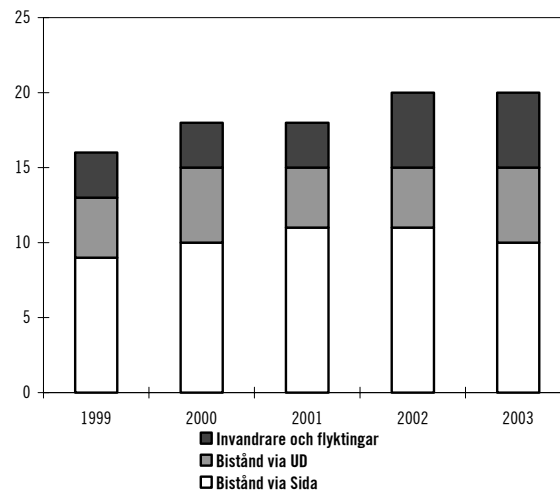
Antalet arbetslösa var 216 800 under 2003, vilket var en ökning med 40 400 personer jämfört med 2002. Av dessa var 43 procent kvinnor och 57

procent män. Andelen arbetslösa kvinnor och män har varit konstant de senaste tre åren. Mellan 1999 och 2001 sjönk andelen arbetslösa kvinnor med 2 procentenheter.

Bistånd, invandrare och flyktingar

Diagram 3.10 Bistånd, invandrare och flyktingar 1999–2003

Miljarder kronor

Kostnaderna för bistånd ökade under 1999 och 2000, vilket i huvudsak var hänförligt till ökad bruttonationalinkomst. Det ökade utrymmet utnyttjades till satsningar på återuppbyggnad efter katastrofer och krig samt infrastruktursatsningar. Under 2000 ökade dessutom bidragen till bistånd via Förenta nationerna med omkring 1 miljard kronor. Kostnaderna för mottagning av asylsökande steg under framför allt de senaste två åren, till följd av att antalet asylsökande i mottagandesystemet ökat. Nästan alla asylsökande saknar i dag identitetshandlingar, vilket innebär att asylutredningen tar längre tid. Ansvar för Sveriges årsbidrag till ett antal FN-organisationer återfördes under 2003 till Regeringskansliet från Sida.

Övriga transfereringar

Tabell 3.17 Övriga transfereringar

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Generella bidrag och utjämningsbidrag till kommuner och landsting	99	97	99	100	97
Nedskrivning av fordran i kommunkonto-systemet (engångsbelopp)	-	4	-	-	-
Sveriges avgift till EU	21	22	22	19	24
Studiestöd / avskrivning av lånefordringar	22	22	19	17	14
Överföring till premiepensions-systemet	24	22	19	20	20
Överföring till Allmänna pensionsfonden	-	6	13	9	10
Stöd till jordbruk	8	7	13	10	10
Bidrag inom skolväsendet	4	4	5	9	9
Bidrag till folkbildning	2	2	3	3	3
Bidrag till näringslivet m.m. via Nutek och Vinnova	2	2	2	2	2
Bidrag till investeringar i infrastruktur	2	2	2	3	2
Bidrag till hälso- och sjukvård m.m.	2	2	2	2	2
Räntebidrag	7	4	2	1	1
Övrigt	21	20	21	21	24
Summa	215	216	222	216	218

För de övriga transfereringar som sammanfattas i tabell 3.17, ökade kostnaderna med totalt drygt 3 miljarder kronor under perioden 1999–2003. Denna förändring är ett netto av såväl höjningar som minskningar. Den största förändringen hänger samman med det nya ålderspensions-systemet. Förtidspensionerna finansieras numera helt via anslag på statsbudgeten. Det har medfört, i kombination med förändringar i uttaget av avgifter till pensionssystemet, att de löpande överföringarna av avgiftsmedel till AP-fonderna från och med 2000 överstiger

utbetalningarna av pensioner. Detta redovisas som en transferering, vilket inkluderar statlig ålderspensionsavgift, från staten till AP-fonderna.

Bland andra viktiga förändringar under perioden kan nämnas minskningen av räntebidragen, som från att ha uppgått till 30 miljarder kronor så sent som 1996 och 7 miljarder 1999 i det närmaste har avvecklats.

En annan stor förändring är att bidragen till skolväsendet ökade med ca 4 miljarder kronor under 2002 till följd av införandet av maxtaxan i barnomsorgen.

Av bidragen till kommuner och landsting på 97 miljarder kronor avser nära 26 miljarder kronor s.k. utjämningsbidrag. Denna kostnad motsvaras av en intäkt på ungefär samma belopp från de kommuner och landsting vilka enligt särskilda regler har skyldighet att erlagga utjämningsavgift. Intäkten från avgiften redovisas i resultaträkningen för staten som en skatteintäkt. Resterande 71 miljarder kronor utgör generella statsbidrag samt moms-kompensation till kommuner och landsting, varav kommunerna erhåller en större andel.

Angående jordbruksstödet redovisas arealbidraget, som uppgår till mellan 3 och 4 miljarder kronor per år, numera periodiserat i resultaträkningen, dvs. utgiften redovisas det år den är hänförlig till. Tidigare redovisades arealbidraget kassamässigt, det vill säga vid betalningstillfället, vilket innebar att för 2000 redovisades inget årsbelopp alls, medan två års bidrag redovisades för 2001.

Sveriges avgift till Europeiska unionen ökade med 5 miljarder kronor under 2003, på grund av ett höjt procentuellt uttag för BNI-avgiften. Beloppen är periodiserade, dvs. avgiften redovisas på den period den är hänförlig till. För bland annat 2003 har ett lägre belopp anslagsavräknats i enlighet med regeringens beslut att en del av 2003 års avgift betalades redan 2002 medan en del betalades i januari 2004.

De studiestöd som når flest personer är studiehjälp och studiemedel. Dessa stöd är generella och rättighetsstyrda. Studiemedel kan dock lämnas med en högre bidragsdel och denna del av studiemedlet är inte rättighetsstyrd. Studiehjälpen består av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg. Studiebidraget är generellt och lämnas med 950 kronor per månad för den som är mellan 16 och 20 år och studerar i en gymnasial utbildning, dvs.

gymnasieskola, folkhögskola, kommunal vuxenutbildning och vissa andra utbildningar. Studiemedel består av studiebidrag och studielån och utgår till studerande i studiestödsberättigande utbildning.

Under 2003 minskade kostnaderna för studiestöd med 2,3 miljarder kronor jämfört med 2002. Anledningen till de minskade kostnaderna är främst att nedskrivningarna för befarade förluster planat ut efter det att nya metoder för värdering av studiemedelsfordringar införts och utvecklats sedan 1999.

Under 2003 minskade antalet studerande med studiemedel för första gången sedan 1999, vilket framgår av tabell 3.18 och 3.19.

Tabell 3.18 Studerande med studiemedel 1999–2003
Studiebidrag

	Kvinnor Antal	Kvinnor Procent	Män Antal	Män Procent	Summa
1999	231 796	58	169 766	42	401 562
2000	236 676	58	167 988	42	404 664
2001	248 711	59	169 699	41	418 410
2002	261 207	60	173 169	40	434 376
2003	258 854	60	172 272	40	431 126

Källa: Centrala studiestödsnämnden

Tabell 3.19 Studerande med studiemedel 1999–2003
Studielån

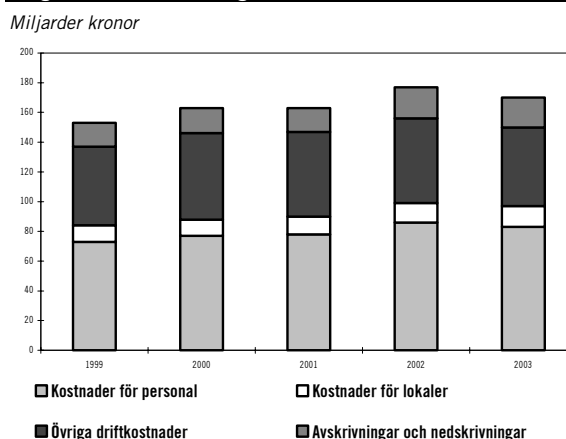
	Kvinnor Antal	Kvinnor Procent	Män Antal	Män Procent	Summa
1999	187 672	58	137 692	42	325 364
2000	195 333	59	138 383	41	333 716
2001	201 735	59	138 289	41	340 024
2002	203 177	60	137 628	40	340 805
2003	199 969	60	135 249	40	335 218

Källa: Centrala studiestödsnämnden

Totalt fick 431 126 studerande studiebidrag under 2003, vilket är en minskning med 3 250 studerande jämfört med 2002. Av dessa hade 335 218 även studielån. 95 805 studerande utnyttjade endast studiebidrag. År 2003 erhöll 60 procent kvinnor och 40 procent män studiemedel. Andelen studerande kvinnor har ökat med 2 procentenheter sedan 1999.

3.3.4 Statens egen verksamhet

Diagram 3.11 Statens egen verksamhet 1999–2003

Statens egen verksamhet avser främst kostnader för de statliga myndigheternas drift, dvs. personalkostnader, lokalkostnader, avskrivningar och nedskrivningar samt övriga driftkostnader. Kostnaderna för statens egen verksamhet den senaste femårsperioden framgår av diagram 3.11. Kostnaderna ökade med totalt 17 miljarder kronor eller 11 procent under perioden.

Statens personal

Statens kostnader för personal minskade med drygt 3 miljarder kronor jämfört med 2002. Statens tjänstepensioner minskade med 6,1 miljarder kronor. Detta beror på att förändringen av den försäkringstekniska avsättningen minskade kraftigt. Det nya pensionsavtalet (PA 03) har bl.a. medfört att en större del av tjänstepensionerna fonderas utanför staten och därmed inte ingår i den försäkringstekniska avsättningen. Lönekostnader inklusive arbetsgivaravgifter ökade med 4,3 miljarder kronor eller med 5,2 procent. Ökningen är en följd av att antalet anställda ökat (med drygt 4 600 personer), men också till en del en följd av löneutvecklingen.

I det följande redovisas hur statens personal utvecklats avseende antal anställda fördelat på kön, åldersgrupper och sektorer. Uppgifterna baserar sig på statistik från Arbetsgivarverket. Avgränsningen av staten är samma som för resultaträkningen, vilket betyder att försäkringskassornas personal inkluderas i redovisningen trots att de inte är statsanställda.

I bilaga 2.1 redovisas vilka myndigheter m.fl. som omfattas av redovisningen nedan. Av bilaga 2.2 framgår också vilka myndigheter som hör till respektive sektor. Till riksdagen lämnas varje år, senast i budgetpropositionen för 2004, i bilaga till utgiftsområde 2, en utförlig redovisning av statsförvaltningens utveckling, bl.a. vad avser personalkonsekvenser. I det sammanhanget inkluderas inte riksdagens och försäkringskassornas personal.

Tabell 3.20 Antal statligt anställda 1999–2003 fördelade på män respektive kvinnor

Antal ¹	1999	2000	2001	2002	2003
Kvinnor	101 497	101 256	101 151	103 435	106 186
Män	123 250	118 042	110 919	112 236	114 146
Summa	224 747	219 298	212 070	215 671	220 332

¹ Anställda med en omfattning av tjänst understigande 40 procent ingår inte. År 2003 utgjorde de drygt 4 000 personer. Betygs-, dag- eller timanställda m.fl. ingår inte heller. De utgjorde ca 15 000 personer 2003.

Statens anställda utgör drygt 6 procent av alla anställda i landet. Antalet anställda minskade sett över hela femårsperioden. En ökning har dock skett sedan 2001. Ökningen beror främst på fortsatt utbyggnad av universitets- och högskolesektorn.

Staten är den sektor på arbetsmarknaden som har den jämnaste könsfördelningen. År 2003 var 51,8 procent av de anställda män, vilket innebär att andelen män minskar. Andelen kvinnor ökade från 45 procent 1999 till 48,2 procent 2003¹.

Tabell 3.21 Antal statligt anställda 1999–2003 fördelade på åldersgrupper

Ålder/Kön	1999	2000	2001	2002	2003
- 34	46 553	44 525	43 644	45 278	46 814
Kvinnor	20 741	20 427	20 680	21 638	22 455
Män	25 812	24 098	22 964	23 640	24 359
35-54	132 288	126 130	117 328	116 243	116 113
Kvinnor	60 135	58 400	56 346	55 845	55 884
Män	72 153	67 730	60 982	60 398	60 229
55-	45 906	48 643	51 098	54 150	57 405
Kvinnor	20 621	22 429	24 125	25 952	27 847
Män	25 285	26 214	26 973	28 198	29 558

Staten har den i genomsnitt äldsta personalstyrkan på arbetsmarknaden. År 2003 var 21 procent av personalen 34 år eller yngre. Denna andel är oförändrad över femårsperioden. Knappt 53 procent av personalen var mellan 35-54 år 2003, vilket är en minskning från 59 procent 1999. Personal som är 55 år eller äldre har ökat sin andel från 20 procent 1999 till 26 procent 2003.

I sju av statens tio delsektorer har genomsnittsåldern ökat 2003. Störst ökning har skett i sektorerna ekonomi respektive kultur. Försvaret är den enda sektor där genomsnittsåldern minskat. Genomsnittsåldern för staten totalt ligger på samma nivå som 2002, dvs. 45 år.

Under femårsperioden minskade sektorn affärsverk och infrastruktur med drygt 10 000 personer, vilket motsvarar 35 procent. Denna minskning beror i huvudsak på bolagiseringen av Statens järnvägar (SJ) 2001 då ca 9 000 personer följde med till SJ AB. Den sektor som har ökat mest under perioden är universitetssektorn. Ökningen uppgår till drygt 6 000 personer, motsvarande 13 procent. Sektorn arbetsliv, omsorg och utbildning ökade med drygt 3 000 personer, vilket motsvarar 9 procent. Försvarssektorn, som i det här sammanhanget endast består av Försvarsmakten, minskade med ca 1 500 personer, eller med 7 procent.

Universitet, högskolor och forskning är störst av sektorerna med närmare 54 000 anställda, vilket motsvarar en fjärdedel av de statligt anställda. Därefter kommer rättsväsendet med drygt 38 000 anställda, 17 procent, och arbetsliv, omsorg och utbildning med knappt 37 000 anställda, nästan 17 procent.

¹ Andelen kvinnor är något högre i den redovisning som lämnas i denna skrivelse jämfört med redovisningen i budgetpropositionen på grund av att försäkringskassorna har en större andel kvinnlig personal.

Tabell 3.22 Antal anställda 1999–2003 fördelade på sektorer

Sektor/Kön- Antal	1999	2000	2001	2002	2003
Affärsverk ¹	29 997	28 412	19 439	19 106	19 377
Kvinnor	6 815	6 564	4 426	4 428	4 550
Män	23 182	21 848	15 013	14 678	14 827
Ekonomi	18 182	18 102	18 680	18 827	18 398
Kvinnor	11 336	11 375	11 858	11 929	11 658
Män	6 846	6 727	6 822	6 898	6 740
Universitet ²	47 289	48 891	49 745	51 947	53 598
Kvinnor	23 466	25 281	25 281	26 570	27 563
Män	23 823	24 651	24 464	25 377	26 035
Kultur	2 942	3 024	3 111	3 202	3 118
Kvinnor	1 650	1 714	1 773	1 822	1 787
Män	1 292	1 310	1 338	1 380	1 331
Miljö ³	5 819	5 832	5 463	5 695	5 716
Kvinnor	2 604	2 632	2 448	2 582	2 615
Män	3 215	3 200	3 015	3 113	3 101
Arbetsliv ⁴	33 822	33 708	34 363	34 926	36 872
Män	10 205	10 105	10 264	10 642	11 325
Kvinnor	23 617	23 603	24 099	24 284	25 547
Rätts- väsendet	36 615	36 190	36 769	37 622	38 204
Kvinnor	15 006	14 869	15 267	15 759	16 173
Män	21 609	21 321	21 502	21 863	22 031
Länsstyrel- ser m.m. ⁵	11 031	11 174	11 394	11 532	11 652
Kvinnor	6 214	6 329	6 492	6 651	6 732
Män	4 817	4 845	4 902	4 881	4 920
Uppdrags- verksamhet ⁶	12 655	12 229	12 237	12 000	12 088
Kvinnor	5 236	5 149	5 162	4 925	4 949
Män	7 419	7 080	7 075	7 075	7 139
Försvaret ⁷	22 260	20 960	20 118	20 045	20 610
Kvinnor	4 026	3 917	3 903	4 032	4 201
Män	18 234	17 043	16 215	16 013	16 409

¹ Affärsverk och infrastruktur² Universitet, högskolor och forskning³ Miljö, teknik och jordbruk⁴ Arbetsliv, omsorg och utbildning, inklusive försäkringskassorna⁵ Länsstyrelser, Regeringskansliet och stabsmyndigheter⁶ Uppdragsbaserad verksamhet⁷ Här ingår endast Försvarmakten

Lokalkostnader

Lokalkostnaderna avser hyror för de statliga myndigheternas lokaler och de är relativt oförändrade under femårsperioden. De största kostnaderna finns hos Försvarmakten, Rikspolisstyrelsen och Regeringskansliet (se not 7 till resultaträkningen).

Avskrivningar och nedskrivningar

Avskrivningar och nedskrivningar ökade 2002 avseende militära beredskapstillgångar (se not 9 till resultaträkningen).

Övriga driftkostnader

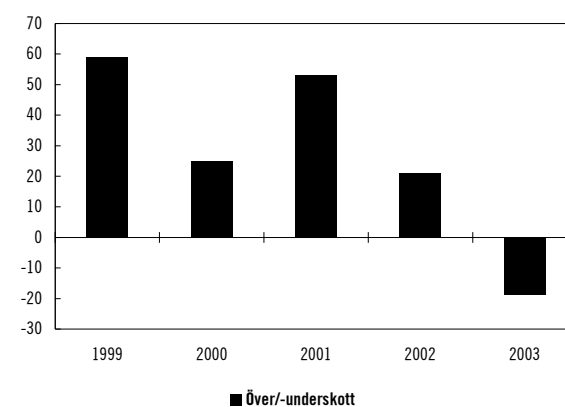
Övriga driftkostnader avser omkostnader för de statliga myndigheternas verksamhet. Dessutom ingår bl.a. kostnader för garantiavsättningar för myndigheter med garantiverksamhet, framför allt Riksgäldskontoret och Exportkreditnämnden. Driftkostnaderna minskade under perioden och den största minskningen uppstod mellan 2002 och 2003. Förändringen hänför sig främst till Riksgäldskontorets minskade reservering för framtida garantiförluster och Exportkreditnämndens minskade avsättningar för försäkrings-tekniskt beräknad risk i engagemang och värdet av skadefordringar (se not 8 till resultaträkningen).

Köpta varor och tjänster har stor omfattning hos bl.a. Vägverket och Banverket som har omfattande köp av entreprenader, hos Försvarmakten och hos affärsverket Svenska kraftnät. Förutom vid Försvarmakten har driftkostnaderna vid dessa myndigheter ökat väsentligt.

3.3.5 Över- respektive underskott i resultaträkningen

Diagram 3.12 Statens över-/underskott 1999–2003

Miljarder kronor

Av diagram 3.12 framgår att resultatet i resultaträkningen har väntats till att visa ett underskott efter att ha visat överskott fyra år i rad. Det sämre resultatet 2003 förklaras främst av att skatter minskade och transfereringarna ökade. Samtidigt förbättrades resultatet från andelar i dotter- och intresseföretag och det finansiella nettot.

4

2003 års resultaträkning,
balansräkning och
finansieringsanalys

4 2003 års resultaträkning, balansräkning och finansieringsanalys

4.1 Omfattning och avgränsning

Resultat- och balansräkningarna, finansieringsanalysen och noter omfattar myndigheterna, inklusive affärsverken, under riksdagen och regeringen och de fonder som redovisas av myndigheter. Dessutom ingår de allmänna försäkringskassorna. Försäkringskassorna är inte statliga myndigheter, men ingår eftersom de finansieras med anslag. Riksbankens grundfond ingår eftersom den utgörs av kapital som ursprungligen tillskjutits av staten, men däremot ingår inte Riksbanken då den har en självständig ställning.

AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten ingår inte eftersom deras tillgångar har en annan karaktär än statens tillgångar i övrigt. De erkända arbetslöshetskassorna ingår inte i den statliga redovisningsorganisationen och därmed inte heller i de konsoliderade resultat- och balansräkningarna. En fullständig förteckning över samtliga ingående organisationer framgår av bilaga 2 Statliga myndigheter m.m.

Till skillnad från vad som är fallet i statsbudgeten redovisas i resultaträkningen i huvudsak intäkter och kostnader, vilket bl.a. innebär att utgifterna för en investering, via avskrivningar, fördelas över investeringens hela livslängd.

Resultaträkningen omfattar myndigheternas alla verksamheter oavsett finansiering. Redovisningen utgår från vedertagna redovisnings- och värderingsprinciper som i så stor utsträckning som möjligt behållits konstanta över tiden. Det är dock viktigt att notera den utveckling som fortlöpande sker av den statliga redovisningen. Under de cirka tio år som årsredovisningen för staten tagits fram har redovisningsprinciperna i ökad grad tydliggjorts, tillgångar i större utsträckning invärderats eller tagits upp i redovisningen samt redovisning enligt bokföringsmässiga grunder vidareutvecklats. Den successiva utvecklingen bidrar till att den statliga redovisningen blir tydligare och mer tillgänglig för analyser av hur den statliga ekonomin utvecklas ur olika aspekter. Gällande principer och förutsättningar under det senaste året beskrivs i avsnitt 4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar.

En konsolidering av myndigheternas redovisning innebär att transaktioner mellan myndigheter, t.ex. arbetsgivaravgifter för statligt anställda och bidrag mellan myndigheter tas bort, dvs. elimineras, i resultaträkningen och att fordringar och skulder mellan myndigheter elimineras i balansräkningen. På så vis erhålls en samlad redovisning för staten i sin helhet.

4.2 Konsoliderad resultaträkning

I resultaträkningen redovisas redovisningsperiodens intäkter och kostnader. Statens kostnader innefattar driften av statens egen verksamhet och transfereringar. De största kostnaderna uppkommer i de stora bidrags- och försäkringssystem som staten hanterar, t.ex. socialförsäkringssystemet. För transfereringar sammanfaller kostnader och intäkter till största delen med betalningar.

Den statliga verksamheten finansieras i viss utsträckning med avgifter från försäljning av varor och tjänster och bedrivs, med undantag för affärsverkens verksamhet, utan vinstkrav. En begränsad del av intäkterna kommer även i form av bidrag.

Resultaträkningen för 2003 redovisar ett underskott på 19 miljarder kronor, vilket kan jämföras med ett överskott på 21 miljarder kronor för 2002, dvs. en försämring med 40 miljarder kronor. De viktigaste förändringsfaktorerna är att skatter m.m. har minskat med 31 miljarder och att lämnade bidrag har ökat med 40 miljarder kronor. Samtidigt har kostnaderna för statens egen verksamhet minskat med 8 miljarder kronor, resultatet från andelar i dotter- och intresseföretag förbättrats med 12 miljarder och det finansiella nettot förbättrats med 11 miljarder kronor.

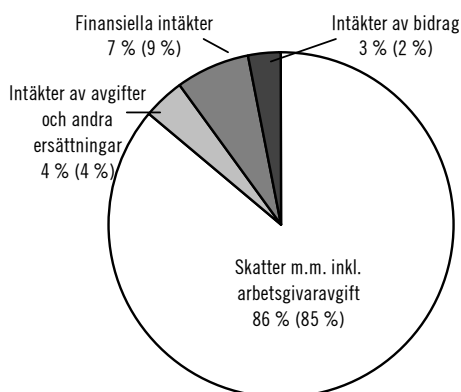
Tabell 4.1 Konsoliderad resultaträkning

Miljoner kronor

	Not	2003	2002
Intäkter			
Skatter m.m.	1	796 656	827 485
Intäkter av avgifter och andra ersättningar	2	35 906	35 552
Intäkter av bidrag	3	24 727	23 460
Summa intäkter		857 289	886 497
Kostnader			
<i>Transfereringar</i>			
Lämnade bidrag m.m.	4	-692 608	-652 124
Avsättningar till/upplösning av fonder	5	-4 679	-4 219
<i>Summa transfereringar</i>		<i>-697 287</i>	<i>-656 343</i>
<i>Statens egen verksamhet</i>			
Kostnader för personal	6	-83 152	-86 190
Kostnader för lokaler	7	-14 160	-13 325
Övriga driftkostnader	8	-52 583	-57 433
Avskrivningar och nedskrivningar	9	-19 890	-20 722
<i>Summa statens egen verksamhet</i>		<i>-169 785</i>	<i>-177 670</i>
Summa kostnader		-867 072	-834 013
<i>Saldo före resultat från andelar och finansiella poster</i>		<i>-9 783</i>	<i>52 484</i>
Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag	10	17 460	5 654
Finansiella intäkter och kostnader			
Finansiella intäkter	11	62 406	87 194
Finansiella kostnader	12	-89 094	-124 631
Summa finansiella poster		-26 688	-37 437
ÅRETS ÖVER-/UNDERSKOTT		-19 011	20 701

4.2.1 Intäkter

Diagram 4.1 Statens intäkter 2003 fördelade på typ av intäkt

Anm.: Inom parentes anges motsvarande värden för redovisningsperioden 2002

Statens intäkter uppgick till 920 miljarder kronor under 2003, vilket är en minskning med 54 miljarder kronor jämfört med 2002. Minskningen förklaras i huvudsak av minskade finansiella intäkter och skatter m.m. I diagrammet ovan framgår dock att skatt m.m. fått en högre proportionell andel av statens intäkter. Detta beror på att de finansiella intäkterna minskat.

De finansiella intäkterna utgörs främst av intäkter för förvaltning av statsskulden och minskade med 25 miljarder kronor till följd av ett lägre ränteläge under 2003 både i Sverige och i andra länder.

Skatter m.m. som är det största intäktsslaget uppgick till 797 miljarder kronor. Det är en minskning med 31 miljarder kronor jämfört med 2002. Minskningen förklaras till största delen av ökade utbetalningar av kommunalskatter motsvarande 35 miljarder kronor och den extra utdelning på 20 miljarder kronor som gjordes under 2002 till staten av Riksbankens överskott.

Fysiska personers inkomstskatt ökade med 12 miljarder kronor, medan juridiska personers inkomstskatt minskade med 13 miljarder kronor. De bokförda skatterna för fysiska och juridiska personer utgörs dels av preliminärskatter avseende inkomståret, dels av slutregleringar (skillnaden mellan slutlig och preliminär skatt) avseende det föregående inkomståret. Det innebär att för 2003 redovisas preliminärskatter avseende 2003 och slutregleringar avseende 2002.

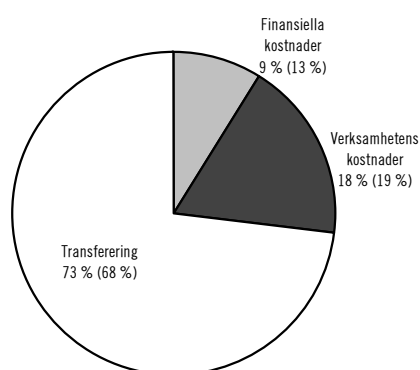
Intäkter av mervärdesskatt ökade med 7 miljarder kronor till följd av ökad privat och

offentlig konsumtion. Arbetsgivaravgifterna ökade med 7 miljarder kronor på grund av en högre lönesumma.

Intäkter från avgifter och andra ersättningar ökade marginellt. De totala intäkterna av bidrag ökade med 1,3 miljarder kronor jämfört med föregående år. Inom posten har EU-bidragen förändrats bl.a. genom en ökning av miljö-, struktur- och regionala åtgärder samt genom bidrag från social- och regionalfonden.

4.2.2 Kostnader

Diagram 4.2 Statens kostnader 2003 fördelat på typ av kostnad

Anm.: Inom parentes anges motsvarande värden för redovisningsperioden 2002

Statens kostnader uppgick till 956 miljarder kronor, vilken är en minskning med 2,5 miljarder kronor jämfört med 2002. Förändringen förklaras i huvudsak av att de finansiella kostnaderna minskat med 36 miljarder kronor, transfereringar ökat med 41 miljarder kronor samt att kostnaderna för statens egen verksamhet minskat med 8 miljarder kronor. I diagrammet ovan redovisas en ökad andel kostnader för transfereringar jämfört med 2002. Förändringen beror på att de finansiella kostnaderna minskat kraftigt.

De finansiella kostnaderna utgörs i det närmaste enbart av kostnader avseende förvaltning av statsskulden. De finansiella kostnaderna har till följd av det lägre ränteläget jämfört med 2002, minskat med 36 miljarder kronor.

Kostnaderna för lämnade bidrag m.m. under rubriken Transfereringar uppgick till 693 miljarder kronor 2003, en ökning med 40 miljarder kronor jämfört med 2002.

Kostnaderna för socialförsäkringen ökade med 32 miljarder kronor. Kostnaderna för

ålderspensioner utanför statsbudgeten ökade med 4 miljarder kronor netto. Den största förändringen är ökade kostnader för ekonomisk äldrepolitik i övrigt med 18 miljarder kronor. I det nya pensionssystemet har garantipension ersatt folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget för pensionärer. Garantipensionen är fullt beskattad och därför ökar kostnaden. Denna skatteeffekt beräknades i budgeten för 2003 att uppgå till ca 9 miljarder kronor avseende ålderspensioner och ytterligare 3 miljarder kronor avseende sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspensioner). Utfallet blev dock sammanlagt ca 14 miljarder kronor. Ersättningen vid arbetsoförmåga ökade med sammanlagt 8 miljarder kronor.

Kostnaderna för ekonomisk familjepolitik och läkemedelsförmånen ökade sammantaget med drygt 2 miljarder kronor.

Kostnaderna för arbetsmarknadspolitik ökade med 5,5 miljarder kronor främst beroende på ökade kostnader för arbetslöshetsersättning.

Sveriges avgift till EU ökade med knappt 5 miljarder kronor.

Kostnaderna för statens egen verksamhet uppgick till 170 miljarder kronor 2003, vilket är en minskning med 8 miljarder kronor jämfört med 2002. Personalkostnaderna har minskat med 3 miljarder kronor. Kostnaderna för försäkringstekniska avsättningar för pensioner hos Statens pensionsverk minskade med ca 7 miljarder kronor. Den främsta orsaken är en minskning av nyintjänad pension i pensionsrörelsen. Det beror bl.a. på att statens nya pensionsavtal (PA03) har ett större inslag av avgiftsbestämda förmåner och mindre andel förmånsbestämda förmåner. Statens lönekostnader inklusive arbetsgivaravgifter ökade med 5,2 procent eller med 4,3 miljarder kronor.

En del av ökningen förklaras med personalens löneutveckling, men också antalet anställda har ökat. Statens personal redovisas närmare i avsnitt 3.3.4. Övriga driftkostnader minskade med nästan 5 miljarder kronor. Riksgäldskontorets reservering för framtida garantiförluster ingår i övriga driftkostnader och dessa minskade med 6 miljarder kronor.

Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag ökade netto med 12 miljarder kronor. Det resultat som redovisas baseras på det redovisade nettoresultatet hos bolagen enligt årsbokslut för respektive år, utom i några fall då ett tidigare delårsbokslut använts (se bilaga 3 Statliga bolag).

4.3 Konsoliderad balansräkning

I balansräkningen redovisas i sammandrag värdet av statens samtliga tillgångar, skulder och kapital. Värdet är beräknat per den 31 december 2003. I de fall marknadsvärden finns att tillgå för aktier och andelar i statliga bolag presenteras dessa i bilaga 3 Statliga bolag.

Statens totala nettoförmögenhet, dvs. skillnaden mellan tillgångarnas och skuldernas bokförda värden, uppgick till -795 miljarder kronor per den 31 december 2003. Det innebär en försämring med 22 miljarder kronor jämfört med 2002. (Se vidare avsnitt 4.3.1 Nettoförmögenheten.)

Den huvudsakliga orsaken till försämringen är resultaträkningens underskott på 19 miljarder kronor. Statsskulden ökade med 23 miljarder kronor. Den inhemska skulden ökade med 68 miljarder kronor och de utländska lånen minskade med 45 miljarder kronor.

Tabell 4.2 Konsoliderad balansräkning

Miljoner kronor

TILLGÅNGAR

	Not	2003	2002
Immateriella anläggningstillgångar			
Balanserade utgifter för utveckling	13	3 148	2 576
Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar	14	458	332
Förskott avseende immateriella anläggningstillgångar	15	4	2
Summa immateriella anläggningstillgångar		3 610	2 910
Materiella anläggningstillgångar			
Statliga väganläggningar	16	72 065	70 207
Statliga järnvägsanläggningar	17	62 127	60 661
Byggnader, mark och annan fast egendom	18	37 160	34 369
Förbättringsutgifter på annans fastighet	19	2 767	2 673
Maskiner, inventarier, installationer m.m.	20	22 796	22 329
Pågående nyanläggningar	21	39 204	33 624
Beredskapstillgångar	22	89 681	87 015
Förskott avseende materiella anläggningstillgångar	23	603	698
Summa materiella anläggningstillgångar		326 403	311 576
Finansiella anläggningstillgångar			
Andelar i dotter- och intresseföretag	24	191 967	180 357
Andra långfristiga värdepappersinnehav	25	14 605	26 644
Långfristiga fordringar	26	14 923	15 121
Summa finansiella anläggningstillgångar		221 495	222 122
Summa anläggningstillgångar		551 508	536 608
Utlåning	27	151 237	145 265
Varulager m.m.			
Varulager och förråd	28	1 287	1 278
Pågående arbeten	29	236	311
Fastigheter	30	140	155
Förskott till leverantörer	31	11 296	12 472
Summa varulager m.m.		12 959	14 216
Fordringar			
Kundfordringar	32	4 918	5 582
Övriga fordringar	33	38 564	44 072
Summa fordringar		43 482	49 654
Periodavgränsningsposter			
Förutbetalda kostnader	34	17 421	20 773

Upplupna bidragsintäkter	35	1 126	945
Övriga upplupna intäkter	36	16 471	14 486
Summa periodavgränsningsposter		35 018	36 204
Kortfristiga placeringar			
Värdepapper och andelar	37	16 291	8 828
Summa kortfristiga placeringar		16 291	8 828
Kassa och bank			
Kassa, postgiro och bank	38	1 844	2 335
Summa kassa och bank		1 844	2 335
SUMMA TILLGÅNGAR		812 339	793 110

KAPITAL OCH SKULDER

	Not	2003	2002
Nettoförmögenhet	39	-794 951	-772 853
Fonder	40	52 876	48 198
Avsättningar			
Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser	41	148 787	143 949
Övriga avsättningar	42	14 928	19 109
Summa avsättningar		163 715	163 058
Statsskulden			
Lån i Sverige		855 423	787 456
Lån utomlands		330 426	375 324
Summa statsskulden	43	1 185 849	1 162 780
Skulder m.m.			
Övriga skulder	44	13 129	13 226
Leverantörsskulder	45	114 423	114 280
Depositioner	46	632	678
Förskott från uppdragsgivare och kunder	47	515	457
Summa skulder m.m.		128 699	128 641
Periodavgränsningsposter			
Upplupna kostnader	48	44 389	40 328
Oförbrukade bidrag	49	5 080	4 681
Övriga förutbetalda intäkter	50	26 682	18 277
Summa periodavgränsningsposter		76 151	63 286
SUMMA KAPITAL OCH SKULDER		812 339	793 110
Garantieförbindelser	51	704 736	692 924
Övriga ansvarsförbindelser	52	9 218	8 863

Garantier redovisas även i kapitel 7, Statliga garantier.

4.3.1 Nettoförmögenheten

Statens nettoförmögenhet är lika med skillnaden mellan tillgångarnas och skuldernas bokförda värde. Vid utgången av 2003 var nettoförmögenheten -795 miljarder kronor, dvs. staten hade en nettoskuld motsvarande detta belopp. Det är en försämring med 22 miljarder kronor jämfört med 2002, då nettoförmögenheten var knappt -773 miljarder kronor.

Nettoförmögenhetens förändring fördelad på balansräkningens olika delar kan sammanfattas enligt nedan (miljarder kronor):

	Mdkr
Ökning av tillgångar	+ 19
Ökning av skulder	- 36
Ökning av avsättningar	- 1
Ökning av fonder	- 4
Summa	- 22

Förändringen av nettoförmögenheten kan även beskrivas på följande sätt:

	Mdkr
Årets underskott enligt resultaträkning	- 19
Värdeförändringar av aktier och andelar	- 3
Räntor på bostadsobligationer	+ 1
Utvämningspost avseende statspapper	- 1
Summa	- 22

Förändringen av nettoförmögenheten är i första hand hänförlig till årets underskott i resultaträkningen på 19 miljarder kronor.

Därutöver påverkas nettoförmögenheten av enstaka transaktioner som förändrar tillgångarnas eller skuldernas värde utan att de redovisas över resultaträkningen. Exempel är förändringar av aktier och andelar som redovisas direkt i balansräkningen, t.ex. förändringar av statligt ägda bolags egna kapital som inte är hänförliga till periodens resultat. Under 2003 medförde dessa effekter en minskning av nettoförmögenheten med ca 3 miljarder kronor. Det egna kapitalet i TeliaSonera minskade med nästan 3 miljarder kronor, till största delen orsakat av valutakursförluster vid konsolidering av verksamhet i utlandet samt genom en justering för inflationen som påverkat det egna kapitalet positivt. Vattenfalls egna kapital ökade med 1 miljard kronor till följd av en förskjutning från minoritetägares egna kapital till eget kapital vid Vattenfalls omstrukturering av verksam-

heten i Tyskland, men också av en lika stor negativ påverkan från valutakursförluster vid konsolidering av verksamhet i utlandet.

Riksgäldskontoret redovisar räntor på bostadsobligationer som tidigare överfördes från AP-fonderna som en ökning av statens nettoförmögenhet. Räntorna uppgick till cirka 1 miljard kronor.

Vid eliminering av innehav av inomstatliga värdepapper uppstår, p.g.a. olika värderingsprinciper, en utjämningspost som redovisas som en minskning av nettoförmögenheten. Utjämningsposten uppgick till cirka 1 miljard kronor.

4.3.2 Övriga förändringar i balansräkningen

Under räkenskapsåret 2003 ökade de totala tillgångarna med 19 miljarder kronor till 812 miljarder kronor.

De immateriella anläggningstillgångarna ökade med närmare 1 miljard kronor till följd av att balanserade utgifter för utveckling av IT-system ökade vid bl.a. Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna samt Riksskatteverket.

De materiella anläggningstillgångarna ökade med 15 miljarder kronor. Pågående nyanläggningar avseende projekt vid Vägverket ökade med 4,4 miljarder kronor. Statliga väganläggningar och järnvägsanläggningar ökade tillsammans med 3,3 miljarder kronor. Försvarets militära beredskapstillgångar ökade med 2,7 miljarder kronor. Luftfartsverkets byggnader inklusive anläggningar ökade med 2,4 miljarder kronor.

De finansiella anläggningstillgångarna minskade marginellt. Andelar i dotter- och intresseföretag ökade med 12 miljarder kronor. Vattenfall ökade med 7,4 miljarder kronor främst genom ett positivt resultat. SJ AB ökade med 1,3 miljarder kronor genom aktieägartillskott. Andra långfristiga värdepappersinnehav minskade främst på grund av Riksgäldskontorets (RGK) minskade innehav av bostadsobligationer. Obligationer ingick i tidigare års överföring från AP-fonderna och 12,7 miljarder kronor har löstes in under året.

Statens fordringar minskade med 6 miljarder kronor. Den största delen av minskningen förklaras av att Statens Jordbruksverk, till

skillnad mot föregående år, inte betalade ut arealbidrag och därför inte rekvirerade medel och tog upp en fordran på EU. Minskningen av fordringar motsvaras av ökning av övriga upplupna intäkter med motsvarande belopp, eftersom verket periodiserat kostnaden för det ännu ej utbetalda bidraget och motsvarande intäkt till 2003.

Kortfristiga placeringar ökade med 7 miljarder kronor. Ökningen utgörs av RGK:s placering av kortsiktig överskottslikviditet på dagslåne-marknaden för att hantera kortfristiga förändringar i lånebehovet.

På balansräkningens skuldsida ökade Avsättningar för pensioner med 5 miljarder kronor. Förändringen avser främst Statens pensionsverks avsättning för den samlade pensionsskulden. Riktlinjerna för avsättning är desamma som föregående år och skuldökningen förklaras främst av nyintjänad pension.

Övriga avsättningar för garantiverksamhet minskade med 4 miljarder kronor. Balansposten Övriga avsättningar består huvudsakligen av Exportkreditnämndens avsättning för risker i garantiengagemang och RGK:s reserverade medel för framtida garantiförluster. De minskade avsättningarna beror på minskad riskkoncentration, dollarns depreciering mot den svenska kronan, men också av amorteringar och förtida inlösen av stora affärer.

Statsskulden ökade med 23 miljarder kronor och uppgick vid 2003 års utgång till 1 186 miljarder kronor. Svenska lån ökade med 68 miljarder kronor samtidigt som utländska lån

minskade med 45 miljarder kronor. Den andel av statsskulden som upptas i utländsk valuta minskade därmed från 32 procent till 28 procent. För en närmare beskrivning av statsskuldens utveckling, se kapitel 3 Utvecklingen av statens ekonomi, avsnitt 3.3.2.

Upplupna kostnader ökade med 4 miljarder kronor och avser huvudsakligen Statens jordbruksverks upplupna kostnader för arealersättning vilken ännu inte betalats ut till jordbrukare. Övriga förutbetalda intäkter vid RGK ökade med 8,6 miljarder kronor.

4.4 Finansieringsanalys

Finansieringsanalysen visar statens betalningar fördelade på avsnitten statens verksamhet, investeringar, utlåning och finansiella aktiviteter. Finansieringsanalysen visar även förändringen av och respektive avsnitts påverkan på statens nettoupplåning under redovisningsperioden. Statens nettoupplåning definieras som förändringen av statsskulden justerad för realiserade valutakursförändringar.

Uppgifterna i finansieringsanalysen har sin grund i de konsoliderade resultat- och balansräkningarna samt i den information som myndigheterna inrapporterat i statsredovisningssystemet. När det gäller affärsverken har information till viss del inhämtats i särskild ordning.

Tabell 4.3 Finansieringsanalys

Miljoner kronor

	Not	2003	2002
Statens verksamhet			
Skatter m.m.	53	794 506	830 332
Avgifter och andra ersättningar	54	43 576	39 320
Intäkter av bidrag		24 727	23 460
<i>Summa justerade intäkter</i>		<i>862 809</i>	<i>893 112</i>
Transfereringar	55	-691 396	-649 918
Statens egen verksamhet	56	-147 615	-143 011
<i>Summa justerade kostnader</i>		<i>-839 011</i>	<i>-792 929</i>
Justeringar till betalningar	57	20 650	-3 928
Saldo statens verksamhet		44 448	96 255
Investeringar	58		
Finansiella investeringar		-2 319	-204
Materiella investeringar		-37 264	-35 879
Immateriella investeringar		-1 344	-1 418
<i>Summa investeringsutgifter</i>		<i>-40 927</i>	<i>-37 501</i>
Försäljning av anläggningstillgångar		364	612
Summa investeringar		-40 563	-36 889
Utlåning	59		
Nyutlåning		-14 727	-14 389
Amorteringar		9 663	19 304
Summa nettoutlåning		-5 064	4 915
Finansiella aktiviteter			
Finansiellt netto för statens upplåning	60	-53 030	-74 929
Övrigt finansiellt netto	61	5 276	4 205
Justeringar till betalningar	62	7 401	19 831
Summa finansiella aktiviteter		-40 353	-50 893
Totalt		-41 532	13 388
Statens upplåning			
Förändring av statsskulden		23 069	-33 009
Orealiserade valutakursförändringar		18 463	19 621
Saldo statens nettoupplåning		41 532	-13 388

4.4.1 Statens verksamhet

Kassaflödet avseende statens verksamhet var 2003 positivt och uppgick till 44,4 miljarder kronor, vilket är en minskning från föregående år med 52 miljarder kronor (se tabell 4.4 posten Saldo statens verksamhet). Förändringen mellan 2002 och 2003 beror på minskade skattebetalningar och ökade utbetalningar av transfereringar. Skatterna minskade med nära 36 miljarder kronor och transfereringarna ökade med 41 miljarder kronor vilket påverkade statens nettoupplåning negativt.

Utdelningarna från dotter- och intresseföretag som redovisas under posten avgifter och andra ersättningar uppgick till 7,7 miljarder kronor, vilket var 3,9 miljarder kronor högre än föregående år.

Förändringar av skulder och fordringar som redovisas under justeringar till betalningar, påverkade statens kassaflöde positivt med 20,6 miljarder kronor till stor del beroende på att bostadsobligationer till ett bokfört värde av 12,7 miljarder kronor sålts under året.

4.4.2 Investeringar

Statens investeringsutgifter under 2003 uppgick till 40,9 miljarder kronor. Investeringar i finansiella anläggningstillgångar var 2,3 miljarder kronor, vilket är en ökning från föregående år med drygt två miljarder kronor. Ökningen är framför allt hänförlig till kapitaltillskott i SJ AB och Teracom AB.

De materiella investeringarna uppgick under 2003 till 37,3 miljarder kronor, vilket är en ökning med 1,4 miljarder kronor jämfört med föregående år. Investeringar i beredskaps-tillgångar och väganläggningar ökade med närmare 3 miljarder kronor, respektive drygt 1 miljard kronor. Investeringar i andra materiella anläggningstillgångar minskade.

Tabell 4.4 Materiella investeringar

Miljarder kronor

	2003	2002
Beredskapstillgångar	13,7	10,9
Väganläggningar	8,8	7,6
Fastigheter och markanläggningar	3,3	3,4
Maskiner och inventarier	4,8	5,6
Järnvägsanläggningar	5,6	6,2
Övriga investeringar	1,1	2,2
Totalt	37,3	35,9

Investeringar i immateriella tillgångar uppgick till 1,3 miljarder kronor, vilket är i samma nivå som föregående år. Investeringarna avser främst IT-system hos olika myndigheter, bl.a. Riksför-säkringsverket och Riksskatteverket.

I not 58 lämnas utförligare information om investeringar i anläggningstillgångar.

4.4.3 Utlåning

Nettoutlåningen, dvs. saldot mellan nyutlåning och amorteringar, uppgick till 5,1 miljarder kronor vilket ger ett negativt kassaflöde i finansieringsanalysen med motsvarande belopp. Jämfört med föregående år har amorteringarna minskat med 10 miljarder kronor, i huvudsak beroende på ett lån på 12 miljarder kronor som Sveaskog AB amorterade under 2002. Nyutlåningen är konstant jämfört med föregående år.

I not 59 lämnas utförligare information om nyutlåning och amorteringar.

4.4.4 Finansiella aktiviteter

Nettobetalingar från finansiella aktiviteter under 2003 uppgick till -40,4 miljarder kronor, vilket innebär att nettobetalingssflödet förbättrades med 10,5 miljarder kronor jämfört med 2002. Den viktigaste förändringsfaktorn är att ränteutbetalningarna för statsskulden har minskat jämfört med föregående år.

4.4.5 Statens upplåning

Statens nettoupplåning visar förändringen av statens upplåning justerad för valutakursförändringar i utländsk valuta.

Statens nettoupplåning under 2003 var 41,5 miljarder kronor, vilket utgör en förändring jämfört med föregående år med 54,9 miljarder kronor. Statens lån har ökat. Under året ökade statsskulden med 23,1 miljarder kronor. De orealiserade valutakursvinsterna som har begränsat statens nettoupplåning uppgick till 18,5 miljarder kronor.

I kapitel 6 ges en förklaring till skillnader mellan resultaträkning, finansieringsanalys och statsbudgetens utfall.

4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar

Årsredovisningen för staten grundas på statliga myndigheters årsredovisningar, vilka upprättas enligt förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (FÅB).

De konsoliderade resultat- och balansräkningarna och finansieringsanalysen är uppställda enligt regeringens beslut den 27 november (Fi 2003/6219) om normering av avgränsning och uppställningsformer som grund för Ekonomistyrningsverkets underlag till årsredovisningen för staten 2003. De uppställningsformer som föreskrivs där, bygger på de uppställningsformer som föreskrivits för myndigheterna med vissa anpassningar för årsredovisningen för staten.

Räkenskapsåret utgörs av kalenderår.

Redovisning av kostnader och intäkter sker enligt bokföringsmässiga grunder.

4.5.1 Avgränsning av redovisningsenheten

Balans- och resultaträkningarna samt finansieringsanalysen omfattar staten, avgränsad i enlighet med ovan nämnda regeringsbeslut. Detta innebär att dessa dokument omfattar myndigheter under riksdag och regering, med undantag för Riksbanken som på grund av dess speciella ställning inte ingår. AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten ingår inte heller på grund av att fondernas tillgångar har en annan karaktär än statens tillgångar i övrigt och att ålderspensionssystemet bör hanteras och redovisas för riksdagen på ett enhetligt sätt. Riksbankens grundfond ingår dock, då detta kapital ursprungligen tillskjutits av staten och därför kan ses som statens ägarandel i Riksbanken. De allmänna försäkringskassorna, som är fristående offentligrättsliga organ, omfattas eftersom deras verksamhet finansieras med anslag. En förteckning över vilka organisationer som omfattas av staten med denna avgränsning, och som ingår i de konsoliderade resultat- och balansräkningarna och finansieringsanalysen, återfinns i bilaga 2 Statliga myndigheter m.m.

Till och med 2002 års årsredovisning för staten omfattades även Allmänna arvsfonden av denna avgränsning. Under 2003 har regeringen lämnat proposition (2002/03:136) om fondens

organisation m.m. till riksdagen, där regeringen bl.a. konstaterar att Allmänna arvsfonden inte bör redovisas bland statens tillgångar i årsredovisningen. Propositionen behandlades av riksdagen den 26 november 2003 utan att riksdagen gav uttryck för någon avvikande mening. Regeringen har därför beslutat att Allmänna arvsfonden inte ska ingå i årsredovisningen för staten för 2003. Jämförelsetalen för 2002 har ändrats i enlighet med denna förändring.

4.5.2 Normering av redovisning

Ekonomistyrningsverket (ESV) har på regeringens uppdrag haft att kartlägga hur redovisningsnormering beslutas i ett urval länder och utifrån detta bedöma och lämna förslag till vilka eventuella ändringsbehov som finns för svensk statsförvaltning. Frågan om lämplig reglering avseende årsredovisningen för staten skulle särskilt övervägas och föreslås. Uppdraget redovisades i september 2003. ESV föreslår bl.a. att regeringen överväger behovet av att i lag eller annan beslutsform som riksdagen råder över, lägga fast grundläggande regler för årsredovisningen för staten. Ett rent principiellt ställningstagande till normeringen av årsredovisningen för staten talar för att den som upprättar redovisningen inte bör ha inflytande över de grundläggande redovisningsreglerna. ESV:s bedömning är emellertid att det i praktiken inte kan verifieras något sådant behov för närvarande.

Regeringen bedriver ett utvecklingsarbete om den ekonomiska styrningen i staten (se kapitel 13), där frågor om avgränsning av staten och statsbudgeten behandlas tillsammans med utformning av en statsbudget enligt mer bokföringsmässiga principer. Förslag inom detta arbete kommer med stor sannolikhet att påverka en normering av årsredovisningen för staten. I anslutning till det arbetet bör frågan om eventuell lagreglering, eller annan förändring, av normering av årsredovisningen för staten behandlas.

4.5.3 Transfereringar och skatter

Principen för redovisning av transfereringar och skatter är att de redovisas enligt bokföringsmässiga grunder. Det innebär att skatter ska

redovisas det år till vilket intäkten hänförs sig och transfereringar redovisas det år till vilket kostnaden hänförs sig. Innebörden av dessa principer är inte klarlagd i alla detaljer och Sverige deltar i ett internationellt utvecklingsarbete i syfte att klargöra principerna.

Metoder för att bedöma transfereringar och skatter hänförliga till en viss period är inte fullt utvecklade. Det innebär att transfereringar periodiseras endast när kostnaden tydligt är hänförlig till ett visst år. Exempel på detta är Sveriges avgift till Europeiska unionen. I övriga fall bedöms kostnaden sammanfalla med betalningen. När det gäller skatter är metoden sådan att debiterade skatter tas upp som en intäkt/fordran, medan inbetalade, ej debiterade, skatter tas upp som en skuld. För restförda skatter sker nedskrivning för befarad uppbrödsförlust. De tillämpade principerna innebär dock inte att alla skatter redovisas det år till vilket intäkten hänförs sig.

För närvarande diskuteras förslag till övergång till s.k. fullt periodiserade skatter, vilket innebär att för ett visst år tas intäkten upp till det belopp skatter hänförliga till året kan beräknas till, med tillägg för justering för det slutliga taxeringsutfallets avvikelser från motsvarande beräkning för föregående år.

4.5.4 Gemensam brytdag

En gemensam s.k. brytdag gäller för samtliga myndigheters räkenskaper. Denna dag har detta år fastställts till den 12 januari. Med begreppet brytdag avses den dag då den löpande bokföringen av händelser som berör den avslutade räkenskapsperioden avslutas. Fram till och med brytdagen bokförs leverantörsskulder och kundfordringar. Efter brytdagen redovisas händelser som härrör från den avslutade perioden som upplupna kostnader respektive intäkter (dvs. som periodavgränsningsposter). Den gemensamma brytdagen är en förutsättning för att fordringar och skulder mellan myndigheterna ska kunna stämma överens.

4.5.5 Principer för konsolidering

Konsolidering sker genom en sammanläggning av myndigheternas balansräkningar och resultaträkningar efter det att interna mellanhavanden i

form av t.ex. fordringar, skulder, intäkter och kostnader mellan myndigheter eliminerats. Information från myndigheterna har hämtats både från statsredovisningen och ur myndigheternas årsredovisningar. Utöver elimineringar av transaktioner mellan myndigheter har även transaktioner som varken är intäkter eller kostnader respektive fordringar eller skulder för staten som helhet eliminerats. Ett exempel är statens arbetsgivaravgifter för egen personal som före eliminering redovisas som personalkostnad hos myndigheterna och som intäkt av uppbröd hos Riksskatteverket.

4.5.6 Omklassificeringar av poster

Vissa typer av transaktioner omklassificeras i årsredovisningen för staten i förhållande till myndigheternas redovisning. Anledningen till detta är att de ur statens perspektiv utgör t.ex. kostnader för verksamheten och inte transfereringar. Ett exempel är omklassificering av statens tjänstepensioner som redovisas som personalkostnad i statens årsredovisning, men skilt från verksamhetens kostnader i den berörda myndigheten Statens pensionsverks årsredovisning. I några fall följer inte myndigheterna de resultat- och balansräkningsscheman som generellt är föreskrivna. För affärsverk gäller dessutom särskild uppställningsform. Detta medför att vissa resultat- och/eller balansposter måste omklassificeras innan en konsolidering görs.

4.5.7 Motpartsavstämning

För att det ska vara möjligt att eliminera s.k. inomstatliga poster, dvs. kostnader, intäkter, fordringar och skulder mellan myndigheter, används rutiner för s.k. motpartsavstämning mellan myndigheter. Sedan 2002 har avstämningen utvidgats till hela resultaträkningen. Det har givit ökad precision i elimineringar av kostnader och intäkter inom staten. Områden där kvaliteten särskilt ökat tack vare denna utveckling är försvarssektorn, där transaktioner mellan berörda myndigheter är särskilt omfattande. Det har påverkat den totala resultaträkningen marginellt, men den underliggande informationen om bl.a. varor, tjänster och hyror i noter har förbättrats jämfört med tidigare.

Kvaliteten i motpartsavstämningen, som infördes 2000, har successivt förbättrats. I samband med 2003 års årsredovisning kan nu konstateras att denna utveckling fortsatt. Motpartsdimensionerna är färre än tidigare år och har kunnat utredas i större utsträckning. Säkerheten i de belopp som presenteras i den konsoliderade balans- och resultaträkningen har därmed ökat.

4.5.8 Ändrade redovisningsprinciper, generell

Statsskulden

Statsskulden ska, enligt regeringsbeslut, från och med 2003 konsekvent mätas inklusive derivatinstrument, som skuldbytesavtal och valutaterminer. Dessutom ska skuldinstrumenten i den statliga redovisningen värderas till nominellt slutvärde.

De två viktiga förändringar som således gjorts jämfört med 2002 års redovisning kan närmare beskrivas enligt följande.

- Derivatinstrument inkluderas. Utöver statsobligationer, statsskuldväxlar och realobligationer ingår även derivatinstrument i statsskulden. Riksgäldskontoret gör t.ex. skuldbytesavtal (swappar) för att ändra skuldens valutasammansättning och räntebindningstid. Eftersom Riksgäldskontoret skapat en stor del av valutaskulden genom att omvandla lån i kronor till skulder i utländsk valuta, ger ett mått som inkluderar derivatinstrument en mer rättvisande bild av statsskuldens sammansättning. Även derivaten värderas enligt principen om nominellt slutvärde och med hänsyn till aktuell valutakurs.
- Alla instrument värderas till nominellt slutvärde. Instrumenten tas upp till det belopp som ska betalas på förfallodagen. Tidigare värderades nominella obligationer till nominellt slutvärde, medan statsskuldväxlar och reala nollkupongobligationer värderades till anskaffningsvärde. Reala kupongobligationer värderades till slutvärde, men utan hänsyn till upplupen inflationskompensation. Principförändringen betyder att statsskuldväxlar och reala nollkupongobligationer tas upp till det belopp som ska betalas på förfallodagen.

Dessutom inkluderas upplupen inflationskompensation för alla typer av realobligationer.

Statsskulden ökade med 42 miljarder kronor i och med införandet av det nya sättet att mäta. Vid årsskiftet 2002/2003 beräknades den konsoliderade statsskulden, med tidigare mätmetod till 1 121 miljarder kronor, medan den enligt det nya sättet att mäta uppgick till 1 163 miljarder kronor. Jämförelsetalen har justerats i balansräkningen. Resultaträkningens kostnader och intäkter påverkas i princip inte av det ändrade måttet. Finansieringsanalysen påverkas, men Riksgäldskontoret har inte tagit fram ändrade jämförelsetal. Beroende på beräkningarnas komplexitet har det inte heller kunnat göras i årsredovisningen för staten. Påverkan är dock inte av en sådan omfattning att den bedöms vara väsentlig.

Transfereringar via skattekonto

Principen för redovisning av transfereringar via skattekonto har ändrats. Sedan några år tillbaka förekommer att transfereringar ges i form av kreditering av en skattskyldigs (t.ex. ett företags) skattekonto så att den skattskyldige inte behöver betala hela den debiterade skatten/avgiften. Det är dock av intresse att redovisa denna subvention bland transfereringarna, för att på ett transparent sätt visa statens stöd till olika verksamheter i samhället. Riksskatteverket (Skatteverket fr.o.m. 2004-01-01) redovisar f.n. dessa transaktioner både som en kostnad för transfereringar och en minskad skatteintäkt. Den valda metoden har vissa fördelar ur informationssynpunkt, och skapar inte heller problem i myndighetens redovisning eftersom medlen förs till och från statsbudgetens anslag och inkomstitlar och inte påverkar kapitalförändringen. I den konsoliderade redovisningen påverkas däremot årets över- eller underskott felaktigt med en sådan redovisning. I årsredovisningen för staten 2002 redovisades denna subvention i not 4 Transfereringar, men därefter eliminerades motsvarande belopp så att nettokostnaden för transfereringar redovisades exklusive subventionen.

För 2003 har metoden ändrats så att transfereringar redovisas brutto i den konsoliderade resultaträkningen samtidigt som

skatteintäkterna redovisas brutto, dvs. opåverkade av subventionen. Det bakomliggande synsättet är att om tekniken med skattekonto inte använts, skulle bidrag ha betalats ut och skatter betalats in med motsvarande högre belopp. Metoden är endast en teknisk lösning. Den generella redovisningsprincipen "Innehåll före form" (Substance over form) leder därmed till slutsatsen att transfereringen och skatten ska redovisas brutto.

De transfereringar som omfattas är de som redovisas under statsbudgetens inkomsthuvudgrupp 1700 Nedsättning av skatter, med undantag för nedsättning för sjöfart och nedsättning för skattelättnader för vissa byggtjänster (momskompensation). Avgränsningen har gjorts utifrån kopplingen till skattelagstiftningen, så att nedsättningar/subventioner som saknar koppling till skattelagstiftningen redovisas som transfereringar. Nedsättningar med koppling till skattelagstiftningen, men där det av administrativa skäl är enklare med nedsättning jämfört med ändrad skattelagstiftning, räknas av mot skatterna och redovisas inte som transfereringar. Den valda avgränsningen av transfereringar överensstämmer med nationalräkenskaperna. Enligt ESA-95, European System of Accounts, ska endast skatterabatter som är ett led i den ekonomiska politiken nettoredovisas. Beloppet är 7 miljarder kronor för 2003. För 2002 har jämförelsetalet ändrats och är därmed 4 miljarder kronor högre för både transfereringar och skatteintäkter än vad som redovisades i årsredovisningen för 2002.

Vissa immateriella tillgångar

Från och med 2002 ändrades reglerna om Immateriella anläggningstillgångar i Förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag så att den tidigare möjligheten att ta upp vissa tillgångar i balansräkningen gjorts obligatorisk, samtidigt som möjligheten att aktivera utgifter för forskning tagits bort. Ändringarna har fått till följd att de immateriella tillgångarnas värde i staten ökat. Från och med 2003 har de nya reglerna tillämpats fullt ut även av Rikspolisstyrelsen (RPS) som hade viss dispens från reglerna under 2002. RPS har förutom den mer fullständiga tillämpningen

under året omklassificerat vissa licenser m.m. från posten Balanserade utgifter för utveckling till posten Rättigheter och andra immateriella tillgångar med 35 miljoner kronor. Jämförelsetalen har ändrats.

Kulturtillgångar

Från och med 2003 skall även tillgångar med kulturhistoriskt värde aktiveras (se föreskrifter till 5 kap. 1 § förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag). Tidigare har undantag gällt från kravet på att ta upp sådana i balansräkningen. Normalt aktiveras enbart nyanskaffade tillgångar. Den finansiella effekten av förändringen är marginell.

Intäkter vid Statens pensionsverk

En mindre del av de premieintäkter som upp bärs av Statens pensionsverk (SPV) för den statliga tjänstepensionsrörelsen utgörs av premier från statliga bolag, stiftelser m.m. som inte ingår i avgränsningen av staten i den konsoliderade balans- och resultaträkningen. Från 2003 ingår dessutom även Riksbankens tjänstepensioner i tjänstepensionsrörelsen. Fram till 2002 har dock hela premien eliminerats mot myndigheternas personalkostnader i årsredovisningen för staten.

För 2003 har 0,6 miljarder kronor av totalt 9,3 miljarder kronor som avser dessa enheter tagits upp som en kostnad respektive en intäkt i den konsoliderade resultaträkningen eftersom de inte ingår i avgränsningen för staten. Jämförelsetalet för 2002 har ändrats med 0,3 miljarder kronor.

Dessutom är en andel av pensionskostnaderna hänförlig till de enheter som inte ingår i avgränsningen och bör därför i princip inte redovisas som en personalkostnad, utan som en transferering. SPV har dock inte möjlighet att särskilja dessa kostnader. Med hänsyn till osäkerheten om beloppets storlek har för 2003 därför endast en kostnad motsvarande Riksbankens premie för 2003 överförts till transfereringar under antagandet om att kostnaden ungefärligen bör motsvara intäkten.

Den övriga delen kvarstår principiellt felaktigt som en personalkostnad, men det bör observeras att detta enbart påverkar fördelningen mellan personalkostnader och transfereringskostnader och inte resultaträkningens saldo. Beloppet i

relation till total kostnad uppgår uppskattningsvis till omkring två promille av personalkostnaden.

Transfereringar till kommuner och landsting i form av momskompensation

Från och med 2003 nettoredovisas kommunernas mervärdesskatt på statsbudgeten. Samtidigt har det generella statsbidraget till kommuner, som tidigare redovisades över anslag, justerats ned med motsvarande belopp.

Kommunernas kompensation för ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet redovisas på inkomstitel, vilket minskar skatteintäkterna i statsbudgeten. I den konsoliderade resultaträkningen för staten brutto-redovisas momskompensationen som skatteintäkter respektive lämnade bidrag. Det innebär att både skatteintäkter och lämnade bidrag är 28 miljarder kronor högre än nettobeloppen på inkomstitlar respektive anslag i statsbudgeten.

Resultatandelar i dotter- och intresseföretag

Fram till 2002 baserades Regeringskansliets resultatandelar i dotter- och intresseföretag på det redovisade nettoresultatet hos bolag för de 12 senaste månaderna fram till kvartal tre. I 2003 års redovisning har resultatandelar fram till och med fjärde kvartalet 2003 tagits med, med undantag för ett fåtal fall där delårsbokslut använts. 2002 års värden har justerats så att de faktiska fyra kvartalen 2002 redovisas i resultaträkningen. Jämförelsetalen för 2002 påverkas endast marginellt i resultaträkningen med 22 miljoner kronor. Nettoförmögenheten per 31 december 2002 i balansräkningens jämförelsekolumn påverkas däremot relativt kraftigt med drygt 18 miljarder kronor jämfört med balansräkningen i 2002 års årsredovisning för staten. Det beror främst på att värdeförändringen av statens aktier i samband med fusionen av TeliaSonera sista kvartalet 2002 efter ändringen av jämförelsetal hänförs till 2002.

4.5.9 Ändrade redovisningsprinciper hos vissa myndigheter

Försvarsmakten har ändrat princip för redovisning av uppskrivning av beredskapslager. Tidigare år redovisades detta som en minskning av Avskrivningar och nedskrivningar. Från och med 2003 redovisas uppskrivningarna i stället som en varulagerförändring under posten Övriga driftkostnader eftersom hanteringen av beredskapslager i praktiken liknar den som gäller för varulager. Jämförelsetalen för 2002 har ändrats. Detta har minskat Övriga driftkostnader och ökat kostnaderna för Avskrivningar och nedskrivningar med 0,9 miljarder kronor jämfört med 2002 års årsredovisning.

Jordbruksverket har ändrat sina redovisningsprinciper för upplupna intäkter från EU. Föregående år redovisades både rekvirerade och icke rekvirerade belopp inom övriga fordringar. Nu redovisas de belopp som ännu inte rekvirerats inom Övriga upplupna intäkter. Förändringen är i linje med den avgränsning mellan Fordringar och Periodavgränsningsposter som är vanlig bland statliga myndigheter. Det största beloppet avser arealstöd för respektive år. Arealstöd var vid utgången av 2002 utbetalda av Statens jordbruksverk och rekvirerade från EU och redovisades därför rätteligen som Övrig fordran, medan det vid 2003 års utgång inte var utbetalda och inte rekvirerade och som därmed redovisades som Upplupen intäkt. Den ändrade redovisningsprincipen leder dock för ett antal mindre poster till att Övriga fordringar minskar något och Upplupna intäkter ökar i motsvarande grad.

Affärsverken Luftfartsverket och Svenska kraftnät har ändrat klassificeringen av vissa av sina avgiftsintäkter från offentligt rättsliga avgifter till avgifter i uppdragsverksamhet. För Luftfartsverket gäller det avgifter vid bilparkeringar på flygplatser, uthyrning av lokaler samt vissa andra avgifter. För Svenska kraftnät avser det avgifter vid försäljning av överföringskapacitet för transport av elektricitet via stamnätet och utlandsförbindelserna. Jämförelsetalen för 2002 i underindelningen av Intäkter av avgifter och andra ersättningar i not 2 har ändrats med 6,7 miljarder kronor till följd av de ändrade redovisningsprinciperna.

Luftfartsverkets el-anläggningar och teleutrustningar klassificerades föregående år som Maskiner, inventarier, installationer m.m. Efter

en förnyad bedömning har de nu hänförs till balansposten Byggnader, mark och annan fast egendom. Jämförelsetalet för 2002 har ändrats med 1,4 miljarder kronor.

Riksskatteverket redovisar fr.o.m. 2003 ansökningsavgifter, förhandsbesked och förseningsavgifter som intäkter av avgifter och andra ersättningar. Ränteintäkter på skattekonto redovisas som finansiella intäkter. Tidigare redovisades dessa intäkter bland skatter. Jämförelsetalen för 2002 har ändrats. Ränteintäkter ökar därmed med cirka 1,6 miljarder kronor och Avgifter och andra ersättningar med knappt 0,3 miljarder kronor, med motsvarande minskning av skatteintäkter jämfört med årsredovisningen för 2002.

Härutöver förekommer att ändrade principer hos vissa myndigheter påverkar årsredovisningen för staten i mindre omfattning. I de fall berörd myndighet ändrat jämförelsetal ändras jämförelsetalen även i årsredovisningen för staten, såvida inte beloppet är oväsentligt. Har myndigheten inte ansett detta möjligt har inte heller jämförelsetalen i årsredovisningen för staten ändrats.

Påverkan på resultaträkningens saldo 2002

De förändringar som gjorts i jämförelsetal förutom resultatandelarna har i fråga om resultaträkningen endast påverkat fördelningen mellan olika poster i resultaträkningen. Överskottets totala storlek för 2002 påverkas därför inte av dessa förändringar.

4.5.10 Kommentarer till särskilda poster

Nedskrivna beredskapstillgångar hos Försvarsmakten

Efter rekommendation från revisorerna gjordes en nedskrivning i årsredovisningen för staten 2002 av krigsmateriel med 2,1 miljarder kronor utöver den nedskrivning som Försvarsmakten hade gjort i sin årsredovisning för 2002. Under 2003 har Försvarsmakten skrivit ned cirka 400 miljoner kronor av detta belopp. Vilket värde tillgångarna bör ha är f.n. oklart. Med hänsyn till osäkerheten om värdet har föregående års nedskrivning fått kvarstå i årsredovisningen för staten. Årets nedskrivning hos Försvarsmakten

påverkar således inte kostnaderna under 2003 i den konsoliderade redovisningen, och värdet i balansräkningen är cirka 1,7 miljarder kronor lägre än i Försvarsmaktens redovisning.

Senarelagd leverans till Försvarsmakten

Beroende på begränsningar i användningen av anslag har vissa leveranser från Försvarets materielverk (FMV) till Försvarsmakten inte gjorts under 2003, utan senarelagts. Det får till följd att posten Pågående nyanläggningar (grundat på FMV:s redovisning) är högre och posten Beredskapstillgångar (hos Försvarsmakten) är lägre än de annars skulle ha varit. Beloppet uppgår enligt FMV:s årsredovisning till 0,8 miljarder kronor. I den konsoliderade resultaträkningen elimineras kostnad och intäkt hos de båda myndigheterna, och statens resultaträkning påverkas i princip därför inte.

Lån med kreditrisk hos Riksgäldskontoret

Av Riksgäldskontorets årsredovisning framgår att RGK har utestående fordringar avseende lån med kreditrisk som uppgick till 8,6 miljarder kronor per 31 december 2003. Vidare framgår att för vissa av lånen gäller särskilda villkor. Lånen till Saab AB och A-Train AB är villkorslån där återbetalningarna till stor del är beroende av försäljningsresultat och trafikutveckling. För lånen till SVEDAB och Botniabanan AB har låntagarna rätt att låna till räntor och andra kapitalkostnader. Vidare framgår att krediterna kan ge upphov till förluster för staten och ökat lånebehov. RGK har i skrivelse till regeringen föreslagit en omläggning av långivningen för att möjliggöra att kreditriskavgift tas ut. I avvaktan på statsmakternas beslut har RGK redovisat fordringarna till nominellt belopp 8,6 miljarder kronor utan hänsyn till eventuella befarade förluster.

Eftersom det inte varit möjligt att innan årsredovisningen för staten lämnas göra kompletterande utredning av värdet efter RGK:s avlämnande av årsredovisning, kvarstår i årsredovisningen för staten fordringarna enligt den nominella värdering RGK gjort, således utan hänsyn till risk för förluster.

Beredskapstillgångar i lager vid Försvarmakten

Försvarmakten redovisar beredskapstillgångar i lager med cirka 14 miljarder kronor (del av balansposten Beredskapstillgångar). Försvarmakten har genom regeringsbeslut undantag från de generella reglerna om värdering av tillgångar. De metoder som tillämpas leder till att postens värde bedöms vara behäftat med viss osäkerhet. Det har inte varit möjligt att ta fram en mer exakt värdering av posten.

Överföringar till och från pensionssystemet

Eftersom AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten (PPM) inte konsolideras i årsredovisningen för staten kommer de överföringar som görs mellan dessa organ och staten i övrigt att behandlas som externa transaktioner.

Under året inbetalas socialavgifter och allmänna pensionsavgifter från arbetsgivare, egenföretagare och hushåll. Dessa redovisas brutto som intäkter under posten Skatter m.m. Därefter görs löpande överföringar av den andel som är hänförlig till ålderspensionssystemet till AP-fonderna och PPM. Löpande rekvirerar Riksförsäkringsverket som betalar ut pensionerna dessutom medel från AP-fonderna för de månatliga utbetalningarna av pension.

Efter utgången av ett taxeringsår görs i samband med att pensionsrätter fastställs slutjusteringar av de medel som löpande överförs till AP-fonderna och PPM. Sedan flera år överstiger de socialavgifter m.m. som inbetalas och överförs till AP-fonderna och PPM de pensionsmedel som rekvireras från AP-fonderna för utbetalning av pension. I resultaträkningen i årsredovisningen för staten redovisas pensionsutbetalningarna som transfereringskostnader under rubriken socialförsäkring. De löpande överföringarna till och från AP-fonderna elimineras i årsredovisningen för staten. Endast årets nettoöverföring till AP-fonderna och PPM redovisas, och då som ett lämnat bidrag under rubriken övriga transfereringar.

4.5.11 Värderingsprinciper

Myndigheter följer normalt generella värderingsprinciper för statlig redovisning i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och

budgetunderlag. Det finns dock myndigheter som p.g.a. verksamhetens särart, genom dispens, särskilt regeringsbeslut eller av annat särskilt skäl avviker ifrån dessa. Sådana avvikelser förekommer dock i mycket begränsad omfattning.

Omsättningstillgångar

Omsättningstillgångar värderas enligt lägsta värdets princip. Detta innebär att de tas upp till anskaffningsvärdet eller till det verkliga värdet om detta är lägre. Med verkligt värde avses försäljningsvärde med avdrag för beräknad försäljningskostnad. Om tillgångens särskilda beskaffenhet eller andra omständigheter ger anledning till detta får det verkliga värdet bestämmas till återanskaffningsvärdet eller annat värde som är förenligt med god redovisningssed. Vidare får omsättningstillgångar tas upp över anskaffningsvärdet om det föreligger särskilda omständigheter och det samtidigt är förenligt med god redovisningssed. Osäkra fordringar redovisas med det belopp varmed de beräknas inflyta. Fordringar och skulder i främmande valuta värderas till balansdagens kurs.

Anläggningstillgångar

Anläggningstillgångar värderas till anskaffningsvärde med avdrag för ackumulerade avskrivningar. Avskrivningstider anpassas till respektive tillgångs förväntade ekonomiska livslängd.

Aktier och andelar

Aktier och andelar i dotter- och intresseföretag har värderats enligt kapitalandelsmetoden. Metoden innebär att statens andel av företagens egna kapital tas upp som en tillgång i balansräkningen. Årets andel av företagens resultat redovisas i resultaträkningen. Även affärsverkens dotter- och intresseföretag redovisas enligt kapitalandelsmetoden. I bilaga 3 Statliga bolag redovisas kapitalandelsvärdet för varje bolag. I de fall staten innehar aktier i börsnoterade företag presenteras även marknadsvärdet för dessa aktier i bilagan.

4.6 Noter

4.6.1 Noter till resultaträkningen (1–12)

Not 1

Skatter m.m.

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Intäkter av skatter m.m.</i>		
Inkomstskatter, fysiska personer	493 832	481 955
Inkomstskatter, juridiska personer	92 345	104 880
Arbetsgivaravgifter	318 447	311 612
Mervärdesskatt	199 390	192 559
Energiskatter	60 386	56 507
Alkohol- och tobaksskatt	19 199	19 451
Fordonsskatt	7 686	7 429
Riksbankens inlevererade överskott	7 500	27 300
Ofördelbara skatter m.m.	6 147	5 754
Stämpelskatt	5 953	5 780
Övriga skatter på varor och tjänster vid RSV	4 280	4 297
Svenska spel, inlevererade överskott	3 300	3 297
Tullmedel	3 209	3 217
Skatt på egendom	2 490	2 975
Övrigt	1 144	1 192
Skattetillägg, dröjsmålsavgift m.m.	967	1 608
Eliminering av statens arbetsgivaravgifter	-21 692	-20 336
<i>Summa intäkter av skatter m.m.</i>	<i>1 204 583</i>	<i>1 209 477</i>
<i>Tillkommer/avgår</i>		
Utjämningsavgifter	26 168	23 705
Kommunalskatter, utbetalda	-431 234	-396 298
Nedsättningar, sjöfartsstöd, byggstimulans	-1 550	-1 390
<i>Summa tillkommer/avgår</i>	<i>-406 616</i>	<i>-373 983</i>
<i>Periodiseringar</i>		
Upplupna kostnader slutregl. av kommunalskatt	4 742	113
Periodiserade intäkter av skatter	1 591	2 071
Värdeberäkning	2 217	2 180
Konstaterade uppbördsförluster	-9 995	-11 682
Periodisering vid övriga myndigheter	134	-691
<i>Summa periodiseringar</i>	<i>-1 311</i>	<i>-8 009</i>
Total summa	796 656	827 485

Skatter m.m. minskade med 31 miljarder kronor.

Den redovisning av skatteintäkter som görs i resultaträkningen avviker på flera punkter från den redovisning som görs på statsbudgetens

inkomstsida. I den senare sker omföringar och nedbrytning av vissa belopp för att tydligare redovisa hur inbetalningarna fördelar sig mellan skatt på inkomst och socialavgifter etc.

Den största skillnaden mellan den redovisning som görs i resultaträkningen och den som görs avseende statsbudgeten är att i de inbetalningar av arbetsgivaravgifter som Riksskatteverket redovisar ingår de avgifter som överförs till pensionssystemet. I statsbudgeten redovisas dessa netto efter avdrag för de utbetalningar som sker till AP-fonderna och premiepensions-systemet. Andra väsentliga skillnader mot statsbudgeten är dels att arbetsgivaravgifter som avser statligt anställda har eliminerats, dels att hänsyn tagits till värdering av skattefordringar.

Från och med 2003 nettoredovisas kommunernas mervärdesskatt på statsbudgeten samtidigt som det generella statsbidraget till kommuner justerats ned med motsvarande belopp. Kommunernas kompensation för ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet redovisas på inkomsttitel, vilket minskar skatteintäkterna i statsbudgeten. I årsredovisningen för staten har kommunmomsen bruttoredovisats, vilket innebär att både skatteintäkter och lämnade bidrag är 28 miljarder kronor högre än i statsbudgeten.

Fysiska personers inkomstskatt ökade med 12 miljarder kronor, medan juridiska personers inkomstskatt minskade med 13 miljarder kronor. De bokförda skatterna för fysiska och juridiska personer utgörs dels av preliminärskatter avseende inkomståret, dels av slutregleringar (skillnaden mellan slutlig och preliminär skatt) avseende det föregående inkomståret. Detta innebär att 2003 redovisas preliminärskatter avseende 2003 och slutregleringar avseende 2002.

Preliminärskatterna för fysiska personer ökade med 26 miljarder kronor, varav ca 14 miljarder kronor förklaras av övergången från nettopensioner till bruttopensioner (se not 4), medan resterade ökning förklaras av en högre lönesumma och högre kommunal utdebitering. Slutregleringen, som i huvudsak består av skatter och skattereduktioner som inte ingår i preliminärskatteuttagen, minskade mellan 2002 och 2003 med 15 miljarder kronor. Lägre skatt på kapitalvinster och förmögenhetsskatt förklarar 8 miljarder kronor, medan den 2002 beslutade skattereduktionen för avgift till arbetslöshetskassa och fackförening förklarar

drygt 3 miljarder kronor. Minskningen av juridiska personers inkomstskatt förklaras huvudsakligen av att slutregleringen minskade mellan 2002 och 2003. Minskningen förklaras framförallt av minskade bolagsvinster 2002, men till viss del även av minskad avkastningsskatt.

Utbetalningarna av kommunalskatter ökade med 35 miljarder kronor. Ökningen förklaras i huvudsak av övergången från nettopensioner till bruttopensioner ca 14 miljarder kronor (se not 4), slutreglering avseende föregående år 8 miljarder kronor och en ökad kommunal utdebitering med 8 miljarder kronor.

Arbetsgivaravgifterna ökade med 6,8 miljarder kronor på grund av en högre lönesumma. Myndigheternas arbetsgivaravgifter är inomstatliga och har eliminerats. Elimineringen bruttoredo visas i tabellen.

Mervärdesskatten ökade med 6,8 miljarder kronor till följd av ökad privat och offentlig konsumtion. Mervärdesskatt redovisas av Riksskatteverket och Tullverket. I beloppet mervärdesskatt, 199 miljarder kronor, ingår återbetald mervärdesskatt till statliga myndigheter med drygt 22 miljarder kronor.

En stor del av minskningen av Skatter m.m. förklaras av den extra utdelning på 20 miljarder kronor till staten av Riksbankens överskott som gjordes 2002. Riksbankens inlevererade överskott redovisas av Kammarkollegiet. Fullmäktige i Riksbanken fastställde under 1998 riktlinjer för Riksbankens bokslutsdispositioner och inleverans till statsverket. Enligt riktlinjerna skall det årsresultat som läggs till grund för inleveransen till staten inte påverkas av en eventuell upp- eller nedskrivning av kronans värde eller av växelkurs-effekter som en följd av en växelkursregim med flytande krona. För att uppnå stabilitet i inleveransen till staten skall 80 procent av det genomsnittliga resultatet före bokslutsdispositioner under den senaste femårsperioden ligga till grund för beräkning av inleveransen till statsverket. Till dispositionsfonden skall årligen avsättas 10 procent av samma underlag. Återstoden av årets överskott avsätts till ett resultatutjämningskonto.

Riksskatteverket redovisar upplupen kostnad för slutreglering av kommunalskatt som Övriga skulder. (Se avsnitt 4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar.) Från och med 2000 redovisar Riksskatteverket skatteintäkter enligt en modifierad bokföringsmässig princip i stället för som tidigare kassamässigt. Det innebär att

underskott på skattekonto (debiterade, ej betalda skatter) tas upp som fordringar och att överskott (inbetalda, ej debiterade skatter) tas upp som skulder. Nettoeffekten av periodiseringen redovisas ovan som periodiserad upp-
börd.

Not 2

Intäkter av avgifter och andra ersättningar

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Offentligrättslig verksamhet</i>		
Riksskatteverket	698	727
Vägverket	674	530
Lantmäteriverket	621	589
Patent- och registreringsverket	591	538
Banverket	483	480
Insättningsgarantinämnden	456	431
Centrala studiestödsnämnden	363	346
Elsäkerhetsverket	307	256
<i>Affärsverk</i>		
Sjöfartsverket	1 240	1 152
Luffartsverket	77	74
Övriga	2 374	2 044
<i>Summa offentligrättslig verksamhet</i>	<i>7 884</i>	<i>7 167</i>
<i>Uppdragsverksamhet</i>		
Vägverket	2 143	1 684
Banverket	1 745	1 457
Statens institutionsstyrelse	995	967
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	848	826
Statens fastighetsverk	426	401
Karolinska institutet	395	370
Riksskatteverket	340	297
Exportkreditnämnden	237	758
Lantmäteriverket	216	456
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	4 942	4 957
Svensk kraftnät	3 387	3 228
Statens järnvägar	233	286
Sjöfartsverket	72	99
Övriga	5 711	5 907
<i>Summa uppdragsverksamhet</i>	<i>21 690</i>	<i>21 693</i>
<i>Andra ersättningar</i>		
Arbetsmarknadsverket	3 092	2 947

Exportkreditnämnden	861	787
Radio- och TV-verket	538	526
Vägverket	526	533
Kärnavfallsfondens styrelse	459	644
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	70	84
Lufftartsverket	4	-
Sjöfartsverket	1	-
Övriga	781	1 171
<i>Summa andra ersättningar</i>	<i>6 332</i>	<i>6 692</i>
Total summa	35 906	35 552

Intäkter av avgifter utgör ersättning som betalas till staten för en motprestation. Avgifterna utgör ersättning för kostnader som staten via myndigheterna har för att tillhandahålla varor och tjänster. Övriga ersättningar som redovisas utgör ersättningar som inte betraktats som avgifter.

Intäkterna indelas efter om de genererats i offentligrättslig verksamhet, uppdragsverksamhet eller är att betrakta som annan ersättning. Sammantaget ökade avgifter och andra ersättningar något under 2003.

Då det rör sig om offentligrättsliga, s.k. tvingande avgifter, ska riksdagen ha beslutat att verksamheten ska bedrivas och att den ska vara avgiftsbelagd. En avgift betraktas som offentligrättslig om den innebär ett ingrepp i enskildas ekonomiska förhållanden. Verksamheten styrs av bestämmelser i lag och förordning. En offentligrättslig avgift tas i regel ut för verksamhet som en myndighet bedriver med ensamrätt inom landet. Till uppdragsverksamhet hänförs samtliga avgifter som inte klassificerats som offentligrättsliga. Med uppdragsverksamhet avses i regel försäljning av varor och tjänster som är frivilligt efterfrågade. Andra ersättningar avser intäkter där ingen direkt motprestation erhålls.

Offentligrättsliga avgifter

De avgiftsintäkter som hänförs till offentligrättslig verksamhet ökade med cirka 10 procent mellan 2002 och 2003. Totalt redovisar omkring 110 myndigheter offentligrättsliga avgifter som tas ut i många olika verksamheter.

Riksskatteverkets offentligrättsliga avgifter omfattar huvudsakligen de utskökningsavgifter, avgifter i mål om betalningsföreläggande m.m. som kronofogdemyndigheterna tar ut.

Vägverkets offentligrättsliga avgifter omfattar bl.a. avgifter för auktorisation av fordons-tillverkare, yrkesförare och andra förare. Vägverket tar ut avgifter för tillstånd till typbesiktning av fordon och för linjetrafik, prov för taxiförarlegitimation och för yrkeskompetens för förare av buss eller lastbil samt avgifter för förarprov, körkort och vid trafikskolor. Avgift tas även ut för finansiering av bilregistret, vilken debiteras i samband med uppbörd av fordonsskatt. Under 2003 gällde övergångsregler för de högre behörigheterna (t.ex. buss) avseende körkort, vilket delvis förklarar ökningen av avgiftsintäkter mellan 2002 och 2003.

Lantmäteriverket redovisar offentligrättsliga avgiftsintäkter inom fastighetsbildningsområdet och expeditionsavgifter som ska finansiera inskrivningsverksamheten, t.ex. ansökan om lagfart vid köp av fastighet.

Patent- och registreringsverket tar ut avgiftsintäkter för patent-, bolags- och varumärkesregistreringar.

Banverkets offentligrättsliga avgifter omfattar banavgifter för trafik på statens järnvägsanläggningar.

Insättningsgarantinämnden hanterar frågor om insättningsgaranti och investerarskydd. Insättningsgarantin, som finansieras genom avgifter från kreditinstitut, syftar till att skydda insättningar hos banker och vissa värdepappersföretag.

Centrala studiestödsnämnden tar t.ex. ut avgift för att bevilja studiestöd och för att administrera återbetalning av studielån.

Elsäkerhetsverkets offentligrättsliga intäkter omfattar elsäkerhetsavgift, behörighetsavgift, nätövervakningsavgift, elberedskapsavgift och ersättning för provade produkter.

Sjöfartsverkets intäkter omfattar främst farleds- och lotsavgifter. De ökade avgiftsintäkterna mellan 2002 och 2003 förklaras framförallt av att lotstaxan har höjts.

Vissa av Luftfartsverkets infrastrukturintäkter redovisas som offentligrättsliga avgifter.

Uppdragsverksamhet

De avgiftsintäkter som hänförts till uppdragsverksamhet minskade marginellt mellan 2002 och 2003. Drygt 200 myndigheter bedriver avgiftsbelagd uppdragsverksamhet.

Den största delen av Vägverkets uppdragsverksamhet består av produktion som omfattar

projektering, byggande, drift och underhåll av det statliga vägnätet samt färjeverksamhet. Vidare ingår exempelvis försäljning av information ur bilregistret. Ökningen av avgiftsintäkter mellan 2002 och 2003 återfinns huvudsakligen inom affärsområdet drift och underhåll som tillhör verksamheten produktion.

Banverkets uppdragsverksamhet omfattar drift och underhåll samt om- och nybyggnader av statens järnvägsanläggningar. Dessutom bedrivs konsultverksamhet inom projektering, byggstyrning av järnvägsanläggningar, tekniska tjänster för underhåll och investeringar, rådgivning m.m. De ökade avgiftsintäkterna mellan 2002 och 2003 kan framförallt hänföras till el- och materialförsäljning samt övrig uppdragsverksamhet.

Statens institutionsstyrelse ansvarar för vård och behandling på landets LVM-hem (lagen om vård av missbrukare) och särskilda ungdomshem. Den del av verksamhetens kostnader som inte finansieras av myndighetens anslag ska finansieras med avgifter från kommuner.

Riksförsäkringsverkets avgiftsbelagda verksamhet består till största delen av ersättning från AP-fonden för administration av inkomstgrundad ålderspension.

Statens fastighetsverk tar huvudsakligen ut hyror och arrenden (avgifter) från hyresgäster, men bedriver även annan uppdragsverksamhet såsom konsultverksamhet inom byggenheten.

Karolinska institutet bedriver huvudsakligen uppdragsverksamhet inom medicinsk utbildning och medicinsk akademisk forskning.

Riksskatteverket ersätts från AP-fonden för administration av uppbörd av ålderspensionsavgifter.

Exportkreditnämnden (EKN) har till uppgift att stödja svensk export och utveckla svenskt näringsliv genom att erbjuda konkurrenskraftiga exportkreditgarantier och investeringsgarantier. Premieintäkterna (avgifterna) ska täcka garanti-tagarnas eventuella framtida kundförluster. Garantin är frivillig för företagen och premiens storlek fastställs på marknadsmässiga grunder. Det finns flera förklaringar till de minskade avgiftsintäkterna. Volymen utställda garantier är lägre 2003. Dessutom har exportörerna i ökad utsträckning efterfrågat risktäckning på produkter som motgarantier (fullgöranderisker) och rembursgarantier (korta risker) under 2003. Dessa affärer innehåller en lägre risk än långfristiga affärer med köpare i högriskländer,

som vanligtvis svarar för en större andel av EKN:s garantier. Detta avspeglas i premiesättningen.

Lantmäteriverket tar ut avgifter vid försäljning av landskaps- och fastighetsinformation samt genom att tillhandahålla lantmätariservice på uppdragsbasis. Avgiftsintäkterna har minskat mellan åren, vilket beror på att Lantmäteriverket före 2003 har redovisat bidragsintäkter och övriga intäkter som uppdragsverksamhet istället för som andra ersättningar.

Intäkter i Luftfartsverkets uppdragsverksamhet består bl.a. av avgifter vid bilparkeringar på affärsverkets flygplatser, uthyrning av lokaler och vissa andra avgifter, vilket inkluderar ramp- och expeditionstjänster, biljettkontor, flygplansstädning och flygplanstankning.

Svenska kraftnät säljer överföringskapacitet för transport av elektricitet via stamnätet och utlandsförbindelserna. Ökningen av avgiftsintäkter kan huvudsakligen hänföras till systemverksamheten.

Affärsverket Statens järnvägars intäkter består i huvudsak av leasingavgifter för uthyrning av tåg och fartyg.

Sjöfartsverkets intäkter från uppdragsverksamhet härrör bl.a. från försäljning av sjökort, sjömätning och från konsultuppdrag inom affärsverkets kompetensområde.

Övriga myndigheter som har stora intäkter från uppdragsverksamhet är t.ex. universitet och högskolor som får extern finansiering genom att bedriva uppdragsutbildning och uppdragsforskning.

Andra ersättningar

Intäkter avseende andra ersättningar minskade med cirka 5 procent mellan 2002 och 2003. Ungefär 225 myndigheter redovisar intäkter av andra ersättningar.

De andra ersättningar som redovisas av Arbetsmarknadsverket omfattar huvudsakligen finansieringsavgifter från arbetslöshetskassor. Dessa ska enligt lagen om arbetslöshetskassor för varje medlem till staten betala en avgift för finansiering av statens kostnad för utbetalda arbetslöshetsersättningar.

Exportkreditnämndens andra ersättningar avser återvunna skadebelopp i form av kapital och räntor.

Radio- och TV-verkets ersättningar avser koncessionsavgifter enligt radio- och TV-lagen. Ett företag som har tillstånd att i hela landet

sända TV-program med analog sändningsteknik ska betala koncessionsavgift till staten om företaget har rätt att sända reklam i sådan sändning och är ensam om denna rätt i Sverige.

Kärnavfallsfondens styrelse redovisar intäkter från kärnkraftsindustrin. De betalas för att finansiera omhändertagandet av använt kärnbränsle och annat radioaktivt avfall. Intäkterna beräknas i förhållande till den energi som levereras. Minskningen mellan åren beror främst på att Ringhals AB har levererat mindre energi.

Not 3

Intäkter av bidrag

Miljoner kronor	2003	2002
<i>EU-bidrag</i>		
Statens jordbruksverk		
- arealersättning, exportbidrag och djurbidrag	6 170	6 810
- miljö-, struktur- och regionala åtgärder	1 425	1 180
- struktur- och regionalstöd till jordbrukssektorn	142	72
Länsstyrelserna		
- bidrag från regionalfonden	1 417	1 283
- bidrag från socialfonden	389	201
Arbetsmarknadsverket		
- bidrag från socialfonden	1 299	1 084
Övriga EU-bidrag	873	587
<i>Summa EU-bidrag</i>	<i>11 715</i>	<i>11 217</i>
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna		
- underhållsstöd	2 161	2 092
- assistansersättning	2 477	2 243
Erhållna bidrag vid universitet och högskolor	5 185	5 257
Erhållna bidrag vid övriga myndigheter	3 189	2 651
Total summa	24 727	23 460

Intäkter av bidrag är intäkter som inte är relaterade till utförda prestationer. Bidragsintäkterna har ökat med 1 267 miljoner kronor jämfört med föregående år.

Statens jordbruksverk redovisar bidrag från EU som intäkter, dvs. periodiserade inkomster, vilket avviker från redovisningen på inkomsttitlar. Vissa periodiseringseffekter uppkommer. De redovisade EU-bidragen till Statens jordbruksverk har netto minskat med 325 miljoner kronor. Den viktigaste förändringen

utöver periodiseringseffekten är att miljöbidraget ökat med drygt 200 miljoner kronor.

Riksförsäkringsverket redovisar intäkter avseende underhållsstöd från bidragsskyldiga samt intäkter från kommuner för kommunens andel av statlig assistansersättning.

Bidrag till universitet och högskolor avser huvudsakligen forskning och lämnas från t.ex. EU:s ramprogram för forskning, företag inom och utom Sverige samt Stiftelsen strategisk forskning. Statliga bidrag från t.ex. forskningsråd är eliminerade.

Not 4

Transfereringar: Lämnade bidrag m.m.

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Socialförsäkring</i>		
Ålderspensioner vid sidan av statsbudgeten	155 544	151 604
Ekonomisk äldrepolitik	51 938	33 786
Ersättning vid arbetsoförmåga, handikappolitik m.m.	115 024	107 352
Ekonomisk familjepolitik	51 745	49 989
Läkemedelsförmånen	18 550	17 842
<i>Summa socialförsäkring</i>	<i>392 801</i>	<i>360 573</i>
<i>Arbetsmarknad</i>		
Arbetslöshetsersättning	28 248	22 933
Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader	21 608	23 713
Bidrag till Samhall AB	4 137	4 262
Lönegarantier m.m.	1 566	1 851
Nyanställnings-/sysselsättningsstöd till kommuner och landsting	5 057	2 559
Anställningsstöd via skattekontosystemet	1 632	1 429
<i>Summa arbetsmarknad</i>	<i>62 248</i>	<i>56 747</i>
<i>Bistånd, invandrare och flyktingar</i>		
Bidrag via Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	9 622	10 659
Bidrag till internationella organisationer via Regeringskansliet	4 635	3 710
Invandringsbidrag till kommuner m.m.	4 913	4 604
<i>Summa bistånd, invandrare och flyktingar</i>	<i>19 170</i>	<i>18 973</i>
<i>Övrigt</i>		
Generella bidrag och utjämningsbidrag till kommuner och landsting	97 274	100 001
- Varav utjämningsbidrag	26 293	23 759
Överföring till premiepensionssystemet	20 267	20 445

Överföring till AP-fonderna	9 845	8 596
Studiestöd, inklusive av- och nedskrivningar av lånefordringar	13 926	16 229
Sveriges avgift till EU	24 111	19 151
Stöd till jordbruket	9 828	10 313
Räntebidrag m.m.	1 403	1 368
Bidrag inom skolväsendet	8 641	8 783
Bidrag till folkbildningen	2 520	2 522
Bidrag till investeringar i infrastruktur	1 795	2 535
Bidrag till näringslivet m.m. via Nutek och Vinnova	1 853	1 640
Bidrag till hälso- och sjukvård, handikappändamål m.m. via Socialstyrelsen	2 349	2 277
Bidrag till enskilda och kommunala högskoleutbildningar	1 785	1 638
Bidrag till kulturverksamhet	1 424	1 388
Övriga bidrag m.m.	21 368	18 945
<i>Summa övrigt</i>	<i>218 389</i>	<i>215 831</i>
Total summa	692 608	652 124

Transfereringar utgörs av medel som staten via myndigheterna, främst i form av bidragsutbetalningar, förmedlar till olika mottagare. I huvudsak sker transfereringar från anslag på statsbudgeten. Transfereringar kännetecknas av att staten inte erhåller någon motprestation.

Många transfereringar är dock förknippade med någon form av villkor. Ett exempel är aktivitetsstöd inom arbetsmarknadspolitiken där kravet är att mottagaren genomgår t.ex. någon form av utbildning. Transfereringar avser med den definition som tillämpas mer än bidrag: även pensioner och vissa andra omfördelningstransaktioner redovisas som transfereringar.

De totala kostnaderna för transfereringar i form av lämnade bidrag m.m. ökade med drygt 40 miljarder kronor mellan 2002 och 2003.

Kostnaderna för socialförsäkringen ökade med sammanlagt 32 miljarder kronor. Kostnaderna för arbetsmarknadspolitiken har ökat med nästan 6 miljarder kronor och Sveriges avgift till EU har ökat med knappt 5 miljarder kronor. Därutöver finns mer begränsade öknings- och minskningar.

Med socialförsäkring avses i princip transfereringar som hanteras av Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna, vilket innebär att utöver ålderspensioner ingår bl.a. ekonomisk familjepolitik, ersättning vid arbetsoförmåga som sjukpenning, sjuk- och aktivitetsersättning, arbetsskadeersättning och

vissa stöd till funktionshindrade. Dessutom ingår bidrag till landsting för läkemedelsförmånen som utbetalas av Socialstyrelsen.

Kostnaderna för ålderspensioner utanför statsbudgeten ökade med netto cirka 4 miljarder kronor. Kostnaderna ökade med 5 miljarder kronor p.g.a. fler pensionärer med intjänad ATP och högre genomsnittlig pensionspoäng och med 5 miljarder kronor till följd av indexomräkning av pensionsbelopp. Från detta avgår överföring av kostnadsansvar från AP-fondssystemet till anslag med 6 miljarder kronor. Jämfört med kapitel 5, tabell 5.55 respektive kapitel 9, tabell 9.5 om ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten, finns en skillnad i det redovisade utfallet som beror på en kassamässig korrigering. Denna uppgår till 134 miljoner kronor.

Kostnaderna för ekonomisk äldrepolitik i övrigt ökade med 18 miljarder kronor. I det nya pensionssystemet har garantipensionen ersatt folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget för pensionärer. Garantipensionen är fullt beskattad och därför ökar kostnaden. Denna skatteeffekt beräknades i budgeten för 2003 att uppgå till ca 9 miljarder kronor avseende ålderspensioner och ytterligare 3 miljarder avseende sjuk- och aktivitetsersättning (tidigare förtidspensioner). Utfallet blev dock ca 14 miljarder kronor. Överföringen av kostnadsansvar från AP-fondssystemet ökade kostnaden för den anslagsfinansierade delen med de 6 miljarder kronor som minskade för ålderspensionssystemet utanför statsbudgeten. Därtill kom mer begränsade kostnadsökningar hänföra till efterlevandepensioner och bostadstillägg till pensionärer.

Ersättningarna vid arbetsoförmåga ökade med 7,7 miljarder kronor. Under 2003 infördes en regel om sjuk- och aktivitetsersättning som ersatte förtidspension inom pensionssystemet.

Vid årets utgång fick 507 000 personer sjuk- eller aktivitetsersättning, vilket är 19 000 fler jämfört med 2002. Kostnaderna ökade i motsvarande grad med drygt 5,4 miljarder kronor. Ökningarna avser utbetalningar exklusive statlig ålderspensionsavgift som endast innebär en omfördelning inom staten mellan anslag och inkomstitel för överföring till pensionssystemet.

Sjukpenningkostnaderna minskade med 0,4 miljarder kronor under 2003, vilket främst är ett resultat av det minskade inflödet av nya sjukfall

och av en nedgång i antalet sjukpenningdagar. Minskningarna förstärktes av den tredje sjuklönevecka som infördes från halvårsskiftet 2003.

Kostnaderna för den statliga assistansersättningen ökade med cirka 1,4 miljarder kronor. Ökningen förklaras av att det blivit fler ersättningsberättigade, fler assistanstimmar per person samt att det fastställda timbeloppet ökade.

Inom området ekonomisk familjepolitik ökade föräldraförsäkringens kostnader med cirka 1,4 miljarder kronor på grund av att fler barn föddes 2003.

För området arbetsmarknad ökade de sammanlagda kostnaderna med 5,5 miljarder kronor. Huvudförklaringen är att kostnaderna för arbetslöshetsersättningen ökade med 5,3 miljarder kronor till följd av att arbetslösheten steg från 4,0 procent år 2002 till 4,9 procent år 2003. Antalet deltagare i arbetsmarknadsutbildning och i förberedande utbildning minskade till följd av att mindre medel anvisades på statsbudgeten för dessa ändamål.

Det nya nyanställningsstödet till kommuner och landsting kostade 2,1 miljarder kronor och är huvudförklaring till att posten nyanställningsstöd/sysselsättningsstöd ökade.

Inom området bistånd, invandrare och flyktingar minskade biståndet via Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete med ca en miljard kronor, vilket till stor del förklaras av att ansvaret för Sveriges årsbidrag till ett antal FN-organisationer återfördes till Regeringskansliet. Därför ökade Regeringskansliets post.

Överföringen av inbetalda pensionsavgifter till Premiépensionsmyndigheten för placering i ålderspensionssystemets premiépensionsdel är i stort sett oförändrad. Överföringen till AP-fonderna avser skillnaden mellan inbetalda socialavgifter och allmänna pensionsavgifter samt de statliga ålderspensionsavgifter som förs till AP-fonderna å ena sidan och de medel som rekviderats från fonder för utbetalda pensioner å den andra. Ökningen på ca en miljard kronor är en nettoeffekt som påverkas av lönesummans utveckling, pensionsutbetalningarnas storlek, andelen av avgifterna som förs till fonderna, men även av den av riksdagen beslutade statliga ålderspensionsavgiften samt av efterjusteringar av nämnda poster.

Bland övriga transfereringar märks en minskning på 2,3 miljarder kronor av kostnaderna för studiestöd, främst beroende på

att nedskrivningar för befarade förluster liksom för 2002 planat ut efter det att nya metoder för värdering av studiemedelsfordringar införts och utvecklats sedan 1999.

Sveriges avgift till Europeiska unionen ökade med 4,9 miljarder kronor till följd av att det procentuella uttaget av Sveriges BNI höjdes från 0,51 procent 2002 till 0,6 procent 2003. Avgiften som baseras på Sveriges BNI utgör en restfinansiering sedan övriga avgifter fastställts. Den kostnad som redovisas är den periodiserade kostnaden, medan ett lägre belopp har anslagsavräknats i enlighet med regeringens beslut att en del av 2003 års avgift betalades 2002, medan en del betalades i januari 2004.

Posten Övriga bidrag m.m. som uppgår till 21,4 miljarder kronor, är summan av ett stort antal övriga bidrag som betalas ut av bl.a. länsstyrelserna, Regeringskansliet, Naturvårdsverket, Statens energimyndighet, Rikstrafiken och Presstödsnämnden.

Not 5

Avsättning till /upplösning av fonder

Miljoner kronor	2003	2002
Medel för kompetenssparande	2 300	-
Insättningsgarantinämndens fond	1 176	982
Kärnavfallsfonden	850	3 315
Bostadskreditnämndens garantireserv	170	104
Bilskrotningsfonden	-44	-275
Fonder hos Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	70	24
Batterifonden	69	77
Kammarkollegiets försäkringsverksamhet m.m.	81	10
Övriga fonder	7	-18
Summa	4 679	4 219

Avsättning till fonder avser främst tre fonder/myndigheter. Avvikelsen är i samtliga fall relativt stor jämfört med föregående år.

Avsättning av medel för kompetenssparande från inkomsten av energiskatt redovisas av Riksskatteverket. Under 2000 och 2001 avsattes sammanlagt 2 500 miljoner kronor. Däremot avsattes inga medel under 2002. Under 2003 gjordes en avsättning i enlighet med regeringens beslut.

Avsättningen till Insättningsgarantinämndens fond ökade till följd av att den större fonden gav högre avkastning 2003 än 2002.

Avsättningen till Kärnavfallsfonden minskade till följd av att avkastningen i form av kompensation för inflation på reala obligationer minskade och att fonden engångsvis gjorde stora realisationsvinster under 2002 i samband med att placeringsreglerna ändrades.

Fondernas ändamål och de myndigheter som förvaltar respektive fond framgår av not 40 till balansräkningen.

Not 6 Kostnader för personal

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Lönekostnader inklusive arbetsgivaravgifter</i>		
Försvarmakten	9 693	9 358
Rikspolisstyrelsen	8 927	8 870
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	4 958	4 439
Riksskatteverket	4 565	4 463
Arbetsmarknadsverket	3 292	3 117
Banverket	2 857	2 733
Kriminalvårdsverket	2 756	2 512
Lunds universitet	2 565	2 420
Regeringskansliet	2 494	2 326
Vägverket	2 441	2 415
Domstolsverket	2 212	2 171
Uppsala universitet	2 005	1 899
Göteborgs universitet	1 942	1 800
Karolinska institutet	1 512	1 434
Stockholms universitet	1 452	1 391
Umeå universitet	1 410	1 328
Kungliga tekniska högskolan	1 353	1 332
Linköpings universitet	1 305	1 217
Sveriges lantbruksuniversitet	1 165	1 146
Statens institutionsstyrelse	1 128	1 089
Migrationsverket	1 069	815
Försvarets materielverk	1 018	991
<i>Affärsverk</i>		
Lufftartsverket	1 640	1 590
Sjöfartsverket	582	566
Svenska kraftnät	126	125
Statens järnvägar	3	16
Övriga myndigheter	22 423	21 023
<i>Summa lönekostnader inklusive arbetsgivaravgifter</i>	<i>86 893</i>	<i>82 586</i>

Eliminering av arbetsgivaravgifter	-21 663	-20 660
<i>Summa lönekostnader efter eliminering av arbetsgivaravgifter</i>	<i>65 230</i>	<i>61 926</i>
<i>Pensionskostnader</i>		
Försvarmakten	1 958	2 488
Rikspolisstyrelsen	1 343	1 073
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	1 052	1 198
Riksskatteverket	612	487
Arbetsmarknadsverket	546	358
Regeringskansliet	460	390
Vägverket	447	394
Lunds universitet	367	333
Domstolsverket	362	407
Banverket	351	274
Kriminalvårdsverket	347	172
Göteborgs universitet	290	250
Uppsala universitet	272	265
Försvarets materielverk	245	285
<i>Affärsverk</i>		
Lufftartsverket	358	412
Sjöfartsverket	162	163
Svenska kraftnät	11	4
Statens järnvägar	-1	1
Övriga myndigheter	4 759	3 651
<i>Statens tjänstepensioner:</i>		
Utbetalda pensioner	6 101	6 031
Förändring av försäkringstekniska avsättningar	4 058	10 703
Eliminering av premieintäkt för statliga ålderspensioner m.m.	-10 029	-9 141
<i>Summa pensionskostnader</i>	<i>14 071</i>	<i>20 198</i>
<i>Övriga personalkostnader</i>		
Försvarmakten	450	447
Regeringskansliet	363	360
Vägverket	243	239
Arbetsmarknadsverket	223	209
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	212	185
Rikspolisstyrelsen	196	216
Banverket	128	87
Kriminalvårdsverket	122	126
Riksskatteverket	92	114
<i>Affärsverk</i>		
Lufftartsverket	112	45
Sjöfartsverket	23	29

Svenska kraftnät	23	28
Statens järnvägar	55	0
Övriga myndigheter	1 609	1 981
<i>Summa övriga personalkostnader</i>	<i>3 851</i>	<i>4 066</i>
Total summa	83 152	86 190

Statens kostnader för personal minskade med 3 038 miljoner kronor.

Statens tjänstepensioner har minskat med 6 645 miljoner kronor. Det var förändringen av den försäkringstekniska avsättningen som minskade kraftigt, se vidare not 41 Avsättningar för pensioner.

Lönekostnader inklusive lagstadgade arbetsgivaravgifter ökade med 4 307 miljoner kronor eller 5,2 procent. Lagstadgade arbetsgivaravgifter uppgår till 32,82 procent av lönesumman. Myndigheternas inbetalda arbetsgivaravgifter, löneskatter m.m. är statsinterna transaktioner och således inga kostnader för staten och har därför eliminerats.

Myndigheternas pensionskostnader utgörs av premier för avtalsförsäkringar, pensionskostnader inklusive Kåpan (kompletterande ålderspension inom staten) och IÅP (individuell ålderspension) m.m. Pensionspremierna påverkas av åldersfördelningen hos personalen vid respektive myndighet. Premier för avtalsförsäkringar betalas till Statens pensionsverk och har därför eliminerats.

Lönekostnader vid Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna ökade med ca 12 procent vilket förklaras av löneökningar och en ökning av personal.

Kriminalvårdsverkets lönekostnader ökade med nästan 10 procent vilket förklaras av löneökningar och ökning av antalet anställda. Antalet anställda ökade med 8 procent.

Lönekostnaderna vid Migrationsverket ökade med mer än 30 procent, främst beroende på att antalet anställda ökat med 16 procent. Den största ökningen har skett inom asylmottagningen.

Övriga personalkostnader utgörs av kostnader för personalutbildning, traktamenten m.m. Dessa kostnader ökade marginellt jämfört med föregående år.

Not 7 Kostnader för lokaler

Miljoner kronor	2003	2002
Försvarsmakten	3 066	2 984
Rikspolisstyrelsen	1 339	1 279
Regeringskansliet	1 089	1 078
Kriminalvårdsverket	748	705
Lunds universitet	660	589
Riksskatteverket	601	588
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	587	564
Uppsala universitet	555	540
Göteborgs universitet	545	516
Kungliga tekniska högskolan	504	510
Domstolsverket	497	486
Migrationsverket	495	364
Arbetsmarknadsverket	487	477
Karolinska institutet	479	426
Stockholms universitet	467	452
Linköpings universitet	344	341
Umeå universitet	286	270
Sveriges lantbruksuniversitet	275	269
Försvarets materielverk	220	229
Statens institutionsstyrelse	213	199
Vägverket	205	205
<i>Affärsverk</i>		
Luftfartsverket	31	28
Sjöfartsverket	28	22
Svenska kraftnät	17	17
Statens järnvägar	6	9
Övriga myndigheter	4 803	4 450
Eliminering av inomstatliga lokalkostnader	-4 387	-4 272
Summa	14 160	13 325

Vid fastställande av myndigheternas totala lokalkostnader har eliminering gjorts av de lokalkostnader som betalas till Fortifikationsverket och Statens fastighetsverk.

Försvarsmaktens kostnadsökning för lokaler var 82 miljoner kronor och avser i huvudsak nyförhyrning och ökad kostnad för el, varav ca 30 miljoner kronor avser förbrukning under 2002 som inte redovisades då.

Kriminalvårdsverkets lokalkostnader ökade med 43 miljoner kronor eller 6 procent, vilket beror på hyresjusteringar och tillkommande hyror för nyöppnade avdelningar/paviljonger.

Lokalkostnader vid Lunds universitet ökade med 71 miljoner kronor eller 12 procent, vilket delvis förklaras av att en ökad andel kostnader klassificerats som lokalkostnader.

Migrationsverkets lokalkostnader ökade med 131 miljoner kronor, vilket motsvarar en ökning med 36 procent. Den största ökningen har skett inom asylmottagandet.

Det genomsnittliga antalet inskrivna i mottagandesystemet ökade från 34 191 till 41 734, en ökning med 22 procent.

Även Karolinska institutets lokalkostnader ökade. Ökningen, 53 miljoner kronor, hänförs till upprustning av KI-Syd i Huddinge och framförallt KI-Campus i Solna. Ökningen består av ökade hyreskostnader och el/media samt omflyttningskostnader och engångshyror.

Not 8 Övriga driftskostnader

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Övriga driftkostnader - tjänster</i>		
Vägverket	11 993	10 105
Försvarmakten	8 797	9 259
Banverket	6 051	4 939
Försvarets materielverk	3 521	3 502
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	1 236	1 476
Rikspolisstyrelsen	1 111	1 187
Kärnavfallsfondens styrelse	1 087	1 033
Riksskatteverket	1 060	1 064
Statens fastighetsverk	991	770
Fortifikationsverket	818	1 027
Karolinska institutet	789	761
Göteborgs universitet	739	708
Regeringskansliet	737	753
Lunds universitet	691	649
Arbetsmarknadsverket	660	621
Naturvårdsverket	585	476
Riksgäldskontoret	-1 767	4 046
Exportkreditnämnden	-1 407	397
Övriga myndigheter	12 897	12 771
<i>Summa tjänster</i>	<i>50 589</i>	<i>55 544</i>
<i>Övriga driftkostnader - varor</i>		
Försvarets materielverk	12 316	13 449
Försvarmakten	5 519	3 616
Banverket	2 149	2 134
Vägverket	1 797	1 717

Fortifikationsverket	565	493
Rikspolisstyrelsen	457	395
Kriminalvårdsverket	305	294
Karolinska institutet	263	276
Uppsala universitet	248	243
Lunds universitet	245	263
Statens fastighetsverk	177	153
Göteborgs universitet	157	159
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	150	156
Sveriges lantbruksuniversitet	146	149
Övriga myndigheter	2 903	2 951
<i>Summa varor</i>	<i>27 397</i>	<i>26 448</i>

Affärsverk, övrig drift - varor och tjänster

Svenska kraftnät	2 474	2 181
Lufftartsverket	1 470	1 496
Sjöfartsverket	765	603
Statens järnvägar	277	348
<i>Summa affärsverk, övrig drift - varor och tjänster</i>	<i>4 986</i>	<i>4 628</i>

Övriga driftkostnader - reparationer, diverse m.m.

Vägverket	2 602	3 026
Försvarmakten	2 553	2 522
Banverket	369	363
Kriminalvårdsverket	231	214
Rikspolisstyrelsen	231	221
Regeringskansliet	230	230
Försvarets materielverk	162	156
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	143	150
Lunds universitet	113	116
Riksdagsförvaltningen	104	144
Umeå universitet	99	86
Karolinska institutet	95	102
Sveriges lantbruksuniversitet	92	93
Stockholms universitet	89	81
Riksskatteverket	87	83
Göteborgs universitet	79	76
Kungliga tekniska högskolan	74	84
Uppsala universitet	71	75

Affärsverk

Lufftartsverket	248	253
Sjöfartsverket	205	65
Svenska kraftnät	194	176
Statens järnvägar	2	49

Övriga myndigheter	1 563	1 653
<i>Summa reparationer, diverse m.m.</i>	<i>9 636</i>	<i>10 018</i>
<i>Aktivering utveckling av anläggningstillgångar i egen regi</i>		
Försvarsmakten	-12 218	-12 588
Vägverket	-7 918	-7 144
Banverket	-5 888	-5 078
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	-200	-468
Statens pensionsverk	-53	-3
Rikspolisstyrelsen	-44	0
Riksskatteverket	-43	-52
Verket för högskoleservice	-33	-20
Naturvårdsverket	-31	-16
Arbetsmarknadsverket	-29	-27
Regeringskansliet	-25	-29
Kungliga tekniska högskolan	-25	-35
Kustbevakningen	-24	-6
Migrationsverket	-23	-12
Patent- och registreringsverket	-23	-22
Lantmäteriverket	-21	-13
Övriga myndigheter	-508	-208
<i>Summa aktivering utveckling av anläggnings- tillgångar i egen regi</i>	<i>-27 106</i>	<i>-25 721</i>
Eliminering av inomstatliga transaktioner	-12 919	-13 484
Total summa	52 583	57 433

Övriga driftkostnader utgörs av myndigheternas köp av tjänster, varor, reparationer och diverse driftkostnader. Berörda elimineringar avser köp av varor och tjänster mellan myndigheterna.

Som övriga driftkostnader avseende tjänster redovisas nettot av Exportkreditnämndens förändring i avsättningar för försäkringstekniskt beräknad risk i engagemang och värdet av skadefordringar. Denna kostnad var under 2003 negativ, dvs. avsättningen minskade, vilket redovisas som en kostnadsreduktion. Effekten blir att driftkostnaderna i denna del minskade med 1 804 miljoner kronor.

Som övriga driftkostnader avseende tjänster redovisas även Riksgäldskontorets reservering för framtida garantiförluster. Reserveringen för förluster avseende kreditgarantier till Venantius AB minskade med 2 miljarder kronor jämfört med 2002, då en stor ökning av dessa gjordes.

Vägverkets och Banverkets kostnader ökade under 2003 för köpta entreprenadtjänster och övriga konsulttjänster. Det beror på en ökning i

volymen av investeringar och en ökad satsning på underhåll.

Vägverket och Banverket har också aktiverat mer anläggningstillgångar i egen regi än föregående år. Aktivering innebär att kostnader för investeringar i främst väganläggningar och bananläggningar inte redovisas i resultaträkningen, utan tas upp som investeringar i balansräkningen. Ökningen hänförs till ökad investeringsvolym 2003.

Varuinköp vid Försvarets materielverk minskade beroende på neddragningar inom Försvaret. Av samma anledning minskade också aktivering vid utveckling av anläggningstillgångar i egen regi vid Försvarsmakten, via Försvarets materielverk. Varuinköpen vid Försvarsmakten ökade dock betydligt på grund av reaförluster i samband med avyttring av beredskapsinventarier.

Not 9 Avskrivningar och nedskrivningar

Miljoner kronor	2003	2002
Försvarsmakten	6 600	8 048
Vägverket	2 881	2 792
Banverket	2 464	2 386
Rikspolisstyrelsen	693	674
Fortifikationsverket	686	609
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	547	524
Riksskatteverket	272	255
Lunds universitet	254	245
<i>Affärsverk</i>		
Lufftartsverket	1 065	870
Svenska kraftnät	390	377
Sjöfartsverket	91	85
Statens järnvägar	22	22
Övriga myndigheter	3 925	3 835
Summa	19 890	20 722

Försvarsmaktens avskrivningar avser främst beredskapsinventarier som stridsfordon, självgående pjäser, fartyg och båtar. I årets avskrivning ingår nedskrivning av beredskapsinventarier med 0,4 miljarder kronor. 2002 uppgick motsvarande nedskrivningar till 2,1 miljarder kronor. Bortsett från dessa nedskrivningar ökade

avskrivningarna mellan åren med 1,1 miljard kronor.

Vägarverkets och Banverkets avskrivningar avser väganläggningar och järnvägsanläggningar.

Banverket återförde en del av nedskrivning av projektering som gjordes under föregående år med 0,1 miljarder kronor.

Not 10 Resultat från andelar i dotterföretag och intresseföretag

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Resultat från andelar i dotterföretag</i>		
Vattenfall AB	9 123	7 566
Vin & Sprit AB	994	1 265
Sveaskog Holding AB	941	28
Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB)	688	295
Sveriges Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB	519	444
Venantius AB	517	908
Akademiska Hus AB	503	495
AB Svensk Exportkredit	427	311
Apoteket AB	351	12
Civitas Holding AB (inklusive Vasakronan AB)	179	420
Systembolaget AB	138	142
Specialfastigheter Sverige AB	112	80
Vasallen AB	75	29
AB Svensk Bilprovning	58	44
Svenska Rymdaktiebolaget	41	37
Swedfund International AB	23	30
TERACOM, Svensk Rundradio AB	23	-209
Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut AB	19	12
Förvaltningsaktiebolaget Stattum	14	0
Kasernen Fastighets AB	12	20
Kungliga Dramatiska Teatern AB	0	1
Svenska Skogsplanter AB	-	-100
IMEGO AB	-10	-13
Almi Företagspartner AB	-58	-122
Lernia AB	-60	27
Green Cargo AB	-88	-275
SJ AB	-101	-994
Posten AB	-238	-788
Samhall AB	-334	1
AB Swedcarrier	-439	-449
Övriga dotterföretag	6	4
<i>Summa Regeringskansliet</i>	<i>13 435</i>	<i>9 221</i>

Svensk-Danska Broförbindelsen AB (SVEDAB)	-330	-371
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	9	14
Lufftartsverket - LfV Holding AB	-20	-14
Övriga myndigheter	20	-11
<i>Summa resultat från andelar i dotterföretag</i>	<i>13 114</i>	<i>8 839</i>
<i>Resultat från andelar i intresseföretag</i>		
TeliaSonera AB	4 113	-3 690
Nordiska investeringsbanken NIB	509	493
SOS Alarm Sverige AB (SOSAB)	7	0
AB Bostadsgaranti	0	-1
SAS Sverige AB	-303	-28
Övriga intressebolag	1	1
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	19	40
<i>Summa resultat från andelar i intresseföretag</i>	<i>4 346</i>	<i>-3 185</i>
<i>Resultat från andelar i dotter- och intresseföretag - totalt</i>		
Resultat från andelar i dotterföretag	13 114	8 839
Resultat från andelar i intresseföretag	4 346	-3 185
Total summa	17 460	5 654

Med dotterföretag avses företag där statens ägarandel överstiger 50 procent. Med intresseföretag avses företag där statens ägarandel uppgår till högst 50 och lägst 20 procent.

Det resultat som redovisas ovan baseras på det redovisade nettoresultatet hos bolagen enligt årsbokslut för respektive år, utom i några fall då ett tidigare delårsbokslut använts. Resultatandelarnas värde ökade med 11,8 miljarder kronor.

Resultatandelen från TeliaSonera utgörs av en vinst på 4,1 miljarder kronor, att jämföra med förlustandelen föregående år på 3,7 miljarder kronor. En väsentlig förklaring till förbättringen är att resultatet 2002 belastats med en andel av kostnaden för omstrukturering och en nedskrivning avseende International Carrier och den danska fastnätverksamheten på 7,1 miljarder kronor. I övrigt beror ökningen på förbättrad lönsamhet inom mobil kommunikation, International Carrier och fastnätverksamheten i Danmark.

Vattenfall har förbättrat sitt resultat med 1,6 miljarder kronor. Förbättringen förklaras i huvudsak av kostnadsbesparingar, höjda elmarknadspriiser i Tyskland samt av en förbättrad vinst i Polen till följd av effektiviseringar i verksamheten och ökade försäljningsvolymerna.

SJ:s förlust minskade från 1,0 miljarder kronor till 0,1 miljarder kronor.

Föregående år belastades resultatet med kostnader för nedskrivningar och reserveringar för förlustaffärer med 0,9 miljarder kronor.

Posten förbättrade sitt resultat med 0,6 miljarder kronor. Resultatförändringen beror till stor del på att nettot av upplösning och avsättning för kommande kostnader förbättrades med 1,3 miljarder kronor samt att nedskrivningar av uppskjuten skattefordran minskade med 0,7 miljarder kronor. Rörelseresultatet exklusive ofördelade avsättningar är för kalenderåret 2003 åter positivt.

Förvaltningsaktiebolaget Stattum har bytt namn till Sveaskog Holding AB. Ett tidigare dotterbolag har därefter övertagit namnet Förvaltningsaktiebolaget Stattum. Svenska skogsplantor AB har överlåtits till Sveaskog AB.

Not 11

Finansiella intäkter

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksgäldskontoret</i>		
<i>Finansiella intäkter för förvaltning av statsskulden</i>		
Ränteintäkter avseende upplåning i utländsk valuta	15 591	22 596
Ränteintäkter avseende upplåning i svenska kronor	15 928	16 826
Intäktsförda, preskriberade obligationer m.m.	13	11
Överkurs vid emission (netto)	3 432	7 502
Orealiserade valutavinster (netto)	18 463	31 434
<i>Summa finansiella intäkter för förvaltning av statsskulden</i>	<i>53 427</i>	<i>78 369</i>
<i>Övriga finansiella intäkter</i>		
Centrala Studiestödsnämnden	4 705	4 295
Riksskatteverket	1 466	1 675
Regeringskansliet	1 202	1 184
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	186	173
Kärnavfallsfondens styrelse	123	-
Insättningsgarantinämnden	122	0

Kammarkollegiet	98	280
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	734	819
Luftfartsverket	33	8
Svenska kraftnät	13	36
Sjöfartsverket	2	2
Övriga myndigheter	295	353
Total summa	62 406	87 194

Finansiella intäkter för förvaltning av statskulden innefattar även intäkter från skuldskötselåtgärder. Orealiserade valutavinster beror på att kronan stärkts jämfört med den valuta som lånen är anskaffade i. De minskade ränteintäkterna beror på lägre ränteläge under 2003, både i Sverige och i andra länder.

Centrala studiestödsnämnden redovisar ränteintäkter för studielån på 4 623 miljoner kronor och ränteintäkter för hemutrustningslån för invandrare på 81 miljoner kronor.

Regeringskansliets post avser främst utdelning på aktier i Nordea.

Affärsverket Statens järnvägars post avser främst finansiella intäkter från värdepappersinnehav och leasingtillgångar på 515 miljoner kronor och ränteintäkter på en fordran på SL på 104 miljoner kronor.

Kammarkollegiet redovisar överskott från statsstödda exportkrediter med 73 miljoner kronor. År 2002 uppgick motsvarande överskott till 193 miljoner kronor.

Not 12

Finansiella kostnader

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksgäldskontoret:</i>		
<i>Finansiella kostnader för förvaltning av statsskulden</i>		
Räntekostnader avseende upplåning i svenska kronor	51 094	71 535
Räntekostnader avseende upplåning i utländsk valuta	28 545	39 393
Realiserade kursförluster (netto)	3 835	4 145
Realiserade valutaförluster	4 364	6 632
Provisioner till banker m.fl.	156	159
<i>Summa finansiella kostnader för förvaltning av statsskulden</i>	<i>87 994</i>	<i>121 864</i>

<i>Övriga finansiella kostnader</i>		
Exportkreditnämnden	390	535
Vägverket	333	339
Insättningsgarantinämnden	55	0
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	36	19
Försvarets materielverk	34	8
Riksförsäkringsverket med de allmänna försäkringskassorna	20	15
Karolinska institutet	3	216
Regeringskansliet	-346	859
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	751	802
Luftfartsverket	86	107
Sjöfartsverket	61	56
Svenska kraftnät	15	8
Övriga myndigheter	22	85
<i>Summa finansiella kostnader exkl. aktivering</i>	<i>89 454</i>	<i>124 913</i>
Aktivering av finansiella kostnader	-360	-282
Total summa	89 094	124 631

I noten redovisas finansiella kostnader brutto. Några myndigheter har aktiverat räntekostnader i samband med anläggningsprojekt, eftersom räntan är en del av de utgifter för att bygga anläggningen som tas upp som en tillgång.

Finansiella kostnader för förvaltning av statskulden innefattar även kostnader för skuldskötselåtgärder. Utöver statsskulden och skuldskötselinstrumenten har fordringar och skulder omvärderats. Räntekostnaderna för statsskulden minskade med totalt 31 289 miljoner kronor, främst p.g.a. lägre ränteläge både i Sverige och i andra länder.

Regeringskansliets (RK) finansiella kostnader består främst av återföring/nedskrivning av aktier. Marknadsvärdet på RK:s aktier i OMHex uppgick till 715 miljoner kronor. Värdet på aktierna skrevs under 2002 ned till marknadsvärdet. Under 2003 har nedskrivningarna återförts med 385 miljoner kronor.

Exportkreditnämnden redovisade realiserade kursförluster med 404 miljoner kronor.

Vägverkets finansiella kostnader består främst av räntekostnader på 327 miljoner kronor. Av dessa har 306 miljoner kronor aktiverats under 2003. Aktiveringen avser räntor vid väganläggningsarbeten.

Affärsverket Statens järnvägars finansiella kostnader består bl.a. av skulduppräkning, leasing, räntor på leasingsskulder på lok och vagnar samt räntekostnader för en skuld till SJ AB.

4.6.2 Noter till balansräkningen (13-52)

Not 13

Balanserade utgifter för utveckling

Miljoner kronor	2003	2002
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	1 420	1 388
Riksskatteverket	212	152
Rikspolisstyrelsen	170	121
Centrala studiestödsnämnden	150	147
Domstolsverket	138	106
Verket för högskoleservice	87	54
Lantmäteriverket	86	44
Regeringskansliet	71	50
Statens pensionsverk	66	6
Patent- och registreringsverket	58	29
Arbetsmarknadsverket	57	27
Totalförsvarets pliktverk	56	66
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	26	8
Sjöfartsverket	6	4
Övriga myndigheter	545	374
Summa	3 148	2 576

Under posten Balanserade utgifter för utveckling redovisas främst egenutvecklade IT-system och program.

Riksförsäkringsverkets balanserade utgifter avser utveckling av IT-system, varav IT-stöd för det nya pensionssystemet utgör den största delen.

Riksskatteverkets post avser utveckling av IT-system varav system för punktskatter, indrivning, elektronisk inkomstdeklaration samt behörighetsadministration hör till de största balanserade utgifterna under året.

Rikspolisstyrelsens ökning av de balanserade utgifterna beror på ett antal nystartade utvecklingsprojekt.

Centrala studiestödsnämndens post utgörs av utveckling av datorprogram och verksamhets-system.

Domstolsverket har fortsatt att aktivera kostnader för det nya verksamhetsstödet VERA, som togs i drift vid vissa domstolar under 2002.

Verket för högskoleservices post utgörs av antagningsverksamhetens produktionssystem som utvecklats och tagits i drift samt balanserade utgifter för pågående utveckling av ett nytt antagningssystem.

Not 14

Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar

Miljoner kronor	2003	2002
Riksskatteverket	65	28
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	56	78
Rikspolisstyrelsen	37	35
Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete	18	5
Lunds universitet	15	0
Skogsstyrelsen	15	6
Ekonomistyrningsverket	12	-
Riksrevisionen	12	-
Statens fastighetsverk	11	5
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	106	101
Lufftartsverket	16	24
Sjöfartsverket	0	1
Övriga myndigheter	95	49
Summa	458	332

Under posten Rättigheter och andra immateriella anläggningstillgångar redovisas i första hand köpta IT-system och program.

Riksskatteverkets post avser programvaror till ny Unisys stordator.

Riksförsäkringsverkets och de allmänna försäkringskassornas post avser köpta licenser. Affärsverket Svenska kraftnäts post består av markrättigheter i form av servitut och ledningsrätter samt nyttjanderättigheter för optoförbindelser.

Not 15

Förskott avseende immateriella anläggningstillgångar

Miljoner kronor	2003	2002
Statens jordbruksverk	4	-
Smittskyddsinstitutet	-	1
Övriga myndigheter	0	1
Summa	4	2

Not 16

Statliga väganläggningar

Miljoner kronor	2003	2002
Vägverket	72 065	70 207
Summa	72 065	70 207

Vägverket redovisar investeringar i statliga väganläggningar. Redovisade belopp är nettovärden efter avskrivning. Avskrivningstiden är 40 år.

Under 2003 har bland annat tre motorvägssträckor öppnats för trafik; E6 Hogdal-Nordby, E22 Kristianstad-Fjälkinge och E20 Floda-Näås. Andra stora vägprojekt som färdigställt och öppnats för trafik under 2003 är E4 Yttervik-Tjärn, E22 Valdemarsvik-Söderköping och väg 45 S Länsgräns-Byråsen.

Not 17

Statliga järnvägsanläggningar

Miljoner kronor	2003	2002
Banverket	62 127	60 661
Summa	62 127	60 661

Banverket redovisar investeringar i järnvägsanläggningar. Anskaffningskostnad för mark för järnvägsändamål ingår också i redovisat värde för järnvägsanläggningen. Avskrivningstiden för järnvägsanläggningar är 40 år.

Exempel på större investeringsprojekt som har färdigställt under 2003 är dubbelspår på delar av Västkustbanan och på sträckan Kallhäll-Kungsängen samt spårupprustning av stambanan mellan Vännäs och Bastuträsk.

Not 18 Byggnader, mark och annan fast egendom

Miljoner kronor	2003	2002
Statens fastighetsverk	10 713	10 759
Fortifikationsverket	9 670	9 475
Naturvårdsverket	2 849	2 575
Riksdagsförvaltningen	1 004	1 014
<i>Affärsverk</i>		
Luftfartsverket	10 970	8 557
Sjöfartsverket	522	444
Svenska kraftnät	196	196
Statens järnvägar	-	155
Övriga myndigheter	1 236	1 194
Summa	37 160	34 369

Statens fastighetsverk förvaltar den del av statens fasta egendom som regeringen bestämmer. Större delen av fastigheterna tillhör det nationella kulturarvet. Exempel på fastigheter är de kungliga slotten, ett trettiotal fästningar, nationalteatrarna, museerna, regeringens byggnader, landshövdingarnas residens och ambassadbyggnader i utlandet. De markegendomar som redovisas av Statens fastighetsverk består till stora delar av markområden väster om odlingsgränsen i Västerbottens och Norrbottens län samt renbetesfjällen i Jämtlands län. I mellersta och södra Sverige förvaltas ett antal kungsgårdar som av kulturella skäl ägs av staten.

Fortifikationsverket förvaltar fastigheter avsedda för försvarsändamål.

Naturvårdsverket redovisar främst nationalparker och naturreservat. Dessa är dock ofta upptagna till ett lågt värde beroende på att de olika objekten, i enlighet med förordningen (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag, är bokförda till anskaffningsvärde. Konsekvensen för mark som anskaffats för länge sedan är att det bokförda värdet är lågt mätt i dagens penningvärde. Vissa markområden har också donerats, i vissa fall i början av 1900-talet, och är bokförda till värdet noll.

Riksdagsförvaltningen förvaltar riksdagsbyggnaderna.

Av affärsverket Luftfartsverkets post utgör byggnader ungefär hälften. I posten ingår även fältanläggningar, el-anläggningar, teleutrustning och en viss del mark. Under 2003 har bana 3 samt en ny centralbyggnad på Arlanda tagits i

drift. På Bromma flygplats har ett nytt flygledartorn invigts.

Not 19 Förbättringsutgifter på annans fastighet

Miljoner kronor	2003	2002
Rikspolisstyrelsen	661	684
Kungliga tekniska högskolan	284	270
Lunds universitet	161	178
Kriminalvårdsverket	127	121
Göteborgs universitet	102	115
Stockholms universitet	101	105
Riksskatteverket	98	72
Uppsala universitet	96	116
Försvarsmakten	88	63
Regeringskansliet	76	67
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	59	64
Sveriges lantbruksuniversitet	50	56
Umeå universitet	50	54
Domstolsverket	49	54
Övriga myndigheter	765	654
Summa	2 767	2 673

Förbättringsutgifter på annans fastighet avser sådana utgifter som myndigheten har haft för att anpassa hyrda lokaler till den egna verksamheten, exempelvis om- och tillbyggnationer, kabeldragningar för nätverk, larmanordningar samt reparationer och underhåll om utgifterna uppgått till väsentliga belopp.

Rikspolisstyrelsens förbättringsutgifter avser diverse om- och tillbyggnation av polislokaler i landet. De större posterna 2003 återfinns hos Stockholms och Västra Götalands polismyndigheter.

Kungliga tekniska högskolans (KTH) förbättringsutgifter avser bland annat ombyggnationer som kan härledas till förberedelser för inflyttning av andra högskolor (bl.a. Försvarshögskolan) på KTH:s campus.

Not 20 Maskiner, inventarier, installationer m.m.

Miljoner kronor	2003	2002
Rikspolisstyrelsen	1 333	1 326
Försvarsmakten	1 326	1 255

Vägverket	912	885
Banverket	699	672
Kustbevakningen	640	653
Försvarets materielverk	579	659
Uppsala universitet	575	498
Göteborgs universitet	547	553
Lunds universitet	546	514
Karolinska institutet	536	411
Riksskatteverket	445	452
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	430	399
Regeringskansliet	386	382
Domstolsverket	311	311
Arbetsmarknadsverket	310	247
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	6 254	6 218
Luftfartsverket	1 116	917
Sjöfartsverket	609	618
Statens järnvägar	129	147
Övriga myndigheter	5 113	5 212
Summa	22 796	22 329

Datorer och kringutrustning, möbler, maskiner, installationer, bilar, fartyg, flyg och andra transportmedel är exempel på tillgångar som redovisas under denna post. Även tillgångar som innehas genom finansiell leasing ingår.

Svenska kraftnäts tillgångar består till största delen av ställverksutrustningar, kraftledningar, sjökablar, kontrollanläggningsdelar, optoverksamhet samt tele- och informationssystem.

Luftfartsverkets post avser huvudsakligen fordon och maskiner.

Not 21 Pågående nyanläggningar

Miljoner kronor	2003	2002
Vägverket, väganläggningar	19 922	15 528
Banverket, järnvägsanläggningar	12 689	10 830
Försvarets materielverk	2 773	1 082
Fortifikationsverket	688	640
Statens fastighetsverk	596	358
<i>Affärsverk</i>		
Luftfartsverket	1 419	3 960
Svenska kraftnät	289	387
Sjöfartsverket	280	95

Övriga myndigheter	548	744
Summa	39 204	33 624

Vägverkets större investeringsprojekt som pågår avser Södra Länken, Norrortsleden, Rotebro-
Upplands Väsby och Tranebergsbron i region Stockholm, Götatunneln och Torp-Håby i region väst, Uppsala-Mehedeby i region Mälardalen samt väg förbi Örskellunga och Skånes Fagerhult i region Skåne.

Hallandsåsprojektet och utbyggnad av dubbelspår på Västkustbanan är de största pågående nyanläggningarna för Banverket. Andra stora projekt är citytunneln i Malmö samt brokonstruktion och utökning av spårkapaciteten Stockholm Södra-Årstaberget.

Försvarets materielverks pågående nyanläggningar avser av Försvarmakten (FM) beställd krigsmateriel. Med anledning av begränsning av FM:s anslagsutnyttjande kvartstår en upparbetad kostnad på 794 miljoner kronor bland pågående nyanläggningar, som annars hade fakturerats och överförts till FM 2003.

Största delen av Luftfartsverkets pågående investeringar avser ett nytt flygledningssystem för de nya kontrollcentralerna i Stockholm och Malmö.

Årets förändring beror dels på färdigställda byggnationer, främst på Arlanda flygplats, som nu överförs till posten byggnader, mark och annan fast egendom samt att investeringarna minskat under 2003.

Not 22 Beredskapstillgångar

Miljoner kronor	2003	2002
Försvarmakten	88 407	85 704
Statens räddningsverk	945	1 013
Krisberedskapsmyndigheten	182	197
Socialstyrelsen	121	76
Rikspolisstyrelsen	17	21
Statens strålskyddsinstitut	6	-
Banverket	3	4
Summa	89 681	87 015

Beredskapstillgångar avser tillgångar både för civil- och militär beredskap.

Posten omfattar främst Försvarmaktens (FM) tillgångar för militär beredskap.

Tillgångar för civil beredskap omfattar t.ex. läkemedel, fordon samt medicinsk utrustning.

FM delar in sina beredskapstillgångar i dels beredskapsinventarier, dels beredskapsvaror, vilka redovisas som anläggningstillgångar. Beredskapsinventarierna uppgår till 74 miljarder kronor och utgörs av t.ex. flygplan, fartyg och stridsvagnar. Beredskapsvaror som t.ex. ammunition och drivmedel uppgår till 14 miljarder kronor.

Årets förändring förklaras i huvudsak av FM:s ökning. Nyanskaffning av militära beredskapsinventarier uppgår till 12 miljarder kronor och avskrivningar uppgår till 6 miljarder kronor under 2003. Under året har försäljningar och utrangeringar genomförts för 2 miljarder kronor. Beredskapslagret har minskat med 1 miljard kronor.

Statens räddningsverks beredskapstillgångar är på relativt oförändrad nivå och består bl.a. av materiel för räddningstjänst, andningsskydd och anläggningar för varningssignaler.

Socialstyrelsens beredskapstillgångar avser läkemedel och sjukvårdsförnödenheter.

Not 23

Förskott avseende materiella anläggningstillgångar

Miljoner kronor	2003	2002
Vägverket	504	582
Banverket	59	81
Tullverket	9	-
Mitthögskolan	4	-
Kustbevakningen	3	-
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	21	24
Övriga myndigheter	3	11
Summa	603	698

Under denna post redovisas de förskott som myndigheten lämnat för anskaffning av materiella anläggningstillgångar.

Vägverkets post avser förskott för väg-anläggningar.

Not 24

Andelar i dotter- och intresseföretag

Andelar i dotterföretag

Miljoner kronor	2003	2002
Vattenfall AB	52 506	45 129
Sveaskog Holding AB	12 715	12 906
Luossavaara-Kiirunavaara AB (LKAB)	9 004	8 673
Civitas Holding AB	8 943	9 106
Akademiska Hus AB	7 506	7 249
Venantius AB	6 546	6 034
<i>Sveriges</i>		
Bostadsfinansieringsaktiebolag SBAB	4 926	4 544
Vin & Sprit AB	4 496	4 222
Almi Företagspartner AB	4 100	4 157
AB Svensk Exportkredit	2 952	2 436
Posten AB	2 308	2 587
Apoteket AB	1 855	1 648
Vasallen AB	1 787	2 229
Systembolaget AB	1 348	1 410
SJ AB	1 324	0
Specialfastigheter Sverige AB	1 297	1 275
TERACOM, Svensk Rundradio AB	1 181	690
AB Swedcarrier	990	1 429
Swedfund International AB	960	937
Samhall AB	793	1 017
Svenska Rymdaktiebolaget	736	696
Bothia Garanti AB	540	-
Förvaltningsbolaget Stattum	536	0
Green Cargo AB	358	467
Sveriges Provnings- och Forskningsinstitut AB	281	262
Lernia AB	236	305
AB Svensk Bilprovning	234	176
Kasernen Fastighets AB	102	100
IMEGO AB	54	63
AB Göta Kanalbolag	41	41
Swedesurvey AB	41	35
SweRoad (Swedish National RoadConsulting AB)	40	35
Kungliga Dramatiska Teatern AB	34	25
Statens Väg- och Baninvest AB	18	17
Svensk-Danska Broförbindelsen AB, SVEDAB AB	15	12
A-Banan Projekt AB	10	10
Svenska Spel AB	0	0
Svenska Skogsplantor AB	-	0
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket - LfV Holding AB	151	176
Svenska kraftnät	48	39

Övriga andelar	164	108
Summa	131 176	120 245

Med dotterföretag avses företag där statens ägarandel överstiger 50 procent.

Andelsvärdet är baserat på det justerade egna kapitalet hos företagen enligt bokslut per 31 december, utom i några fall då istället senaste delårsbokslut använts.

Andelar i dotterföretag ökade med 10,9 miljarder kronor.

Vattenfall ökade med 7,4 miljarder kronor, huvudsakligen genom periodens positiva resultat på 9,1 miljarder kronor. Resterande del av förändringen beror på utdelning av 1,7 miljarder kronor som minskat andelsvärdet, omräkningsdifferenser på -1,2 miljarder kronor samt förskjutning till eget från minoritetens del av eget kapital på 1,1 miljarder kronor (vilket redovisas direkt i balansräkningen).

Venantius ökade med 0,5 miljarder kronor främst p.g.a. periodens positiva resultat.

För Posten minskade andelsvärdet med 0,3 miljarder kronor. Förändringen beror i huvudsak på periodens negativa resultat.

SJ AB ökade med 1,3 miljarder kronor, främst genom ett mottaget aktieägartillskott på 1,6 miljarder kronor. Årets resultatandel uppgår till -0,1 miljarder kronor.

Andelen i Teracom ökade med 0,5 miljarder kronor, främst p.g.a. ett mottaget aktieägartillskott på 0,5 miljarder kronor.

Andelsvärdet för Swedcarrier minskade med 0,4 miljarder kronor, vilket förklaras av periodens negativa resultatandel.

Förvaltningsaktiebolaget Stattum har bytt namn till Sveaskog Holding AB. Ett tidigare dotterbolag har därefter övertagit namnet Förvaltningsaktiebolaget Stattum.

Svenska skogsplantor har överlåtits till Sveaskog.

Bothia Garanti AB har förvärvats från AB Bostadsgaranti under 2003

Svenska Spel AB bokförs till värdet av aktiekapital och reservfond. Resultatet tillförs statsbudgeten när utdelningen betalas.

Andelar i intresseföretag

Miljoner kronor	2003	2002
TeliaSonera AB	50 914	50 061
Nordiska investeringsbanken (NIB)	5 615	5 356
SAS Sverige AB	2 811	3 250

SOS Alarm Sverige AB (SOSAB)	82	78
AB Bostadsgaranti	56	53
Sveriges Rese- och Turistråd AB	8	8
Norrland Center AB	5	5
Dom Shvetsii	0	1

Affärsverk

Svenska kraftnät - Nord Pool ASA m.fl.	300	300
Summa	59 791	59 112

Med intresseföretag avses företag där statens ägarandel uppgår till högst 50 och lägst 20 procent.

Andelar i intresseföretag ökade med 0,7 miljarder kronor främst p.g.a. att andelen i TeliaSonera ökat i värde. Andelen ökade med 0,9 miljarder kronor, vilket till stor del förklaras av periodens resultatandel på 4,1 miljarder kronor och andel av inflationsjustering direkt mot eget kapital på 1,1 miljarder kronor. Andelsvärdet påverkades negativt av valutakursförluster vid omräkning av verksamhet i utlandet på 3,7 miljarder kronor och utdelning till staten på 0,8 miljarder kronor. Marknadsvärdet på Regeringskansliets aktier i TeliaSonera uppgår till 79,6 miljarder kronor.

Andelar i dotter- och intresseföretag - totalt

Miljoner kronor	2003	2002
Andelar i dotterföretag	131 176	120 245
Andelar i intresseföretag	59 791	59 112
Riksbankens grundfond	1 000	1 000
Summa	191 967	180 357

Förutom de ovan nämnda förändringarna är postens totala förändring en följd av förändringar i företagens justerade egna kapital, utbetalda utdelningar samt förvärv och avyttringar.

Not 25

Andra långfristiga värdepappersinnehav

Miljoner kronor	2003	2002
Riksgäldskontoret, Bostadsobligationer	5 458	18 165
Regeringskansliet, Europeiska investeringsbanken EIB	1 677	1 677
Regeringskansliet, OMHex (OM Gruppen AB)	715	330

Regeringskansliet, Europeiska utvecklingsbanken EBRD	925	865
Regeringskansliet, Världsbanken IBRD	593	593
Regeringskansliet, Europarådets utvecklingsbank CEB	34	34
Karolinska institutet, aktier, andelar och obligationer	668	620
Fiskeriverket	-	127
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	4 234	3 973
Övriga myndigheter	301	260
Summa	14 605	26 644

Andra långfristiga värdepappersinnehav minskade med 12,0 miljarder kronor, främst p.g.a. Riksgäldskontorets minskade innehav av bostadsobligationer. Obligationerna ingick i tidigare överföring från AP-fonderna. Det ursprungliga nominella värdet var 67,5 miljarder kronor och således har 62,0 miljarder kronor hittills lösts in, varav 12,7 miljarder kronor under 2003. Affärsverket Statens järnvägars innehav avser till största delen nollkupongobligationer i syfte att möta betalningsströmmar vid förfall av leasing- och leaseholdkontrakt för anläggningstillgångar uthyrda till SJ AB och Green Cargo AB.

Marknadsvärdet för Regeringskansliets aktier i OMHex AB ökade med 0,4 miljarder kronor.

Not 26

Andra Långfristiga fordringar

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Exportkreditnämnden</i>		
Skadefordringar	5 186	5 112
Återförsäkrars andel av försäkringstekniska avsättningar	188	488
<i>Summa Exportkreditnämnden</i>	<i>5 374</i>	<i>5 600</i>
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	281	307
Göteborgs universitet	159	164
Statens bostadskreditnämnd	150	217
Verket för näringslivsutveckling	110	143
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	19	20

Affärsverk

Statens järnvägar	8 286	8 338
Svenska kraftnät	239	65
Sjöfartsverket	140	139
Luffartsverket	9	95
Övriga myndigheter	156	33
Summa	14 923	15 121

Exportkreditnämnden (EKN) redovisar försäkringstekniskt beräknat nettovärde på skadefordringar. Fordringarna utgår från de skadebelopp som betalats ut. Avdrag görs för återvunna eller avskrivna belopp. Till detta läggs kapitaliserade räntor samt förfallna, obetalda och upplupna, ej förfallna avtalsräntor. Värderingen av EKN:s fordringar görs utifrån olika kriterier.

En utgångspunkt vid bedömning av fordringar på andra länder är det aktuella landets skuldsättning och inkomstnivå samt hur landet skött sina skuldbetalningar. Detta kompletteras med det allmänna riskläget för landet vad gäller krediter och på den återstående löptiden av EKN:s utestående fordran. Värdet före reservering av förlustrisker m.m. på EKN:s fordringar uppgår till 13,4 miljarder kronor. Reserveringen uppgår till 8,2 miljarder kronor.

Minskningen av EKN:s återförsäkrars andel av försäkringstekniska avsättningar beror på att en återförsäkring avseende Turkiet avslutats i förtid under 2003 som en följd av att den underliggande affären förtidsinlöstes. Därutöver avser två av EKN:s återförsäkringar risker avseende Mexiko, och då Mexikos andel av EKN:s portfölj minskat avsevärt har även effekten av dessa återförsäkringar minskat.

Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) garanterar och subventionerar u-landskrediter i projekt som Sida bedömer kan få betydande utvecklingseffekter i landet. Vid värdering av fordringar tas hänsyn till förväntade förluster orsakade av bl.a. skuldavskrivningar och en särskild reservering för riskkoncentration då fordringar innehas mot ett begränsat antal länder.

Göteborgs universitets fordringar avser utlåning av donationsmedel till Akademiska Hus för fastigheterna Handelshögskolan, Wallenbergsalen och Hasselbladslaboratoriet.

Statens bostadskreditnämnd redovisar regressfordringar till följd av utbetalda ersättningar för infriade garantier.

Affärsverket Statens järnvägar redovisar fordringar, leasing- och leaseholdavtal på SJ AB

och Green Cargo AB. Dessa uppgick till 6,6 miljarder kronor 2003. Dessutom redovisar affärsverket en fordran på Storstockholms lokaltrafik (SL) avseende kapitalkostnadsersättning på 1 488 miljoner kronor.

Not 27 Utlåning

Miljoner kronor	2003	2002
Centrala studiestödsnämnden (CSN) studielån beviljade efter 1988 (1989-2001) samt hemutrustningslån	93 964	97 549
CSN, äldre studielån beviljade t.o.m. 1988	15 548	17 030
CSN, Studiemedel beviljade fr.o.m. 1 juli 2001	29 144	17 363
CSN, återkrav på lån och bidrag	333	249
CSN, skuldsaneringslån och övrigt	126	47
<i>Summa Centrala studiestödsnämnden</i>	<i>139 115</i>	<i>132 238</i>
Riksgäldskontoret (RGK), löpande krediter och rörelsekapital med fast löptid till		
- Jernhusen AB	1 000	3 825
- Botniabanan AB	1 325	1 400
- Övriga	1 209	672
RGK, investeringslån till		
- Svensk-Danska broförbindelsen AB	3 360	3 190
- A-train AB	1 000	1 000
- Jernhusen AB		250
- Botniabanan AB	1 540	250
RGK, utlåning till Premiepensionsmyndigheten	1 858	1 697
RGK, utlåning till AP-fonden	114	92
<i>Summa Riksgäldskontoret</i>	<i>11 406</i>	<i>12 376</i>
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	406	262
Verket för näringslivsutveckling	88	95
Övriga myndigheter	222	294
Total summa	151 237	145 265

Centrala studiestödsnämnden (CSN) administrerar ett flertal lånetyper, vilka kan delas in i två huvudkategorier. Den ena typen är lån finansierade med lån i Riksgäldskontoret. Det avser främst studielån beviljade fr.o.m. 1989. Den andra kategorin är lån som ursprungligen finansierades via anslag på statsbudgeten, främst studielån beviljade t.o.m. 1988. CSN:s fordringar

uppgår till totalt 139 miljarder kronor, efter det att hänsyn tagits till reservationer för osäkra fordringar.

Två huvudprinciper ligger till grund för CSN:s beräkning av osäkra fordringar och de nedskrivningar som görs på grundval av beräkningarna. Dessa principer är betalningsbenägenhet och betalningsförmåga. Med bristande betalningsbenägenhet menas att inga eller få inbetalningar gjorts under de senaste åren trots påminnelser och kravåtgärder. Vid bedömning av betalningsförmågan beaktas de ekonomiska förutsättningarna för individen i förhållande till skuldstorleken med hänsyn till regler om nedsättning, avskrivning och inkomstrelaterad betalning.

Inför 2000 tog CSN i bruk ett nytt administrativt system för återbetalning och nya rutiner för beräkning av osäkra fordringar. Under åren 1999-2002 gjorde CSN reservationer för osäkra fordringar på sammanlagt ca 23 miljarder kronor.

Under 2003 har CSN reserverat ytterligare netto 1,2 miljarder kronor. Av detta belopp avser 1,7 miljarder kronor lån tagna 1989 - 2001 och övrig del en minskning av reserverat belopp för osäkra fordringar avseende lån tagna tidigare. Den totala reserveringen är vid utgången av 2003 därmed 24 miljarder kronor vilket kan sättas i relation till en total lånefordran uppgående till 163 miljarder kronor.

Av reserverat belopp avser 5,3 miljarder kronor lån upptagna till och med 1988 och nästan 19 miljarder kronor lån tagna fr.o.m. 1989. För de nya annuitetslån som infördes den 1 juli 2001 är det inte möjligt att bedöma osäkerheten eftersom ingen återbetalningskyldighet inträtt, och då ingen värdering gjorts.

Riksgäldskontoret (RGK) är den myndighet som förutom CSN har omfattande utlåning. RGK:s utlåning till Premiepensionsmyndigheten (PPM) ingår också i denna post, eftersom PPM inte konsolideras i årsredovisningen för staten. Bland RGK:s lånefordringar finns lån med kreditrisk som uppgick till 8,6 miljarder kronor per 2003-12-31. Dessa är redovisade till nominellt belopp (se vidare avsnitt 4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar). Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbetes utlåning avser biståndskrediter och villkorlån.

Not 28 Varulager och förråd

Miljoner kronor	2003	2002
Banverket	386	336
Försvarsmakten	151	174
Vägverket	113	92
Statens räddningsverk	96	70
Försvarets materielverk	84	160
Rikspolisstyrelsen	81	74
Kriminalvårdsstyrelsen	72	70
Fortifikationsverket	31	28
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	41	44
Sjöfartsverket	34	32
Statens järnvägar	-	3
Övriga myndigheter	198	195
Summa	1 287	1 278

Med varulager och förråd avses råmaterial, råvaror, halvfabrikat och färdiga produkter samt förnödenheter som förbruknings- och tillsatsmaterial.

Försvarets materielverks post minskade med nästan hälften efter bland annat en inventering under hösten 2003 då lagret av elektronikkomponenter visade sig vara övervärderat. Detta resulterade i en nedskrivning om 53 miljoner kronor. Skillnaden mellan åren förklaras också av att volymen har minskat.

Not 29 Pågående arbeten

Miljoner kronor	2003	2002
Lantmäteriverket	120	163
Försvarsmakten	64	56
Banverket	16	39
Fortifikationsverket	13	35
Övriga myndigheter	23	18
Summa	236	311

Lantmäteriverkets pågående arbeten avser i huvudsak fastighetsbildning, vilket t.ex. innebär avstyckning och reglering av gränsdragning mellan fastigheter.

Not 30 Fastigheter

Miljoner kronor	2003	2002
Länsstyrelsen i Dalarnas län	96	102
Länsstyrelsen i Västra Götalands län	20	22
Länsstyrelsen i Gävleborgs län	9	10
Övriga länsstyrelser	15	21
Summa	140	155

Länsstyrelsen i Dalarnas län innehar ett stort antal fastigheter i den s.k. Jordfonden, där bytesprojekt pågår eller är planerade.

Not 31 Förskott till leverantörer

Miljoner kronor	2003	2002
Försvarets materielverk	11 152	12 379
Övriga myndigheter	144	93
Summa	11 296	12 472

Försvarets materielverk lämnar förskott till i huvudsak Industrigruppen JAS, SAAB, Kockums och Ericsson. Förskotten avser främst materiel och tjänster. Minskningen beror till stor del på Jas-projektet. I och med försenade leveranser under 2002 har avräkning i stället belastat 2003.

Förskott till utländska leverantörer ingår med 0,9 miljarder kronor, vilket är oförändrat jämfört med föregående år.

Not 32 Kundfordringar

Miljoner kronor	2003	2002
Exportkreditnämnden	815	939
Vägverket	730	700
Banverket	495	363
Lantmäteriverket	159	142
Läkemedelsverket	139	18
Statens institutionsstyrelse	134	132
Riksgäldskontoret	112	35
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	448	389
Svenska kraftnät	277	349

Sjöfartsverket	119	114
Statens järnvägar	61	577
Övriga myndigheter	1 429	1 824
Summa	4 918	5 582

Exportkreditnämndens kundfordringar utgörs av fordringar på garantitagare avseende debiterade premier samt premier för bundna utfästelser.

Bland Luftfartsverkets kundfordringar avser 160 miljoner kronor fordringar på SAS-företag.

Not 33

Övriga fordringar

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksskatteverket</i>		
- Fordringar på skattekonto	16 005	19 678
- Fordringar lämnade till Kronofogdemyndigheten för indrivning m.m.	5 036	5 339
- Fordringar på kommuner avseende mervärdesskatt	3 627	582
- Fordringar på landsting avseende mervärdesskatt	1 721	304
- Fordringar avseende utlägg i exekutiva förrättningar m.m.	27	25
<i>Summa Riksskatteverket</i>	<i>26 416</i>	<i>25 928</i>
<i>Riksgäldskontoret</i>		
- Depositioner för handel med futures	2 109	5 240
- Fordran CSA-avtal	811	308
- Övriga fordringar	1 311	828
<i>Summa Riksgäldskontoret</i>	<i>4 231</i>	<i>6 376</i>
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	2 650	2 725
Tullverket	2 068	1 944
Statens jordbruksverk	1 821	5 952
<i>Affärsverk</i>		
Luftfartsverket	220	203
Svenska kraftnät	16	9
Statens järnvägar	10	54
Övriga myndigheter	1 132	881
Total summa	38 564	44 072

Övriga fordringar minskade med 5,5 miljarder kronor jämfört med föregående år. En del av minskningen, 4,1 miljarder kronor, beror på att Statens jordbruksverk (SJV) inte har någon

fordran på EU avseende arealersättning, eftersom SJV inte har betalat ut någon arealersättning till jordbrukare under 2003. Föregående år gjordes utbetalningarna i slutet av året, medan 2003 års utbetalning gjordes i början av 2004.

Riksskatteverket har skattefordringar under indrivning på nominellt 53 miljarder kronor. Av dessa beräknas 5 miljarder kronor eller 9,5 procent betalas in. Värdet av fordringarna har i likhet med tidigare år beräknats med ledning av bland annat åldersanalys av de restförda fordringarna.

År 2003 redovisar Riksskatteverket fordringar på kommuner och landsting på ett belopp om sammanlagt 5,3 miljarder kronor avseende utnyttjad kredit hos Riksgäldskontoret för utbetalningar i systemet för kompensation av viss ingående mervärdesskatt avseende år 2002 och tidigare. Regeringen har inte tagit ställning till hur regleringen av fordran på kommuner och landsting ska ske.

Riksgäldskontorets minskade fordringar utgörs till största delen av depositioner för handel med futures, som minskat med 3,1 miljarder kronor jämfört med föregående år.

Riksförsäkringsverkets fordringar utgörs till största delen av fordringar på bidragsskyldiga avseende underhållsstöd, 1,6 miljarder kronor, samt återkravsfordringar avseende övriga socialförsäkringsförmåner, 0,6 miljarder kronor. Samtliga fordringar äldre än fyra år avseende underhållsstöd bedöms som osäkra och har skrivits ned till 0 kronor. Nedskrivningsbeloppet uppgår till 1,8 miljarder kronor.

Tullverkets övriga fordringar består till största delen av obetalda tullräkningar avseende mervärdesskatt. Att fordringarna per bokslutsdatum fluktuerar från år till år beror till stor del på Tullverkets faktureringsrutiner och endast till mindre del på andra faktorer, t.ex. konjunkturväxlingar.

Not 34

Periodavgränsningsposter - Förutbetalda kostnader

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksgäldskontoret</i>		
- Premielån	99	45
- Underkurser, upplåning i svenska kronor	6 615	8 955
- Underkurser, upplåning i utländsk valuta	502	599

- Underkurser just. nytt skuldmått i svenska kronor	6 253	5 351
- Underkurser just. nytt skuldmått i utländsk valuta		101
<i>Summa Riksgäldskontoret</i>	<i>13 469</i>	<i>15 051</i>
Förutbetalad EU-avgift	-	3 243
Rikspolisstyrelsen	356	345
Banverket	262	60
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	201	193
Kriminalvårdsstyrelsen	194	204
Riksskatteverket	181	163
Lunds universitet	173	140
Göteborgs universitet	134	122
Uppsala universitet	132	127
Domstolsverket	132	123
Karolinska institutet	118	111
Arbetsmarknadsverket	116	88
Vägverket	110	153
<i>Affärsverk</i>		
Lufftartsverket	62	28
Sjöfartsverket	32	16
Svenska kraftnät	28	-
Övriga myndigheter	1 721	606
Total summa	17 421	20 773

Som förutbetalda kostnader redovisas kostnader som är hänförliga till kommande år, men som har betalats under året.

Förutbetalad EU-avgift för 2002 avsåg avgift till EG:s budget för januari och februari 2003 som enligt regeringens beslut överförts till Riksgäldskontoret för EU:s räkning.

Not 35 Periodavgränsningsposter - Upplupna bidragsintäkter

Miljoner kronor	2003	2002
Lunds universitet	298	250
Kungliga tekniska högskolan	128	113
Göteborgs universitet	86	87
Karolinska institutet	82	60
Stockholms universitet	81	62
Uppsala universitet	47	31
Mitthögskolan	42	40
Sveriges lantbruksuniversitet	39	46

Luleå tekniska universitet	30	33
Linköpings universitet	26	18
Umeå universitet	25	22
Övriga myndigheter	242	183
Summa	1 126	945

Som upplupna bidragsintäkter redovisas överenskommen ersättning för genomförd verksamhet som ännu inte utbetalats till myndigheten.

Not 36 Periodavgränsningsposter - övriga upplupna intäkter

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksgäldskontoret:</i>		
Ränteintäkter, skuldskötselinstrument	9 865	11 017
Ränteintäkter, kreditgivning	163	165
Ränteintäkter, uppköpta obligationer i svenska kronor	1	7
Upplupna avgifter i kreditgivningen	2	4
<i>Summa Riksgäldskontoret</i>	<i>10 031</i>	<i>11 193</i>
Statens jordbruksverk	4 012	9
Arbetsmarknadsverket	694	1 082
Banverket	273	234
Exportkreditnämnden	179	180
Kärnavfallsfondens styrelse	125	182
Verket för näringslivsutveckling	120	382
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	106	96
Lunds universitet	44	57
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	220	290
Statens järnvägar	185	231
Lufftartsverket	146	216
Sjöfartsverket	32	50
Övriga myndigheter	304	284
Total summa	16 471	14 486

Som upplupna intäkter redovisas räntor och andra intäkter som upparbetats, men där fakturering eller betalning inte skett till och med brytdagen.

Statens jordbruksverks upplupna intäkter avser främst betalning från EU avseende areal-

ersättning till jordbrukare för 2003. Utbetalningen har gjorts först i början av 2004, men periodiseras till 2003. Motsvarande intäkt periodiseras och redovisas som upplupen intäkt.

Not 37

Värdepapper och andelar

Miljoner kronor	2003	2002
Riksgäldskontoret	7 469	-
Regeringskansliet, aktier i Nordea AB	4 646	4 646
Exportkreditnämnden, valutadepositioner i svenska banker och företagscertifikat	2 303	2 768
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna, hypoteksobligationer m.m.	1 601	1 279
Styrelsen för internationellt utvecklingsarbete	40	54
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	230	81
Övriga myndigheter	2	0
Summa	16 291	8 828

Riksgäldskontoret placerar eventuell kortfristig överskottslikviditet på dagslänemarknaden för att hantera kortfristiga förändringar i lånebehovet.

Marknadsvärdet på Regeringskansliets aktier i Nordea AB uppgår till 29,3 miljarder kronor.

Riksförsäkringsverket har medel från fonder m.m. placerade i olika värdepapper (jfr not 40 och 42).

Not 38

Kassa, bank m.m.

Miljoner kronor	2003	2002
Riksskatteverket	355	354
Försvarets materielverk	340	297
Länsstyrelsen i Norrbottens län	165	164
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	146	169
Regeringskansliet	87	112
Riksgäldskontoret	52	391
Länsstyrelsen i Västerbottens län	44	34
Exportkreditnämnden	42	88

Affärsverk

Statens järnvägar	119	85
Sjöfartsverket	37	28
Svenska kraftnät	12	51
Luftfartsverket	1	21
Övriga myndigheter	444	541
Summa	1 844	2 335

Försvarets materielverks (FMV) kassa, bank avser i huvudsak de medel som FMV förvaltar för olika samarbetspartners räkning. Ökningen beror främst på större åtaganden jämfört med föregående år.

Not 39

Förändring av statens nettoförmögenhet

Miljoner kronor	2003	2002
Uppskrivningskapital	959	956
Donationskapital	102	118
Resultatandelar i dotterföretag	102 015	96 805
Balanserad kapitalförändring	-879 016	-891 433
Årets över-/underskott enligt resultaträkningen	-19 011	20 701
Summa	-794 951	-772 853

Nettoförmögenheten är skillnaden mellan tillgångar och skulder. Eftersom statens skulder är större än tillgångarna är statens nettoförmögenhet negativ. Förändringen av nettoförmögenheten mellan två år samvarierar i huvudsak med statsskuldens förändring.

Nettoförmögenheten påverkas i första hand av resultaträkningens över-/underskott. Därutöver påverkas nettoförmögenheten av andra transaktioner som förändrar tillgångarnas eller skuldernas värde utan att de redovisas i resultaträkningen. Under 2003 minskade nettoförmögenheten med 22,1 miljarder kronor. Nedan lämnas en redogörelse för förändringar av de poster som ingår i nettoförmögenheten. Vissa händelser som i sig inte innebär att nettoförmögenheten påverkas bidrar ändå till att förklara förändringar av ingående delposter.

Uppskrivningskapital

Uppskrivningskapitalet har varit i stort sett oförändrat under året. Vägverket svarar för största delen av uppskrivningskapitalet, 839

miljoner kronor. Uppskrivningen består av den finansiering som Vägverket erhållit i form av bidrag från Stockholms stad. När Södra länken öppnas för trafik kommer posten att börja skrivas av mot avskrivningar på uppvärderade tillgångar.

Donationskapital

Donationskapitalet har minskat marginellt under året.

Resultatandelar i dotter- och intresseföretag

Regeringskansliet svarar för merparten av posten. Ökningen med 5,2 miljarder kronor under året består av föregående års resultatandelar (5,7 miljarder kronor), utdelningar betalda under 2003 (-6,4 miljarder kronor), mottagna aktieägartillskott (2,4 miljarder kronor) samt övriga förändringar av eget kapital i dotterbolagen (-3,6 miljarder kronor). En omföring av negativa resultatandelar till balanserad kapitalförändring har medfört en ökning av resultatandelar med 7,1 miljarder kronor.

TeliaSonera redovisar betydande minskningar av det egna kapitalet vid sidan av resultatet. Förändringen uppgår till -2,4 miljarder kronor och avser -3,7 miljarder kronor i omräkningsdifferenser vid konsolidering av verksamhet i utlandet samt en positiv justering för inflation på 1,1 miljarder kronor.

Även Vattenfall har omräkningsdifferenser vid konsolidering av verksamhet i utlandet. Dessa uppgår till -1,2 miljarder kronor, men har uppvägs av en förskjutning från minoritetens del av eget kapital till eget kapital med 1,1 miljarder kronor.

Balanserad kapitalförändring

Förändringen uppgår till 12,4 miljarder kronor varav den del av föregående års överskott som ej är hänförlig till resultatandelar utgör 15 miljarder kronor. Utdelningar från dotterbolag enligt föregående stycke ökar denna delpost med motsvarande belopp, förutom 0,7 miljarder kronor från Vattenfall som betalats till Sydkraft. Aktieägartillskott minskar posten balanserad kapitalförändring med 2,4 miljarder kronor och ökar resultatandelar ovan. Omföring av negativa resultatandelar i dotter- och intressebolag från resultatandelar minskade posten balanserad kapitalförändring med 7,1 miljarder kronor. Förändrad koncernstruktur har inneburit en ökning med 1,6 miljarder kronor av eget kapital hos dotterföretag. Kupongränta på de bostadsobligationer som tidigare överförts från AP-fonderna uppgår till 1,0 miljarder kronor och redovisas som en balanserad kapitalökning. Skilda principer vid värdering av inomstatliga värdepapper har medfört en utjämningspost på 1,0 miljarder kronor som redovisas som balanserad kapitalminskning. Se även avsnitt 4.3.1 Nettoförmögenheten.

Förändring av statens nettoförmögenhet

Miljoner kronor	Uppskrivnings- kapital	Donations- kapital	Resultatandelar i dotterföretag	Balanserad kapitalförändring	Årets över- /underskott	Summa
Ingående balans	956	118	96 805	-891 433	20 701	-772 853
Föreg. års kapitalförändring			5 654	15 047	-20 701	-
Utdelning från dotter- och intresseföretag			-6 365	5 673		-692
Förändringar av eget kapital hos dotter- och intresseföretag			-3 586	1 654		-1 932
Aktieägartillskott			2 425	-2 425		-
Omföring av negativa resultatandelar			7 082	-7 082		-
Ränta på bostadsobligationer				1 021		1 021
Utjämningspost avs. elim. statspapper				-980		-980
Övriga förändringar	3	-16		-491		-504
Årets över-/underskott					-19 011	-19 011
Summa årets förändring	3	-16	5 210	12 417	-39 712	-22 098
Utgående balans	959	102	102 015	-879 016	-19 011	-794 951

Not 40

Fonder

Miljoner kronor	2003	2002
Kärnavfallsfonden	30 279	29 429
Insättningsgarantinämndens fond	13 192	12 015
Medel för kompetenssparande	4 800	2 500
Bilskrotningsfonden	593	637
Bostadskreditnämndens garantireserv	1 409	1 239
Bygdemedel m.m. (länsstyrelser)	327	321
<i>Riksförsäkringsverket med de allmänna försäkringskassorna</i>		
- Trafiklivräntefonden	608	564
- Fonder för frivillig sjukförsäkring	334	320
- Frivilliga yrkesskedefonden	100	95
- Affärsverksfonden	103	102
- Övriga fonder	113	107
<i>Summa Riksförsäkringsverket med de allmänna försäkringskassorna</i>	1 258	1 188
Batterifonden (Naturvårdsverket)	652	573
Medel från vattendomar m.m. (Fiskeriverket)	133	134
Övriga	233	162
Total summa	52 876	48 198

Som fonder i staten redovisas medel som reserverats för särskilda ändamål, men där det reserverade beloppet inte bestäms av en fastställd skuld eller en försäkringstekniskt beräknad risk. De viktigaste förändringarna i fondkapitalet beskrivs i not 5 Avsättning till/upplösning av fonder.

Kärnavfallsfondens styrelse redovisar Kärnavfallsfonden som består av avgifter från kärnkraftsföretagen, som är baserade på produktionen av elektrisk kraft. Avgifterna skall täcka såväl upparbetade som framtida kostnader för hantering och slutförvaring av använt kärnbränsle och annat avfall.

Insättningsgarantinämndens fond förvaltas enligt riktlinjer som beslutas av Insättningsgarantinämnden. Fonden utgörs av avgifter från institut som omfattas av garantin. Avgiftens storlek, som baseras på institutens kapitaltäckningsgrad, används till att bygga upp en fond varifrån ersättning betalas ut till institut som försatts i konkurs och som omfattas av garantin. Insättningsgarantin gäller för såväl privatpersoner som företag och andra juridiska personer.

Riksskatteverket redovisar medel som enligt regeringens beslut är avsatta från inkomsterna av energiskatt för individuellt kompetenssparande.

Bostadskreditnämnden redovisar medel i en garantireserv för främst s.k. Äldre garantier. Garantireserven byggdes till sin huvuddel upp under 2001, genom överföring av anslagsmedel.

Riksförsäkringsverket redovisar ett antal fonder som förvaltas av Kammarkollegiet från vilka bl.a. vissa livräntor enligt äldre bestämmelser betalas ut. De största är Trafiklivräntefonden, Frivilliga yrkesskedefonden och Affärsverksfonden. Försäkringskassornas fonder för den frivilliga sjukförsäkringen förvaltas av respektive försäkringskassa, och används för utbetalningar från den frivilliga sjukpenningförsäkringen.

Bilskrotningsfonden redovisas av Vägverket och används till bilskrotningspremier.

Länsstyrelserna redovisar s.k. bygdemedel (vattenregleringsmedel) och älgvårdsfonder. Det största beloppet (170 miljoner kronor) redovisas av länsstyrelsen i Norrbottens län.

Batterifonden redovisas av Naturvårdsverket och används bl.a. för omhändertagande av miljöfarliga batterier.

Not 41

Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser

Miljoner kronor	2003	2002
Statens pensionsverk	132 961	128 902
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	8 661	8 204
Försvarsmakten	2 368	2 738
Rikspolisstyrelsen	191	145
Försvarets materielverk	99	53
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	2 660	2 398
Sjöfartsverket	1 030	973
Svenska kraftnät	154	153
Övriga myndigheter	663	383
Summa	148 787	143 949

Flertalet myndigheter betalar pensionspremier till Nämnden för statens avtalsförsäkringar (NSA) inom Statens pensionsverk (SPV). SPV administrerar och gör avsättningar för merparten av statens pensionsåtagande. Undantag är de

myndigheter som gör egna avsättningar för pensioner, bl.a. affärsverken utom Statens järnvägar och de allmänna försäkringskassorna.

Den av SPV redovisade pensionskulden ökade med 4,1 miljarder kronor (10,6 föregående år), beroende på ett flertal faktorer. Nyintjänad pension uppgår brutto till 3,7 miljarder kronor (8,8), en uppräknig av skulden med ränta i enlighet med de försäkringstekniska riktlinjerna har gjorts med 2,8 miljarder kronor (2,8) och indexering av förmåner med 2,0 miljarder kronor (1,5). Utbetalade förmåner var 5,7 miljarder kronor (5,7). Övriga faktorer inklusive engångshändelser gav en nettoökning med ca 1,3 (3,1) miljarder kronor.

Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna har ökat avsättningen med nära 0,5 miljarder kronor, vilket i huvudsak är skillnaden mellan årets nyintjänade och utbetalda pensioner vid försäkringskassorna. Försäkringskassorna gör egna avsättningar för tjänstepensionerna. Riktlinjerna är desamma som de som gällde föregående år och ökningen av avsättningen ligger på samma nivå.

Avsättningen av Försvarsmakten minskade med nära 0,4 miljarder kronor beroende på att nyintjänade pensioner varit lägre än 2002, medan däremot årets utbetalningar legat på föregående års nivå. Luftfartsverkets avsättningar ökade något, medan pensionsutbetalningarna var oförändrade.

Not 42

Övriga avsättningar

Miljoner kronor	2003	2002
Exportkreditnämnden	8 854	11 336
Riksgäldskontoret	3 402	5 342
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	676	668
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	651	717
Banverket	314	166
Sveriges geologiska undersökningar	136	162
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	655	539
Luftfartsverket	59	42
Sjöfartsverket	32	43
Övriga myndigheter	149	94
Summa	14 928	19 109

Balansposten Övriga avsättningar består huvudsakligen av Exportkreditnämndens avsättningar för risker i garantiengagemang. Reserveringar har gjorts för förväntad förlustrisk i affärerna och för riskkoncentration i portföljen. Avsättningarna minskade kraftigt under året. Minskningen är hänförlig till reservering för förväntad förlust. Den förklaras av bl.a. dollarns fall gentemot den svenska kronan, men också av amorteringar och förtidsinlösen av stora affärer.

Riksgäldskontoret (RGK) reserverar medel för framtida garantiförluster. Reserveringen för förluster avseende kreditgarantier till Venantius AB minskade med 2 miljarder kronor jämfört med 2002, då en stor ökning av dessa gjordes. Åtagandet avseende Venantius omvärderades hösten 2003. RGK konstaterade då att kapitalet ökat och skulderna minskat, vilket medförde att den risk som är förenad med garantiåtagandet minskade signifikant. Övrig reservering var i princip oförändrad.

Riksförsäkringsverkets avsättning avser verkets frivilliga pensionsförsäkring enligt äldre lagstiftning. Nyteckning till försäkringen upphörde i början av 1980-talet och avsättningen förändras med skillnaden mellan kapitalavkastning och pensionsutbetalningar.

Styrelsens för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) avsättningar för risker i engagemang avser exportkrediter där Sida garanterar och subventionerar krediten (U-krediter). U-krediterna ges till ett 30-tal länder för export som av Sida bedöms få betydande utvecklingseffekter i länder som inte själva kan bära kostnaden för normal finansiering på kommersiella villkor. Engagemanget minskade kraftigt under de senaste åren, under 2003 från 5,5 till 3,8 miljarder kronor p.g.a. lägre dollarkurs och färre nya utfästelser. Reserveringen för risker minskade därför i absoluta tal, men ökade som andel av totalt engagemang under 2003 beroende på den svåra riskbilden i många av länderna. Reserveringen uppgick vid utgången av 2003 till 17 procent av totalt engagemang.

Not 43

Statsskulden

Miljoner kronor	2003	2002
Statsobligationslån	570 256	515 496
Statsskuldväxlar	269 128	249 410
Premieobligationslån	38 700	40 900

Dagslån	-	4 926
Riksgäldskonto	1 483	1 499
Riksgäldssparkonto	18 842	16 672
Eliminering, myndigheters innehav	-42 986	-41 447
Summa	855 423	787 456

I Riksgäldskontorets (RGK) definition av den svenska statsskulden ingår de låneinstrument som kontoret använder i sin finansiering av statens lånebehov (se avsnitt 4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar). Lån i Sverige redovisas till nominellt slutvärde, dvs. de värderas inte med avseende på förändringar i marknadsräntorna.

I den konsoliderade balansräkningen för staten används RGK:s definition av statsskulden med beaktande av elimineringar av de statliga myndigheternas innehav av statliga obligationer och statsskuldväxlar.

Det är endast ett fåtal myndigheter som innehar statsobligationer och/eller statsskuldväxlar. Kärnavfallsfondens innehav var vid årsskiftet 29,8 miljarder kronor och Insättningsgarantinämndens innehav var 12,1 miljarder kronor. Övriga myndigheters innehav avser främst RGK:s eget innehav av premieobligationer och Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassornas innehav av statsobligationer.

Lån i utländsk valuta upptas i balansräkningen till sitt aktuella värde, dvs. den räknas om till de valutakurser som gällde på bokslutsdagen (till skillnad från lån i Sverige, se ovan). De redovisade lånen i utländsk valuta minskade med 45 miljarder kronor. De utländska lånenas marknadsvärde uppgick till 343 miljarder kronor.

Statsskulden totalt

Miljoner kronor	2003	2002
Lån i Sverige	855 423	787 456
Lån utomlands	330 426	375 324
Summa	1 185 849	1 162 780

Not 44

Leverantörsskulder

Miljoner kronor	2003	2002
Vägverket	2 835	2 692
Försvarets materialverk	2 189	2 025
Banverket	1 232	1 142

Försvarsmakten	813	862
Riksförsäkringsverket och den allmänna försäkringskassorna	782	623
Rikspolisstyrelsen	364	364
Fortifikationsverket	347	399
Riksskatteverket	245	295
Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete	239	212
Statens fastighetsverk	238	187
Regeringskansliet	204	147
Migrationsverket	155	132
Kriminalvårdsverket	146	346
Post- och telestyrelsen	139	53
Domstolsverket	115	113
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	337	485
Svenska kraftnät	306	399
Sjöfartsverket	92	46
Statens järnvägar	9	9
Övriga myndigheter	2 342	2 695
Summa	13 129	13 226

Leverantörsskulder avser skulder som uppkommer vid köp av varor och tjänster. Posten kan visa stora variationer på grund av skuldernas kortfristiga karaktär.

Not 45

Övriga skulder

Miljoner kronor	2003	2002
Riksgäldskontoret		
- Skuld till Premiepensionsmyndigheten	27 980	28 162
- EU-avgiften	2 018	7 902
- Obligationer som förfallit, vinster, räntor	1 575	2 451
- Avistamedel	1 726	1 925
- Skuld CSA-avtal	11 171	5 853
- Övrigt Riksgäldskontoret	695	698
<i>Summa Riksgäldskontoret</i>	<i>45 165</i>	<i>46 991</i>
Riksskatteverket		
- Kontotöverskott skattekonto	23 699	25 084
- Skuld till kommuner och landsting avseende kommunalskatt	3 814	8 555
- Övrigt Riksskatteverket	325	379
<i>Summa Riksskatteverket</i>	<i>27 838</i>	<i>34 018</i>

Vägverket	12 179	9 663
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	8 048	5 409
Kammarkollegiet	2 554	8
Banverket	1 041	795
Lantmäteriverket	351	133
Statens pensionsverk	315	1 145
Försvarsmakten	279	351
Rikspolisstyrelsen	256	228
<i>Affärsverk</i>		
Statens järnvägar	14 076	12 606
Lufftartsverket	138	591
Sjöfartsverket	87	112
Svenska kraftnät	6	6
Övriga myndigheter	2 090	2 224
Total summa	114 423	114 280

Riksgäldskontorets (RGK) skuld till Premiepensionsmyndigheten avser huvudsakligen inbetalda tilläggsavgifter som placeras på konto i RGK för finansiering av framtida pensioner.

Medel för EU-avgiften uppgår till 2,0 miljarder kronor och har skuldförts på EU-kommissionens konto i Riksbanken, men ännu inte betalats från statsverkets checkräkning.

RGK tar upp lån i svenska kronor och genom skuldbytesavtal (kron-/valutaswappar) omvandlas lånen till skuld i utländsk valuta. Genom dessa swapptransaktioner uppstår en kreditrisk och för att hantera denna risk ingår man s.k. CSA-avtal. Dessa uppgår till 11,2 miljarder kronor.

Riksskatteverkets (RSV) skuld avseende kontoöverskott på skattekonto utgörs huvudsakligen av skattskyldigas kompletteringsinbetalningar för att täcka den slutliga skatten, vilken avräknas först under 2004. Till viss del utgörs överskotten också av oreglerade skulder avseende överskjutande ingående mervärdesskatt eller andra återbetalningar som inte hunnit effektueras per balansdagen.

RSV redovisar en skuld till kommuner och landsting avseende kommunalskatt. Kommunalskatten betalas ut i förskott under inkomståret. Den slutliga kommunalskatten fastställs under året efter taxeringen och slutreglering sker sedan i januari året efter taxeringsåret.

Vägverkets övriga skulder består i huvudsak av lån som tas upp av Stockholmsleder AB och

Göteborgs trafikleder AB. Lånen finansierar utbyggnaden av särskilda trafiklösningar i Stockholm respektive Göteborg.

Ökningen av Riksförsäkringsverkets (RFV) övriga skulder med 2,6 miljarder kronor förklaras huvudsakligen av försäkringskassornas ökade skulder för betalning av preliminärskatt för pensionsutbetalningar.

Kammarkollegiets post utgörs i huvudsak av Sveriges EU-avgift avseende december 2003, som efter beslut av regeringen överfördes först i januari 2004. Avgiften på 2,5 miljarder kronor är således en skuld till EU.

Stora fastighetsöverlåtelser som inträffade under december 2003 förklarar att Lantmäteriverkets övriga skulder ökat mellan åren.

Statens pensionsverks övriga skulder minskade till följd av att de inte längre utbetalar allmän pension (betalas numera ut av RFV) och därmed inte har någon skuld för preliminär skatt för allmän pension.

Övriga skulder hos affärsverket Statens järnvägar utgörs till största delen av skulder till kreditinstitut avseende leasing och leashold av rullande materiel. Dessa skulder uppgår till 10,8 miljarder kronor. Därtill ingår även en skuld till SJ AB.

Not 46 Depositioner

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksskatteverket</i>		
- Klientmedel	325	328
- Medel enligt förlikningsavtal och skuldsanering	3	7
<i>Summa Riksskatteverket</i>	<i>328</i>	<i>335</i>
Länsstyrelsen i Stockholms län	181	229
Övriga myndigheter	123	114
Total summa	632	678

Depositioner kan t.ex. utgöras av indrivna medel hos kronofogdemyndigheterna (redovisas av Riksskatteverket) och av hyror som deponerats av privatpersoner hos länsstyrelserna i samband med tvist med fastighetsägare.

Not 47

Förskott från uppdragsgivare och kunder

Miljoner kronor	2003	2002
Försvarets materielverk	245	173
Banverket	21	8
Totalförsvarets forskningsinstitut	19	15
Patent- och registreringsverket	18	21
Vägverket	17	9
Kungliga tekniska högskolan	17	14
Växjö universitet	14	12
Lantmäteriet	13	1
Uppsala universitet	-	24
Riksantikvarieämbetet	-	20
<i>Affärsverk</i>		
Svenska kraftnät	113	106
Luffartsverket	-	2
<i>Övriga myndigheter</i>		
	38	52
Summa	515	457

Förskott från uppdragsgivare och kunder består av medel som erhålls för finansiering av större projekt, t.ex. byggnader och forsknings- och utvecklingsprojekt, som pågår under en längre tid och där arbetet inte har avslutats eller slutavräknats.

Försvarets materielverk erhåller förskott från utrikes samarbetspartners i samband med pågående projekt.

Svenska kraftnäts förskott består av avtal med kunder inom optoverksamheten, dvs. infrastruktur för tele- och datakommunikation. Avtalstiden varierar mellan 15 och 25 år och förskotten intäktsförs under denna tid.

Not 48

Periodavgränsningsposter - upplupna kostnader

Miljoner kronor	2003	2002
Riksgäldskontoret	30 167	30 881
Statens jordbruksverk	4 056	50
Vägverket	1 217	1 289
Försvarmakten	880	832
Riksförsäkringsverket och de allmänna försäkringskassorna	829	762
Polisväsendet	727	807
Migrationsverket	460	372
Statens skolverk	427	16
Banverket	424	453

Arbetsmarknadsverket	417	482
Riksskatteverket	341	327
Kriminalvårdsstyrelsen	220	223
<i>Affärsverk</i>		
Luffartsverket	365	145
Statens järnvägar	165	220
Svenska kraftnät	160	-
Sjöfartsverket	100	89
<i>Övriga myndigheter</i>		
	3 434	3 380
Summa	44 389	40 328

Riksgäldskontorets upplupna kostnader avser räntekostnader för upplåning i svenska kronor, utländsk valuta och för skuldskötselåtgärder. Som upplupna kostnader redovisas i övrigt bl.a. myndigheternas skuld till personalen för sparad och outtagen semester.

Statens jordbruksverks upplupna kostnader avser arealersättning för 2003 som betalades ut i januari 2004.

Not 49

Periodavgränsningsposter - oförbrukade bidrag

Miljoner kronor	2003	2002
Karolinska institutet	1 052	1 070
Göteborgs universitet	745	814
Lunds universitet	667	653
Uppsala universitet	443	482
Banverket	280	20
Umeå universitet	240	234
Sveriges lantbruksuniversitet	205	155
Stockholms universitet	182	127
Kungliga tekniska högskolan	165	186
<i>Övriga myndigheter</i>		
	1 101	940
Summa	5 080	4 681

Som oförbrukade bidrag redovisas bidragsmedel som erhållits, men ännu inte förbrukats för sitt ändamål.

Not 50 Periodiseringsposter - övriga förutbetalda intäkter

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Riksgäldskontoret:</i>		
- förutbetalda avgifter för utfärdande av garantier m.m.	29	118
- förutbetalda överkurser vid upplåning i svenska kronor	76	15 397
- förutbetalda överkurser vid upplåning i utländsk valuta	24 095	558
- förutbetalda överkurser vid kreditgivning	447	-
- Förutbetalda underkurser, uppköp premier	10	13
<i>Summa Riksgäldskontoret</i>	<i>24 657</i>	<i>16 086</i>
Banverket	445	53
Karolinska institutet	353	383
Läkemedelsverket	138	0
Lunds universitet	119	121
Göteborgs universitet	81	105
Stockholm universitet	23	136
Statens fastighetsverk	78	74
<i>Affärsverk</i>		
Luftfartsverket	86	538
Svenska kraftnät	21	229
Sjöfartsverket	16	2
Övriga myndigheter	665	550
Total summa	26 682	18 277

Som övriga förutbetalda intäkter redovisas avgiftsintäkter etc. som betalats före årsskiftet, men som är hänförliga till kommande år.

Not 51 Garantiförbindelser

Miljoner kronor	2003	2002
Övriga	704 736	692 924

Garantiförbindelser redovisas utförligt i kapitel 7 Statliga garantier.

Not 52 Övriga ansvarsförbindelser

Miljoner kronor	2003	2002
Riksgäldskontoret	7 383	7 258
Statens pensionsverk	1 329	1 363
Vägverket	280	-
<i>Affärsverk</i>		
Sjöfartsverket	75	84
Statens järnvägar	50	50
Svenska kraftnät	20	20
Luftfartsverket	9	8
Övriga myndigheter	72	80
Summa	9 218	8 863

Ansvarsförbindelser är förpliktelse som inte redovisas som skuld eller avsättning i balansräkningen på grund av att det inte är troligt att de kommer att regleras eller på grund av att deras storlek inte kan beräknas med tillräcklig tillförlitlighet. Det kan också vara möjliga förpliktelser, dvs. det är osäkert om det föreligger en förpliktelse eller inte. Som övriga ansvarsförbindelser redovisas de ansvarsförbindelser som inte utgör garantiförbindelser.

Riksgäldskontoret redovisar åtaganden gentemot internationella utvecklingsbanker och utvecklingsfonder. Statens pensionsverk redovisar antastbara förmåner. Vägverkets ansvarsförbindelse avser Vägverket Produktions del av Konkurrensverkets yrkande på konkurrensskadeavgift.

Sjöfartsverkets post utgörs till största delen av antastbara pensionsförpliktelser. Statens järnvägar redovisar borgen för pensionsförsäkring. Svenska kraftnät har tecknat borgen för lån avseende förvärv av fastighet och Luftfartsverket har pensionsåtaganden till dotter- och intresseföretag.

4.6.3 Noter till finansieringsanalysen (53-62)

Not 53 Skatter

Miljoner kronor	2003	2002
Enligt resultaträkningen	796 656	827 485
<i>Avgår:</i>		
Förändring av skulder och fordringar	-2 150	2 847
Summa	794 506	830 332

Riksskatteverket tar upp skattefordringar och skatteskulder i redovisningen. Dessa fordringar och skulder påverkar redovisade skatter i resultaträkningen, men har inte medfört några betalningar.

Not 54 Avgifter och andra ersättningar

Miljoner kronor	2003	2002
Enligt resultaträkningen	35 906	35 552
<i>Tillkommer:</i>		
Utdelningar	7 670	3 768
Summa	43 576	39 320

Dotter- och intresseföretag värderas enligt den s.k. kapitalandelsmetoden vilket innebär att utdelningar inte redovisas i resultaträkningen. Det innebär att utdelningar från dotter- och intresseföretag måste läggas till för att det skall vara möjligt att redovisa statens nettoupplåning.

Not 55 Transfereringar

Miljoner kronor	2003	2002
Enligt resultaträkningen	697 287	656 343
<i>Avgår:</i>		
Avsättningar till fonder	-4 679	-4 219
Nedskrivning av lån, CSN	-1 812	-2 981
Förändring av fordringar, socialförsäkring	270	404
<i>Tillkommer:</i>		
Kapitaltillskott för förlusttäckning i SVEDAB	330	371
Summa	691 396	649 918

Avsättningar till fonder och nedskrivningar av lån medför inte några betalningar varför dessa kostnader avgår. Till transfereringar hänförs även förändringar i återkravsfordringar m.m. inom socialförsäkringsområdet.

Banverket och Vägverket har tillskjutit kapital för att täcka förluster i SVEDAB. Dessa medel, som redovisas under årets resultatandelar i resultaträkningen, har tillförts posten transfereringar.

Not 56 Statens egen verksamhet

Miljoner kronor	2003	2002
Enligt resultaträkningen	169 785	177 670
<i>Avgår:</i>		
Avskrivningar	-19 890	-20 722
Avsättningar (se not 41 och 42)	-657	-13 937
Realisationsförluster	-1 623	-
Summa	147 615	143 011

Kostnader för avskrivningar och avsättningar medför inte några betalningar och avgår därför.

Kostnaderna för statens verksamhet justeras även för realisationsförluster vid försäljning av egendom som redovisats som en kostnad utan att medföra någon betalning.

Not 57 Justeringar till betalningar

Miljoner kronor	2003	2002
Förändring av långfristiga fordringar	12 998	8 224
Förändring av omsättningstillgångar	-4 029	7 581
Förändring av kassa, bank	491	2 445
Förändring av skulder	11 190	-22 178
Summa	20 650	-3 928

Förändringar av långfristiga fordringar medförde att statens nettoupplåning minskade med 13,0 miljarder kronor. Det beror i huvudsak på att bostadsobligationer till ett bokfört värde av 12,7 miljarder kronor har sålts under året.

Förändringar av omsättningstillgångar medförde att statens nettoupplåning ökade med 4 miljarder kronor.

Behållningen på kassa, bank minskade med 0,5 miljarder kronor, vilket medför att statens nettoupplåning minskar.

Förändringar av skulder medförde att statens nettoupplåning minskade med 11,2 miljarder kronor. En stor del är hänförlig till uppskjutna betalningar av Sveriges avgift till EU samt arealstöd till jordbrukare som avsåg 2003, men som betalats 2004.

Not 58

Investeringar

Miljoner kronor	2003	2002
<i>Finansiella investeringar</i>		
Aktier och andra värdepapper	2 319	204
<i>Materiella investeringar</i>		
Beredskapstillgångar	13 660	10 923
Väganläggningar	8 807	7 570
Järnvägsanläggningar	5 635	6 219
Maskiner och inventarier	4 782	5 559
Fastigheter och markanläggningar	3 279	3 418
Övriga investeringar	1 101	2 190
<i>Summa materiella investeringar</i>	<i>37 264</i>	<i>35 879</i>
<i>Immateriella investeringar</i>		
Datasystem, rättigheter m.m.	1 344	1 418
Total summa	40 927	37 501

Finansiella investeringar uppgick till 2,3 miljarder kronor, vilket är en ökning med 2,1 miljarder kronor.

Regeringskansliet har under året lämnat ett ovillkorat aktieägartillskott till SJ AB om 1,6 miljarder kronor. Till Teracom AB har lämnats ett villkorat aktieägartillskott om 0,5 miljarder kronor.

Materiella investeringar uppgick till 37,3 miljarder kronor vilket är en ökning med 1,4 miljarder kronor från föregående år.

Investeringar i beredskapstillgångar uppgick till 13,7 miljarder kronor, vilket innebär en ökning med 2,8 miljarder kronor jämfört med föregående år. Av investeringarna i beredskapstillgångar var 13,6 miljarder kronor hänförliga till det militära försvaret.

Investeringar i väganläggningar uppgick till 8,8 miljarder kronor, vilket innebär en ökning med 1,2 miljarder i jämförelse med föregående år. Exempel på större pågående väginvesteringar är E4 förbi Markaryd, Södra länken i Stockholm, E6 i Bohuslän samt Götaleden i Göteborg.

Investeringar i järnvägsanläggningar uppgick till 5,6 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,6 miljarder kronor jämfört med föregående år. Banverket har gjort investeringar som är hänförliga till stomnätsplanen med 3,1 miljarder kronor. I stomnätsplanen ingår bl.a. investeringar i södra stambanan, ostkustbanan och Norge/Vänernbanan etc.

Investeringar i fastigheter och markanläggningar uppgick till 3,3 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,1 miljarder kronor jämfört med föregående år. Den största posten avser Luftfartsverket med 1,4 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,6 miljarder kronor jämfört med föregående år. Fortifikationsverkets investeringar i fastigheter och markanläggningar till Försvarsmakten uppgick till 0,9 miljarder kronor, vilket skiljer sig endast marginellt jämfört med föregående år. Affärsverket Svenska kraftnät har gjort investeringar i markanläggningar på 0,3 miljarder kronor, som inte innebär någon förändring i förhållande till föregående år.

Investeringar i maskiner och inventarier uppgick till 4,8 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,8 miljarder kronor jämfört med föregående år. Rikspolisstyrelsen har gjort investeringar i maskiner och inventarier med 0,6 miljarder kronor, vilket innebär en liten minskning. Försvarsmakten har investerat 0,4 miljarder kronor, medan Vägverket respektive Lunds universitet investerat 0,3 miljarder kronor vardera.

Investeringar i immateriella tillgångar uppgick till 1,3 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,1 miljarder kronor jämfört med föregående år. De största investeringarna i immateriella tillgångar har gjorts av Riksförsäkringsverket som investerat 0,3 miljarder kronor under året, varav hälften avser ålderspensionssystemet och följdreformer kopplade till ålderspensionssystemet. Därutöver kan nämnas Riksskatteverket som investerat 0,2 miljarder kronor i utveckling av nytt IT-system för bl.a. punktskatter, indrivning och elektronisk inkomstdeklaration. Rikspolisstyrelsen har investerat 0,1 miljarder kronor.

Not 59 Utlåning

Nyutlåning

Miljoner kronor	2003	2002
Centrala studiestödsnämnden, studielån och hemutrustningslån	11 687	11 761
Riksgäldskontoret	2 795	2 502
Övriga myndigheter	245	126
Summa	14 727	14 389

Amorteringar

Miljoner kronor	2003	2002
Centrala studiestödsnämnden	5 785	5 183
Riksgäldskontoret	3 767	13 979
Övriga myndigheter	111	142
Summa	9 663	19 304

Centrala studiestödsnämndens (CSN) nyutlåning, som till största delen består av studielån, uppgick till 11,7 miljarder kronor, vilket är en minskning jämfört med föregående år med 0,1 miljarder kronor.

Amorteringarna hos CSN uppgick till 5,8 miljarder kronor, en ökning jämfört med föregående år med 0,6 miljarder kronor.

Riksgäldskontorets (RGK) nyutlåning var 2,8 miljarder kronor, vilket innebär en ökning med 0,3 miljarder kronor. Botniabanan ökade lånen i RGK med 1,3 miljarder kronor. Se även not 27.

Amorteringar av lån i RGK uppgick till 3,8 miljarder kronor. Därav avser 2,8 miljarder kronor amorteringar från Jernhusen AB. Minskningen på drygt 10 miljarder kronor jämfört med 2002 beror på att 2002 amorterades ett lån till Sveaskog AB på 12 miljarder kronor.

Not 60 Finansiellt netto för statens upplåning

Miljoner kronor	2003	2002
Finansiella intäkter enligt resultaträkning	53 427	78 369
Finansiella kostnader enligt resultaträkning	-87 994	-121 864
<i>Avgår:</i>		
Orealiserade valutadifferenser	-18 463	-31 434
Summa	-53 030	-74 929

Det finansiella nettot som är hänförligt till statens upplåning har förbättrats med 22 miljarder kronor jämfört med 2002.

Intäkter som är hänförliga till realiserade valutakursdifferenser uppgick till 18 miljarder kronor. Orealiserade poster påverkar inte statens nettoupplåning.

Not 61 Övrigt finansiellt netto

Miljoner kronor	2003	2002
Finansiella intäkter enligt resultaträkningen	8 979	8 826
Finansiella kostnader enligt resultaträkningen	-1 100	-2 767
<i>Avgår:</i>		
Kapitaliserade räntor på utlåning	-2 603	-2649
Övrigt	-	795
Summa	5 276	4 205

Under övriga poster redovisas realisationsvinster/-förluster som inte kommer att medföra några betalningar och nedskrivningar av finansiella tillgångar.

Centrala studiestödsnämnden tar upp ränteintäkter för utlåning i resultaträkningen. En stor del av denna ränteintäkt betalas inte in till staten utan bokförs i balansräkningen som en ökad fordran. Det innebär att s.k. kapitaliserad ränta inte har betalats in till staten, och den påverkar således inte statens nettoupplåning.

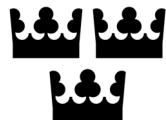
Not 62 Justeringar till betalningar

Miljoner kronor	2003	2002
Förändring av tillgångar hänförliga till statens upplåning	-2 744	1 979
Förändring av skulder hänförliga till statens upplåning	10 145	17 852
Summa	7 401	19 831

Upplupna och förutbetalda räntor samt över- och underkurser som är hänförliga till statens upplåning redovisas i balansräkningen under periodavgränsningsposter och påverkar således inte statsskulden. Förändringar av tillgångar och skulder som är hänförliga till statens upplåning påverkade statens nettoupplåning med 2,7 respektive 10,1 miljarder kronor under året.

5

Statsbudgetens utfall

5 Statsbudgetens utfall

I 2004 års ekonomiska vårproposition redovisar regeringen en kort sammanfattning av statsbudgetens utfall 2003. I detta kapitel lämnar regeringen en utförligare redovisning av statsbudgetens slutliga utfall 2003 som jämförs med de beräknade inkomsterna och budgeterade utgifterna på statsbudgeten. Med statsbudgeten avses här den ursprungliga statsbudgeten antagen av riksdagen i december 2002, exklusive tilläggsbudget. I bilagorna 4 och 5 redovisas det slutliga utfallet för samtliga inkomsttitlar och anslag på statsbudgeten. Månadsfördelade inkomster och utgifter redovisas i bilagorna 6 och 7.

5.1 Statsbudgetens saldo 2003

Statsbudgeten skall omfatta alla inkomster och utgifter, med vissa specificerade undantag, samt andra betalningar som påverkar statens lånebehov enligt 16 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten. Statsbudgetens saldo är därmed detsamma som statens lånebehov (med omvänt tecken). Ett positivt saldo innebär att staten har möjlighet att amortera på statsskulden. Ett negativt saldo innebär att staten behöver låna (se vidare avsnitt 3.3.2 Statsskulden).

Budgetsaldot uppgick 2003 till -46,3 miljarder kronor (tabell 5.1). I statsbudgeten beräknades budgetsaldot till -14,3 miljarder kronor. Underskottet blev därmed 32 miljarder kronor större än budgeterat i statsbudgeten.

Tabell 5.1 Statsbudgetens utfall 2003

Miljoner kronor

	Stats- budget ¹	Tilläggs- budget	Utfall 2003	Skillnad mot stats- budget
Inkomster	700 939		661 731	-39 208
Skatter m.m.	637 117		608 462	-28 655
Övriga inkomster	63 822		53 269	-10 553
Utgifter m.m.	715 200	-7 415	708 081	-7 119
Utgiftsområde 1-25 och 27 ²	662 103	4 885	661 297	-806
Statsskulds- räntor m.m. (UO 26)	54 450	-12 300	42 173	-12 277
Kassamässig korrigering	-13 400		-7 484	5 916
Riksgälds- kontoret netto- utlåning	12 047		12 094	47
Budgetsaldo	-14 261		-46 350	-32 089

¹ Ursprunglig statsbudget antagen av riksdagen i december 2002, exklusive tilläggsbudget.

² Statsbudget inklusive posten Minskning av anslagsbehållningar.

Inkomsterna beräknades i statsbudgeten uppgå till 700,9 miljarder kronor. Det slutliga utfallet blev 661,7 miljarder kronor, vilket är 39,2 miljarder kronor lägre än beräknat (se vidare avsnitt 5.2). Utfallet för Skatter m.m. blev 28,7 miljarder kronor lägre än beräknat, varav 14,6 miljarder kronor avser Fysiska personers inkomstskatt och 15,9 miljarder kronor avser Juridiska personers inkomstskatt.

Inkomster av försäld egendom togs i statsbudgeten schablonmässigt upp med 15,0 miljarder kronor. Inga större försäljningar gjordes under 2003.

Det slutliga utfallet för statsbudgetens utgifter m.m. blev 708,1 miljarder kronor. Det är 7,1 miljarder kronor lägre än i den ursprungligen fastställda statsbudgeten. Jämfört med statsbudgeten inkl. tilläggsbudget blev utfallet 0,3 miljarder kronor högre.

Utgifterna för utgiftsområdena exklusive Statskuldräntor m.m. blev 0,8 miljarder kronor lägre än beräkningen i statsbudgeten. Det beror bl.a. på tidigareläggningen till december 2002 och senareläggningen till januari 2004 av Avgiften till Europeiska gemenskapen. Detta minskade utgifterna under 2003 med sammanlagt 5,8 miljarder kronor. Däremot ökade utgifterna med 3,9 miljarder kronor för vart och ett av utgiftsområdena Arbetsmarknad och Allmänna bidrag till kommuner jämfört med statsbudgeten. Statskuldräntor m.m. blev 12,3 miljarder kronor lägre än beräkningen i den ursprungliga statsbudgeten. I tilläggsbudget minskades anslaget Statskuldräntor med 12,3 miljarder kronor. Den kassamässiga korrigeringen blev 5,9 miljarder kronor högre än i statsbudgeten, vilket bl.a. sammanhänger med förskjutningarna av Avgiften till Europeiska gemenskapen.

Statsbudgetens utfall för 2003 har påverkats av vissa större engångseffekter. Störst är effekten av den tidigare gjorda överföringen av bostadsobligationer från AP-fonden till Riksgäldskontoret. Detta påverkade posten Kassamässig korrigering med 13,7 miljarder kronor, eftersom dessa inkomster inte redovisas på statsbudgetens inkomstsida. Vidare påverkades utfallet för 2003 av tidigareläggningen av utbetalningen av arealersättning från januari 2003 till december 2002. Den positiva effekten av detta var 4,0 miljarder kronor. Justerat för dessa engångseffekter uppgick saldot till -64,1 miljarder kronor. Statsbudgetens saldo 2003 samt justeringar för större engångseffekter framgår av tabell 5.2.

Tabell 5.2 Statsbudgetens saldo 2003 samt justering för större engångseffekter

Miljarder kronor	
	2003
Statsbudgetens saldo	-46,3
Större engångseffekter	17,7
Varav	
Överföring från AP-fonden	13,7
Arealersättning	4,0
Statsbudgetens saldo justerat för större engångseffekter	-64,1

I tabell 5.3 redovisas statsbudgetens utfall för 2002 och 2003. År 2002 uppvisade statsbudgetens saldo ett överskott på 1,2 miljarder kronor. Jämfört med utfallet för 2002 har således statsbudgetens saldo försämrats med 47,5 miljarder kronor.

Statsbudgetens inkomster minskade med 68,8 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Skatter m.m. minskade med 50,9 miljarder kronor. Av detta belopp avser 20,9 miljarder kronor Fysiska personers inkomstskatt och 14,8 miljarder kronor Juridiska personers inkomstskatt. I samband med förändringarna av kommunkontosystemet infördes en ny inkomstitel för kompensation för mervärdeskatt till kommuner och landsting, vilket medförde utgifter på statsbudgetens inkomstsida på 28,0 miljarder kronor under 2003. I utfallet för 2002 ingick en extra inleverans på 20,0 miljarder kronor från Riksbanken. Någon sådan inleverans förekom inte under 2003.

Statsbudgetens utgifter m.m. minskade med 21,2 miljarder kronor mellan 2002 och 2003. Utgifterna för utgiftsområdena exklusive Statskuldräntor m.m. ökade med 3,3 miljarder kronor. Ökningen begränsades av att Allmänna bidrag till kommuner minskade med 29,9 miljarder kronor främst till följd av den nämnda förändringen av kompensationen för mervärdeskatt till kommunerna. Räntor på statsskulden m.m. minskade med 25,2 miljarder kronor.

Utfallen 2002 för den kassamässiga korrigeringen och Riksgäldskontorets nettoutlåning påverkades av tre myndigheters möjlighet att omplacera kontotillgångar i Riksgäldskontoret till statsobligationer.

Tabell 5.3 Statsbudgetens utfall 2002–2003

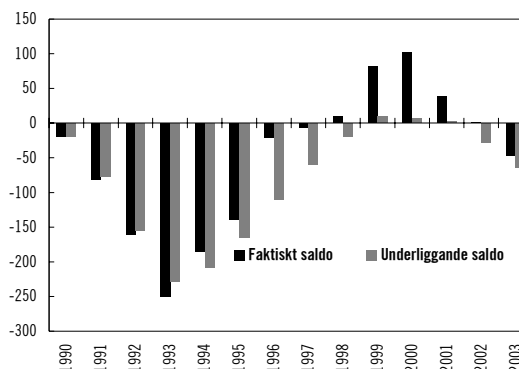
Miljoner kronor

	Utfall 2002	Utfall 2003	Utfall 2002-2003
Inkomster	730 487	661 731	-68 756
Skatter m.m.	659 389	608 462	-50 926
Övriga inkomster	71 099	53 269	-17 830
Utgifter m.m.	729 309	708 081	-21 228
Utgiftsområde 1–25 och 27	657 992	661 297	3 305
Statsskuld- räntor m.m. (UO 26)	67 340	42 173	-25 166
Kassamässig korrigering	-46 285	-7 484	38 801
Riksgälds- kontoret netto- utlåning m.m.	50 262	12 094	-38 168
Budgetsaldo	1 178	-46 350	-47 528

Som tidigare nämnts påverkas statsbudgetens saldo av engångseffekter. Om dessa exkluderas erhålls ett mått på den underliggande utvecklingen (statsbudgetens underliggande saldo). I diagram 5.1 redovisas statsbudgetens saldo och underliggande saldo för åren 1990–2003. Under 1990-talets första år var staten tvungen att låna stora belopp. Störst var lånebehovet 1993. Därefter har det skett en kraftig minskning av lånebehovet och 1998 övergick lånebehovet till ett budgetöverskott på 9,7 miljarder kronor. Statsbudgetens saldo ökade sedan till 102 miljarder kronor 2000. År 2001 minskade budgetsaldot till 38,7 miljarder kronor och för år 2002 minskade det ytterligare till 1,2 miljarder kronor. År 2003 uppvisade budgetsaldot ett underskott på 46,3 miljarder kronor.

Diagram 5.1 Statsbudgetens faktiska och underliggande saldo 1990-2003

Miljoner kronor

5.2 Statsbudgetens inkomster 2003

Utfallet för statsbudgetens inkomster uppgick till 662 miljarder kronor, vilket är 39 miljarder kronor eller 5,7 procent lägre än vad som fastställdes i statsbudgeten för 2003. Inkomster från skatter m.m. blev 608 miljarder kronor. Det är 29 miljarder kronor eller 4,6 procent lägre än beräknat. Utfallet för övriga inkomster blev 53 miljarder kronor, vilket är 11 miljarder kronor lägre än beräknat.

Tabell 5.4 Statsbudgetens inkomster 2002–2003

Miljarder kronor

Budgetår	Utfall 2002	Utfall 2003	Skilnad mot SB2003
Statsbudgetens skatteinkomster	659	608	-29
Statsbudgetens övriga inkomster	71	53	-11
Statsbudgetens totala inkomster	730	662	-39
Staten periodiserade skatter	632	665	-11

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Statsbudgetens utfall baseras för ett flertal skatter på löpande debiteringar av skatter hänförliga till flera inkomstår. En analys av hur statsbudgetens inkomster har utvecklats mellan 2002 och 2003 och jämfört med den fastställda statsbudgeten bör kopplas ihop med dels utvecklingen av makroekonomin, dels förändringar i regelverken. En sådan analys är dock inte möjlig att göra för de inkomstitlar på statsbudgeten som baseras på de skatter som fastställs vid den årliga inkomsttaxeringen. Därför kommer den huvudsakliga analysen av skatteinkomsterna att göras med utgångspunkt från utvecklingen av de

periodiserade skatterna. Skatterna hänförs (periodiseras) till det inkomstår som det avser. I tabell 5.12 i avsnitt 5.2.6 redovisas utfallet för inkomsthuvudgrupperna 1100–1400 för åren 2001–2003. I samma tabell finns även redovisat de periodiserade beloppen för motsvarande inkomsthuvudgrupper. Av tabellen framgår exempelvis att skatteinkomsterna på inkomstiteln *Fysiska personers inkomstskatt* minskade med 21 miljarder kronor mellan 2002 och 2003 medan de i en periodiserad redovisning beräknas öka med 5 miljarder kronor. I avsnittet redovisas även inkomsthuvudgrupperna 1500–1700, vilka redovisar kommunala utjämningsavgifter, betalningsdifferenser och nedsättningar.

I avsnitt 5.2.8 redogörs för skillnaden mellan statsbudgetens skatteinkomster och skatterna enligt resultaträkningen.

5.2.1 Makroekonomiska förutsättningar

Utvecklingen av skatterna har ett starkt samband med den makroekonomiska utvecklingen. I tabell 5.5 redovisas några centrala förutsättningar för beräkningarna av skatterna åren 2002 och 2003 i budgetpropositionen för 2003, 2003 års ekonomiska vårproposition och i budgetpropositionen för 2004.

Tabell 5.5 Makroekonomiska förutsättningar vid olika prognostillfällen

Procentuell förändring

	BP2003	VP2003	BP2004	VP2004
Timlön, kostnad				
2002	3,7	4,0	4,1	4,1
2003	3,5	3,5	3,5	3,4
Antal arbetade timmar				
2002	-0,5	-1,2	-1,2	-1,2
2003	0,5	-0,5	-0,9	-1,3
Utbetald lönesumma				
2002	3,7	3,9	3,9	3,2
2003	4,0	3,2	2,4	2,5
Hushållens konsumtionsutgifter				
2002	2,0	1,3	1,3	1,4
2003	2,6	1,9	1,9	2,0

Källor: Medlingsinstitutet, SCB och Finansdepartementet.

Ökningen av kostnadstimlönen låg väl i linje med utfallet vid alla tillfällen utom i budgetpropositionen för 2003 då löneökningen för 2002 antogs bli lägre än den sedermera blev.

Nedgången i antalet arbetade timmar underskattades för både 2002 och 2003 i prognosen till budgetpropositionen för 2003. Prognoserna reviderades därefter successivt ned men utvecklingen av antalet arbetade timmar 2003 överskattades fortfarande i beräkningen till budgetproposition för 2004. Minskningen av antalet arbetade timmar, med drygt 1 procent båda åren, förklaras av en svag sysselsättningsutveckling och stigande sjukfrånvaro, samt ett minskat övertidsuttag.

Prognoserna över utbetald lönesumma grundar sig på utvecklingen av antalet arbetade timmar enligt nationalräkenskaperna och över timlönen enligt Medlingsinstitutets konjunkturstatistik. För att få en korrekt bild av lönesummeutvecklingen görs emellertid ett flertal korrigeringar av utvecklingen av dessa makroekonomiska variabler. Bland annat kan utvecklingen av antalet timmar justeras för att lönesumman är dagkorrigerad, dvs. den skall inte påverkas av variationer i antalet arbetsdagar mellan åren.

Även timlöneutvecklingen kan behöva justeras om det sker en kraftig förändring av exempelvis sjukfrånvaron. I lönesumman inkluderas sjuklön, dvs. företagets ersättningar till de anställda vid de första fjorton dagarnas sjukfrånvaro, vilket de inte gör i kostnadstimlönen. Sådana justeringar är inte direkt mätbara utan hur de påverkar lönesummeutvecklingen kan endast uppskattas. I lönesummeberäkningen skall löneutbetalningarna också periodiseras annorlunda än beräkningen av timlönen. Statistiken över timlönen är, till skillnad från lönesumman, kostnadsbaserad vilket innebär att löneutbetalningarna redovisas på den period de avser.

Eftersom utvecklingen av antalet arbetade timmar överskattades, samtidigt som den antagna ökningen av kostnadstimlönen var för låg, var den sammantagna utvecklingen av dessa makroekonomiska variabler för 2002 relativt nära utfallet i budgetpropositionen för 2003. Lönesumman för 2003 överskattades dock men ökningstakten reviderades successivt ner i samband med att prognosen över arbetade timmar sänktes. Utfallet för 2002 visade först på att lönesumman steg mer än utvecklingen av antalet arbetade timmar multiplicerat med timlönen men utfallet har nu reviderats ner.

Prognosen över ökningen av hushållens konsumtionsutgifter, vilken påverkar beräkningen av intäkterna av mervärdesskatt, var för hög för

såväl 2002 som 2003 i budgetpropositionen för 2003. Det berodde på att inkomstökningen väntades generera en högre konsumtionstillväxt och att konjunkturen förutsågs bli starkare än den sedermera blev. Prognoserna därefter låg väl i linje med utfallet.

5.2.2 Statens periodiserade skatter

Statens periodiserade skatter beräknas öka med 5,2 procent till 665 miljarder kronor för 2003. Uppgången förklaras framförallt av högre intäkter från skatt på arbete samt skatt på konsumtion och insatsvaror. Även intäkter från skatt på kapital beräknas öka jämfört med 2002. Enligt redovisningen på statsbudgeten minskade dock skatteinkomsterna med 7,3 procent, och enligt resultaträkningen minskade skatterna med 3,7 procent. Skillnaden mellan förändringstakterna förklaras av att bokföringsprinciper och avgränsningar är olika för de berörda redovisningarna

Den negativa utvecklingen av statsbudgetens utfall och resultaträkningen förklaras av att det i huvudsak är de skatter som löpande under året debiteras som redovisas. Redovisningen innebär att resultatet påverkas av skatter avseende flera inkomstår. Både statsbudgeten och resultaträkningen är därför beroende av när i tiden skatterna debiteras. Ett år då en stor andel av den slutliga skatten tas ut som preliminärskatt medför således höga inkomster. Ett annat år då preliminärskatteandelen är liten blir på motsvarande sätt inkomsterna lägre.

I den periodiserade redovisningen hänförs skatterna till det år de avser, vilket innebär att redovisningen inte påverkas av när i tiden skatten debiteras. Principen innebär dock att uppgifterna för 2003 bygger på prognoser. För de skatter som fastställs i den årliga inkomsttaxeringen används i redovisningen prognoser i stället för utfall.

Jämfört med budgetpropositionen för 2003² beräknas de periodiserade skatterna under 2003 bli 15 miljarder kronor lägre. Utfallet för skatterna i statsbudgeten blev 29 miljarder kronor

lägre än beräknat. Det låga utfallet avseende de periodiserade skatterna förklaras framförallt av att skatterna för inkomståret 2002 blev betydligt lägre än väntat. Revideringen omfattade bl.a. en skattebasjustering som påverkar skatterna för 2003 och framåt. Den enskilt största utfallskorrigeringen avser bolagsskatter om -12 miljarder kronor. Även utvecklingstakterna under 2003 har reviderats ned, framför allt avseende de lönebaserade skatterna. I tabell 5.6 redovisas statens skatteintäkter respektive skatteinkomster enligt de olika redovisningsalternativen samt vad som definitionsmässigt skiljer alternativen åt. För statsbudgetens inkomster och statens och offentliga sektorns periodiserade skatter finns även redovisat avvikelserna mot beräkningen till budgetpropositionen för 2003.

Tabell 5.6 Offentliga sektorns och statens periodiserade skatter samt statsbudgetens inkomster

Miljarder kronor

	Prognos		Skillnad mot	
	Utfall 2002	/utfall 2003	2002	BP2003
+ Skatt på arbete	765	802	2	-7
+ Skatt på kapital	102	108	-18	-21
+ Skatt på konsumtion, inkl. staten	312	325	3	2
+ Övrigt	0	3	6	11
= Periodiserad skatt, off. sektor	1 178	1 238	-8	-15
- Kommunalskatt	379	403	2	1
- Avgifter till pensionssystemet	158	160	-1	-4
- EU-skatter	9	9	1	0
= Periodiserad skatt, staten	632	665	-10	-11
- Moms staten	20	21	20	21
- Skatter som redovisas under 2000	8	7	2	1
+ EU-skatter	9	9	2	0
+ Kommunbidrag	24	-2	0	6
+ Bidrag som utbetalas från inkomstsidan	-7	-7	-1	4
+ Periodiseringar	29	-29	51	9
= Statsbudgetens skatter	659	608	6	-29
+ Återläggning av skatter och transfereringar	162	198		
- Skatter som inte ingår i resultaträkningen	22	24		
+ Avgifter som redovisas som skatter	33	12		
+ Betalningsdifferenser och periodiseringar	-4	3		
= Skatter m.m. i resultaträkningen	828	797		

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

² Med budgetpropositionen för 2003 avses budgetpropositionen efter förändringar i FiU. Det gäller generellt i texten där det hänvisas till budgetpropositionen för 2003.

5.2.3 Skatt på arbete

Inkomståret 2003 beräknas skatt på arbete utgöra 65 procent av de totala skatteintäkterna. Mellan 2002 och 2003 beräknas skatteintäkterna öka med 36 miljarder kronor, eller med 4,7 procent, till 802 miljarder kronor.

Tabell 5.7 Skatt på arbete

Miljarder kronor

Inkomstår	Utfall 2002	Prognos 2003	Skillnad mot BP2003		
			2001	2002	2003
Direkta skatter	420,4	449,8	2,0	2,4	-0,4
Statlig inkomstskatt	33,1	32,6	1,0	0,1	-1,4
Kommunskatter	378,5	403,3	0,6	1,8	1,0
Allmän pensionsavgift	68,1	70,8	0,0	0,1	0,4
Skattereduktioner	-59,4	-56,9	0,5	0,3	-0,3
Övriga skatter	0,1	0,0	0,0	0,0	-0,1
Indirekta skatter	344,8	351,7	0,8	-0,6	-7,0
Arbetsgivaravgifter	314,9	321,9	-1,3	-1,9	-7,6
Egenavgifter	8,9	9,0	0,1	0,3	-0,3
Särskild löneskatt	27,6	27,6	1,5	2,1	1,9
Nedsättningar	-8,1	-8,4	-0,2	-1,4	-1,5
Tjänstegrupppliv	1,4	1,6	0,7	0,3	0,5
Skatt på arbete	765,2	801,5	2,8	1,9	-7,4

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Gemensamt för merparten av de skatter som ingår i skatt på arbete är att de (i frånvaro av regeländringar) följer utvecklingen av utbetalda ersättningar. Skattskyldigheten skiljer sig åt mellan olika skatter, varför skatt på arbete brukar delas upp i direkta och indirekta skatter. Löner och andra ersättningar för arbete är underlag både för direkta och indirekta skatter medan transfereringsinkomster, såsom sjuk- och föräldrapenning, arbetslöshetsersättning och pensioner endast är underlag för direkt beskattning.

Tabell 5.8 Utveckling av underlag för skatt på arbete 2003

Procent, procentenheter

	BP2003	Aktuell beräkning	Skillnad mot BP2003
Lönesumma	4,0	2,3	-1,7
Sjukpenning m.m.	1,4	3,0	1,6
Arbetslöshetsersättning	-1,5	10,4	11,9
Pensioner	9,8	10,6	0,8

Anm.: Lönesummans utvecklingstakt avser skatteunderlagets lönesumma, vilket ej nödvändigtvis överensstämmer med lönesumman definierad enligt nationalräkenskaperna.

I tabell 5.8 redovisas utvecklingstakten mellan 2002 och 2003 samt förändringen jämfört med

budgetpropositionen för 2003 avseende några av de beloppsmässigt största skatteunderlagen.

Det preliminära utfallet för lönesumman 2003 blev 1,7 procentenheter lägre än vad som antogs i beräkningen till budgetpropositionen för 2003. Nedgången förklaras av en svagare arbetsmarknad och framförallt av att antalet arbetade timmar blev betydligt lägre än prognoserat. Sjuk- och föräldrapenning blev något högre medan arbetslöshetsersättningarna blev 12 procent högre. I budgetpropositionen för 2003 antogs att arbetslösheten inkl. personer i åtgärder skulle uppgå till 6,0 procent av arbetskraften 2003. Utvecklingen på arbetsmarknaden blev emellertid betydligt sämre, vilket medförde att antalet arbetslösa (inkl. åtgärder) blev 0,9 procentenheter högre. Pensionerna utvecklades i stort sett i enlighet med prognosen till budgetpropositionen för 2003.

Utfallen på skatt på arbete för inkomståren 2001 och 2002 blev 3 respektive 2 miljarder kronor högre jämfört med prognosen i budgetpropositionen för 2003, vilket till stor del förklaras av att de direkta skatterna utvecklades starkare än beräknat. Inkomståret 2003 beräknas skatt på arbete bli 7 miljarder kronor lägre, vilket huvudsakligen förklaras av att de indirekta skatterna har reviderats ned.

Direkta skatter

De direkta skatterna beräknas uppgå till 450 miljarder kronor inkomståret 2003, vilket är en ökning med 29 miljarder kronor eller med 7 procent jämfört med 2002. De består till 90 procent av kommunskatter och utgör 56 procent av skatt på arbete.

År 2002 blev utfallet för de direkta skatterna 2,4 miljarder kronor högre jämfört med prognosen i budgetpropositionen. För 2003 beräknas dock skatterna bli 0,4 miljarder kronor lägre.

Statlig inkomstskatt

Inkomståret 2003 beräknas intäkterna uppgå till 33 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,5 miljarder kronor jämfört med 2002. Minskningen mellan 2002 och 2003 förklaras till stor del av förändrad inkomstfördelning och lägre inkomstnivåer.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2003 låg utfallet för 2002 i linje med prognosen. Inkomståret 2003 beräknas skatten

bli 1,4 miljarder kronor lägre. Revideringen är en följd av att lönesumman har justerats ned.

Kommunal inkomstskatt

För inkomståret 2003 beräknas kommunskattorna uppgå till 403 miljarder kronor, en ökning med närmare 6,6 procent eller med 25 miljarder kronor. Ökningen förklaras förutom av den underliggande löneökningen även av pensionsomläggningen³ och högre kommunala utdebiteringar.

Utfallet för 2002 blev 1,8 miljarder kronor högre jämfört med beräkningen till budgetpropositionen, vilket huvudsakligen förklaras av att utbetalda pensioner ökade något mer än väntat.

För 2003 beräknas de kommunala skatterna bli 1 miljard kronor högre än vad som prognoserades till budgetpropositionen. Då antogs att den kommunala medelutdebiteringen skulle öka med 0,25 procentenheter. Den faktiska ökningen blev istället 0,65 procentenheter, vilket motsvarade totalt 8 miljarder kronor. Intäkterna av den höjda utdebiteringen motverkas dock av den nedreviderade lönesummeökningen.

Skattereduktioner

Jämfört med 2002 minskar reduktionerna för 2003 med 2,5 miljarder kronor. Minskningen förklaras till största delen av att skattereduktionerna för låg- och medelinkomsttagare omvandlades till ett högre grundavdrag. Utfallet låg i linje med prognosen.

Indirekta skatter

De indirekta skatterna utgör 44 procent av skatt på arbete och beräknas 2003 uppgå till 352 miljarder kronor. Det motsvarar en ökning med 7 miljarder kronor eller med 2 procent jämfört med föregående inkomstår.

Till skillnad från de direkta skatterna där merparten av intäkterna överförs till kommunerna tillfaller de indirekta skatterna huvudsakligen staten och ålderspensionssystemet. Av de indi-

rekta skatterna svarar arbetsgivaravgifter för 92 procent.

Arbetsgivaravgifter

Mellan 2002 och 2003 beräknas arbetsgivaravgifterna öka med 7 miljarder kronor, eller med 2 procent.

Jämfört med budgetpropositionen för 2003 blev utfallet 1,9 miljarder kronor lägre inkomståret 2002. För 2003 har prognosen justerats ned med 8 miljarder kronor, vilket i huvudsak förklaras av det svagare utfallet för lönesummans utveckling.

Särskild löneskatt

Utvecklingstakten för den särskilda löneskatten på 15 procent under 2001 översteg prognosen i budgetpropositionen för 2003, vilket medförde att utfallet blev 1,5 miljarder kronor högre än beräknat. Då utvecklingstakten var fortsatt hög under 2002, strax över 9 procent, ökade skillnaden mellan utfall och prognos till 2,1 miljarder kronor för 2002. Den kraftiga utvecklingen förklaras bland annat av nya tjänstepensionsavtal med en högre andel avgiftsbestämd pension än för tidigare avtal. För 2003 bedöms utvecklingen ha stabiliserats.

5.2.4 Skatt på kapital

Skatt på kapital delas upp i skatt på avkastning och vinster samt skatt på egendom. Över tiden utvecklas skatt på avkastning och vinster mycket ojämnt, varför stora avvikelser kan förekomma mellan två på varandra följande år. Ett undantag är avkastningsskatten som beräknas på en schablonmässigt fastställd avkastning. Skatt på egendom, där skattebasen baseras på värdet av tillgången, utvecklas i likhet med avkastningsskatten förhållandevis jämnt.

³ År 2003 slopades det särskilda grundavdraget samtidigt som garantipensionen höjdes. Omläggningen var i stort sett neutral för den enskilde pensionären men beräknas ha ökat skatteintäkterna med drygt 14 miljarder kronor och statsbudgetens utgifter med knappt 15 miljarder kronor.

I tabell 5.9 redovisas de periodiserade skatterna för åren 2002 och 2003, samt skillnader jämfört med prognosen till budgetpropositionen för 2003. Skatt på kapital beräknas öka med 6 miljarder kronor till 2003. Jämfört med prognosen till budgetpropositionen förväntas dock utfallet bli 21 miljarder kronor lägre, främst till följd av det låga utfallet på bolagsvinsterna under 2002.

Tabell 5.9 Skatt på kapital

Miljarder kronor

Inkomstår	Utfall 2002	Prognos 2003	Skillnad mot BP2003		
			2001	2002	2003
Skatt på avkastning och vinster	89,1	95,0	-1,2	-17,1	-20,2
Skatt på kapital, hushåll	6,3	9,1	0,9	-5,4	-3,1
Skatt på bolagsvinster	43,9	46,8	-2,2	-11,5	-15,4
Avkastningsskatt	13,4	12,6	-0,1	-0,2	-1,8
Fastighetsskatt	23,5	24,5	0,0	-0,2	0,1
Kupongskatt m.m.	2,0	1,9	0,2	0,1	-0,1
Skatt på egendom	12,7	12,8	0,0	-0,8	-0,9
Förmögenhets-skatt	3,9	4,4	0,0	-1,2	-0,9
Arvs- och gåvo-skatt	3,0	2,5	0,0	0,1	-0,4
Stämpelskatt	5,8	5,9	0,0	0,3	0,4
Skatt på kapital	101,8	107,8	-1,3	-17,9	-21,1

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. Redovisningen av avkastningsskatten beaktar även utländska tillgångar som fysiska personer tar upp i inkomstdeklarationen.

Skatt på avkastning och vinster

Hushållens skatt på kapital utgörs av nettot av skatt på inkomsträntor, utdelningar och kapitalvinster samt skattereduktion för utgiftsräntor m.m. Skatteintäkterna för 2002 minskade med 8 miljarder kronor jämfört med 2001, främst på grund av att kapitalvinsterna minskade från 75 till 53 miljarder kronor. Den stora nedgången föranledde ett lägre utfall för 2002 än vad som prognoserades i budgetpropositionen. För 2003 beräknas skatterna öka med 2,8 till 9 miljarder kronor, framförallt beroende på förväntat högre kapitalvinster. Prognosjusteringen för 2003, i förhållande till budgetpropositionen, är till stora delar hänförlig till utvecklingen på aktiemarknaderna under 2002.

Prognosen på bolagens inkomstskatt för 2003 är 47 miljarder kronor, vilket är en uppgång jämfört med utfallet för 2002 på 2,9 miljarder kronor, men samtidigt 15 miljarder kronor lägre än prognosen till budgetpropositionen för 2003. Orsaken till den kraftiga prognosjusteringen är framförallt nedgången av skatten mellan 2001 och 2002 med 8 miljarder kronor, vilken påverkar prognosen för 2003 och framåt. Prognosen för 2003 återspeglar även den återhämtning som bolagen redovisat i boksluten för 2003.

Utfallen på avkastningsskatten för åren 2001 och 2002 låg i linje med den prognos som redovisades i budgetpropositionen för 2003. Prognosen för 2003 har reviderats ned med 1,8 miljarder kronor jämfört med prognosen till budgetpropositionen, av vilka 1,7 miljarder kronor är hänförliga till juridiska personer. En förklaring till nedjusteringen är den generellt sett lägre värderingen av aktier vid ingången av 2003 jämfört med samma tidpunkt 2002.

Skatt på egendom

År 2002 minskade förmögenhetsskatteintäkterna till 3,9 miljarder kronor, dels till följd av att fribeloppen höjdes till 1,5 miljoner kronor för ensamstående och till 2 miljoner kronor för sambeskattade par, dels till följd av lägre värdering av tillgångar på aktiemarknaderna. Inkomståret 2003 förväntas förmögenhetsskatten öka till 4,4 miljarder kronor, vilket förklaras av stigande tillgångspriser på aktier under 2003. Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2003 förväntas intäkterna bli 0,9 miljarder kronor lägre.

5.2.5 Skatt på konsumtion och insatsvaror

Intäkterna från skatt på konsumtion och insatsvaror uppgick inkomståret 2003 till 326 miljarder kronor, av vilka 71 procent utgjordes av mervärdesskatt och 29 procent av punktskatter, tullmedel, m.m. Konsumtionen följde i stort den utveckling som antogs i beräkningen till budgetpropositionen för 2003. Emellertid avvek fördelningen mellan energi- och koldioxidskatt från prognosen.

Tabell 5.10 Skatt på konsumtion och insatsvaror

Miljarder kronor

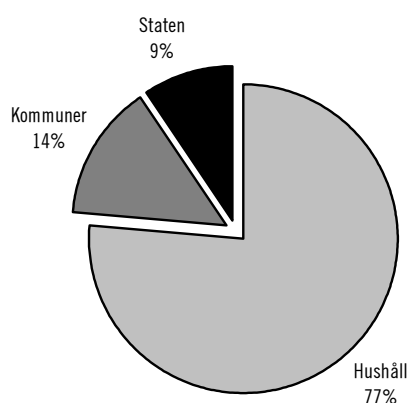
Inkomstår	Utfall	Utfall	Skillnad mot BP2003	
	2002	2003	2002	2003
Mervärdesskatt	217,7	228,9	0,6	0,7
Punktskatter	93,7	96,5	2,0	1,8
Tobaksskatt	8,4	8,3	0,2	0,0
Alkoholskatt	11,2	10,9	0,3	1,0
Energiskatt	37,1	36,4	0,4	-2,9
Koldioxidskatt	19,9	23,8	1,0	4,3
Skatt på vägtrafik	8,2	8,3	0,2	0,3
Övriga skatter på energi och miljö	3,5	3,4	0,0	-0,5
Skatt på import	3,5	3,5	0,0	-0,2
Övriga skatter	2,0	2,0	-0,1	-0,2
Summa	311,5	325,4	2,5	2,5

Anm.: I övriga skatter på energi och miljö inkluderas svavelskatt, skatt på el från kärnkraft, avfallsskatt, skatt på gödsel- och bekämpningsmedel, m. fl. Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Mervärdesskatt

Intäkterna från mervärdesskatt 2002 och 2003 överensstämde väl med beräkningen till budgetpropositionen för 2003.

Mervärdesskatten påverkas främst av hushållens konsumtionsutgifter men även av statens och kommunsektorns förbrukning och investeringar. I diagram 5.2 åskådliggörs mervärdesskatten uppdelad efter användning 2003.

Diagram 5.2 Mervärdesskatt uppdelad efter användning 2003

I diagrammet ingår även mervärdesskatt på investeringar och förbrukning i de företag som har undantag från skatteplikt, vilken implicit belastar de tre användningsområdena. Andelarna mellan statens och kommunernas mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet respektive hushållens mervärdesskatt på privat konsumtion har i det närmaste varit oförändrade de senaste fem åren. Staten och kommunerna bedriver även skattepliktig verksamhet men denna beläggs, liksom privat näringsverksamhet, med utgående moms vilken i slutändan påverkar hushållens konsumtion.

Punktskatter

De totala intäkterna från punktskatter uppgick till 97 miljarder kronor 2003, vilket är en ökning med 2,8 miljarder kronor jämfört med 2002. Ökningen förklaras främst av att intäkterna från koldioxidskatt ökade.

Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen för 2003 blev utfallet 1,8 miljarder kronor högre. Det förklaras främst av att intäkterna från alkoholskatt och koldioxidskatt blev högre än prognoserat, medan energiskatteintäkterna blev lägre.

Alkoholskatt

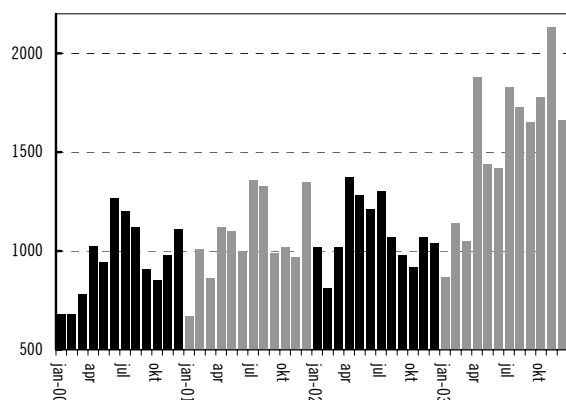
Under 2003 minskade intäkterna från alkoholskatt med 0,3 miljarder kronor till 11 miljarder kronor. Det är främst de lägre intäkterna från skatt på sprit som förklarar minskningen.

De totala intäkterna blev 1 miljard kronor högre än prognoserat i budgetpropositionen för 2003. Anledningen är att privatinförseln inte fick så stora effekter på den inhemska försäljningen som förväntat. Trots att införseln ökade kraftigt under 2003 så minskade inte den inhemska försäljningen i motsvarande mån. Systembolagets försäljning av sprit minskade dock, medan försäljningen av vin och öl ökade något. Det medförde att den totala registrerade alkoholkonsumtionen⁴ ökade med omkring 3,5 procent 2003. Systembolagets andel av den registrerade konsumtionen av sprit minskade dock från 61 till 52 procent mellan 2002 och 2003. Privatinförselns andel ökade från 34 till 44 procent. Övergången från svenskt till utländskt beskattad alkohol fortsatte således.

⁴ Med registrerad alkoholkonsumtion avses här Systembolagets försäljning, restaurangförsäljning samt privatinförsel.

Diagram 5.3 Privatinförsel av sprit 2000–2003

Tusen liter 38,5-procentig sprit

Källa: SoRAD, Stockholms universitet.

Diagram 5.3 åskådliggör privatinförseln av sprit under 2000–2003.⁵ I april 2003 inträffade ett trendbrott och införseln har sedan dess etablerat sig på en nivå 56 procent högre än genomsnittet för samma period de föregående tre åren. Totalt uppgick införseln till 19 miljoner liter 2003, vilket är ökning med 42 procent jämfört med 2002.

Trots att Systembolagets försäljning av öl och vin ökade något under året så minskade intäkterna från samtliga produktslag bortsett från mellanklassprodukter, vilket beror på att intäkterna från restaurangförsäljning minskade. Av de totala intäkterna från alkoholskatt minskade intäkterna från sprit mest, med 7 procent jämfört med 2002.

Energi- och koldioxidskatt

År 2003 uppgick energiskatteintäkterna till 36 miljarder kronor, vilket är en minskning med 0,7 miljarder kronor jämfört med 2002. Intäkterna från koldioxidskatt ökade däremot med 3,9 miljarder kronor till 24 miljarder kronor 2003. En orsak till att koldioxidskatten ökade men inte energiskatten är att industrins energiförbrukning steg. Eftersom industrin t.o.m. den 1 juli 2004 är undantagen från energiskatt så kommer en ökad energiförbrukning inom den sektorn att generera ökade intäkter enbart från koldioxidskatt.

Intäkterna från energiskatt blev 2,9 miljarder kronor lägre 2003 än beräkningen till budgetpropositionen. Det var främst energiskatt på bensin som blev lägre än prognoserat. Koldioxidskatten blev 4,3 miljarder kronor högre än

vad som antogs i budgetpropositionen. Skatt på olja stod för merparten av skillnaden.

I tabell 5.11 redovisas intäkterna per energislag.

Tabell 5.11 Fördelning av energi- och koldioxidskatt

Miljarder kronor

Inkomstår	Utfall 2002	Utfall 2003	Skillnad mot BP2003	
			2002	2003
Energiskatt	37,1	36,4	0,4	-2,9
varav				
elektrisk kraft	14,0	15,7	0,2	-0,1
bensin	17,2	15,9	0,0	-1,7
olja	5,8	4,7	0,2	-1,0
övrigt	0,1	0,1	0,0	0,0
Koldioxidskatt	19,9	23,8	1,0	4,3
varav				
bensin	7,9	9,6	0,0	1,4
olja	10,9	12,9	0,9	2,7
övrigt	1,1	1,3	0,0	0,2

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Utvecklingen mot större andel koldioxidskatt på bekostnad av energiskatt inom gruppen energi- och koldioxidskatt fortsatte under 2003.

5.2.6 Statsbudgetens inkomster

Tabell 5.12 redovisar utfallet för statsbudgetens inkomster för åren 2002 och 2003, samt skillnaden mellan utfallet för 2003 och den beräkningen som gjordes till statsbudgeten för 2003. Därutöver ges en periodiserad redovisning av enskilda inkomstitlar från och med inkomsthuvudgruppen 1100 *Skatt på inkomst* till och med 1400 *Skatt på varor och tjänster*.

Fysiska personers inkomstskatt minskade mellan 2002 och 2003 med 21 miljarder kronor medan de i periodiserade termer beräknas öka med 5 miljarder kronor. Jämfört med statsbudgeten blev utfallet 15 miljarder kronor lägre medan utfallet för de periodiserade skatterna på inkomstiteln beräknas bli 8 miljarder kronor lägre.

Juridiska personers inkomstskatt minskade mellan 2002 och 2003 med 15 miljarder kronor medan de i periodiserade termer beräknas öka med 2 miljarder kronor. Jämfört med statsbudgeten blev utfallet 16 miljarder kronor lägre medan utfallet för de periodiserade skatterna på inkomstiteln beräknas bli 17 miljarder kronor lägre.

⁵ De införda kvantiteterna avser motsvarande 38,5-procentig sprit.

Socialavgifter och löneskatter ökade mellan 2002 och 2003 med 9 miljarder kronor medan de i periodiserade termer beräknas öka med 8 miljarder kronor. Skillnaden förklaras av att den särskilda löneskatten omförs med två års eftersläpning. Jämfört med statsbudgeten blev utfallet 1 miljarder kronor lägre.

Skatt på egendom minskade mellan 2002 och 2003 med 4 miljarder kronor medan de i periodiserade termer ökade med 1 miljard kronor. Skillnaden förklaras av att både fastighetsskatt och förmögenhetsskatt redovisas med två års eftersläpning på statsbudgeten.

Skatt på varor och tjänster ökade mellan 2002 och 2003 med 8 miljarder kronor medan de i periodiserade termer ökade med 10 miljarder kronor. Jämfört med statsbudgeten blev utfallet 2 miljarder kronor lägre.

Inkomsthuvudgruppen 1500 *Utjämningsavgift och kompensation för mervärdesskatt* minskade mellan 2002 och 2003 med 25,5 miljarder kronor. Minskningen förklaras av att kommuner och landsting fr.o.m. 2003 kompenseras för mervärdesskatt på budgetens inkomstsida. Jämfört med beräkningen till budgetpropositionen blev utfallet 6 miljarder kronor högre.

Avvikelsen beror på att utjämningsavgiften blev 2,8 miljarder kronor högre medan moms-kompensationen blev 3,4 miljarder kronor lägre.

Skillnaden mellan inbetalda och debiterade skatter redovisas på inkomsthuvudgruppen 1600 *Betalningsdifferenser*. Mellan 2002 och 2003 minskade betalningsdifferensen med 4,2 miljarder kronor. Jämfört med statsbudgeten blev utfallet 0,3 miljarder kronor lägre.

Inkomsthuvudgruppen 1700 *Nedsättningar av skatter* innehåller nedsättningar avseende anställningsstöd, bredbandsinstallation och sysselsättningsstöd till kommuner och landsting, samt stöd till sjöfart. Mellan 2002 och 2003 ökade nedsättningarna med 3 miljarder kronor till 9 miljarder kronor. Anställningsstödet och sjöfartsstödet uppgick tillsammans till 3 miljarder kronor under 2003, och sysselsättningsstödet uppgick till 5 miljarder kronor. Jämfört med statsbudgeten blev utfallet knappt 2 miljarder kronor högre, vilket i huvudsak förklaras av att sysselsättningsstödet till kommuner och landsting blev högre än beräknat.

Tabell 5.12 Statens periodiserade skatter och statsbudgetens inkomster

Miljarder kronor

	Periodiserade skatter, inkomstår			Statsbudgetens inkomster, budgetår			Skillnad mot SB2003
	Utfall 2001	Utfall 2002	Prognos 2003	Utfall 2001	Utfall 2002	Utfall 2003	
1000 Skatter m.m.				684,6	659,4	608,4	-29,0
1100 Skatt på inkomst	87,1	43,0	50,7	134,9	65,1	29,7	-30,2
varav 1111 Fysiska personers inkomstskatt	12,7	-19,7	-14,7	33,2	-17,2	-38,1	-15,3
1121 Juridiska personers inkomstskatt	66,8	57,1	59,2	94,1	76,5	61,7	-15,9
Övriga skatter	7,5	5,6	6,2	7,6	5,8	6,1	1,0
1200 Socialavgifter och löneskatter	245,4	254,6	262,6	238,8	249,8	259,0	-1,0
1300 Skatt på egendom	35,6	36,2	37,3	39,9	40,2	36,1	0,0
varav 1310 Skatt på fast egendom	21,2	23,5	24,5	23,3	23,3	21,2	0,0
1320 Förmögenhetsskatt	6,5	3,9	4,4	8,6	8,2	6,5	0,0
1330 Arvs- och gåvoskatt	2,6	3,0	2,5	2,6	3,0	2,5	-0,4
1340 Övrig skatt på egendom	5,4	5,8	5,9	5,4	5,8	5,9	0,4
1400 Skatt på varor och tjänster	273,7,6	288,6	299,0	271,5	290,1	298,4	-2,0
varav 1411 Mervärdesskatt	186,6	196,0	205,9	184,8	198,3	205,1	-2,1
1424 Tobaksskatt	8,1	8,4	8,3	8,0	8,4	8,2	0,0
1425 Alkoholskatt	11,0	11,2	10,9	11,0	11,1	11,0	1,0
1428 Energiskatt	52,4	57,2	58,1	51,9	56,5	58,1	-0,5
1460 Skatt på vägtrafik	7,7	8,2	8,3	7,7	8,2	8,3	0,3
1470 Skatt på import m.m.	3,6	3,5	3,5	3,6	3,5	3,5	-0,3
1480 Övriga skatter	4,4	4,2	4,0	4,4	4,2	4,2	-0,4
1500 Utjämningsavgift och komp. mervärdesskatt				20,9	23,7	-1,8	5,8
1600 Betalningsdifferenser				-19,7	-4,2	-4,4	0,3
1700 Nedsättningar av skatter				-1,6	-5,4	-8,6	-1,9
2000 Inkomster av statens verksamhet				50,8	49,1	29,1	0,6
varav 2411 Inkomster av statens aktier				5,0	4,2	4,5	0,4
3000 Inkomster av försäld egendom				0,2	0,1	0,0	-15,0
varav 3312 Övriga inkomster av försäld egendom				0,2	0,1	0,0	-15,0
4000 Återbetalning av lån				2,6	2,7	2,5	0,2
5000 Kalkylmässiga inkomster				8,4	9,9	9,6	3,3
6000 Bidrag från EU m.m.				8,5	9,3	12,0	0,4
Statsbudgetens totala inkomster				755,1	730,5	661,6	-39,6

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

5.2.7 Förklaring till redovisningen av fysiska och juridiska personers inkomstskatt

Skatteinkomsterna som de redovisas i statsbudgeten skiljer sig från statens periodiserade skatter. Skillnaden består i att de totala skatteinkomsterna på statsbudgeten avser betalningar av skatter som är hänförliga till flera olika inkomstår medan den periodiserade redovisningen avser

debiterade skatter som är hänförliga till ett specifikt inkomstår. Avvikelsen i redovisningen mellan de två metoderna är störst för de skatter som fastställs vid den årliga inkomsttaxeringen, dvs. för de skatter som redovisas inom direkta skatter på arbete och inom skatt på avkastning och vinster. I statsbudgeten redovisas dessa till stor del på titlarna fysiska personers inkomstskatt samt juridiska personers inkomstskatt,

men även på socialavgifter och löneskatter samt skatt på egendom.

De årligt fastställda skatterna utgör hälften av de totala skatterna och 30 procent av statsbudgetens skatter. Betalningarna under ett visst år kan omfatta skatter avseende tre olika inkomstår, vilket i princip omöjliggör en fullständig analys av statsbudgetens utfall för dessa skatter. Den huvudsakliga analysen av dessa skatter görs därför utifrån utvecklingen av de periodiserade skatterna.

Fysiska personers inkomstskatt

Utfallet på inkomstiteln *Fysiska personers inkomstskatt* för budgetåret 2003 blev -38 miljarder kronor, vilket är 15 miljarder kronor lägre jämfört med beräkningen till statsbudgeten för 2003. Tabell 5.13 visar hur nettot på inkomstiteln kan beräknas med information om skatter avseende tre inkomstår.

Tabell 5.13 Inkomstiteln Fysiska personers inkomstskatt

Miljarder kronor

	Inkomstår			Budgetår
	2001	2002	2003	2003
Deb. prel. A-skatt		42,3	425,2	467,5
Deb. prel. F-skatt och SA-skatt		1,9	20,2	22,1
Underuttag		6,9		6,9
Omprövningar	-0,2		-0,8	-1,0
Anstånd	-0,1		-0,9	-1,0
SINK			-0,0	-0,0
Summa inkomster	-0,3	51,1	443,7	494,5
Utbetalning till kommuner	8,6		422,7	431,2
Omföringar till andra titlar	31,0		70,3	101,3
Summa utgifter	39,6	0,0	493,0	532,6
Fysiska personers inkomstskatt	-39,9	51,1	-49,3	-38,1

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. SINK betecknar särskild inkomstskatt för utomlands bosatta.

De preliminärskatter som debiterades under budgetåret 2003 avser huvudsakligen inkomståret 2003, med undantag för debiteringarna i januari som avser inkomster intjänade under december 2002.

Preliminära skatter regleras mot den slutligt debiterade skatten via tre skilda flöden som var och en avser ett inkomstår. Underuttaget (debiterad slutlig skatt minus preliminär skatt) är den största posten och avser inkomståret 2002, men bokfördes först året efter i samband med att taxeringen var klar. Omprövningar och anstånd som fastställdes under 2003 avser i praktiken äldre år. Omprövningar och anstånd som

fastställs i januari och februari under budgetåret har i enlighet med nationalräkenskapernas redovisningsprinciper bokförts på inkomståret två år innan budgetåret. Även de belopp som fastställs under mars till december avser äldre inkomstår men har, i avsaknad av information om till vilket inkomstår de härrör, bokförts under budgetåret. Inkomsterna på titeln under 2003 är således i allt väsentligt hänförliga till inkomståren 2002 och 2003.

Kommunskatterna som betalades ut under 2003 består dels av ett preliminärt belopp (som skall slutregleras 2005), dels av en slutreglering som avser inkomståret 2001. Till följd av att den preliminära utbetalningen av kommunskattmedel som gjordes under 2001 var för låg slutreglerades 9 miljarder kronor under 2003.

Analogt med kommunskatteutbetalningarna fördes den allmänna pensionsavgiften över till AP-fonderna med ett preliminärt belopp under budgetåret. Överföringen under budgetåret innehöll även ett slutregleringsbelopp avseende inkomståret 2001.

Utöver den allmänna pensionsavgiften omfördes även fastighetsskatt, förmögenhetsskatt, fysiska personers mervärdesskatt samt egenavgifter. Dessa skatter omförs dock med två års eftersläpning. Av de sammanlagda omföringarna under 2003 om drygt 101 miljarder kronor avser 31 miljarder kronor inkomståret 2001.

Av utbetalningarna från titeln under budgetåret 2003 avser 493 miljarder kronor inkomståret och knappt 40 miljarder kronor avser inkomståret 2001.

Juridiska personers inkomstskatt

Utfallet på inkomstiteln *Juridiska personers inkomstskatt* för budgetåret 2003 blev 62 miljarder kronor, vilket är 16 miljarder kronor lägre jämfört med beräkningen till statsbudgeten för 2003.

Tabell 5.14 redovisar hur nettot på inkomstiteln beräknas genom att först summera preliminärskatter, underuttag, omprövningar och anstånd. Därefter avräknas omföringar till andra inkomstitlar. Tabellen visar även hur inkomster och omföringar på statsbudgeten är hänförliga till i princip tre olika inkomstår.

Tabell 5.14 Inkomsttiteln Juridiska personers inkomstskatt

Miljarder kronor

	Inkomstår			Budgetår
	2001	2002	2003	2003
Deb. prel. F-skatt		8,6	81,7	90,3
Återbetalad F-skatt		-7,1		-7,1
Underuttag		8,4		8,4
Omprövningar	0,8		0,9	1,7
Anstånd	-0,9		-0,3	-1,2
Avkastningsskatt, IPS		0,2		0,2
Summa inkomster	-0,1	10,1	82,3	92,3
Omföringar till andra titlar	29,0	1,7		30,7
Juridiska personers inkomstskatt	-29,1	8,4	82,3	61,7

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid.

Under budgetåret 2003 debiterades preliminär F-skatt avseende i huvudsak inkomståret 2003, men även avseende 2002. Debiteringar avseende inkomståret 2002 skedde till största delen under januari 2003.

Perioden januari till augusti under budgetåret 2003 återbetalades redan inbetalda debiteringar av preliminärskatt avseende inkomståret 2002. Storleken på återbetalningarna varierar mycket mellan åren, men har historiskt sett uppgått till mellan 2 och 9 procent av den debiterade skatten under föregående inkomstår.

Slutregleringen av skatterna för inkomståret 2002 skedde under perioden juli 2003 till och med februari 2004. Det medför bland annat att underuttaget som debiterades i november 2003 är hänförligt till inkomståret 2002. Omprövningar och anstånd som fastställs under januari och februari har i enlighet med nationalräkenskapernas principer hänförs till inkomståret 2001 medan de som fastställs under mars till och med december har hänförs till innevarande inkomstår.

Särskild löneskatt, fastighetsskatt och förmögenhetsskatt som omfördes i juni 2003 till respektive inkomsttitel är hänförliga till inkomståret 2001. Den mervärdesskatt som omfördes i december 2003 avser inkomståret 2002.

5.2.8 Skatter enligt resultaträkningen

I den konsoliderade resultaträkningen för staten redovisas skatterna för budgetåret 2003 till 797 miljarder kronor. I statsbudgeten (SB) redovisas emellertid skatterna för 2003 till 608 miljarder kronor. Skillnaden gentemot statsbudgetens skatteinkomster förklaras till stor del av att skat-

terna, som de redovisas i resultaträkningen (RR), inkluderar medel som överförs till pensionssystemet samt att arbetsgivaravgifter för statligt anställda konsolideras. En detaljerad redovisning av skillnaderna presenteras i tabell 5.15.

Tabell 5.15 Beräkning av skatter enligt resultaträkningen med utgångspunkt från skatterna i statsbudgeten

Miljarder kronor

	Utfall 2002	Utfall 2003
1000 Skatter m.m. i statsbudgeten	659,4	608,5
Återläggning av skatter till RR	157,6	160,2
Medel som i SB förs till AP-fonderna	139,4	142,6
Medel som i SB förs till RGK	18,3	17,6
Skatter som inte ingår i RR	-22,3	-24,0
Arbetsgivaravgifter	-20,3	-21,7
Särskild löneskatt	-1,9	-2,2
Myndighetsskatter	-0,1	-0,1
Återläggning i RR av transfereringar i SB	4,0	37,3
Nedsättningar	4,0	7,0
Momskompensation till kommuner	0,0	28,0
Kompetenssparmedel som förs till RGK	0,0	2,3
Avgifter som redovisas som skatter i RR	32,6	12,2
Riksbankens överskott	27,3	7,5
AB Svenska Spels överskott	3,3	3,3
Övrigt	2,0	1,4
Betalningsdifferenser	4,2	3,8
Periodiseringar	-8,0	-1,3
Periodiserade intäkter av skatter	2,1	1,6
Periodisering, övriga myndigheter	-0,7	0,1
Upplupna kostnader, kommunalskatt	0,1	4,7
Värdereglering	2,2	2,2
Konstaterade uppbördsförluster	-11,7	-10,0
Skatter m.m. enligt resultaträkningen	827,5	796,7

Anm.: Beloppen är avrundade och summerar därför inte alltid. RGK betecknar Riksgäldskontoret.

Redovisningen av pensionssystemet sker vid sidan av statsbudgeten men är en del av skatterna i resultaträkningen. Således återläggs de överförda medlen till AP-fonderna och till Riksgäldskontoret i beräkningen av skatterna som ingår i resultaträkningen.

Arbetsgivaravgifter och särskild löneskatt som betalas av statliga myndigheter m.fl. konsolideras i resultaträkningen, dvs. de subtraheras från skatterna redovisade på statsbudgeten i syfte att beräkna skatter enligt resultaträkningen.

På statsbudgetens inkomstsida redovisas ett flertal nedsättningar vilka är att betrakta som

transfereringar. Hit räknas t.ex. sysselsättningsstödet till kommuner och landsting som redovisas under inkomsthuvudgruppen 1700 *Nedsättningar*. Även kompetenssparmedlen som förs till Riksgäldskontoret och kompensationen för mervärdesskatt till kommuner och landsting återfinns bland transfereringarna. I resultaträkningen återläggs dessa transfereringar.

Överskotten från Riksbanken och AB Svenska Spel redovisas som avgifter i statsbudgeten men som skatter i resultaträkningen. Samma klassificering gäller även andra avgifter under inkomsttypen 2000, t.ex. ränteinkomster. Dessa adderas därför till skatterna i resultaträkningen.

Betalningsdifferenser och anstånd avser dels skatter som har debiterats under 2003 men som ännu inte har betalats, dels kompletteringsbetalningar för skatter som avser 2003 men som ännu inte har debiterats.

Periodiseringarna i tabell 5.15 innehåller bl.a. skillnaden mellan debiteringar avseende inkomståret och debiteringar bokförda under budgetåret. Dessutom ingår det periodiseringar till följd av slutregleringar av kommunalskatte-medel, samt värdering av utestående fordringar. Korrigeringar för uppbördsförluster avser dels restförda skatter som inte redovisas över skattekontot, dels avskrivningar av tidigare restförda skatter. Restföringar av skatter som inte redovisas över skattekontot återläggs eftersom det enbart är den kassamässiga inbetalningen som tidigare har bokförts på budgeten. En återvunnen restföring blir därför en merinkomst på statsbudgeten. Avskrivna fordringar måste återläggas eftersom dessa medel tidigare har redovisats som restförda skatter på statsbudgeten.

5.2.9 Övriga inkomster på statsbudgeten

Övriga inkomster omfattar inkomsttyperna Inkomster av statens verksamhet, Inkomster av försäld egendom, Återbetalning av lån, Kalkylmässiga inkomster och Bidrag m.m. från EU.

Utfallet uppgick till totalt 53 269 miljoner kronor och var därmed 10 553 miljoner kronor (16,5 procent) lägre än vad som beräknats i statsbudgeten. Skillnaden förklaras främst av att Inkomster av försäld egendom blev 14 997 miljoner kronor lägre än beräknat. Kalkylmässiga inkomster blev däremot 3 137 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten.

Tabell 5.16 Övriga inkomster, sammanfattning

Miljoner kronor				
	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Inkomster av statens verksamhet	49 113	28 502	29 242	740
Inkomster av försäld egendom	93	15 000	3	-14 997
Återbetalning av lån	2 720	2 326	2 524	198
Kalkylmässiga inkomster	9 865	6 347	9 484	3 137
Bidrag m.m. från EU	9 307	11 647	12 016	369
Summa övriga inkomster	71 099	63 822	53 269	-10 553

2000 Inkomster av statens verksamhet

Under denna inkomsttyp redovisas bl.a. rörelseöverskott från statliga affärsverk, Riksbanken, AB Svenska Spel och Statens fastighetsverk. Vidare redovisas ränteinkomster, aktieutdelningar från bolag med statligt ägande, offentligrättsliga avgifter, försäljningsinkomster, böter samt övriga inkomster av statens verksamhet.

Inkomsterna under denna inkomsttyp uppgick till 29 242 miljoner kronor och var därmed 740 miljoner kronor (2,6 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. Skillnaden mot statsbudgeten förklaras bl.a. av att Rörelseöverskott blev 978 miljoner kronor högre än beräknat.

Jämfört med föregående år minskade inkomsterna för denna inkomsttyp med 19 871 miljoner kronor. Av detta belopp hänför sig 19 800 miljoner kronor till Riksbankens inlevererade överskott. År 2002 gjorde Riksbanken en extra inleverans på 20 000 miljoner kronor.

Tabell 5.17 Inkomster av statens verksamhet, översikt

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Rörelseöverskott	31 297	10 374	11 351	978
Överskott av statens fastighetsförvaltning	228	171	388	217
Ränteinkomster	4 723	5 082	4 775	-307
Aktieutdelning	4 201	4 100	4 516	416
Offentligrättsliga avgifter	5 842	5 949	6 221	272
Försäljningsinkomster	212	115	116	1
Böter m.m.	2 264	2 312	1 609	-703
Övriga inkomster av statens verksamhet	347	400	266	-134
Inkomster av statens verksamhet	49 113	28 502	29 242	740

2100 Rörelseöverskott

Inkomsterna under inkomsthuvudgruppen Rörelseöverskott uppgick till 11 351 miljoner kronor och var därmed 978 miljoner kronor (9,4 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. Den enskilt största skillnaden (800 miljoner kronor) avser *Riksbankens inlevererade överskott*.

Tabell 5.18 Rörelseöverskott

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Luffartsverkets inlevererade överskott	4	77	40	-37
Affärsverket svenska kraftnäts inlevererade utdelning och inleverans av motsvarighet till statlig skatt	474	300	356	56
Sjöfartsverkets inlevererade överskott		7	13	7
Inlevererat överskott av Riksgäldskontorets garantiverksamhet	29	15	69	54
Inlevererat överskott av statsstödd exportkredit	193	75	73	-2
Riksbankens inlevererade överskott	27 300	6 700	7 500	800
Inlevererat överskott från AB Svenska Spel	3 297	3 200	3 300	100
Rörelseöverskott	31 297	10 374	11 351	978

2200 Överskott av statens fastighetsförvaltning

Inkomsterna av Överskott av statens fastighetsförvaltning blev 388 miljoner kronor. Det är 217 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten. Från och med 2003 skall även överskott av Fortifikationsverkets fastighetsförvaltning redovisas i denna inkomsthuvudgrupp (Regleringsbrev för budgetåret 2003 avseende Fortifikationsverket). Tidigare budgetår redovisades detta överskott på inkomstiteln 5131 *Uppdragsmyndigheters m. fl. komplementkostnader*. Denna förändring var inte beaktad i beräkningen till statsbudgeten. År 2003 uppgick Statens fastighetsverks inbetalningar till 131 miljoner kronor och Fortifikationsverkets till 257 miljoner kronor.

2300 Ränteinkomster

Utfallet för inkomsthuvudgruppen Ränteinkomster uppgick till 4 775 miljoner kronor och var därmed 307 miljoner kronor (6,0 procent) lägre än beräknat i statsbudgeten. Skillnaden förklaras främst av att *Ränteinkomster på skattekonton m.m.* blev 368 miljoner kronor lägre och att *Ränteinkomster på studielån upptagna efter 1988* blev 54 miljoner kronor högre än beräknat.

Tabell 5.19 Ränteinkomster

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Ränteinkomster på studielån upptagna efter 1988	2 930	3 282	3 336	54
Räntor på skattekonton m.m., netto	1 692	1 700	1 332	-368
Övriga ränteinkomster	101	100	107	7
Ränteinkomster	4 723	5 082	4 775	-307

2400 Aktieutdelning

Inkomster av statens aktier uppgick till 4 516 miljoner kronor under 2003 och var därmed 416 miljoner kronor (10,1 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. Utdelningar, som bolagen betalade ut under 2003, hänför sig till räkenskapsåret 2002. I tabell 5.20 specificeras aktieutdelningarna från statligt ägda aktier för 2002 och 2003. I statsbudgeten redovisas ingen prognos för aktieutdelningar per bolag utan endast en prognos för de totala aktieutdelningarna (4 100 miljoner kronor). Jämfört med 2002 har utdelningarna ökat med 315 miljoner kronor (7,5 procent).

Tabell 5.20 Aktieutdelning

Miljoner kronor

	Utfall 2002	Utfall 2003	Skillnad 2002-2003
Akademiska Hus AB	270	245	-25
Apoteket AB	–	100	100
Civitas Holding AB (Vasakronan AB)	537	216	-321
Kasernen Fastighets AB	3	10	7
Lernia AB	6	9	3
LKAB	231	231	0
Nordea AB	1 152	1134	-18
Nordiska investeringsbanken	141	145	4
OM Gruppen AB	8	8	0
SBAB	120	137	17
SOS Alarm Sverige AB	2	2	0
Specialfastigheter AB	54	40	-14
Stattum	114	–	-114
Swedfund International AB (UD)	36	–	-36
Svensk Exportkredit AB	233	–	-233
Svenska Geologiska AB	54	0	-54
Systembolaget AB		80	80
TeliaSonera AB	424	847	424
Vasallen AB	13	17	4
Vattenfall AB	303	793	491
Vin & Sprit AB	500	500	0
Summa	4 201	4 516	315

Utdelningen från TeliaSonera AB uppgick till 847 miljoner kronor budgetåret 2003, vilket är en ökning med 424 miljoner kronor i förhållande till 2002. Utdelningen per aktie för verksamhetsåret 2002 var 0,40 kronor. Det är en fördubbling jämfört med verksamhetsåret 2001.

Utdelningen från Vattenfall AB uppgick till 1 485 miljoner kronor för verksamhetsåret 2002. Delar av utdelningen har använts för ersättning till Vattenfall för stängningen av Barsebäck. Av denna utdelning (1 485 miljoner kronor) betalade Vattenfall in 793 miljoner kronor till staten i april månad 2003. Det är en ökning med 491 miljoner kronor och beror på det förbättrade resultatet för verksamhetsåret 2002.

Utdelningen från Systembolaget AB (80 miljoner kronor) redovisades tidigare år på inkomsttiteln 1442 *Systembolaget AB:s inlevererade överskott*. Från och med 2003 redovisas Systembolagets utdelning på denna inkomsttitel.

2500 Offentligrättsliga avgifter

Inkomsterna under inkomsthuvudgruppen Offentligrättsliga avgifter uppgick till 6 221 miljoner kronor och var därmed 272 miljoner kronor (4,6 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. Utfallet på inkomsttiteln *Avgifter vid kronofogdemyndigheterna* blev 882 miljoner kronor, vilket är 107 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten. Det beror på en ökad satsning på indrivning. *Expeditions- och ansökningsavgifter* blev 72 miljoner kronor högre än beräkningen i statsbudgeten. Offentligrättsliga avgifter har ökat med 379 miljoner kronor (6,5 procent) jämfört med 2002.

2600 Försäljningsinkomster

Inkomsterna under inkomsthuvudgruppen Försäljningsinkomster uppgick till 116 miljoner kronor, vilket är 1 miljon kronor högre än vad som beräknats i statsbudgeten. För inkomsttiteln *Offentlig lagring, försäljningsintäkter* blev utfallet 12 miljoner kronor lägre än beräknat i statsbudgeten. Statens jordbruksverk köper, lagrar och säljer spannmål, skummjölksprodukter, nötkött och smör åt EU om vissa förutsättningar är uppfyllda (offentlig lagring). Skillnaden mellan utfall och statsbudget beror på minskad försäljning av varor som lagrats offentligt.

2700 Böter m.m.

Utfallet för inkomsthuvudgruppen Böter m.m. uppgick till 1 609 miljoner kronor och var därmed 703 miljoner kronor (30,4 procent) lägre än beräknat i statsbudgeten. Utfallet för inkomstiteln *Skattetillägg* blev 794 miljoner kronor, vilket är 781 miljoner kronor lägre än beräknat. Det beror på börsens nedgång de senaste åren, vilket medförde lägre realisationsvinster och därmed lägre skattetillägg.

Utfallet för inkomstitlarna *Bötesmedel* samt *Restavgifter och dröjsmålsavgifter* blev 57 miljoner kronor respektive 46 miljoner kronor högre än beräknat.

I förhållande till 2002 minskade Böter m.m. med 655 miljoner kronor, varav 596 miljoner kronor avsåg *Skattetillägg*.

2800 Övriga inkomster av statens verksamhet

Inkomsterna under inkomsthuvudgruppen Övriga inkomster av statens verksamhet uppgick till 266 miljoner kronor och blev därmed 134 miljoner kronor (33,5 procent) lägre än vad som beräknats i statsbudgeten. Inkomsterna består av många poster och redovisas av ett hundratal myndigheter. Jämfört med utfallet 2002 minskade inkomsterna med 81 miljoner kronor (23,4 procent).

3000 Inkomster av försåld egendom

Under inkomststypen redovisas inkomster från försäljning av aktier, byggnader, maskiner och mark. Inkomster av försåld egendom uppgick till 3 miljoner kronor. Utfallet blev därmed 14 997 miljoner kronor lägre än beräknat i statsbudgeten. I denna togs försäljningar schablonmässigt upp med 15 000 miljoner kronor. Det lägre utfallet beror på att endast några mindre försäljningar gjordes under året.

Tabell 5.21 Inkomster av försåld egendom

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Inkomster av försåld egendom	93	15 000	3	-14 997

4000 Återbetalning av lån

Under inkomststypen redovisas återbetalningar av lån. Dessa uppgick till 2 524 miljoner kronor och var därmed 198 miljoner kronor (8,5 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. Skillnaden beror främst på att *Återbetalning av lån för svenska FN-styrkor* och *Återbetalning av studiemedel* blev 91 miljoner kronor respektive 86 miljoner kronor högre än beräknat. Jämfört med 2002 minskade Återbetalning av lån med 196 miljoner kronor (7,2 procent).

Tabell 5.22 Återbetalning av lån

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Återbetalning av näringslån	121	111	113	2
Återbetalning av studielån	2 323	2 160	2 245	85
Återbetalning av övriga lån	275	55	165	111
Återbetalning av lån	2 720	2 326	2 524	198

5000 Kalkylmässiga inkomster

Inkomsthuvudgruppen Kalkylmässiga inkomster består av vissa avskrivningar och amorteringar samt statliga pensionsavgifter. Inkomsterna uppgick till 9 484 miljoner kronor, vilket är 3 137 miljoner kronor (49,4 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. Utfallet på inkomstiteln *Statliga pensionsavgifter* blev 8 960 miljoner kronor, vilket är 3 450 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten. Det beror till stor del på att regleringen av slutlig och preliminär premie för 2002 blev större än beräknat samt på uteblivna premierabatter för 2003. Av tabell 5.24 framgår att avgifterna till den statliga tjänstepensioneringen blev 7 244 miljoner kronor. Administrationskostnaderna för denna uppgick till 158 miljoner kronor under 2003.

Utfallet för inkomsttiteln *Uppdragsmyndigheters m. fl. komplementkostnader* blev 9 miljoner kronor, vilket är 388 miljoner kronor lägre än beräknat. Det beror på att Fortifikationsverkets inleverans av överskott redovisas på inkomsttitel 2215 *Överskott av Statens fastighetsverk* fr.o.m. 2003.

Kalkylmässiga inkomster minskade med 381 miljoner kronor (3,9 procent) jämfört med 2002. Minskningen beror på en amortering från Statens fastighetsverk på 600 miljoner kronor under 2002 enligt regeringsbeslut och den ovannämnda förändringen av redovisningen av Fortifikationsverkets överskott. *Statliga pensionsavgifter* ökade däremot med 785 miljoner kronor.

Tabell 5.23 Kalkylmässiga inkomster

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Avskrivningar och amorteringar	1 690	837	524	-313
Avskrivningar på fastigheter	982	440	515	75
Uppdragsmyndigheters komplementkostnader	708	397	9	-388
Statliga pensionsavgifter	8 176	5 510	8 960	3 450
Kalkylmässiga inkomster	9 865	6 347	9 484	3 137

Tabell 5.24 Statliga pensionsavgifter

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Administration, personskadeförsäkring	-8		-8	
Avdrag för administrationskostnader	-124		-158	
Premieskatt, gruppliv	42		43	
Statlig grupplivförsäkring	91		96	
Statlig personskadeförsäkring	68		86	
Statlig tjänstepensionering	6 528		7 244	
Särskild löneskatt på pensionskostnader	1 579		1 656	
Summa Statliga pensionsavgifter	8 176	5 510¹	8 960	3 450

¹ Specifieras inte på inkomstundertitlar i statsbudgeten.

6000 Bidrag m.m. från EU

Inkomsterna under inkomsttypen Bidrag m.m. från EU omfattar bidrag från EG:s jordbruksfond, fiskefond, regionalfond, socialfond, bidrag till transeuropeiska nätverk samt övriga bidrag från EG.

Inkomsterna uppgick till 12 016 miljoner kronor och var därmed 369 miljoner kronor (3,2 procent) högre än beräknat i statsbudgeten. De redovisade inkomsterna borde varit 31 miljoner kronor högre eftersom länsstyrelsen i Gävleborgs län inte bokfört erhållna bidrag från EG:s regionala utvecklingsfond och EG:s socialfond uppgående till detta belopp (se även kapitel 11 Riksrevisionens iakttagelser i årlig revision).

Inkomsterna på inkomsttiteln 6412 *Bidrag från EG:s socialfond perioden 2000–2006* blev 743 miljoner kronor högre än i statsbudgeten. Det beror främst på att dokumentationen av den svenska medfinansieringen försenades 2002, vilket medfört att rekvisition och betalning av bidragen från EU gjorts under 2003. Inkomsterna på inkomsttiteln 6411 *Bidrag från EG:s socialfond perioden 1995–1999* blev däremot 170 miljoner kronor lägre än i statsbudgeten.

Inkomsterna på inkomsttiteln 6114 *Exportbidrag* blev 150 miljoner kronor lägre än statsbudgeten. Orsaken är dels att exportbidraget avskaffats på vissa produkter, dels att efterfrågan på exportbidrag minskat till följd av höga världsmarknadspriser. Exportbidrag skall täcka skillnaden mellan gemenskapens pris och världsmarknadspriset och därmed möjliggöra export till tredje land.

Jämfört med 2002 blev bidragen från EU 2 709 miljoner kronor högre (29,1 procent). Inkomsterna på inkomsttiteln 6412 *Bidrag från EG:s socialfond perioden 2000–2006* har ökat med 1 634 miljoner kronor. Det beror främst på att rekvisition av bidrag från EU försenades 2002, vilket medfört att bidragen betalats under 2003.

Inkomsterna på inkomsttiteln 6115 *Djurbidrag* ökade med 405 miljoner kronor. De avser ersättning från EU:s jordbruksfond för djurbidrag, som Statens jordbruksverk har betalat ut till jordbrukarna i förskott. I december 2002 höjdes förskottet för djurbidrag från 60 till 80 procent, vilket medfört högre bidrag 2003.

Tabell 5.25 Bidrag m.m. från EU

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall- SB 2003
Bidrag från EG:s jordbruksfond	7 641	8 155	8 163	8
Varav <i>Arealbidrag</i>	4 087	4 120	4 029	-91
<i>Kompletterande åtgärder perioden 1995-1999</i>	315	80	89	9
<i>Övriga interventioner</i>	260	300	312	12
<i>Exportbidrag</i>	401	550	400	-150
<i>Djurbidrag</i>	1 163	1 443	1 569	126
<i>Offentlig lagring</i>	55	170	86	-84
<i>Miljö-, struktur- och regionala åtgärder perioden 2000-2006</i>	1 180	1 350	1 425	75
<i>Övriga bidrag från EG:s jordbruksfonds garantisektion</i>	73	9	55	46
<i>Bidrag från EG:s jordbruksfonds utvecklingssektion</i>	107	133	199	66
Bidrag från EG:s fiskefond	32	90	34	-56
Bidrag från EG:s regionalfond	1 303	1 650	1 640	-10
Bidrag från EG:s socialfond	211	1 500	2 072	572
Bidrag till transeuropeiska nätverk	91	194	69	-125
Övriga bidrag från EG	29	58	39	-19
Bidrag m.m. från EU	9 307	11 647	12 016	369

5.3 Statsbudgetens utgifter 2003

Utgifterna på statsbudgeten är indelade i 27 utgiftsområden. Därutöver ingår även posterna Minskning av anslagsbehållningar (endast vid budgetering), Kassamässig korrigerings och Riksgäldskontorets nettoutlåning på statsbudgetens utgiftssida.

5.3.1 Statsbudgetens totala utgifter

Som framgår av tabell 5.28 uppgick utfallet för statsbudgetens utgifter m.m. till 708,1 miljarder kronor för år 2003. I den av riksdagen ursprungligen antagna statsbudgeten anvisades 715,2 miljarder kronor. Under året minskades anslagen i den ursprungliga budgeten med 7,4 miljarder kronor enligt beslut i tilläggsbudget. Utfallet blev därmed 0,3 miljarder kronor högre än totalt anvisade medel (statsbudget inklusive tilläggsbudget).

Skillnaderna per utgiftsområde i förhållande till anvisade medel redovisas i tabell 5.28. En större förbrukning än totalt anvisade medel kan finansieras genom att myndigheterna utnyttjar ingående reservationer/anslagssparande eller anslagskredit eller genom att regeringen beslutar om s.k. medgivet överskridande.

Analys av skillnaden mellan utfall och beräknade utgifter enligt ursprunglig statsbudget

I tabell 5.26 redovisas skillnaden mellan utfallet och de beräknade utgifterna i den ursprungliga statsbudgeten, som fastställdes av riksdagen i december 2002. Skillnaden delas upp i skillnad till följd av beslut, förändringar av makroekonomiska förutsättningar och övriga förklaringsfaktorer. De makroekonomiska förutsättningarna redovisas i tabell 5.27.

Tabell 5.26 Skillnaden mellan utfall och beräknade utgifter i statsbudgeten 2003

Miljarder kronor

	Makroför- utsätn.	Beslut	Övrigt	Totalt
Utgiftsområden, exkl. Statsskuld-räntor m.m.	5,0	-11,5	5,7	-0,8
Statsskuld räntor m.m.	-11,3	0	-1,0	-12,3
Riksgäldskontorets nettoutlåning ¹⁾	0,4	3,2	2,4	6,0
Summa statsbudgetens utgifter m.m.	-5,9	-8,3	7,1	-7,1

¹⁾ Inklusive Kassamässig korrigerings

Utfallet för statsbudgetens utgifter m.m. blev 7,1 miljarder kronor lägre än beräknade belopp i den ursprungligen fastställda statsbudgeten. Förändringar i de makroekonomiska förutsättningarna medförde att utgifterna blev 5,9 miljarder kronor lägre än i statsbudgeten.

Arbetslösheten blev 1,0 procent högre än vad som beräknats i statsbudgeten, vilket medförde att utgifterna för arbetslöshetsersättning ökade med ca 5 miljarder kronor (se vidare avsnitt 5.3.6.13). Statsskuldräntor m.m. blev 11,3 miljarder kronor lägre än beräknat till följd av lägre räntor m.m. (se vidare avsnitt 5.3.6.26).

Statsbudgetens utgifter m.m. minskade med 8,3 miljarder kronor till följd av beslut. Utgifterna inom utgiftsområdena exklusive Statsskuldräntor m.m. blev 11,5 miljarder kronor lägre till följd av beslut. Avgiften till Europeiska gemenskapen minskade med 5,8 miljarder kronor till följd av regeringsbeslut om tidigare-läggning till 2002 och senareläggning till 2004 av delar av avgiften för 2003 (se även avsnitt 5.3.6.27). Vidare innehöll 2003 års ekonomiska vårproposition besparingar och begränsningar av utgifterna på sammanlagt 5,7 miljarder kronor. Detta gällde bl.a. sjukförsäkringen och försvaret. Riksgäldskontorets (RGK:s) nettoutlåning inklusive Kassamässig korrigerings blev till följd av beslut 3,2 miljarder kronor högre än i statsbudgeten. Den kassamässiga korrigeringen blev 9,8 miljarder kronor högre och RGK:s netto-utlåning blev 6,5 miljarder kronor lägre till följd av beslut. Se vidare avsnitt 5.3.8 och 5.3.9.

Till följd av andra orsaker ökade utgifterna med 7,1 miljarder kronor jämfört med ursprunglig statsbudget, varav 5,7 miljarder kronor hänförde sig till utgiftsområdena exklusive Statsskuldräntor m.m. En orsak till att utgifterna ökade jämfört med statsbudgeten var högre volymer än beräknat inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp (sjukpenning och sjukersättning). Se vidare avsnitt 5.3.6.1 – 5.3.6.27.

Tabell 5.27 Makroekonomiska förutsättningar för utgifterna

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Diff. från SB 2003
Procentuell förändring från föregående år:				
BNP (volym)	2,1	2,5	1,6	-0,9
KPI (årsgenomsnitt)	2,4	2,3	2,0	-0,3
Antal sysselsatta	0,1	0,2	-0,3	-0,5
Nivåer:				
Öppen arbetslöshet, procent	4,0	3,8	4,9	1,0
6-mån ränta, procent	4,1	4,7	3,0	-1,7
5-års ränta, procent	5,0	5,1	4,1	-1,0
Prisbasbelopp, tkr	37,9	38,6	38,6	0,0

Tabell 5.28 Statsbudgetens utgifter m.m. 2003

Miljoner kronor

	Statsbudget ¹	Tilläggs- budget	Totalt anvisat	Utfall	Skillnad mot statsbudget	Skillnad mot totalt anvisat
UO 01 Rikets styrelse	7 350	340	7 689	7 505	155	-185
UO 02 Samhällsekonomi och finans- förvaltning	9 078	14	9 092	8 957	-121	-136
UO 03 Skatt, tull och exekution	8 266	2	8 267	8 284	18	16
UO 04 Rättsväsendet	24 585	373	24 958	25 513	928	555
UO 05 Internationell samverkan	1 285	0	1 285	1 115	-170	-170
UO 06 Försvar samt beredskap mot sårbarhet	44 704	-2	44 702	45 129	425	427
UO 07 Internationellt bistånd	17 140	-75	17 065	15 912	-1 228	-1 153
UO 08 Invandrare och flyktingar	7 128	381	7 510	7 724	596	215
UO 09 Hälsovård, sjukvård och social omsorg	33 357	674	34 031	34 068	711	37
UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	119 399	-839	118 560	121 464	2 065	2 904
UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom	52 547	0	52 547	51 954	-594	-594
UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn	52 889	-470	52 419	52 223	-666	-196
UO 13 Arbetsmarknad	60 307	3 550	63 857	64 228	3 921	371
UO 14 Arbetsliv	1 150	7	1 157	1 128	-21	-28
UO 15 Studiestöd	21 600	-540	21 060	19 863	-1 737	-1 197
UO 16 Utbildning och universitetsforskning	42 387	0	42 387	42 046	-341	-341
UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid	8 358	20	8 278	8 352	-6	-26
UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörj- ning och byggande	9 482	-126	9 357	8 805	-677	-552
UO 19 Regional utjämning och utveckling	3 608	-7	3 601	3 851	243	250
UO 20 Allmän miljö- och naturvård	3 363	-151	3 212	2 754	-609	-458
UO 21 Energi	1 687	0	1 687	1 906	219	219
UO 22 Kommunikationer	25 858	-497	25 361	24 851	-1 008	-511
UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	10 481	-194	10 287	9 615	-866	-672
UO 24 Näringsliv	3 543	-108	3 453	3 330	-213	-105
UO 25 Allmänna bidrag till kommuner	68 487	2 532	71 018	72 400	3 914	1 382
UO 26 Statsskuldsräntor m.m.	54 450	-12 300	42 150	42 173	-12 277	23
UO 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen	23 695	0	23 695	18 322	-5 373	-5 373
Summa utgiftsområden	716 183	-7 415	708 768	703 470	-12 712	-5 297
Minskning av anslagsbehållningar	370	0	370	0	-370	-370
Kassamässig korrigerig	-13 400	0	-13 400	-7 484	5 916	5 916
varav: Överföring från AP-fonden	-13 400	0	-13 400	-13 728	-328	-326
Riksgäldskontorets nettoutlåning	12 047	0	12 047	12 094	47	47
Summa statsbudgetens utgifter m.m.	715 200	-7 415	707 785	708 081	-7 119	296

¹ Med statsbudgeten avses här den ursprungliga statsbudgeten antagen av riksdagen i december 2002, exkl. tilläggsbudget.

Utgifterna för de 27 utgiftsområdena blev 12 712 miljoner kronor lägre än i statsbudgeten. Det beror främst på att Statsskuldräntor m.m. blev 12 277 miljoner kronor lägre än beräkningen i statsbudgeten. I tilläggsbudget minskades anslaget Räntor på statsskulden med 12 300 miljoner kronor. Avgiften till Europeiska gemenskapen blev, som nämnts ovan, 5 373 miljoner kronor lägre än beräkningen i statsbudgeten.

För främst följande utgiftsområden ökade utgifterna i förhållande till statsbudgeten: Inom utgiftsområdet Allmänna bidrag till kommuner ökade anslaget Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting med 2 534 miljoner kronor. Denna ökning motsvaras av en ökning av utjämningsavgiften på statsbudgetens inkomstsida. Utgifterna inom utgiftsområde Arbetsmarknad ökade med 3 921 miljoner kronor främst till följd av högre arbetslöshet. Utgifterna inom utgiftsområde Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp blev 2 065 miljoner kronor högre än beräkningen i statsbudgeten, vilket beror på ökade utgifter för sjukpenning och sjukersättning.

I statsbudgeten var den kassamässiga korrigeringen -13 400 miljoner kronor. Utfallet blev -7 484 miljoner kronor. Skillnaden (5 916 miljoner kronor) beror främst på tidigareläggning och senareläggning av delar av Avgiften till Europeiska gemenskapen.

5.3.2 Indragningar

Enligt 8 § lagen (1996:1059) om statsbudgeten får regeringen besluta att medel på ett anvisat anslag inte skall användas, om detta är motiverat av särskilda omständigheter i en verksamhet eller av statsfinansiella eller andra samhällsekonomiska skäl.

Under 2003 gjordes indragningar av anslagsmedel uppgående till totalt 14 294 miljoner kronor. De tjugosju största indragningarna svarade för 90 procent av totalbeloppet. I tabell 5.29 redovisas samtliga indragningar som är större än 100 miljoner kronor.

Den största indragningen uppgick netto till 3 437 miljoner kronor och avsåg anslaget Avgiften till Europeiska gemenskapen.

Tabell 5.29 Indragningar 2003

Miljoner kronor

Utgiftsområde / anslag	
UO 2 01:3 Statliga tjänstepensioner m.m.	159
UO 5 5:3 Bidrag till vissa internationella organisationer	141
UO 6 06:1 Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.	113
UO 6 06:2 Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	487
UO 6 06:5 Civilt försvar	152
UO 8 12:3 Migrationspolitiska åtgärder	120
UO 9 16:8 Kostnader för statlig assistansersättning	163
UO 10 19:1 Sjukpenning och rehabilitering m.m.	131
UO 10 19:4 Arbetsskadeersättningar	359
UO 11 20:2 Efterlevandepensioner till vuxna	320
UO 13 22:2 Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd	1 651
UO 13 22:3 Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader	159
UO 13 22:4 Särskilda insatser för arbetshandikappade	144
UO 13 22:11 Bidrag till lönegarantiersättning	390
UO 15 25:2 Studiemedel m.m.	537
UO 15 25:3 Studiemedelsräntor m.m.	138
UO 15 25:5 Vuxenstudiestöd m.m.	1 799
UO 16 25:18 Bidrag till kvalificerad yrkesutbildning	148
UO 18 21:1 Bostadsbidrag	494
UO 18 31:2 Räntebidrag m.m.	150
UO 19 33:1 Allmänna regionalpolitiska åtgärder	325
UO 19 33:2 Landsbygdslån	107
UO 21 35:7 Introduktion av ny energiteknik	112
UO 22 36:6 Från EG-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	101
UO 23 43:5 Arealersättning och djurbidrag m.m.	229
UO 2343:6 Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter	645
UO 27 93:1 Avgiften till Europeiska gemenskapen	3 437
Övriga indragningar	1 583
Totalt	14 294

5.3.3 Medgivna överskridanden

Med riksdagens bemyndigande får regeringen besluta att ett ramanslag får överskridas, om detta är nödvändigt för att i en verksamhet täcka särskilda utgifter som inte var kända då anslaget anvisades eller för att ett av riksdagen beslutat ändamål med anslaget skall kunna uppfyllas (6 § andra stycket lagen (1996:1059) om statsbudgeten). Regeringen har beslutat om de medgivna överskridanden som framgår av följande tabell.

Tabell 5.30 Medgivna överskridanden 2003

Miljoner kronor

Utgiftsområde/ anslag	
U0 8 12:2 Mottagande av asylsökande	199
U026 92:1 Räntor av statsskulden	15
U0 26 92:3 Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning	12
Summa medgivna överskridanden	226

I statsbudget och tilläggsbudget anvisades under utgiftsområde 26 Statsskuldräntor m.m. anslaget 92:1 *Räntor på statsskulden* 42 000 miljoner kronor. Utfallet blev 42 015 miljoner kronor, vilket är 15 miljoner kronor högre än vad som budgeterades. Det direkt till anslaget kopplade bemyndigande, som riksdagen givit regeringen, har därmed utnyttjats. Detta bemyndigande innebär att regeringen har rätt att besluta att anslaget får överskridas om det är nödvändigt för att fullgöra statens betalningsåtaganden. Regeringen har även medgivit överskridande av anslaget 92:3 *Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning* och anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* (utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar).

5.3.4 Politikområden

Från och med 2001 delas statsbudgetens utgifter in i politikområden. Antalet är 48 fr.o.m. 2003, då politikområde 48 Allmänna bidrag till kommuner tillkom. Syftet med indelningen är att möjliggöra en bättre koppling mellan mål, kostnader och resultat. Erfarenheterna har visat att det många gånger har varit svårt att koppla samman mål, kostnader och resultat på utgiftsområdesnivån. Vissa politikområden omfattar

verksamheter som i sin helhet ryms inom ett utgiftsområde. Ett politikområde kan även omfatta en begränsad del av verksamheten som bedrivs inom ett annat utgiftsområde. Det finns även politikområden som berör flera utgiftsområden, s.k. sektorövergripande politikområden.

Inom utgiftsområde 1 och 2 återfinns anslag och verksamheter för vilka regeringen inte fastställer mål, t.ex. anslagen till riksdagens ledamöter och ombudsmän samt Regeringskansliet. Dessa omfattas inte av politikområdesindelningen. Områdena Statsskuldräntor m.m. (utgiftsområde 26) och Avgiften till Europeiska gemenskapen (utgiftsområde 27) utgörs inte direkt av statlig verksamhet, utan kan ses som medel för att uppnå verksamhet inom övriga utgiftsområden. Dessa omfattas inte heller av politikområdesindelningen. I tabell 5.31 redovisas dessa under rubriken Anslag som inte ingår i något politikområde.

Politikområde 19 Ersättning vid arbetsförmåga hade de största utgifterna under 2003 (121 464 miljoner kronor). Anslagen med de största utgifterna inom detta politikområde var 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* (48 562 miljoner kronor) och 19:2 *Aktivitets- och sjukersättningar* (58 527 miljoner kronor).

År 2003 tillkom politikområde 48 Allmänna bidrag till kommuner (utgiftsområde 25), vars utgifter uppgick till 72 400 miljoner kronor.

Det minsta politikområdet är 47 Minoritetspolitik. Utgifterna uppgick till 8 miljoner kronor. Det består av ett enda anslag 47:1 *Åtgärder för nationella minoriteter* inom utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar.

I tabellen jämförs utfallet med anvisat i statsbudgeten och totalt anvisat (statsbudget inkl. tilläggsbudget). Skillnaderna kommenteras under respektive utgiftsområde i avsnitt 5.3.6.1-5.3.6.27. Där redovisas utfallet per utgiftsområde med uppdelning på politikområde (se även bilaga 5).

Tabell 5.31 Statsbudgetens utgifter fördelade på politikområden

Miljoner kronor

	Statsbudget	Tilläggs- budget	Totalt anvisat	Utfall	Skillnad mot statsbudget	Skillnad mot totalt anvisat
PO 01 Effektiv statsförvaltning	8 460	-1	8 460	8 323	-138	-137
PO 02 Finansiella system och tillsyn	523	15	538	549	26	11
PO 03 Skatt, tull och exekution	8 266	2	8 267	8 284	18	16
PO 04 Rättsväsendet	24 585	373	24 958	25 513	928	555
PO 05 Utrikes- och säkerhetspolitik	1 285	0	1 285	1 115	-170	-170
PO 06 Försvarspolitik	43 499	-19	43 479	43 926	427	446
PO 07 Skydd mot olyckor	1 205	18	1 223	1 204	-2	-19
PO 08 Internationellt utvecklingssamarbete	16 390	-75	16 315	15 135	-1 256	-1 181
PO 09 Samarbete med Central- och Östeuropa	750	0	750	777	27	27
PO 10 Integrationspolitik	2 453	181	2 634	2 610	156	-25
PO 11 Storstadspolitik	230	40	270	357	127	87
PO 12 Migrationspolitik	4 437	160	4 597	4 921	484	324
PO 13 Hälsa- och sjukvårdspolitik	22 020	530	22 550	22 280	260	-270
PO 14 Folkhälsa	713	90	803	849	136	46
PO 15 Barnpolitik	24	0	24	25	0	0
PO 16 Handikappolitik	9 436	53	9 489	9 730	294	241
PO 17 Äldrepolitik	35	1	36	36	0	-1
PO 18 Socialtjänstpolitik	823	0	823	849	26	26
PO 19 Ersättning vid arbetsoförmåga	119 399	-839	118 560	121 464	2 065	2 904
PO 20 Ekonomisk äldrepolitik	52 547	0	52 547	51 954	-594	-594
PO 21 Ekonomisk familjepolitik	56 718	-470	56 248	55 818	-900	-430
PO 22 Arbetsmarknadspolitik	60 307	3 550	63 857	64 228	3 921	371
PO 23 Arbetslivspolitik	1 115	7	1 122	1 096	-19	-26
PO 24 Jämställdhetspolitik	35	0	35	33	-2	-2
PO 25 Utbildningspolitik	64 685	-531	64 154	62 442	-2 243	-1 712
PO 26 Forskningspolitik	5 180	0	5 181	5 110	-70	-71
PO 27 Mediepolitik	695	0	696	703	8	7
PO 28 Kulturpolitik	5 032	5	5 037	5 024	-9	-14
PO 29 Ungdomspolitik	106	0	106	105	-1	-1
PO 30 Folk rörelsepolitik	503	-1	502	496	-7	-7
PO 31 Bostadspolitik	3 200	-126	3 074	2 679	-520	-394
PO 32 Regional samhällsorganisation	2 085	1	2 086	2 082	-3	-4
PO 33 Regionalpolitik	3 158	-3	3 155	3 421	263	266
PO 34 Miljöpolitik	3 409	-151	3 258	2 885	-524	-373
PO 35 Energi politik	1 687	0	1 687	1 906	219	219
PO 36 Transportpolitik	25 124	-500	24 624	24 101	-1 023	-523
PO 37 IT, tele och post	1 184	-1	1 183	1 180	-5	-4
PO 38 Näringspolitik	1 638	-30	1 608	1 586	-52	-22
PO 39 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	603	-80	523	502	-101	-21

Fortsättning på Tabell 5.31 Statsbudgetens utgifter fördelade på politikområden

Miljoner kronor

	Statsbudget	Tilläggs- budget	Totalt anvisat	Utfall	Skillnad mot statsbudget	Skillnad mot totalt anvisat
PO 40 Konsumentpolitik	166	2	168	164	-2	-4
PO 41 Skogspolitik	534	0	534	544	10	10
PO 42 Djurpolitik	448	0	448	440	-8	-8
PO 43 Livsmedelspolitik	3 763	5	3 768	3 226	-537	-542
PO 44 Landsbygds politik	4 225	-193	4 032	3 899	-326	-133
PO 45 Samepolitik	58	0	58	60	2	2
PO 46 Demokrati	78	200	278	247	168	-32
PO 47 Minoritetspolitik	8	0	8	8	0	0
PO 48 Allmänna bidrag till kommuner	68 487	2 532	71 018	72 400	3 914	1 382
Minskning av anslagsbehållningar	370	0	370	0	-370	-370
Summa politikområden	631 684	4 746	636 430	636 285	4 601	-146
90 Anslag som inte ingår i något politikområde	6 724	139	6 863	6 690	-34	-172
92 Statsskuldräntor m.m.	54 450	-12 300	42 150	42 173	-12 277	23
93 Avgiften till Europeiska gemenskapen	23 695	0	23 695	18 322	-5 373	-5 373
Kassamässig korrigering	-13 400	0	-13 400	7 484	5 916	5 916
Riksgäldskontorets nettoutlåning	12 047	0	12 047	12 094	47	47
Summa statsbudgetens utgifter m.m.	715 200	7 415	707 785	708 081	-7 119	296

5.3.5 Realekonomisk fördelning av utgifter inom statsbudgetens utgiftsområden

Vid analys av och information om statsbudgetens storlek och påverkan på samhälls-ekonomi fördelas utgifterna även på ett annat sätt än efter utgiftsområden, politikområden eller anslag. En sådan fördelning, efter typ av utgift, är den realekonomiska fördelningen, som baseras på nationalräkenskapernas definitioner. För att skapa jämförbarhet med andra länder upprättas nationalräkenskaperna enligt internationella principer och riktlinjer, som har utarbetats av bl.a. EU.

Den realekonomiska fördelning av utgifterna som redovisas nedan är: Transfereringar, konsumtion, investeringar samt räntor och finansiella transaktioner. De olika realekonomiska kategorierna presenteras överskådligt och de viktigaste delarna i statsbudgeten under respektive kategori kommenteras. I tabell 5.32 visas den realekonomiska fördelningen av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden. Vidare framgår den procentuella förändringen mellan 2002 och 2003. Tabell 5.33 visar realekonomisk fördelning av utgifterna för respektive utgiftsområde.

Tabell 5.32 Realekonomisk fördelning av statsbudgeten

Miljarder kronor

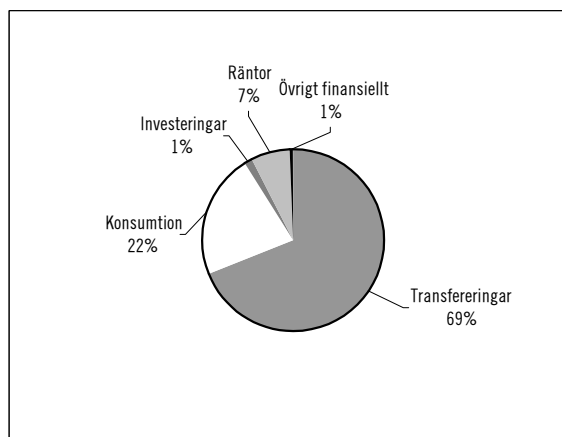
Realekonomisk art	Utfall 2002	Utfall 2003	Procentuell förändring 2002-2003
Transfereringar	490,6	485,4	-1,1
<i>varav</i>			
Hushållssektorn	259,1	288,4	11,3
Kommunala sektorn	142,1	112,1	-21,1
Företagssektorn	28,5	23,7	-16,6
Ålderspensions- systemet	22,9	25,4	10,7
Statliga ideella organisationer	2,8	2,9	2,6
Internationell verksamhet	35,1	32,8	-6,7
<i>varav</i>			
EU-institutioner	20,6	18,5	-10,3
Konsumtionsutgifter	148,2	155,8	5,1
<i>varav</i>			
Löner inkl. sociala avgifter	77,3	82,2	6,4
Omkostnader för konsumtion	39,4	40,6	2,8
Lokaler	13,6	14,4	5,4
Utgifter för försvarsändamål	12,2	11,9	-2,5
Direktkonsumtion	5,7	6,8	20,0

Fortsättning på Tabell 5.32 Realekonomisk fördelning av statsbudgeten

Miljarder kronor

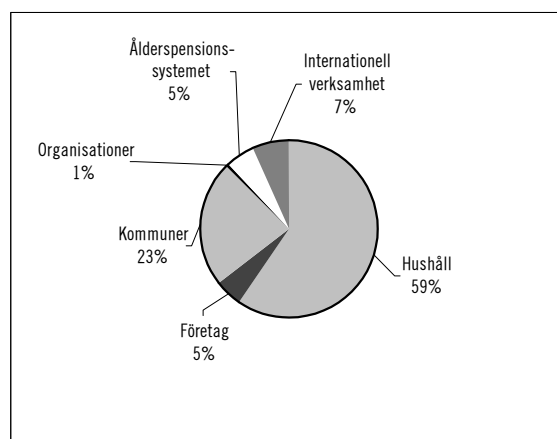
Realekonomisk art	Utfall 2002	Utfall 2003	Procentuell förändring 2002-2003
Investeringsverksamhet	9,7	9,2	-4,3
Räntor	72,9	48,2	-33,8
<i>varav</i>			
Räntor på statsskulden	67,2	42,0	-37,5
Finansiella transaktioner	4,0	4,8	20,5
Summa utgiftsområden	725,3	703,5	-3,0

Diagram 5.4 Procentuell fördelning av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden 2003, realekonomiskt fördelade**Transfereringar**

Med transfereringar menas inkomstöverföringar, dvs. utbetalningar av bidrag från staten till exempelvis hushåll, företag eller kommuner utan att staten erhåller någon direkt motprestation. Som transfereringar räknas även Sveriges bidrag till EU-budgeten samt internationellt bistånd.

Syftet med transfereringar är att omfördela inkomster mellan olika grupper i samhället, mellan olika regioner i landet eller till internationell verksamhet. Transfereringar kan också avse omfördelningar för individen över tiden.

År 2003 utgjorde transfereringar 69 procent av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden. Diagram 5.5 visar transfereringarna per mottagargrupp 2003.

Diagram 5.5 Statsbudgetens transfereringar per mottagargrupp 2003

Hushållen erhöll 59 procent av de totala transfereringarna. De största anslagen i denna grupp var *Aktivitets- och sjukersättning* samt *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* inom utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp, *Ålderspensioner, Efterlevandepensioner till vuxna* och *Bostadstillägg till pensionärer* inom utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom, *Allmänna barnbidrag* och *Föräldraförsäkring* inom utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn samt *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* inom utgiftsområde 13 Arbetsmarknad (se tabell 5.33).

Kommunerna var den näst största mottagaren av transfereringar 2003. Den kommunala sektorn omfattar kommuner, landsting och kommunalförbund. Under 2003 erhöll kommunerna 23 procent av de totala transfereringarna. Anslagen *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* samt *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting* inom utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner utgjorde tillsammans 62 procent av transfereringarna till den kommunala sektorn. *Bidrag för läkemedelsförmånen* var också en betydande transferering utgift till landstingen. Mellan åren 2002 och 2003 minskade transfereringarna till den kommunala sektorn med 21 procent. Det beror främst på förändringar i kompensationen till kommunerna för ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet (se även 5.3.6.25 Allmänna bidrag till kommuner).

Den tredje största kategorin avser transfereringar till internationell verksamhet. Dessa uppgick under 2003 till 7 procent av de totala transfereringarna. De internationella transfereringarna indelas i transfereringar till EU och transfereringar till övrig internationell verksamhet. Transfereringar till EU bestod av *Avgiften till Europeiska gemenskapen*, medan transfereringar till övrig internationell verksamhet till största delen (85 procent) utgjordes av anslaget *Biståndsverksamhet*. Minskningen av transfereringarna till EU beror främst på att en del av EU-avgiften avseende 2003 tidigarelagts till 2002 och en del senarelagts till 2004 (se även 5.3.6.27 Avgiften till Europeiska gemenskapen).

Transfereringar till företagssektorn uppgick till 5 procent av de totala transfereringarna. Företagssektorn omfattas enligt nationalräkenskaper av privata företag, ekonomiska föreningar, kommunala bolag, statliga bolag och statliga affärsverk. De största anslagen var *Bidrag till Samhall AB*, *Särskilda insatser för arbetshandikappade*, *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur*, *Från EU-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* samt *Arealersättning och djurbidrag m.m.* Till sammans utgjorde dessa anslag drygt hälften av transfereringarna till företagssektorn.

Transfereringar till ålderspensionssystemet består av statliga ålderspensionsavgifter som ingår i vissa anslag som är förenade med ålderspensionsrätt. Exempel på sådana anslag är *Aktivitets- och sjukersättning*, *Sjukpenning och rehabilitering m.m.*, *Pensionsrätt för barnår* samt *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd*.

Organisationer och ideella föreningar får bidrag från staten. Transfereringar till organisationer och föreningar utgjorde knappt en procent av de totala transfereringarna. I denna grupp ingår bl.a. Chalmers tekniska högskola, Stiftelsen högskolan i Jönköping, Dramaten, Operan och Riksteatern.

Konsumtion

Statlig konsumtion avser förbrukning av resurser som de statliga myndigheterna använder i verksamheten, t.ex. utgifter för löner, hyror, inköp av varor och tjänster, underhåll och reparationer samt försvarets inköp av krigsmateriel som inte kan användas för civilt bruk. I konsumtions-

begreppet ingår även myndigheters köp av varor och tjänster som produceras utanför myndigheten och som levereras direkt till hushållen (direktkonsumtion). Detta gäller t.ex. statens utgifter för köp av arbetsmarknadsutbildning och privat tandläkarvård. Utgifterna för konsumtion uppgick under 2003 till 22 procent av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden. Drygt hälften av utgifterna för konsumtion utgjordes av löner inkl. sociala avgifter. Ungefär 400 av statsbudgetens 500 anslag bestod helt eller delvis av konsumtionsutgifter. De tio största konsumtionsanslagen svarade för drygt hälften av de samlade utgifterna för konsumtion. De två stora anslagen inom försvaret (utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet) hade konsumtionsutgifter på sammanlagt 39,6 miljarder kronor. Konsumtionsutgifterna var 12,8 miljarder kronor för polisorganisationen (utgiftsområde 4 Rättsväsendet) och 5,6 miljarder kronor för de allmänna försäkringskassorna.

Investeringar

Med investeringar menas utgifter för anskaffning av varaktiga tillgångar såsom byggnader och maskiner, immateriella tillgångar som dataprogram, värdeföremål, finansiella tillgångar, lagerinvesteringar, som är ämnade att användas i produktion, samt utgifter för finansiell leasing. De flesta av dessa investeringar finansieras med lån i Riksgäldskontoret (RGK) och ingår därför inte i utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden utan redovisas under Riksgäldskontorets nettoutlåning (avsnitt 5.3.8). Av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden uppgick investeringarna till drygt 1 procent. De anslagsfinansierade investeringarna bestod främst av investeringar i infrastruktur, vägar och järnvägar. Utgiftsområde 22 Kommunikationer var det utgiftsområde som hade den största delen (85 procent) av de totala investeringarna inom statsbudgetens utgiftsområden (se tabell 5.33).

Räntor och övrigt finansiellt

Den realekonomiska gruppen räntor avser räntor på statsskulden och övriga räntor, t.ex. räntesubventioner för studielånen. Räntorna

uppgick till 7 procent av utgifterna inom statsbudgetens utgiftsområden 2003. De två största anslagen var *Räntor på statskulden* och *Studiemedelsräntor m.m.* vars utfall tillsammans utgjorde 98 procent av de totala räntorna.

Under posten övrigt finansiellt finns bl.a. amorteringar, utlåning, beredskapslagring och utgifter för upplåning och låneförvaltning.

Tabell 5.33 Statsbudgetens utgiftsområden realekonomiskt fördelade 2003

Miljoner kronor

		Konsumtion	Investeringar	Räntor och övrigt finansiellt	Transfereringar	Totalt
UO 01	Rikets styrelse	6 132	10	196	1 166	7 505
UO 02	Samhällsekonomi och finansförvaltning	1 366	10	108	7 473	8 957
UO 03	Skatt, tull och exekution	7 855	63	336	30	8 284
UO 04	Rättsväsendet	24 069	44	1 135	264	25 513
UO 05	Internationell samverkan	206	0	16	893	1 115
UO 06	Försvar samt beredskap mot sårbarhet	42 319	62	621	2 128	45 129
UO 07	Internationellt bistånd	986	3	165	14 759	15 912
UO 08	Invandrare och flyktingar	2 981	7	-2	4 738	7 724
UO 09	Hälsovård, sjukvård och social omsorg	4 182	10	62	29 814	34 068
UO 10	Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp	7 597	13	301	113 553	121 464
UO 11	Ekonomisk trygghet vid ålderdom				51 954	51 954
UO 12	Ekonomisk trygghet för familjer och barn				52 223	52 223
UO 13	Arbetsmarknad	7 262	10	167	56 789	64 228
UO 14	Arbetsliv	898	5	37	189	1 128
UO 15	Studiestöd	27		5 094	14 741	19 863
UO 16	Utbildning och universitetsforskning	26 586	841	876	13 742	42 046
UO 17	Kultur, medier, trossamfund och fritid	1 606	16	73	6 657	8 352
UO 18	Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande	2 544	26	94	6 141	8 805
UO 19	Regionalutjämning och utveckling	204	1	26	3 620	3 851
UO 20	Allmän miljö- och naturvård	1 722	235	35	762	2 754
UO 21	Energi	493	4	3	1 406	1 906
UO 22	Kommunikationer	12 430	7 848	1 408	3 164	24 851
UO 23	Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar	2 863	23	87	6 642	9 615
UO 24	Näringsliv	1 473	11	27	1 818	3 330
UO 25	Allmänna bidrag till kommuner	8	0		72 392	72 400
UO 26	Statsskuldräntor m.m.			42 167	6	42 173
UO 27	Avgiften till Europeiska gemenskapen				18 322	18 322
Summa utgiftsområden		155 812	9 241	53 032	485 385	703 470

5.3.6 Utgifter per utgiftsområde

I följande avsnitt redovisas utfallet per utgiftsområde och större skillnader mot statsbudgeten på anslagsnivå. Även större förändringar i förhållande till föregående år kommenteras. Tabellerna visar utfallet per politikområde inom respektive utgiftsområde. Anslagen har fördelats till de utgiftsområden som de tillhör i statsbudgeten för 2003. I vissa fall kommenteras skillnaderna mot tilldelade medel. Med tilldelade medel avses summan av ingående reservationer eller ramöverföringsbelopp, anvisade medel på

statsbudget och tilläggsbudget, medgivna överskridanden samt indragningar. Dessutom redovisas Riksgäldskontorets nettoutlåning och den kassamässiga korrigeringen, som ingår på statsbudgetens utgiftssida. I bilaga 5 redovisas en specifikation av utfallet för samtliga anslag på statsbudgeten samt skillnader bl.a. jämfört med statsbudgeten.

5.3.6.1 Utgiftsområde 1 Rikets styrelse

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Demokrati samt delar av politikområdena Mediepolitik och Samepolitik. I utgiftsområdet ingår även anslagen 90:1 *Kungliga hov- och slottsstaten*, 90:2 *Riksdagens ledamöter och partier m.m.* 90:3 *Riksdagens förvaltningskostnader*, 90:4 *Riksdagens ombudsmän, justitieombudsmännen*, 90:5 *Regeringskansliet m.m.* 90:6 *Stöd till politiska partier* och 90:7 *Expertgruppen för EU-frågor*.

Tabell 5.34 UO 1 Rikets styrelse

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Mediepolitik	636	663	1	671	8
Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande	190	0	0	0	0
Samepolitik	16	17	0	18	1
Demokrati	320	78	200	247	168
Anslag som inte ingår i något politikområde	6 171	6 591	139	6 569	-23
Summa UO 1	7 333	7 350	340	7 505	155

Utfallet uppgick till 7 505 miljoner kronor och var därmed 155 miljoner kronor (2,1 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De högre utgifterna hänför sig i huvudsak till två anslag som inte var med i den ursprungligt fastställda statsbudgeten, anslaget 46:6 *Folkomröstning om införande av euron* och anslaget 90:8 *Kampanjkostnader m.m. för folkomröstning om införande av euron*. På tilläggsbudget anvisades 200 miljoner kronor respektive 120 miljoner kronor. Utfallet för anslaget 46:6 *Folkomröstning om införande av euron* blev 161 miljoner kronor och 120 miljoner kronor för anslaget 90:8 *Kampanjkostnader m.m. för folkomröstning om införande av euron*. Utfallet för anslaget 90:5 *Regeringskansliet m.m.* blev däremot 148 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Det lägre utfallet kan delvis förklaras av att administrationskostnaderna blivit lägre än väntat till följd av det interna effektiviseringsarbete som genomförts inom Regeringskansliet.

Under 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 171 miljoner kronor (2,3 procent) högre än 2002. De ökade utgifterna kan främst förklaras

av de båda anslagen för folkomröstningen om euron.

5.3.6.2 Utgiftsområde 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Effektiv statsförvaltning samt Finansiella system och tillsyn. Här ingår ett antal centrala myndigheter, bl.a. Ekonomistyrningsverket, Statskontoret, Statistiska centralbyrån, Konjunkturinstitutet, Kammarkollegiet, Riksgäldskontoret och Finansinspektionen. Vidare ingår anslagen 90:1 *Riksrevisionen*, 90:2 *Riksdagens revisorer* och 90:3 *Riksdagens revisorer: Avvecklingskostnader*. Dessa anslag ingår inte i något politikområde.

Tabell 5.35 UO 2 Samhällsekonomi och finansförvaltning

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Effektiv statsförvaltning	8 341	8 460	-1	8 323	-138
Finansiella system och tillsyn	469	485	15	512	28
Anslag som inte ingår i något politikområde	28	133	0	122	-11
Summa UO 2	8 838	9 078	14	8 957	-121

Utfallet uppgick till 8 957 miljoner kronor och var därmed 121 miljoner kronor (1,3 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De lägre utgifterna hänför sig i huvudsak till anslaget 1:13 *Statliga tjänstepensioner m.m.* Utfallet för anslaget blev 185 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Orsaken är att regleringarna mellan kyrka och stat samt EU-pensioner inte gjordes i december 2003 som beräknat utan först 2004. Vidare blev den särskilda löneskatten lägre än vad Statens Pensionsverk hade prognostiserat ursprungligen. I tilläggsbudget minskades anslaget med 56 miljoner kronor. Vidare har 159 miljoner kronor dragits in.

För anslaget 1:7 *Kammarkollegiet* blev utgifterna 54 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Det beror på att anslaget i tilläggsbudget höjdes med 55,5 miljoner kronor för att finansiera en skadereserv för skadefall

som inte är slutreglerade i det författningsreglerade personskadeskyddet.

För anslaget 2:3 *Riksgäldskontoret: Förvaltningskostnader* blev utgifterna 13 miljoner kronor högre än statsbudgeten.

För utgiftsområdet blev utfallet 119 miljoner kronor (1,3 procent) högre än 2002. Kammarkollegiet står för knappt hälften av denna utgiftsökning som framgår ovan.

5.3.6.3 Utgiftsområde 3 Skatt, tull och exekution

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Skatt, tull och exekution.

Tabell 5.36 UO 3 Skatt, tull och exekution

Miljoner kronor					
Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Skatt, tull och exekution	8 049	8 266	2	8 284	18
Summa UO 3	8 049	8 266	2	8 284	18

Utfallet uppgick till 8 284 miljoner kronor och blev därmed 18 miljoner kronor (0,2 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De högre utgifterna förklaras till största delen av att utfallet för anslaget 3:4 *Kronofogdemyndigheterna* blev 39 miljoner kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Det är en följd av ökad satsning på indrivning.

För 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 235 miljoner kronor (2,9 procent) högre än 2002. Den största ökningen återfinns på anslaget 3:2 *Skattemyndigheterna* som ökat med 151 miljoner kronor bl.a. till följd av höjda premier för statliga tjänstepensioner.

5.3.6.4 Utgiftsområde 4 Rättsväsendet

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Rättsväsendet. Här ingår polisväsendet, åklagarväsendet, domstolsväsendet, kriminalvården och rättshjälpen.

Tabell 5.37 UO 4 Rättsväsendet

Miljoner kronor					
Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Rättsväsendet	24 052	24 585	373	25 513	928
Summa UO 4	24 052	24 585	373	25 513	928

Utfallet uppgick till 25 513 miljoner kronor och blev därmed 928 miljoner kronor (3,8 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De högre utgifterna jämfört med statsbudgeten hänför sig i huvudsak till anslaget 4:6 *Kriminalvården* vars utfall blev 466 miljoner kronor högre än anvisat. Kriminalvården har haft en ökad tillströmning av klienter till häkten och anstalter och de högre utgifterna har uppstått till följd av åtgärder för att lösa den uppkomna platsbristen. Vidare blev utgifterna högre på grund av att premierna för tjänstepensioner har höjts. Anslaget tillfördes 300 miljoner kronor på tilläggsbudget för att ge Kriminalvården förutsättningar att öka tillgången på platser. Ramöverföringsbeloppet till 2004 blev -389 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget 4:5 *Domstolsväsendet* blev 195 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten, vilket bl.a. förklaras av retroaktiva premier för tjänstepensionsförsäkringar, retroaktiva löner samt högre utgifter för förvaltararvoden m.m. vid konkurser.

Jämfört med 2002 ökade utgifterna för utgiftsområdet med 1 461 miljoner kronor (6,1 procent). Utgifterna för anslaget 4:1 *Polisorganisationen* ökade med 685 miljoner kronor. De främsta orsakerna var avtalsenliga löneökningar och höjda premier för tjänstepensioner.

Utgifterna under anslaget 4:6 *Kriminalvården* ökade med 491 miljoner kronor jämfört med föregående år på grund av det ökade behovet av anstalts- och häktesplatser. Volymökningen berodde bl.a. på att fler intagna har långa straff-tider och på slopandet av halvtidsfrigivningen.

5.3.6.5 Utgiftsområde 5 Internationell samverkan

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Utrikes- och säkerhetspolitik.

Tabell 5.38 UO 5 Internationell samverkan

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Utrikes- och säkerhetspolitik	1 137	1 285	0	1 115	-170
Summa UO 5	1 137	1 285	0	1 115	-170

Utfallet uppgick till 1 115 miljoner kronor och var därmed 170 miljoner kronor (13,2 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget 5:3 *Bidrag till vissa internationella organisationer* blev 157 miljoner kronor lägre än statsbudgeten. Nästan 141 miljoner kronor har dragits in (anslagssparande över 3 procent). Det lägre utfallet förklaras av lägre kostnader (bl.a. lägre dollarkurs) för obligatoriska fredsfrämjande operationer än beräknat.

För 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 22 miljoner kronor (2,0 procent) lägre än 2002. De lägre utgifterna kan främst hänföras till anslaget 5:3 *Bidrag till vissa internationella organisationer* vars utfall blev 38 miljoner kronor lägre än 2002.

5.3.6.6 Utgiftsområde 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Totalförsvar och politikområdet Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar. Politikområdet Totalförsvar består av det militära försvaret och det civila försvaret.

Tabell 5.39 UO 6 Försvar samt beredskap mot sårbarhet

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Totalförsvar	43 400	43 499	-19	43 926	427
Skydd och beredskap mot olyckor och svåra påfrestningar	1 188	1 205	18	1 204	-2
Summa UO 6	44 588	44 704	-2	45 129	425

Utfallet uppgick till 45 129 miljoner kronor och var därmed 425 miljoner kronor (1,0 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.* blev 317 miljoner kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Orsaken är bl.a. att retroaktiva löner avseende 2002 betalades 2003. Till följd av att regeringen infört utgiftsbegränsning för anslaget har endast en del av anslagssparandet från 2002 kunnat utnyttjas. I slutet av 2003 var anslagssparandet 189 miljoner kronor. Utfallet för anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* blev 186 miljoner kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Framför allt beror detta på att materielleveranser försenats och förskjutits från 2002 till 2003. Ytterligare utgifter under 2003 har undvikits genom att avtalade leveranstidpunkter har omförhandlats till kommande år. Även för detta anslag har utgiftsbegränsning införts, varför endast en mindre del av anslagssparandet varit möjligt att utnyttja. I slutet av 2003 uppgick anslagssparandet till 2 051 miljoner kronor.

Utfallet för 6:5 *Civilt försvar* blev 180 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i statsbudgeten. En orsak är att 81 miljoner kronor redovisats på äldreanslaget 6:9 *Funktionen telekommunikationer m.m.* för att ta i anspråk anslagssparande. Andra orsaker är att bidragen till kommuner för att delfinansiera tekniska investeringar för att förstärka den lokala ledningsförmågan (lokala ledningsplatser) och bidragen till länsstyrelserna för att stärka krishanteringsförmågan på regional nivå blivit lägre än ursprungligen planerat.

Under 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 541 miljoner kronor (1,2 procent) högre än 2002. Utgifterna på anslaget 6:1 *Förbandsverksamhet, beredskap och fredsfrämjande truppinsatser m.m.* ökade med 1 583 miljoner kronor, medan utgifterna på anslaget 6:2 *Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling* minskade med 1 185 miljoner kronor jämfört med 2002. Avvecklingskostnaderna för Försvarsmakten, främst under det sistnämnda anslaget, uppgick under 2003 till 3 371 miljoner kronor, vilket är en ökning med 1 384 miljoner kronor från 2002.

5.3.6.7 Utgiftsområde 7 Internationellt bistånd

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Internationellt utvecklingssamarbete och Samarbete med Central- och Östeuropa.

Tabell 5.40 UO 7 Internationellt bistånd

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Internationellt utvecklings- samarbete	14 666	16 390	-75	15 135	-1 256
Samarbete med Central- och Östeuropa	1 018	750	0	777	27
Summa UO 7	15 684	17 140	-75	15 912	-1 228

Utfallet uppgick till 15 912 miljoner kronor och var därmed 1 228 miljoner kronor (7,2 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De lägre utgifterna kan till stor del hänföras till anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet*. I den ursprungliga statsbudgeten för 2003 anvisades 15 886 miljoner kronor, vilket är en ökning med 2 089 miljoner kronor jämfört med 2002. Utfallet för 2003 blev 14 598 miljoner kronor, vilket är 1 288 miljoner kronor lägre än anvisat i den ursprungliga statsbudgeten. Utfallet för anslagsposten Bilateralt utvecklingssamarbete blev 768 miljoner kronor lägre än anvisat. Anslaget har minskats med 95 miljoner kronor på tilläggsbudget. Det lägre utfallet kan förklaras av utgiftsbegränsande åtgärder och av att utbetalningar för ekonomiska reformer och u-krediter blev lägre än väntat. Detta har medfört att den utgående reservationsmedelsbehållningen blivit högre än väntat.

År 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 229 miljoner kronor (1,5 procent) högre än 2002. Utfallet för anslaget 8:1 *Biståndsverksamhet* ökade med 409 miljoner kronor.

Redovisning av utfallet för biståndet

Biståndsramens storlek bestäms utifrån den procentsats (procent av bruttonationalinkomsten, BNI) som riksdagen beslutat om för varje enskilt år. Vid beräkningen av biståndsramen i budgetpropositionen används den senast tillgängliga BNI-prognosen, varför ramens storlek kan förändras mellan den ekonomiska

vårpropositionen och budgetpropositionen, samt mellan åren.

Det totala svenska biståndet under ett år rapporteras årligen till OECD:s biståndskommitté DAC (Development Assistance Committee). DAC ansvarar för att sammanställa medlemsländernas biståndsstistik.

Rapporteringen till DAC görs under senvåren efter avslutat budgetår. I rapporteringen ingår samtliga kostnader, inklusive avräkningar, som kan klassificeras som bistånd enligt DAC:s definitioner. Avräkningar avser t.ex. kostnader för flyktingar från biståndsländer, administration av bistånd på Utrikesdepartementet och delar av EU-biståndet. Biståndsrelaterade utgifter finns således inom ett flertal utgiftsområden. Även vid rapporteringstillfället används senast tillgängliga BNI-prognos.

I tabell 5.41 redovisas DAC-rapporteringen för åren 1997-2003. Det totala utfallet för 2003 är preliminärt och består till viss del av definitivt utfall, men avräkningarna från biståndsramen är preliminära och baseras på 2002 års utfall. Det preliminära utfallet för 2003 är 0,73 procent av BNI. Målet för 2003 var 0,81 procent. Procentandelen för det preliminära utfallet har beräknats med den senaste prognosen för BNI. Denna är högre än den BNI-prognos som låg till grund för beräkningen av medel för 2003. Det innebär att utfallet för det totala biståndet som procentandel av BNI blev lägre. De lägre utgifterna förklaras bl.a. av att vissa utgiftsbegränsande åtgärder vidtogs och att utbetalningar för ekonomiska reformer och u-krediter blev lägre än väntat.

Tabell 5.41 Utfallet för biståndet 1997–2003

Miljoner kronor

	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Totalt utbetalat bistånd ¹	13 212	12 499	13 467	16 479	17 220	17 059	17 766
Totalt bistånd i procent av BNI ²	0,79	0,72	0,70	0,80	0,77	0,73	0,73

¹ Utfallet innehåller samtliga kostnader, inklusive avräkningarna såsom de budgeterats i budgetpropositionen, som kan klassificeras som bistånd enligt DAC.² Den senaste prognosen för BNI används vid rapporteringstillfället till DAC.

5.3.6.8 Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Integrationspolitik, Storstadspolitik, Migrationspolitik och Minoritetspolitik.

Tabell 5.42 UO 8 Invandrare och flyktingar

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Integrationspolitik	2 547	2 453	181	2 610	156
Storstadspolitik	328	230	40	186	-44
Migrationspolitik	3 813	4 437	160	4 921	484
Minoritetspolitik	8	8	0	8	0
Summa UO 8	6 695	7 128	381	7 724	596

Utfallet uppgick till 7 724 miljoner kronor och var därmed 596 miljoner kronor (8,4 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Skillnaden mellan utfall och statsbudget hänför sig främst till anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* vars utfall blev 3 717 miljoner kronor, vilket är 562 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Det högre utfallet förklaras av att antalet asylsökande i Migrationsverkets mottagandesystem blev högre än vad som beräknats i statsbudgeten och att handläggningstiden för de asylsökande blivit längre. Det är främst inträdet i Schengensamarbetet 2001 som lett till det ökade antalet asylsökande. För att täcka de högre utgifterna och för att kunna ta hand om det ökade antalet asylsökande anvisades 122 miljoner kronor på tilläggsbudget.

Under 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 1 029 miljoner kronor (15,4 procent) högre än 2002. Det högre utfallet kan hänföras till anslaget 12:2 *Mottagande av asylsökande* vars utfall blev 997 miljoner kronor (36,7 procent) högre än 2002, även om antalet asylsökande minskade från 33 016 till 31 355 personer. Skälet till de ökade utgifterna är att antalet asylsökande

i mottagandesystemet ökade under året. Vid ingången av 2003 var antalet personer i mottagandesystemet 39 636 och det preliminära antalet vid utgången av året var 45 610 personer. Det beror som nämnts ovan på längre handläggningstider.

5.3.6.9 Utgiftsområde 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Hälso- och sjukvårdspolitik, Folkhälsopolitik, Barnpolitik, Handikappolitik, Äldrepolitik och Socialtjänstpolitik samt del av Forskningspolitik.

Tabell 5.43 UO 9 Hälsovård, sjukvård och social omsorg

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Hälso- och sjukvårdspolitik	20 657	22 020	530	22 280	260
Folkhälsa	692	713	90	849	136
Barnpolitik	18	24	0	25	0
Handikapppolitik	8 566	9 436	53	9 730	294
Äldrepolitik	29	35	1	36	0
Socialtjänstpolitik	771	823	0	849	26
Forskningspolitik	307	306	0	300	-6
Summa UO 9	31 040	33 357	674	34 068	711

Utfallet uppgick till 34 068 miljoner kronor och var därmed 711 miljoner kronor (2,1 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

För anslaget 13:1 *Sjukvårdsförmåner m.m.* blev utfallet 2 846 miljoner kronor, vilket var 238 miljoner kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten. Anslaget ökades med 530 miljoner kronor på tilläggsbudget på grund av att utgifterna för högkostnadsskyddet för personer över 65 år inom tandvårdsförsäkringen väntades

stiga mycket kraftigt. Tidsåtgången mellan inkomsten förhandsprövning, försäkringskassans beslut, genomförd behandling och utbetalning har dock varit svårbedömd. Långa handläggningstider m.m. har medfört att förväntade utgifter 2003 i stället beräknas belasta kommande år. Vid utgången av 2003 uppgick anslagssparandet till 656 miljoner kronor.

Den utnyttjade anslagskrediten på anslaget 13:2 *Bidrag för läkemedelsförmånen* uppgick vid början av 2003 till 1 612 miljoner kronor. Utbetalningarna för läkemedelsförmåner uppgick till 18 550 miljoner kronor enligt gällande avtal mellan stat och landsting vilket innebär att den utnyttjade anslagskrediten uppgick till 1 612 miljoner kronor även vid årets slut.

Utgifterna för anslaget 16:8 *Kostnader för statlig assistansersättning* uppgick till 8 688 miljoner kronor, vilket var 252 miljoner kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten. Ökningen beror på fler assistansberättigade personer samt på ett ökat antal assistanstimmar per vecka.

Jämfört med 2002 ökade utgifterna för utgiftsområdet med 3 028 miljoner kronor (9,8 procent). Utfallet för anslaget 16:8 *Kostnader för statlig assistansersättning* ökade med 1 162 miljoner kronor (15,4 procent). Den kraftiga ökningen förklaras framförallt av att antalet assistansberättigade ökade med knappt 800 personer och att antalet timmar per vecka ökade med 3,5 procent. För anslaget 13:1 *Sjukvårdsförmåner m.m.* ökade utgifterna med 858 miljoner kronor (43,2 procent) jämfört med 2002. Det berodde bl.a. på det ovan nämnda högkostnadsskyddet för personer över 65 år inom tandvårdsförsäkringen. Utgifterna för anslaget 13:2 *Bidrag för läkemedelsförmånen* ökade med 707 miljoner kronor (4,0 procent) jämfört med föregående år. Det berodde främst på att en ny modell infördes 2003 för statens ersättning till landstingen för läkemedel.

5.3.6.10 Utgiftsområde 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ersättning vid arbetsoförmåga.

Tabell 5.44 UO 10 Ekonomisk trygghet vid sjukdom och handikapp

Miljoner kronor					
Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Ersättning vid arbetsoförmåga	112 889	119 399	-839	121 464	2 065
Summa UO 10	112 889	119 399	-839	121 464	2 065

Utfallet uppgick till 121 464 miljoner kronor och var därmed 2 065 miljoner kronor (1,7 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Den största skillnaden mellan utfall och ursprunglig statsbudget hänför sig till anslaget 19:1 *Sjukpenning och rehabilitering m.m.* Utgifterna på detta anslag uppgick till 48 562 miljoner kronor, vilket är 1 619 miljoner kronor (3,4 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten. I tilläggsbudget minskades anslaget med 2 460 miljoner kronor. Det berodde på ett antal lagändringar som påverkade utgifterna under 2003. En av dessa var förlängningen av sjuklöneperioden den 1 juli 2003 från 14 till 21 dagar. Inflödet av nya sjukfall till sjukförsäkringen minskade under 2003. Antalet sjukfall längre än ett år har däremot ökat och svarade 2003 för 43 procent av de totala utbetalningarna av sjukpenning. För 2003 beräknas antalet nettosjukpenningdagar till 90,4 miljoner, en minskning med 4,1 miljoner eller 4,3 procent jämfört med 2002. I statsbudgeten för 2003 antogs att antalet nettosjukpenningdagar skulle bli 10 procent lägre än 2002. Minskningen till följd av den förlängda sjuklöneperioden beräknas uppgå till högst 0,5 miljon dagar.

Det ingående ramöverföringsbeloppet var 125 miljoner kronor och det utgående blev -4 084 miljoner kronor.

Utgifterna för anslaget 19:2 *Aktivitets- och sjukersättningar* uppgick 2003 till 58 527 miljoner kronor, vilket är 502 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Den 1 januari 2003 ersatte reglerna om sjuk- och aktivitetsersättning de tidigare bestämmelserna om förtidspension och sjukbidrag. På tilläggsbudget anvisades ytterligare 1 600 miljoner kronor, eftersom antalet personer som beviljas aktivitets- och sjukersättning bedömdes öka.

Utfallet på anslaget 19:4 *Arbetskad ersättningar* blev 6 230 miljoner kronor, vilket är 177 miljoner kronor lägre än vad som beräknades i statsbudgeten. Det ingående ramöverföringsbeloppet på 359 miljoner kronor har dragits in.

Utfallet för utgiftsområdet blev 8 575 miljoner kronor (7,6 procent) högre än 2002. Det högre utfallet hänförs till anslaget 19:2 *Aktivitets- och sjukersättningar*, vars utfall blev 8 610 (17,2 procent) högre än 2002. I december 2003 fick 507 000 personer sjuk- eller aktivitetsersättning, vilket är en ökning med 19 000 personer i förhållande till 2002. Från och med den 1 januari 2003 beskattas ersättningarna fullt ut. Till följd därav ökade bruttoersättningarna med ca 3 000 miljoner kronor (se även 5.3.6.11 utgiftsområde 11).

5.3.6.11 Utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomisk äldrepolitik. Från och med 2003 innefattar det anslagen garantipension till ålderspensionärer och efterlevande, omställningspension, änkepension i form av tilläggs pension, bostadstillägg till pensionärer samt äldreförsörjningsstöd.

Tabell 5.45 UO 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Ekonomisk äldrepolitik	33 794	52 547	0	51 954	-594
Summa UO 11	33 794	52 547	0	51 954	-594

Utfallet uppgick till 51 954 miljoner kronor och blev därmed 594 miljoner kronor (1,1 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utgifterna på anslaget 20:1 *Ålderspensioner* uppgick till 24 625 miljoner kronor, vilket är 812 miljoner kronor lägre än beräknat. Det beror bl.a. på att utgifterna för garantipension blev lägre än beräknat. Garantipensionen infördes 2003 och storleken på utgifterna för denna var därför svårbedömd.

Utgifterna på anslaget 20:3 *Bostadstillägg till pensionärer* blev 10 979 miljoner kronor. Det är 244 miljoner kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Utfallet är 327 miljoner kronor högre än tilldelade medel. Det högre utfallet beror på att antalet pensionärer med bostadstillägg ökat mer än väntat.

Utfallet för utgiftsområdet blev 18 159 miljoner kronor (53,7 procent) högre än 2002. Garantipension ersatte nuvarande folkpension, pensionstillskott och det särskilda grundavdraget

för pensionärer. Garantipensionen är en utfyllnad mot den inkomstrelaterade pensionen. I och med att det särskilda grundavdraget avskaffades beskattas garantipensionen fullt ut. För att bibehålla nettot höjdes bruttopensionen, vilket ökade utgifterna med ca 9 000 miljoner kronor. Överföringen av s.k. bosättningsbaserad folkpension från AP-fonderna innebar en utgiftsökning med ca 6 000 miljoner kronor (se även 5.3.31 Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten). Vidare tillkom det nya anslaget 20:5 *Äldreförsörjningsstöd*, vars utfall blev 634 miljoner kronor.

5.3.6.12 Utgiftsområde 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Ekonomiskt familjepolitik utom bostadsbidrag som tillhör utgiftsområde 18.

Tabell 5.46 UO 12 Ekonomisk trygghet för familjer och barn

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Ekonomisk familjepolitik	50 197	52 889	-470	52 223	-666
Summa UO 12	50 197	52 889	-470	52 223	-666

Utfallet uppgick till 52 223 miljoner kronor och var därmed 666 miljoner kronor (1,3 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet på anslaget 21:2 *Föräldraförsäkring* blev 370 miljoner kronor (1,7 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten. Anslaget finansierar föräldraförsäkringen i form av föräldrapenning, tillfällig föräldrapenning och havandeskapspenning. De lägre utgifterna beror främst på att den aviserade höjningen av inkomsttaket i föräldraförsäkringen inte genomfördes under 2003. Anslagstilldelningen minskades med 470 miljoner kronor på tilläggsbudget.

Utfallet på anslaget 21:3 *Underhållsstöd* blev 339 miljoner kronor (13,6 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten. Den främsta orsaken är att antalet barn för vilka det utbetalas fullt underhållsstöd och utfyllnadsbidrag har minskat.

Jämfört med föregående år ökade utgifterna för utgiftsområdet med 2 026 miljoner kronor (4,0 procent). Utgifterna under anslaget 21:2

Föräldraförsäkring ökade med 1 928 miljoner kronor på grund av fler födda barn 2003. Dessutom ökade medelersättningen som en följd av timlöneutvecklingen. Utgifterna under anslaget 21:3 *Underhållsstöd* minskade däremot med 194 miljoner kronor jämfört med 2002. Nettokostnaden för underhållsstödet har minskat konstant sedan reglerna infördes 1997. En stor del av förklaringen är att ekonomin i Sverige förbättrats på senare år. Fler bidragsskyldiga når fullt återbetalningsbelopp vilket renderar staten högre intäkter. De senaste två åren har även antalet barn inom underhållsstödssystemet minskat. Det gör att mindre underhållsstöd betalas ut.

5.3.6.13 Utgiftsområde 13 Arbetsmarknad

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Arbetsmarknadspolitik. I detta ingår främst bidrag till arbetslöshetsersättning och utgifter för arbetsmarknadspolitiska program. Vidare ingår bl.a. Europeiska socialfonden och bidrag till Samhall AB:s verksamhet.

Tabell 5.47 UO 13 Arbetsmarknad

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Arbetsmarknads politik	60 968	60 307	3 550	64 228	3 921
Summa UO 13	60 968	60 307	3 550	64 228	3 921

Utfallet uppgick till 64 228 miljoner kronor och var därmed 3 921 miljoner kronor (6,5 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* blev 4 277 miljoner kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten. Detta förklaras av att den öppna arbetslösheten blev 4,9 procent av arbetskraften 2003, vilket var ca 1 procentenhet högre än vad som beräknades i statsbudgeten. I tilläggsbudget beslutade därför riksdagen att öka anslaget med 3 900 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadsutbildning och övriga kostnader* blev 373 miljoner kronor lägre än statsbudgeten. Utgifterna för insatser för att minska deltidsarbetslösheten blev lägre än anvisat främst på grund av att insatserna försenats. Därför drogs 150 miljoner kronor in på anslaget. Vidare minskades anslaget med 40 miljoner kronor i

tilläggsbudget till följd av en ändring av reglerna för det särskilda anställningsstödet. De nya reglerna innebär att fler personer inom aktivitetsgarantin kan få en anställning. Det nya anställningsstödet utgår som en kreditering av arbetsgivarnas skattekonto och därmed minskar utgifterna under anslaget liksom statsbudgetens inkomster.

För anslaget 22:4 *Särskilda insatser för arbetshandikappade* blev utfallet 305 miljoner kronor lägre än vad som anvisats i statsbudgeten. De lägre utgifterna beror främst på beslutet att ändra stödet till offentligt skyddat arbete (OSA) från ett kontantbidrag till en kreditering av arbetsgivarnas skattekonto. I tilläggsbudget minskades därför anslaget med 281 miljoner kronor.

För anslaget 22:6 *Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000–2006* blev utfallet 365 miljoner kronor högre än anvisade medel i statsbudgeten. Till följd av fördröjningar i startskedet av programmet uppkom under åren 2000 och 2001 ett betydande anslagssparande. Detta har till en del utnyttjats under 2003.

Utfallet för anslaget 22:11 *Bidrag till lönegarantiersättning* blev 120 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten. Anslaget tilldelades 200 miljoner kronor på tilläggsbudget. Utgifterna på anslaget beror på antal anställda i konkursdrabbade företag och deras lönenivåer.

Utgifterna för 2003 blev 3 260 miljoner kronor eller 5,3 procent högre än 2002. Huvudorsaken var högre utgifter för anslaget 22:2 *Bidrag till arbetslöshetsersättning och aktivitetsstöd* (3 922 miljoner kronor). Förklaringen är att arbetslösheten i genomsnitt var 4 procent 2002 och 4,9 procent 2003. Utgifterna för anslagsposten Bidrag till arbetslöshetsersättning blev 5 304 miljoner kronor högre och utgifterna för anslagsposten Aktivitetsstöd blev 1 449 miljoner kronor lägre än 2002.

Utgifterna på anslaget 22:3 *Köp av arbetsmarknadsutbildning* blev 502 miljoner kronor lägre 2003 jämfört med 2002. Det beror i huvudsak på att färre personer deltog i arbetsmarknadsutbildningar 2003. Nettoutfallet för anslaget 22:11 *Bidrag till lönegarantiersättning* blev 143 miljoner kronor lägre.

5.3.6.14 Utgiftsområde 14 Arbetsliv

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Arbetslivspolitik och Jämställdhetspolitik. Inom utgiftsområdet verkar bl.a. Arbetsmiljöverket, Arbetslivsinstitutet och Jämställdhetsombudsmannen.

Tabell 5.48 UO 14 Arbetsliv

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Arbetslivspolitik	1 028	1 115	7	1 096	-19
Jämställdhets- politik	39	35	0	33	-2
Summa UO 14	1 066	1 150	7	1 128	-21

Utfallet uppgick till 1 128 miljoner kronor och var därmed 21 miljoner kronor (1,8 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget 23:2 *Arbetslivsinstitutet* blev 296 miljoner kronor, vilket är 22 miljoner kronor lägre än i statsbudgeten. I anslaget för 2003 ingick 15 miljoner kronor för en satsning på företagshälsovårdsutbildning. Arbetslivsinstitutet kunde inte genomföra hela satsningen under 2003, vilket i huvudsak berodde på att flertalet utbildningar pågår under en längre tid än ett år.

Utgifterna 2003 blev 62 miljoner kronor (5,8 procent) högre än 2002. Det orsakades av att Arbetsmiljöverkets utgifter blev 85 miljoner kronor högre till följd av en förstärkning av skyddsombuds- och tillsynsverksamheterna.

5.3.6.15 Utgiftsområde 15 Studiestöd

Utgiftsområdet omfattar delar av politikområdet Utbildningspolitik. Området innehåller utgifter för olika former av ekonomiskt stöd till enskilda under studier. Inom området anslås medel för studiehjälp i form av studiebidrag, inackorderingstillägg och extra tillägg för studerande i gymnasieutbildning, studiemedel i form av studiebidrag, samt medel för räntesubventioner och avskrivning av studielån. Medel anslås även för rekryteringsbidrag vid vuxenstudier samt bidrag för studiesociala ändamål.

Tabell 5.49 UO 15 Studiestöd

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Utbildnings- politik	20 668	21 600	-540	19 863	-1 737
Summa UO 15	20 668	21 600	-540	19 863	-1 737

Utfallet uppgick till 19 863 miljoner kronor och var därmed 1 737 miljoner kronor (8,0 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Skillnaden mellan utfallet och anvisade medel i statsbudgeten hänför sig främst till anslaget 25:2 *Studiemedel m.m.* vars utfall blev 1 175 miljoner kronor lägre. Avvikelsen beror främst på att antalet studiemedelstagare blivit lägre än beräknat.

Utgifterna för anslaget 25:4 *Rekryteringsbidrag* blev 1 192 miljoner kronor, vilket är 587 miljoner kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten. Anslaget finansierar fr.o.m. den 1 januari 2003 rekryteringsbidrag till vuxenstuderande. Bidraget kompletterar studiemedelsystemet och används för att stimulera personer med kort tidigare utbildning och som är eller riskerar att bli arbetslösa eller som har vissa funktionshinder, till studier på grundskole- och gymnasienivå.

Jämfört med 2002 minskade utgifterna med 805 miljoner kronor (3,9 procent). Det beror på att antalet studerande med studiestöd minskat jämfört med 2002.

5.3.6.16 Utgiftsområde 16 Utbildning och universitetsforskning

Utgiftsområdet omfattar stora delar av politikområdena Utbildningspolitik och Forskningspolitik. Det avser förskoleverksamhet, skolbarnsomsorg, skola, vuxenutbildning, kvalificerad yrkesutbildning, högskole- och forskarutbildning, forskning samt centrala myndigheter inom utbildningsområdet.

Tabell 5.50 UO 16 Utbildning och universitetsforskning

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Storstads- politik	196	0	0	172	172
Utbildnings- politik	37 895	39 246	0	38 735	-511
Forsknings- politik	2 780	3 141	0	3 140	-1
Summa UO 16	40 871	42 387	0	42 046	-341

Utfallet uppgick till 42 046 miljoner kronor och var därmed 341 miljoner kronor (0,8 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De största skillnaderna återfinns under politikområdet Utbildningspolitik, som svarar för drygt 90 procent av utgiftsområdets utgifter.

Utfallet för detta politikområde blev 511 miljoner kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten. Den enskilt största skillnaden hänför sig till anslaget 25:16 *Statligt stöd för utbildning av vuxna*, vars utfall blev 1 314 miljoner kronor, vilket är 471 miljoner kronor lägre än anvisade medel i statsbudgeten. Det lägre utfallet beror på att en utbetalning till kommunerna från detta anslag senarelagts till 2004.

Jämfört med 2002 ökade utgifterna med 1 175 miljoner kronor (2,9 procent).

5.3.6.17 Utgiftsområde 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Kulturpolitik, Ungdomspolitik och Folkrorelsepolitik samt delar av politikområdena Mediepolitik, Finansiella system och tillsyn, Forskningspolitik och Utbildningspolitik.

Tabell 5.51 UO 17 Kultur, medier, trossamfund och fritid

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Finansiella system och tillsyn	37	39	0	37	-2
Utbildningspolitik	2 602	2 606	15	2 617	11
Forskningspolitik	40	40	0	41	1
Mediepolitik	31	32	0	32	0
Kulturpolitik	4 793	5 032	5	5 024	-9
Ungdomspolitik	105	106	0	105	-1
Folkrorelsepolitik	487	503	0	496	-7
Summa UO 17	8 095	8 358	20	8 352	-6

Utfallet uppgick till 8 352 miljoner kronor och blev därmed 6 miljoner kronor (0,1 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

I statsbudgeten anvisades 40 miljoner kronor på anslaget 28:34 *Forum för levande historia*.

Utfallet blev 12 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i statsbudgeten. Anslaget har minskats med 10 miljoner kronor på tilläggsbudget.

Utgifterna för utgiftsområdet blev 257 miljoner kronor (3,2 procent) högre än 2002. Den största ökningen 67 miljoner kronor (9,9 procent) avser anslaget 28:28 *Centrala museer: Myndigheter*.

5.3.6.18 Utgiftsområde 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

I utgiftsområdet ingår politikområdena Bostadspolitik, Regional samhällsorganisation samt delar av politikområdena Ekonomisk familjepolitik och Miljöpolitik. Utgiftsområdet omfattar plan-, bygg- och bostadsfrågor, geotekniska frågor, Lantmäteriverket och länsstyrelserna samt stöd till ekologisk utveckling.

Tabell 5.52 UO 18 Samhällsplanering, bostadsförsörjning och byggande

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Ekonomisk familjepolitik	3 717	3 829	0	3 595	-234
Bostadspolitik	2 378	3 200	-126	2 679	-520
Regional samhälls- organisation	1 986	2 085	0	2 082	-3
Miljöpolitik	655	368	0	448	80
Summa UO 18	8 736	9 482	-126	8 805	-677

Utfallet uppgick till 8 805 miljoner kronor och var därmed 677 miljoner kronor (7,1 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Skillnaden hänför sig bl.a. till anslaget 21:1 *Bostadsbidrag*, vars utfall blev 234 miljoner kronor lägre än i statsbudgeten. Antal hushåll med bostadsbidrag har minskat. Det är främst antalet bidragsmottagande hushåll med ensamstående föräldrar som blivit färre.

Under 2003 gjorde Statens bostadskreditnämnd bedömningen att risken i garantiåtagandena för verksamhetsgrenen Äldre garantier har minskat. Med anledning av detta

reducerades avsättningen med 100 miljoner kronor jämfört med anslaget 31:4 *Statens bostadskreditnämnd: Garantiverksamhet*. Anslaget minskades därför med 100 miljoner kronor i tilläggsbudget.

I statsbudgeten anvisades 600 miljoner kronor på anslaget 31:12 *Investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder*. Utfallet blev 384 miljoner kronor lägre. Detta förklaras till största delen av att tidpunkten för påbörjandet förskjutits framåt i tiden för de byggprojekt som beviljats bidrag.

Under 2003 blev utgifterna för utgiftsområdet 69 miljoner kronor (0,8 procent) högre än 2002. Utfallet för anslaget 31:12 *Investeringsbidrag för nybyggnad av hyresbostäder* blev 175 miljoner kronor större än föregående år då bidraget infördes.

Utfallet för anslaget 34:1 *Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet* minskade med 207 miljoner kronor jämfört med 2002. Stödprogrammet är under avveckling och inga nya bidrag beviljades under 2003. Utfallet avser endast bidragsutbetalningar i samband med slutrapportering. En relativt liten del av det totala antalet projekt slutrapporterades under 2003.

5.3.6.19 Utgiftsområde 19 Regional utjämning och utveckling

Utgiftsområdet omfattar huvudsakligen medel som länsstyrelserna, och i vissa län regionala självstyrelseorgan eller kommunala samverkansorgan, samt Verket för näringslivsutveckling (NUTEK) och regeringen förfogar över för regional projektverksamhet och olika former av regionala företagsstöd. Medlen kan användas för medfinansiering av EG:s strukturfondsprogram. Utgiftsområdet omfattar vidare utbetalningar av transportbidrag som beviljas av NUTEK. Utgiftsområdet omfattar även utbetalningar från Europeiska regionala utvecklingsfonden, som delfinansierar EG:s bidrag till strukturfondsprogrammen.

Tabell 5.53 UO 19 Regionalutjämning och utveckling

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Regional utvecklingspolitik	3 219	3 158	-2	3 421	263
IT, elektronisk kommunikation och post	169	450	-4	430	-20
Summa UO 19	3 388	3 608	-6	3 851	243

Utfallet uppgick till 3 851 miljoner kronor och var därmed 243 miljoner kronor (6,7 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Den största skillnaden hänför sig till anslaget 33:5 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006* vars utfall blev 218 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Huvudsakligen beror detta på att genomförandet av de nya strukturfondsprogrammen kommit igång under 2002 och 2003 och på att utbetalningarna tidigare varit lägre än beräknat. Anslagssparande har därmed tagits i anspråk.

Jämfört med 2002 ökade utgifterna för regional utjämning och utveckling med 463 miljoner kronor (13,7 procent). Utgifterna under anslaget 37:1 *IT-infrastruktur* ökade med 261 miljoner kronor på grund av att en större andel kommuner genomfört upphandling av bredbandsutbyggnad, vilket är ett krav för att stöd ska kunna betalas ut från anslaget.

Utgifterna på anslaget 33:5 *Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006* har ökat med 136 miljoner kronor. Det förklaras främst av ökade utbetalningar för åtgärder inom mål 1 Södra skogslänsregionen och Interreg IIIA-prog Norge–Sverige.

5.3.6.20 Utgiftsområde 20 Allmän miljö- och naturvård

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Miljöpolitik och del av politikområdet Forskningspolitik.

Tabell 5.54 UO 20 Allmän miljö- och naturvård

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Forskningspolitik	295	322	0	317	-5
Miljöpolitik	2 638	3 041	-151	2 437	-605
Summa UO 20	2 934	3 363	-151	2 754	-609

Utfallet uppgick till 2 754 miljoner kronor och var därmed 609 miljoner kronor (18,1 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden* blev 173 miljoner kronor, vilket är 288 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Det låga utfallet förklaras av utgiftsbegränsande åtgärder. Anslaget minskades sålunda med 150 miljoner kronor på tilläggsbudget. Utgifterna på anslaget 34:14 *Stöd till klimatinvesteringar* uppgick till 11 miljoner kronor, vilket är 289 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Det låga utfallet förklaras främst av att Europeiska kommissionens prövning av statsstöd har tagit längre tid än beräknat.

Utgifterna för utgiftsområdet blev 180 miljoner kronor (6,1 procent) lägre än 2002. Det förklaras av de utgiftsbegränsande åtgärderna på anslaget 34:4 *Sanering och återställning av förorenade områden*.

5.3.6.21 Utgiftsområde 21 Energi

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Energipolitik. I detta ingår de tre verksamhetsområdena Elmarknadspolitik, Övrig energimarknadspolitik och Politik för ett uthålligt energisystem.

Det är främst Statens energimyndighet och Affärsverket svenska kraftnät som har ansvaret för att genomföra åtgärderna inom energipolitiken.

Tabell 5.55 UO 21 Energi

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Energipolitik	2 253	1 687	0	1 906	219
Summa UO 21	2 253	1 687	0	1 906	219

Utfallet uppgick till 1 906 miljoner kronor och var därmed 219 miljoner kronor (13,0 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

De högre utgifterna jämfört med statsbudgeten hänför sig i huvudsak till äldreanslaget från budgetåret 2002 35:02 *Bidrag för att minska elanvändning*. Utfallet blev 172 miljoner kronor och finansierades med anslags-sparande från tidigare år. Utfallet på anslaget 35:5 *Energiforskning* blev 83 miljoner kronor högre än vad som anvisades i statsbudgeten. I huvudsak beror detta på utbetalningar av stöd, som beslutats före 2003. Utfallet för anslaget 35:3 *Teknikupphandling och marknadsintroduktion* blev 58 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Det lägre utfallet förklaras av att prövningen av förenligheten med EG:s statsstödsregler hos Europeiska kommissionen tog längre tid än beräknat, vilket medförde att stödet kunde träda ikraft först den 1 oktober 2003.

Jämfört med 2002 minskade utgifterna med 347 miljoner kronor (15,4 procent). Elcertifikatsystemet, som trädde ikraft den 1 maj 2003, ersatte driftstödet inom anslaget 35:9 *Skydd för småskalig elproduktion* och huvuddelen av stödet inom anslaget 2002 35:3 *Bidrag till investeringar i elproduktion från förnybara energikällor*. Elcertifikatsystemet innebär att kostnaden istället belastar elkunderna. Utbetalningarna under anslaget 1999 21B9 *Åtgärder för el- och värmeförsörjningen i Sydsverige* slutfördes under 2003 och uppgick till 41 miljoner kronor jämfört med 187 miljoner kronor 2002.

5.3.6.22 Utgiftsområde 22 Kommunikationer

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Transportpolitik och del av politikområdet IT, tele och post.

Tabell 5.56 UO 22 Kommunikationer

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Transportpolitik	23 617	25 124	-500	24 101	-1 023
IT, elektronisk kommunikation och post	744	734	3	750	15
Summa UO 22	24 361	25 858	-497	24 851	-1 008

Utfallet uppgick till 24 851 miljoner kronor och var därmed 1 008 miljoner kronor (3,9 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utfallet för anslaget 36:2 *Vägverket: Väghållning och statsbidrag* uppgick till 14 233 miljoner kronor och blev därmed 691 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Det beror främst på att riksdagen i tilläggsbudget beslutade att minska anslaget med 408 miljoner kronor.

Utfallet för anslaget 36:4 *Banverket: Banhållning och sektorsuppgifter* uppgick till 6 857 miljoner kronor, vilket var 207 miljoner kronor lägre än beräknat. I huvudsak beror detta på att riksdagen beslutade i tilläggsbudget att minska anslaget med 84 miljoner kronor.

Jämfört med 2002 ökade utgifterna inom utgiftsområdet med 489 miljoner kronor (2,0 procent). Bland annat har utgifterna under anslaget 36:2 *Vägverket: Väghållning och statsbidrag* stigit med 811 miljoner kronor. Det beror främst på att investeringarna i den nationella planen ökat med 1 020 miljoner kronor.

5.3.6.23 Utgiftsområde 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Livsmedelspolitik, Djurpolitik, Skogspolitik, Landsbygdspolitik samt delar av Utbildningspolitik, Forskningspolitik och Samepolitik.

Utfallet uppgick till 9 615 miljoner kronor och var därmed 866 miljoner kronor (8,3 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Det lägre utfallet återfinns till stor del inom politikområdet Livsmedelspolitik där utfallet blev 537 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Utfallet för anslaget 43:6 *Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter* blev 513 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Priserna på vissa jordbruksprodukter har varit höga bl.a. till följd av dåliga skördar i södra Europa.

Tabell 5.57 UO 23 Jord- och skogsbruk, fiske med anslutande näringar

Miljoner kronor

Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Utbildningspolitik	1 209	1 234	-6	1 228	-6
Forskningspolitik	233	236	0	235	-1
Skogspolitik	531	534	0	544	10
Djurpolitik	401	448	0	440	-8
Livsmedelspolitik	7 286	3 763	5	3 226	-537
Landsbygdspolitik	4 203	4 225	-193	3 899	-326
Samepolitik	59	41	0	43	2
Summa UO 23	13 922	10 481	-194	9 615	-866

Detta har medfört att överskott i större utsträckning än beräknat kunnat säljas utan stöd i form av offentlig lagring eller exportbidrag.

Utfallet inom politikområdet Landsbygdspolitik blev 326 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Utgifterna för anslaget 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* blev 150 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Orsaken är att länsstyrelsernas handläggning av miljöstöd försenats 2003, vilket har förskjutit utbetalningarna till 2004. Utfallet på anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel* blev 184 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Riksdagen beslutade i tilläggsbudget att minska anslaget med 184 miljoner kronor. Återstående återbetalningar av skatt sker 2004.

Jämfört med 2002 minskade utgifterna inom utgiftsområdet med 4 307 miljoner kronor (30,9 procent). Utgifterna under anslaget 43:05 *Arealersättning och djurbidrag* minskade med 4 126 miljoner kronor. Orsaken till det lägre utfallet är i huvudsak att utbetalningen av arealersättning tidigare lades från januari 2003 till december 2002. Utgifterna för anslagen 44:1 *Åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* och 44:2 *Från EG-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur* blev 247 miljoner kronor respektive 201 miljoner kronor lägre än 2002. Det beror på att utfallet för 2002 var högt eftersom det belastades med utbetalningar av stöd som beslutats under tidigare år. Utgifterna under anslaget 44:6 *Återföring av skatt på handelsgödsel och bekämpningsmedel* blev trots utgiftsbegränsningen 173 miljoner kronor högre än 2002. Anledningen till detta är att Jord-

bruksverket under 2003 fattat beslut om treåriga åtaganden för stöd till växtodlingsplaner vilket inneburit att stöd avseende 2002 betalats ut under 2003. De utgifter som redovisades 2002 avsåg endast informations- och utbildningsinsatser.

5.3.6.24 Utgiftsområde 24 Näringsliv

Utgiftsområdet omfattar politikområdena Näringspolitik, Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande, Konsumentpolitik och en del av Forskningspolitik.

Tabell 5.58 UO 24 Näringsliv

Miljoner kronor					
Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Forskningspolitik	1 071	1 136	0	1 078	-58
Näringspolitik	1 649	1 638	-30	1 586	-52
Utrikeshandel, export- och investerings- främjande	550	603	-80	502	-101
Konsumentpolitik	183	166	2	164	-2
Summa UO 24	3 453	3 543	-108	3 330	-213

Utfallet uppgick till 3 330 miljoner kronor och var därmed 213 miljoner kronor (6,0 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Det lägre utfallet återfinns främst under politikområde 39 Utrikeshandel, export- och investeringsfrämjande. Utfallet på anslaget 39:6 *Näringslivsutveckling i Östersjöregionen* blev 63 miljoner kronor lägre än vad som anvisades i statsbudgeten. Riksdagen beslutade i tilläggsbudget att minska anslaget med 50 miljoner kronor. Totalt minskade riksdagen anslagen inom utgiftsområdet med 108 miljoner kronor.

Jämfört med 2002 minskade utgifterna inom utgiftsområdet 124 miljoner kronor (3,6 procent). Utfallet på anslaget 39:6 *Näringslivsutveckling i Östersjöregionen* blev 80 miljoner kronor lägre än 2002.

5.3.6.25 Utgiftsområde 25 Allmänna bidrag till kommuner

Utgiftsområdet omfattar politikområdet Allmänna bidrag till kommuner. I detta ingår

merparten av statens bidrag till kommuner och landsting.

Tabell 5.59 UO 25 Allmänna bidrag till kommuner

Miljoner kronor					
Politikområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Allmänna bidrag till kommuner	102 333	68 487	2 532	72 400	3 914
Summa UO 25	102 333	68 487	2 532	72 400	3 914

Utfallet uppgick till 72 400 miljoner kronor och var därmed 3 914 miljoner kronor (5,7 procent) högre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Skillnaden gentemot anvisat i statsbudgeten är främst hänförlig till anslaget 48:3 *Statligt utjämningsbidrag till kommuner och landsting*. Utfallet på detta anslag blev 26 293 miljoner kronor, vilket är 2 534 miljoner kronor högre än anvisat i statsbudgeten. Detta förklaras av att Statistiska centralbyråns slutliga beräkning av utjämningsbidraget till kommuner och landsting blev högre än den preliminära beräkningen till följd av ökad inkomstspridning bland kommunerna. Utgiftsökningen finansierades med medel på tilläggsbudget (2 534 miljoner kronor) och motsvaras av en lika stor ökning av utjämningsavgiften på statsbudgetens inkomstsida. Med anledning av detta beslutade riksdagen våren 2003 att justera upp utgiftstaket för 2003 med 3 000 miljoner kronor.

Utgifterna i förhållande till anvisat i statsbudgeten blev 1 511 miljoner kronor högre på anslaget 48:2 *Bidrag till särskilda insatser i vissa kommuner och landsting*. Syftet med anslaget är att tillfälligt bistå kommuner och landsting som på grund av speciella omständigheter hamnat i en särskilt svår ekonomisk situation. I statsbudgeten anvisades 348 miljoner kronor på detta anslag men det ingående ramöverföringsbeloppet var 1 736 miljoner kronor vilket medförde att utgifterna blev 224 miljoner kronor lägre än tilldelade medel.

I statsbudgeten beräknades utgifterna på anslaget 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* uppgå till 43 129 miljoner kronor. I detta belopp ingår en höjning av anslaget med 2 000 miljoner kronor enligt den nationella handlingsplanen för utveckling av hälso- och sjukvården och 1 200 miljoner kronor för införandet av en allmän förskola för 4- och 5-åringar.

Utfallet på anslaget blev 42 998 miljoner kronor, vilket är 131 miljoner kronor lägre än anvisat. Det invånarbaseade bidraget blev lägre än budgeterat.

Jämfört med 2002 blev utgifterna för utgiftsområdet Allmänna bidrag till kommuner 29 932 miljoner kronor (29,3 procent) lägre 2003. Utfallet för anslaget 48:1 *Generellt statsbidrag till kommuner och landsting* har minskat med 33 244 miljoner kronor. Det förklaras främst av förändringar i kommunkontosystemet, vilket kompenserar kommuner och landsting för ingående mervärdesskatt i icke skattepliktig verksamhet. Systemet har tidigare finansierats genom att kommuner och landsting betalat avgifter till systemet avsedda att täcka uttagen. Den 1 januari 2003 avskaffades avgiften och uttagen sker från statsbudgetens inkomstsida. Förändringen av finansieringsformen skall vara kostnadsneutral och därför minskades de generella statsbidragen till kommuner och landsting i motsvarande grad. Till följd av förändringarna i kommunkontosystemet och vissa andra tekniska förändringar beslutade riksdagen hösten 2002 att justera ned utgiftstaket för 2003 med 31 400 miljoner kronor. (Se även kapitel 4, not 33 Övriga fordringar).

5.3.6.26 Utgiftsområde 26 Statsskuld räntor m.m.

Utgiftsområdet omfattar utgifter för räntor på statsskulden, oförutsedda utgifter samt Riksgäldskontorets provisionskostnader i samband med upplåning och skuldförvaltning. Utgiftsområdet Statsskuld räntor m.m. tillhör inte något politikområde och ingår inte under utgiftstaket eftersom regeringen och riksdagen i mycket begränsad omfattning kan påverka dessa utgifter på kort sikt.

Tabell 5.60 UO 26 Statsskuld räntor m.m.

Miljoner kronor

Utgiftsområde	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Statsskuld räntor m.m.	67 340	54 450	-12 300	42 173	-12 277
Summa UO 26	67 340	54 450	-12 300	42 173	-12 277

Utfallet uppgick till 42 173 miljoner kronor och var därmed 12 277 miljoner kronor (22,5 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

Utgifterna för statsskuld räntor påverkas främst av statsskuldens storlek, räntenivåer och växelkurser. Tekniska faktorer till följd av Riksgäldskontorets upplånings- och skuldförvaltningsteknik påverkar också ränteutgifterna. Anslagsavräkningen görs enligt utgiftsmässiga principer och är ett netto av både inkomster och utgifter i upplåningsverksamheten. Riksgäldskontoret har rätt att vid behov överskrida anslaget för räntor på statsskulden.

I statsbudgeten för 2003 beräknades statsbudgetens saldo bli ett underskott på 14 261 miljoner kronor. Utfallet blev ett underskott på 46 350 miljoner kronor, vilket innebär ett motsvarande lånebehov och därmed högre statsskuld. Lånebehovet blev 32 089 miljoner kronor större än beräknat i statsbudgeten.

Tabell 5.61 Räntor på statsskulden

Miljarder kronor

	Utfall 1999	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003
Räntor på lån i svenska kronor	68,5	61,2	45,4	45,4	42	38
Räntor på lån i utländsk valuta	22	21,8	24,1	17,5	17	16,4
Över-/underkurser vid emission	-2,4	0,8	-4,6	-7,7	-4	-14,5
Summa räntor	88,1	83,8	64,9	55,2	56	39,9
Räntor på in- och utlåning	-2,4	-1,5	-3,3	0,4	-6	-6,8
Valutaförluster /vinster	-6,3	-6,2	12,3	6,7	4	4,4
Kursförluster/vinster	10,2	15	5,2	4,6	1	3,8
Övrigt	0,2	-0,8	2	0,4	0	0,7
Summa ränteutgifter	89,8	90,3	81,1	67,3	54	42,0

Utfallet på anslaget 92:1 *Räntor på statsskulden* blev 42 015 miljoner kronor vilket var 12 285 miljoner kronor lägre än anvisat i statsbudgeten. Orsaken är främst att Riksgäldskontoret under 2003 ändrade sina låneplaner och gav ut lån med högre kupongräntor än tidigare beräknat. Detta gav stora inkomster av överkurser, eftersom kupongräntorna låg betydligt högre än marknadsräntan. Inkomsterna reducerade anslagsutfallet. Vidare bidrog lägre räntor både i Sverige och internationellt till det lägre utfallet jämfört med statsbudgeten. I tilläggsbudget

minskades därför anslaget med 12 300 miljoner kronor.

Både den inhemska långa och korta räntan var lägre än beräknat i statsbudgeten, 1,2 respektive 1,7 procentenheter. Effekten på anslagsutfallet av detta kan beräknas till ca 5 100 miljoner kronor lägre ränteutgifter än vad som beräknades i statsbudgeten. Kursförlusterna blev dock ca 2 800 miljoner kronor högre än beräknat i statsbudgeten. Detta beror på att räntenedgången gav kursförluster på futures (ränteterminer). Totalt sett var kursförlusterna på futures omkring 3 000 miljoner kronor under 2003.

Utgifterna för utgiftsområdet Statsskuld-räntor m.m. har minskat de senaste åren. För 2003 blev utgifterna 25 166 miljoner kronor eller 37,4 procent lägre än 2002. Detta förklaras främst av att Riksgäldskontoret 2003 gav ut lån med betydligt högre kupongräntor än marknadsräntan, vilket ledde till stora inkomster av överkurser som beskrivits ovan. Övriga orsaker till de lägre statsskuld-räntorna är främst lägre marknadsräntor och för åren före 2003 även en minskande statsskuld. År 2003 ökade statsskulden för första gången sedan 1998.

Tabell 5.62 Räntor och valutakurser 1999–2003 årsgenomsnitt

	Utfall 1999	Utfall 2000	Utfall 2001	Utfall 2002	SB 2003	Ut- fall 2003
Ränta 5 år %	4,5	5,2	4,7	5	5,2	4,0
Ränta 6 mån % ¹	3,1	4	4	4,1	4,7	3,0
TCW- index ²	124, 8	124,5	136,1	133,7	128,4	127,6
SEK/ EUR	8,81	8,45	9,25	9,16	8,99	9,12
SEK/ USD	8,26	9,16	10,33	9,72	8,76	8,09

¹ 1999–2001 avser ränta 3 mån.

² Total Competitiveness Weights, ett mått på kronans värde mot en korg av andra valutor.

5.3.6.27 Utgiftsområde 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Utgiftsområdet omfattar enbart Avgiften till Europeiska gemenskapen.

Tabell 5.63 UO 27 Avgiften till Europeiska gemenskapen

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Avgiften till Europeiska gemenskapen	20 648	23 695	0	18 322	-5 373
Summa UO 27	20 648	23 695	0	18 322	-5 373

Utfallet uppgick till 18 322 miljoner kronor och var därmed 5 373 miljoner kronor (22,7 procent) lägre än vad som anvisades i statsbudgeten.

EU-budgeten beslutas årligen inom ramen för ett fastställt flerårigt budgettak (det s.k. finansiella perspektivet). Avgiften kan förändras under året och avvika från statsbudgeten beroende på ett flertal faktorer såsom faktisk uppbörd av tullar och importavgifter, utfallet av EU-budgeten för tidigare år, ändringsbudgetar på gemenskapsnivå och valutakursförändringar.

Skillnaden mellan utfallet och vad som anvisats i statsbudgeten hänför sig till anslaget 93:1 *Avgiften till Europeiska gemenskapen*. Det lägre utfallet beror på att regeringen beslutade att tidigare lägga 3 243 miljoner kronor avseende avgiften för januari och del av avgiften för februari 2003 till december 2002. Regeringen beslutade även att senarelägga BNI-avgiften för december 2003, 2 546 miljoner kronor, till januari 2004. Totalt har besluten minskat utgifterna på detta anslag med 5 789 miljoner kronor under 2003.

Jämfört med 2002 minskade utfallet för avgiften till Europeiska gemenskapen med 2 326 miljoner kronor (11,3 procent).

5.3.7 Minskning av anslagsbehållningar

Förbrukningen av anslagsbehållningar är i statsbudgeten inte fördelad per anslag utan redovisas under posten Minskning av anslagsbehållningar. Förbrukningen upptogs i statsbudgeten för 2003 till 370 miljoner kronor. Posten är ett netto mellan förbrukning av kvarstående medel från föregående budgetår och sparade medel från innevarande budgetår samt utnyttjande av anslagskredit. Minskning av anslagsbehållningar ingår i de utgifter som omfattas av det statliga utgiftstaket. I redovisningen av det slutliga utfallet ingår förbrukning av anslagsbehållningar och utnyttjande av anslagskredit i utgifterna för respektive anslag och utgiftsområde. Minskningen av anslagsbehållningar 2003 avseende ram- och reservationsanslag exklusive Statskuldsräntor m.m. framgår av tabellen.

Tabell 5.64 Minskning av anslagsbehållningar 2003

Miljoner kronor

Ram- och reservationsanslag exklusive statskuldsräntor m.m.	
Ingående reservationer och ramöverföringsbelopp 2003-01-01	32 033
+ Anvisat i statsbudgeten	631 989
+ Tilläggsbudget	2 192
+ Medgivna överskridanden	199
- Indragningar	14 294
- Utfall	628 910
= Utgående reservation och ramöverföringsbelopp 2003-12-31	23 207
Förändring av anslagsbehållningar	-8 825

Tabell 5.65 Specifikation av anslag med anslagsbehållning över 1 000 miljoner kronor

Miljoner kronor

UO/ Anslag		
27 93:1	Avgiften till Europeiska gemenskapen	5 373
06 06:2	Materiel, anläggningar samt forskning och teknikutveckling	2 051
18 34:1	Stöd till lokala investeringsprogram för ekologisk hållbarhet	2 080
07 08:1	Biståndsverksamhet	1 776
13 22:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000-2006	1 106

Anslagsbehållningarna uppgick vid utgången av 2003 till 23 207 miljoner kronor. Anslaget 27 93:1 *Avgiften till Europeiska gemenskapen* har den största behållningen (5 373 miljoner

kronor). I tabell 5.65 redovisas de anslag som uppvisade utgående anslagsbehållningar 2003 överstigande en miljard kronor.

Vid rapporteringen av Statsbudgetens utfall 2002 kvarstod vissa avvikelser mellan tilldelade anslagsmedel enligt myndighetens uppgifter i RIKS-systemet och Ekonomistyrningsverkets uppgifter. En del av dessa kvarstår fortfarande och en del har tillkommit. I tabell 5.66 anges de anslag som berörs. Utgående reservation eller ramöverföringsbelopp 2002 anges i tabellen enligt Årsredovisning för staten 2002 (regeringens skrivelse till riksdagen 2002/03:101). Som ingående reservation eller ramöverföringsbelopp till 2003 anges de belopp som ingår i Statsbudgetens utfall 2003 och i statsredovisningssystemet Hermes.

För anslaget 05 05:06 *Fredsfrämjande verksamhet* är det ingående överföringsbeloppet 87 589 000 kronor till 2003. Differensen reglerades genom en indragning under 2003.

Anslaget 06 06:11 (2002) *Funktionen Transporter* har en differens från tidigare år på 241 000 kronor.

Anslaget 07 08:01 *Biståndsverksamhet* har en differens från tidigare år på 145 936 000 kronor.

Anslaget 15 25:06 *Bidrag till kostnader vid viss gymnasieutbildning och vid viss föräldrautbildning* har 18 230 000 kronor som ingående överföringsbelopp. Detta är riktigt men rapportering om både ingående överföringsbelopp och indragning saknas i Hermes (Specialpedagogiska institutets årsredovisning för 2003).

Anslaget 16 25:45 *Blekinge tekniska högskola* har en differens på -205 000 kronor. Det ingående ramöverföringsbeloppet 2003 på 27 863 000 kronor är riktigt. I bokslutet för 2002 gjorde Blekinge tekniska högskola en korrigering (205 000 kronor) av ett felaktigt redovisat utfall 2001 för anslagsposten NT-svux.

Anslaget 16 25:72 *Särskilda utgifter inom universitet och högskolor* m.m. har en differens tidigare år på -14 000 kronor.

Anslaget 17 30:04 *Stöd till friluftorganisationer* har en differens på 465 000 kronor. Anslaget är obetecknat. Det har sju obetecknade anslagposter och två med ram. Det riktiga ramöverföringsbeloppet till 2003 är 465 000 kronor. I det utgående beloppet för 2002 kom ramöverföringsbeloppet för anslagsposterna med ram inte med.

Tabell 5.66 Utgående reservation och ramöverföringsbelopp 2002 och ingående reservation och ramöverföringsbelopp 2003

Tusental kronor

UO/Anslag	Utgående reservation eller ramöverföringsbelopp 2002	Ingående reservation eller ramöverföringsbelopp 2003	Differens
05 05:06 Fredsbe- främjande verksamhet	49 011	87 589	38 578
06 06:11 Funktionen Transporter	0	241	241
07 08:01 Bistånds- verksamhet	582 482	728 418	145 936
15 25:06 Bidrag till kostnader vid viss gymnasie- utbildning och vid viss vuxen- utbildning	22 496	18 230	-4 266
16 25:45 Blekinge tekniska högskola: Grundutbildning	28 068	27 863	-205
16 25:72 Särskilda utgifter inom universitet och högskolor m.m.	122 180	122 166	-14
17 30:04 Stöd till friluftss- organisationer	0	465	465
18 31:01 Boverket	7 481	7 295	-186
18 A12 (1999) Investerings- bidrag för anordnande av bostäder för studenter	2 050	0	-2 050
20 34:12 Internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.	-657	0	657
22 36:09 (2002) Bidrag till sjöfarten	7 459	0	-7 459
23 42:07 Djurskydds- myndigheten	28 000	0	-28 000

Anslaget 18 31:01 *Boverket* har en differens på -186 000 kronor. Det ingående överföringsbeloppet på 7 295 000 kronor är riktigt. Diffe-

rensen avser anslagsposten Till regeringens disposition (1998).

Följande tre ramanslag har inget ingående överföringsbelopp till 2003 i statsredovisnings-systemet Hermes:

- 18 A12 (1999) *Investeringsbidrag för anordnande av bostäder för studenter*
- 20 34:12 *Internationellt samarbete i fråga om kärnsäkerhet m.m.*
- 22 36:09 (2002) *Bidrag till sjöfarten*

De utgående överföringsbeloppen 2002 för dessa tre anslag har inte överförts till 2003. Detta kommer att åtgärdas under 2004.

Anslaget 23 42:07 *Djurskyddsmyndigheten* har inget ingående överföringsbelopp till 2003. Detta är riktigt eftersom 28 000 000 kronor skulle ha dragits in 2002.

5.3.8 Riksgäldskontorets nettoutlåning

För att statsbudgetens saldo skall överensstämma med statens lånebehov (med omvänt tecken) redovisas Riksgäldskontorets nettoutlåning samt en kassamässig korrigeringspost på statsbudgetens utgiftssida.

För 2003 blev utfallet för *Riksgäldskontorets (RGK:s) nettoutlåning* 12 094 miljoner kronor. Beräkningen i statsbudgeten uppgick till 12 047 miljoner kronor. Skillnaden mellan utfall och statsbudget blev således 47 miljoner kronor. I tabell 5.67 specificeras de största posterna. Alla poster är dock inte specificerade i statsbudgeten.

Premiepensionsmyndighetens (PPM) utbetalningar av premiepensionsmedel beräknades i statsbudgeten till 21 600 miljoner kronor. Utfallet blev 21 493 miljoner kronor, dvs. 107 miljoner kronor lägre än i statsbudgeten. Inbetalningarna av premiepensionsmedel inklusive ränta blev 22 246 miljoner kronor, vilket var 2 054 miljoner kronor lägre än beräknat. Skillnaden mellan in- och utbetalningarna var 753 miljoner kronor och beror bl.a. på att insättningen på individuella pensionskonton görs först när pensionsrätten fastställs andra året efter inkomståret.

Tabell 5.67 Riksgäldskontorets nettoutlåning

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Premiepensions- medel, inbetalning	-22 019 ¹	-24 300	-22 246	2 054
Premiepensions- medel, utbetalning	20 326 ¹	21 600	21 493	-107
PPM, uttag för köp av statsobligationer	7 900		900	900
CSN, studielån	9 951	10 700	9 094	-1 606
Investeringslån myndigheter	1 623	1 000	759	-241
Myndigheters räntekonton	-3 281		2 167	2 167
Kommunkonto- systemet	445		4 505	4 505
Jordbruksverkets EU-konton	560		-4 237	-4 237
Garantireserver	-765		-491	-491
Insättningsgaranti	2 738		428	428
Kärnavfallsfonden	-2 659		1 103	1 103
Individuellt kompe- tenssparande	0	0	-2 300	-2 300
Vinstmedel Svenska Spel AB	100		200	200
Lån till Sveaskog AB	-12 000			
Banverkets infra- strukturlån	919	1 200	1 666	466
Vägverkets infrastrukturlån	1 102	1 300	1 733	433
Lån till Botniabanan	620	2 100	1 215	-885
Omvandling av inlåning till statsobligationer	39 073			
Affärsverket Statens järnvägar			-1 555	-1 555
Omstrukturering av statliga bolag inkl. ränta			-252	-252
<i>varav</i>				
- Kapitaltillskott SJ AB			1 555	
- Kapitaltillskott Teracom AB			500	
- Extra utdelning Stattum AB			-1 000	
- Extra utdelning Sveaskog AB			-600	
- Extra utdelning Vattenfall AB			-190	
- Extra utdelning LKAB			-120	

Fortsättning av Tabell 5.67 Riksgäldskontorets nettoutlåning

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
- Extra utdelning Vin och Sprit AB			-120	
- Extra utdelning Systembolaget AB			-120	
- Extra utdelning Vasakronan AB			-100	
- Extra utdelning Special- fastigheter AB			-50	
Övrigt, netto	5 630	-1 553	-2 088	-535
Summa	50 262	12 047	12 094	47

¹ Andrad redovisning av vissa ränteinkomster m.m.

PPM placerade ca 900 miljoner kronor i statspapper, vilket ökade statens lånebehov, eftersom köpen finansierades genom uttag från konto under RGK:s nettoutlåning.

Centrala studiestödsnämndens lån i RGK för studielån och lån till hemutrustning beräknades i statsbudgeten till 10 700 miljoner kronor. Utfallet blev 9 094 miljoner kronor, dvs. 1 606 miljoner kronor lägre.

RGK lånar ut medel till myndigheter för investeringar i anläggningstillgångar som används i statens verksamhet. Sådana investeringslån till myndigheter uppgick till 759 miljoner kronor.

Behållningarna på myndigheternas räntekonton och vissa särskilda räntebelagda konton minskade under 2003 med 2 167 miljoner kronor.

Följande tre räntebelagda konton redovisas separat:

- Riksskatteverkets konton för reglering av kommuners och landstings ingående mervärdesskatt i icke-skattepliktig verksamhet, det s.k. kommunkontosystemet, redovisade för 2003 underskott på 4 505 miljoner kronor.
- Behållningarna på Jordbruksverkets konton för EU-medel ökade under 2003 med 4 237 miljoner kronor. Ökningen beror på att utbetalningen av arealersättningen tidigarelades jämfört med budget vid det föregående årsskiftet, vilket medförde att ingen arealersättning utbetalades under 2003. Arealbidraget från EU betalades dock in som vanligt

under 2003. Detta påverkade även den kassamässiga korrigeringsposten.

Från och med 2002 tillämpas den s.k. garantimodellen även för äldre statliga garantier. För vissa sådana garantier har avsättningar från anslag till garantireserven på konton i RGK gjorts under 2003. Detta har bidragit till att garantireserverna ökat med 491 miljoner kronor.

Behållningen på kontot för det individuella kompetenssparandet ökade med 2 300 miljoner kronor. Medel överförs från energiskatten och placeras på konto i RGK i avvaktan på användning för kompetensutveckling i arbetslivet. Under åren 2000 - 2003 har sammanlagt 4 800 miljoner kronor förts till detta konto.

Vägverket och Banverket har under 2003 lånat 1 733 miljoner kronor respektive 1 666 miljoner kronor för finansiering av infrastrukturinvesteringar. Projektet Botniabanan finansieras också med lån i RGK. Botniabanan AB lånade under året 1 215 miljoner kronor.

Riksdagen beslutade 2003 om en ny modell för omstrukturering av statliga bolag. Ett konto har inrättats hos RGK dit extra utdelningar från statliga bolag förs. Från kontot utbetalas kapitaltillskott till statliga bolag. SJ AB och Teracom AB fick kapitaltillskott på 1 555 respektive 500 miljoner kronor under 2003. Detta finansierades av sju statliga bolag genom extra utdelningar på mellan 50 och 1 000 miljoner kronor. Saldot på kontot var 252 miljoner kronor vid årets slut. SJ AB använde kapitaltillskottet till att betala Affärsverket Statens järnvägar för förskott på framtida leasinghyror. Affärsverket Statens järnvägar satte in beloppet på konto hos RGK. Pengarna ska användas till att betala leasinghyror till utomstående finansiärer.

Utlåningen till Försvarets materielverk ökade med 2 466 miljoner kronor och till Luftfartsverket med 508 miljoner kronor. Jernhusen AB återbetalade 3 075 miljoner kronor. Dessa poster ingår under Övrigt i tabell 5.67.

Under 2003 blev utfallet 38 167 miljoner kronor lägre än 2002. Huvudorsaken är att RGK:s inlåning 2002 minskade med 39 073 miljoner kronor till följd av att tre myndigheter omvandlade kontotillgångar hos RGK till nyemitterade statsobligationer. Myndigheterna

var Kärnavfallsfonden, Premiepensionsmyndigheten och Insättningsgarantinämnden.

5.3.9 Kassamässig korrigerig

Posten Kassamässig korrigerig och posten Riksgäldskontorets nettoutlåning ingår i statsbudgeten för att statsbudgetens saldo skall motsvara statens lånebehov med omvänt tecken. Posten Kassamässig korrigerig utgör skillnaden mellan å ena sidan saldot mellan statsbudgetens anslag och inkomsttitlar och å andra sidan nettot av in- och utbetalningar över statsverkets checkräkning. Kassamässiga korrigeringar uppstår dels till följd av periodiseringskillnader, dels till följd av att det förekommer transaktioner över statsverkets checkräkning som inte har sin motsvarighet på anslag eller inkomsttitlar och vice versa. Utfallet för den kassamässiga korrigeringen är en restpost, men vissa delposter är möjliga att specificera.

Den *Kassamässiga korrigeringen* blev -7 486 miljoner kronor för 2003. Beräkningen i statsbudgeten uppgick till -13 400 miljoner kronor. Skillnaden mellan utfall och statsbudget blev således 5 914 miljoner kronor. I tabellen nedan framgår de största skillnaderna.

Tabell 5.68 Kassamässig korrigerig

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	Utfall 2003	Utfall- SB 2003
Ränteperiodisering	310		223	
Överförig från AP-fonden	-8 687	-13 400	-13 728	-328
- Förfallande bostadsobligationer	-7 195		-12 663	
- Kupongräntor, bostadsobligationer	-1 492		-1 065	
Arealersättning	25		4 000	
Förskott EU-avgift	-1 498		3 243	
Senareläggning EU-avgiften			2 535	
Garantiavsättning BKN	400			
Omvandling av RGK-inlåning till statsobligationer	-39 073			
Omvärderingspost statsskuldsräntor	-2 306			
Övrigt	4 544		-3 759	
Summa	-46 285	-13 400	-7 486	5 914

De största skillnaderna hänförde sig till EU-avgiften och Arealersättningen.

En del av EU-avgiften för 2003 tidigare lades enligt regeringsbeslut till 2002. Detta innebar att 3 243 miljoner kronor anslagsavräknades i december 2002, vilket medförde en positiv kassamässig korrigeringspost för 2003 (och en lika stor negativ för 2002). I slutet av 2003 fattade regeringen beslut om att senarelägga en del av 2003 års EU-avgift till 2004. Enligt beslutet anslagsavräknades EU-avgiften med 937 miljoner kronor i december medan utbetalningen från kontot till EU under samma period var 3 472 miljoner kronor. Differensen (2 535 miljoner kronor) skapar en kassamässig positiv korrigeringspost på detta belopp för 2003 (och en lika stor negativ för 2004).

Riksdagens beslut om en tidigareläggning av utbetalning av arealersättning avseende 2003 till december 2002 medförde en positiv påverkan på den kassamässiga korrigeringsposten med 4 000 miljoner kronor 2003.

I statsbudgeten för 2003 beräknades den kassamässiga korrigeringsposten till -13 400 miljoner kronor. Beloppet avser påverkan på lånebehovet av överföringen från AP-fonden den 1 januari 2001. I enlighet med beslutet om det reformerade ålderspensionssystemet överfördes då totalt 155 000 miljoner kronor (marknadsvärde), varav ca 85 000 miljoner kronor utgjorde statsobligationer och ca 70 000 miljoner kronor bostadsobligationer. Överföringen av statsobligationer påverkade inte lånebehovet direkt utan medförde endast en minskning av statsskulden. Bostadsobligationerna skall förvaltas av Riksgäldskontoret tills de förfaller och påverkar först då lånebehovet. Lånebehovet påverkas även av dessa obligationers förfallande kupongräntor under perioden. Bostadsobligationsförfallen uppgick 2003 till 12 663 miljoner kronor och räntorna till 1 065 miljoner kronor, vilket medförde en kassamässig korrigeringspost på totalt -13 728 miljoner kronor. Skillnaden jämfört med statsbudgeten blev därmed 328 miljoner kronor.

Redovisningen på anslaget för statsskuldsväntor är inte helt kassamässig. En mindre kassamässig korrigeringspost uppstår främst till följd av att inkomsträntor på vissa delar av Riksgäldskontorets utlåning periodiseras till det kvartal de avser. Denna periodiseringseffekt blev 223 miljoner kronor 2003.

Posten Övrigt, som uppgår till -3 759 miljoner kronor, är restpost.

Den kassamässiga korrigeringsposten för 2003 blev 38 799 miljoner kronor mindre än 2002. Detta beror på att Riksgäldskontorets inlåning 2002 minskade med 39 073 miljoner kronor till följd av att tre myndigheter omvandlade kontotillgångar hos Riksgäldskontoret till nyemitterade statsobligationer. Myndigheterna var Kärnavfallsfonden, Premiepensionsmyndigheten och Insättningsgarantinämnden. Vid dessa transaktioner påverkades inte statens lånebehov, vilket medförde kassamässiga korrigeringsposter åt motsatt håll under 2002.

5.3.10 Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Utgifterna för Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten belastar inte statsbudgeten. De ingår emellertid i de utgifter som omfattas av utgiftstaket för staten.

Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten består av en fördelningsdel och en premiereservdel. Fördelningsdelen finansieras av under året inbetalda pensionsavgifter. Nettot av inbetalda avgifter och utbetalda pensioner tillfaller, alternativt finansieras av, Första-Fjärde AP-fonderna. Vid sidan av AP-fonderna sker en förmögenhetsuppbyggnad inom premiepensionssystemet, som administreras av Premiepensionsmyndigheten (PPM).

Under 2000 ombildades de tidigare fondstyrelserna till AP-fonder med delvis nya uppdrag. År 2001 gjordes de första utbetalningarna av reformerad ålderspension i form av tilläggs-pension, inkomstpension och premiepension. Tilläggs-pension och inkomstpension belastar fördelningssystemet. Premiepension betalas ut från premiepensionssystemet.

Tabell 5.69 Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten

Miljoner kronor

	Utfall 2002	SB 2003	TB 2003	Utfall 2003	Utfall-SB 2003
Ålderspensionssystemet vid sidan av statsbudgeten	153 645	155 953	0	157 780	1 827
Summa	153 645	155 953	0	157 780	1 827

Utfallet uppgick totalt till 157 780 miljoner kronor och var därmed 1 827 miljoner kronor (1,2 procent) högre än beräkningen i budgetpropositionen. Pensionsutbetalningarna från AP-fonderna uppgick till 155 410 miljoner kronor under 2003. Under 2003 betalades 11 miljoner kronor ut i premiepension. Ersättningsarna till staten och försäkringskassorna m.fl. uppgick till 1 125 miljoner kronor. AP-fondernas administrationskostnader uppgick till 1 234 miljoner kronor under 2003. I detta belopp ingår även 19 miljoner kronor för avveckling och särskild förvaltning. Före ombildningen till AP-fonder uppgick administrationskostnaderna till 360 miljoner kronor (år 1999).

Jämfört med 2002 blev utfallet 4 135 miljoner kronor (2,7 procent) högre. Ökningen av utgifterna begränsas av förändringen i AP-fondernas betalningsansvar. År 2002 betalade AP-fonderna folkpension för samtliga pensionärer som uppbar ATP. Från och med 2003 utbetalas tilläggspension med ett s.k. folkpensionstillägg. Utgifterna för Ålderspensions-systemet vid sidan av statsbudgeten beräknas till följd av detta minska med ca 6 000 miljoner kronor. Dessa utgifterna fördes över till utgiftsområde 11 Ekonomisk trygghet vid ålderdom.

6

Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten

6 Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten

6.1 Olika avgränsningar av staten

Statens ekonomiska utfall redovisas utifrån olika utgångspunkter, beroende på vilket syfte redovisningen har eller utifrån vilka grunder den är sammanställd. Avgränsningen av staten varierar också i de olika redovisningarna. Resultat- och balansräkningarna omfattar huvudsakligen myndigheter under regering och riksdag (se vidare avsnitt 4.5.1).

Sammanställningen av verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över (se kapitel 9) omfattar en vidare definition av staten, än vad som gäller för de konsoliderade resultat- och balansräkningarna, genom att den även inkluderar statliga bolag, banker och finansinstitut samt Premiepensionsmyndigheten (PPM), AP-fonderna och Riksbanken.

Information om det ekonomiska utfallet i staten utgör även underlag för nationalräkenskaperna (NR) som är en statistisk sammanställning i kontoform över den samlade svenska ekonomin. NR:s avgränsning av staten utgår från definitioner etc. som följer rekommendationer från Förenta Nationerna samt EU:s förordning (EG nr 2223/96) om det europeiska national- och regionalräkenskapssystemet i gemenskapen.

6.2 Skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten

Statsbudgetens respektive resultaträkningens avgränsning skiljer sig åt gällande struktur och

redovisningsprinciper. Ett exempel på skillnader i avgränsningen är affärsverken, som ingår i resultaträkningen, men till helt övervägande del ligger utanför statsbudgeten. Ett annat exempel är att avgifter och bidrag som myndigheterna får disponera redovisas i resultaträkningen, medan de endast påverkar statsbudgeten i den mån dessa verksamheter har en inverkan på statens lånebehov (se nedan). Detsamma gäller affärsverkens verksamheter.

När det gäller redovisningsprinciper upprättas statsbudgeten enligt de principer som anges i budgetlagen, dvs. redovisning av in- och utbetalningar (kassamässigt) eller av utgifter och inkomster. I resultaträkningen sker redovisningen enligt bokföringsmässiga grunder, dvs. redovisning av intäkter och kostnader.

Avseende strukturen har statsbudgeten en ändamålsstruktur där indelningen är utgiftsområden, politikområden och anslag. Resultaträkningen är däremot indelad i intäkts- och kostnadsslag. Jämförelser av poster i resultaträkningen och statsbudgeten låter sig därmed ofta inte göras, utan dokumenten kompletterar i stället varandra.

Resultaträkningen visar verksamhetens totala kostnader och intäkter under året. Balansräkningen visar den ekonomiska ställningen, dvs. tillgångar och skulder per den 31 december. Som framgår av beskrivningarna i följande avsnitt påverkas ibland endast balansräkningen av vissa händelser i statsbudgeten, medan resultaträkningen är oförändrad. I tabellen nedan ges exempel på både skillnader och likheter.

Tabell 6.1 Jämförelse mellan resultaträkningen och statsbudgeten

	Resultaträkningen	Statsbudgeten
Skatt	Intäkt	Inbetalning
Offentligrättsliga avgifter som redovisas på inkomstitel	Intäkt	Inkomst
Avgift av tillfällig natur eller mindre omfattning	Intäkt	Utgiftsreduktion
Övriga avgifter	Intäkt	Ingen påverkan på anslag eller inkomstitlar
Transferering (lämnat bidrag m.m.)	Kostnad	Utbetalning
Avsättningar för framtida åtaganden	Kostnad (intäkt)	Ingen påverkan
Löner, varor, tjänster m.m.	Kostnad	Utgift
Andel av företags vinst/förlust	Intäkt/kostnad enligt kapitalandelsmetoden	Inkomst vid utdelning
Orealiserad valutavinst/-förlust och upplupen ränta	Intäkt/kostnad	Ingen påverkan

Skatter

Skatter redovisas i princip som intäkter i resultaträkningen. I resultaträkning och balansräkning redovisas ett underskott på skattekonto (debiterade, obetalda belopp) som en fordran och en intäkt, och ett överskott på skattekonto (odebiterade, betalda belopp) som en skuld, men inte som en intäkt, vilket innebär en begränsad periodisering. Dessutom justeras intäkterna för befarade förluster. Någon fullständig periodisering, i meningen att skatterna redovisas det år de är hänförliga till, görs inte. På statsbudgeten redovisas debiterade belopp (enligt beslut eller deklaration) på de olika inkomstitlarna, medan en särskild inkomsthuvudgrupp innehåller justeringsposter, s.k. betalningsdifferenser, så att de totala inkomsterna av skatter på statsbudgeten blir kassamässiga.

Avgifter och bidrag

I resultat- och balansräkningarna redovisas i princip statens samtliga avgifter och bidrag enligt bokföringsmässiga principer, vilket bl.a. innebär att endast utgifter som avser årets förbrukning redovisas som kostnader i resultaträkningen. På statsbudgeten redovisas endast avgiftsinkomster som berörd myndighet inte får behålla, vanligen

avser detta offentligrättsliga avgifter. Därutöver redovisas vanligen de avgiftsinkomster som myndigheter får ta ut enligt 4 § avgiftsförordningen (1992:191), dvs. avgifter av tillfällig natur eller av mindre värde, som en utgiftsreduktion på anslaget.

Övriga avgifter är sådana från offentligrättslig verksamhet och från uppdragsverksamhet som myndigheten får behålla. Dessa avgifter, liksom bidrag som myndigheten får behålla, samt kostnader i den verksamhet som finansieras med dessa medel, redovisas som en intäkt/kostnad i resultaträkningen, medan de vanligen inte har någon påverkan på utfallet på enskilda anslag och inkomstitlar på statsbudgeten. Nettobetalningar från avgifts- och bidragsfinansierad verksamhet påverkar dock saldot på myndigheternas räntekonton i Riksgäldskontoret (RGK) och därmed RGK:s nettoutlåning, vilket i sin tur påverkar statsbudgeten och statens lånebehov.

Transfereringar

Transfereringar redovisas på statsbudgeten när betalning sker (kassamässigt). I resultaträkningen redovisas de i princip enligt bokföringsmässiga grunder. Vanligen är det dock inte aktuellt med periodiseringar, utan kostnad och utbetalning sammanfaller i de flesta fall. Periodiseringar görs i de fall där en kostnad tydligt är hänförlig till ett visst år. Exempel på detta är Sveriges avgift till Europeiska unionen.

Avsättning för framtida åtaganden

I resultaträkningen redovisas förändringen av avsättningar för åtaganden som leder till utgifter i framtiden som kostnad, medan statsbudgeten belastas normalt först när utgiften uppstår, dvs. i praktiken vanligen när betalning sker.

Löner, varor och tjänster m.m.

Löner, varor och tjänster och andra driftkostnader redovisas utgiftsmässigt, dvs. vid anskaffningstillfället, på statsbudgeten, medan endast utgifter för förbrukning under året redovisas som kostnaden i resultaträkningen.

Andel av företags vinst/förlust

Andelar i dotter- och intresseföretag redovisas enligt den s.k. kapitalandelsmetoden, vilket innebär att statens andel av företagets vinster/förluster redovisas som en intäkt/kostnad i resultaträkningen. På statsbudgeten redovisas en inkomst först när staten erhåller utdelning från ett företag.

Orealiserad valutavinst/-förlust och upplupen räntekostnad

Räntor på statsskulden redovisas på olika sätt på statsbudgeten och i resultaträkningen. Orealiserade valutaförluster och upplupna räntekostnader för nollkupongobligationer påverkar exempelvis resultaträkningen, men inte statsbudgeten.

Korrigeringsposter på statsbudgeten

För att redovisa ett saldo på statsbudgeten som motsvarar statens lånebehov har två poster införts på statsbudgeten, vilka inte har någon motsvarighet i resultaträkningen: "Riksgäldskontorets nettoutlåning" och "kassamässig korrigerings". Riksgäldskontoret lånar bl.a. ut medel till statliga investeringar som inte finansieras via anslag. Dessutom placerar myndigheter överskottslikviditet i Riksgäldskontoret. Nettobetalningsströmmarna från denna verksamhet redovisas på en egen rad på statsbudgeten som benämns Riksgäldskontorets nettoutlåning. Den kassamässiga korrigeringen utgör skillnaden mellan å ena sidan saldot av utfallet på statsbudgetens anslag och inkomstitlar och å andra sidan nettot av in- och utbetalningar över statsverkets checkräkning.

Eliminering av interna mellanhavanden

När resultat- och balansräkningen konsolideras elimineras samtliga interna transaktioner inom staten. Ett exempel är att inkomsterna på statsbudgeten omfattar sociala avgifter för statens anställda och att anslagen belastas med motsvarande utgifter. Det medför att den del av de sociala avgifterna som inte överförs till AP-fonderna redovisas brutto på statsbudgeten, men elimineras i resultaträkningen.

Ett annat exempel gäller redovisningen av statens lokalkostnader som skiljer sig åt mellan statsbudgeten och resultaträkningen. Interna hyresintäkter från Fortifikationsverket och Statens fastighetsverk elimineras mot myndigheters lokalkostnader i resultaträkningen. På statsbudgeten belastas anslagen med internt fakturerade hyror. Detsamma gäller andra avgifter för köp och försäljning mellan myndigheter. På statsbudgeten belastas anslag för den köpande myndigheten med de internt fakturerade avgifterna, samtidigt som den säljande myndighetens anslag är i motsvarande mån lägre (under förutsättning av det rör sig om anslagsfinansierade myndigheter). I resultaträkningen elimineras dessa kostnader liksom motsvarande intäkter.

6.3 Härledning av statsbudgetens saldo från resultaträkningen

Av föregående avsnitt framgår att det finns väsentliga skillnader mellan resultaträkningen och statsbudgeten och att det därför inte är möjligt att, på ett heltäckande sätt, skapa jämförelser mellan enskilda rader i statsbudgetens utfall respektive i resultaträkningen eller i finansieringsanalysen.

Eftersom det finns ett samband mellan utgifter/inkomster, kostnader/intäkter och betalningar är det möjligt att utifrån resultaträkningen, via finansieringsanalysens saldo (nettoamortering av statens lån), härleda statsbudgetens saldo. Av tabell 6.2 framgår sambanden mellan resultaträkningens saldo, finansieringsanalysens saldo och statsbudgetens saldo (statens lånebehov).

För att det skall vara möjligt att omvandla resultaträkningens saldo till statsbudgetens saldo, via finansieringsanalysens saldo, måste flera justeringar göras. Dessa kan grupperas i:

- justeringar för transaktioner i resultaträkningen som inte medför betalningar,
- justeringar för förändringar av fordringar och skulder i balansräkningen,
- övriga transaktioner som påverkar betalningar samt
- justeringar hänförliga till statsskulden

Tabell 6.2 Samband mellan några väsentliga saldomått

Miljoner kronor

Resultaträkningens saldo	-19 011
<i>Justeringar för poster som inte medför betalningar</i>	<i>-7 592</i>
Orealiserade valutakursförändringar (not 11 till RR)	-18 463
Avskrivningar och nedskrivningar m.m. inkl. nedskrivning av studielån (summan av not 9 till RR och del av not 55 till FA)	21 702
Avsättningar och fondering m.m. (förändring i BR mellan 2002 och 2003 i not 40-42 samt del av not 55-56 till FA)	5 006
Resultatandelar (not 10 till RR)	-17 460
Realisationsvinster/förluster (del av not 56 till FA)	1 623
<i>Justering för förändring av fordringar och skulder</i>	<i>23 028</i>
Skatter och transfereringar (del av not 33 och del av not 44 till BR, motsv. info i not 53 och 55 till FA)	-2 420
Statsskuldskötsel (not 62 till FA)	7 401
Övriga förändringar (not 57 samt del av not 61 till FA)	18 047
<i>Övriga transaktioner som påverkar betalningar</i>	<i>-37 957</i>
Investeringar (not 58 till FA)	-40 927
Försäljningsinkomster hänförliga till anläggningstillgångar (enl. FA)	364
Nettoutlåning (not 59 till FA)	-5 064
Utdelningar från statliga bolag (not 54 till FA)	7 670
Nettoökning av statens lån (FA:s saldo)	-41 532
<i>Justeringar hänförliga till statsskulden</i>	<i>4 818</i>
Förändring av Riksgäldskontorets kortfristiga placeringar, myndigheters innehav av statsskuldpaper samt övriga poster.	-4 818
Statsbudgetens saldo	-46 350

Anm. RR = Resultaträkning
BR = Balansräkning
FA = Finansieringsanalysen

Justeringar för transaktioner som inte medför betalningar

I resultaträkningen ingår vissa poster som inte medför betalningar, t.ex. avskrivningar och orealiserade valutakursförändringar, som måste tas

bort för att komma fram till statsbudgetens saldo. Av de orealiserade valutakursförändringarna på 18,5 miljarder kronor var 14,9 miljarder kronor direkt hänförliga till statsskulden och 3,6 miljarder kronor till skuldskötsel-instrument och terminskontrakt.

Avskrivningar, avsättningar och förändring av fonder medför inte några betalningar och påverkar således inte statsbudgetens saldo. Detsamma gäller för resultatandelar i dotter- och intresseföretag och realisationsvinster/-förluster.

Justeringar av förändringar av skulder och fordringar

Förändringar av skulder och fordringar påverkade statsbudgetens saldo med 23,0 miljarder kronor, varav 7,4 miljarder kronor var hänförliga till förutbetalda och upplupna poster m.m. i anslutning till statsskulden och -2,4 miljarder kronor var hänförliga till fordringar och skulder som rör skatter och transfereringar. Statens betalningsnetto har således påverkats positivt av förändringar av skulder och fordringar. Mer information om orsakerna till förändringar av skulder och fordringar ges i avsnitt 4.3 Konsoliderad balansräkning och i avsnitt 4.4 Finansieringsanalys.

Övriga transaktioner som påverkar betalningar

Några transaktioner som medför betalningar, exempelvis investeringar, statens utlåning och utdelningar på statens aktier, redovisas i balansräkningen, men inte i resultaträkningen, och måste därför läggas till resultaträkningens saldo för att få fram statsbudgetens saldo.

Investeringar i anläggningstillgångar uppgick till 40,9 miljarder kronor under året.

Statens nettouplåning

Nettoökningen av statens lån, dvs. statens nettouplåning under året, uppgick till 41,5 miljarder kronor. Denna post är identisk i absoluta tal med saldot i finansieringsanalysens "statens nettouplåning".

Justeringar som är hänförliga till statskulden

Statens nettouplåning var 4,8 miljarder lägre än statsbudgetens saldo. Skillnaden mellan statens nettouplåning och statsbudgetens saldo beror på att det finns transaktioner som påverkar statsskulden, men som inte påverkar statsbudgetens saldo. Det gäller t.ex. förändringar under året av Riksgäldskontorets fordringar och skulder som är hänförliga till statsskuldshöjningen. Å andra sidan finns det transaktioner

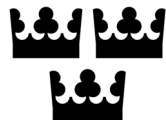
som påverkar statsbudgetens saldo, men som påverkar statsskulden först efterföljande perioder, exempelvis Riksgäldskontorets kortsiktiga placeringar på marknaden av betalningsöverskott på statverkets checkräkning.

Kärnavfallsfondens och Insättningsgarantinämndens köp och försäljningar av statspapper påverkar statsverkets checkräkning, men elimineras i årsredovisningen för staten. Därför måste även ett netto av dessa läggas till för att få fram lånebehovet.

7

Statliga garantier

7 Statliga garantier

Staten har garantiåtaganden i form av insättningsgaranti och investerarskydd, garantier om tillförsel av kapital, exportgarantier och u-kreditgarantier, andra slags kreditgarantier samt pensionsgarantier. Garantierna hanteras av fem myndigheter: Insättningsgarantinämnden (IGN), Riksgäldskontoret (RGK)⁶, Exportkreditnämnden (EKN), Styrelsen för internationellt utvecklingssamarbete (Sida) samt Statens bostadskreditnämnd (BKN). Garantiportföljen redovisas i avsnitt 7.1.

Nuvarande garantimodell, som infördes 1997 i anslutning till den nya budgetlagen, ställer krav på kostnadstäckning, vilket innebär att risken i varje garantiåtagande eller grupp av åtaganden ska värderas. Utifrån värderingen bestäms en avgift för garantin⁷. Till den del avgifter inte betalas av garantitagaren är det fråga om en statlig subvention. En sådan subvention ska belasta ett anslag.

En redogörelse för riskerna i garantiportföljen lämnas i avsnitt 7.2. I avsnitten 7.3 – 7.5 behandlas dels vilka reserveringar som görs för framtida garantiförluster, dels vilka tillgångar som finns i garantiverksamheten och slutligen hur dessa förhåller sig till varandra. I avsnitt 7.6

redovisas betalningsflödena i garantiverksamheten under 2003 och hur dessa påverkar statens finanser.

7.1 Statens garantiportfölj

Statens garantiportfölj uppgår till 705 miljarder kronor, en ökning med 12 miljarder kronor i jämförelse med 2002. I summan ingår inte kapitaltäckningsgarantier eftersom de är obegränsade till tid och belopp och därför inte kan värderas. Inte heller ingår investerarskyddet där uppgifter för närvarande saknas om storleken på de skyddade tillgångarna.

Störst är insättningsgarantin (455 miljarder kronor), garantier om tillförsel av kapital (93 miljarder kronor), exportgarantier och u-kreditgarantier (75 miljarder kronor) samt kreditgarantier av olika slag (68 miljarder kronor). Övriga åtaganden, främst pensionsgarantier, uppgår till 13 miljarder kronor.

Därutöver redovisas utfästelser om att ställa ut garantier på 56 miljarder kronor för i huvudsak exportgarantier.

⁶ För garantikapital gäller att RGK enbart rapporterar åtagandets storlek. I övrigt hanteras dessa åtaganden av respektive ansvarigt departement.

⁷ Avgifterna för insättningsgarantin och investerarskyddet regleras i särskild lagstiftning baserad på EG-direktiv. För insättningsgarantin ska bankinstitutens sammanlagda avgifter uppgå till en viss andel av de garanterade insättningarna. Om de behållna avgiftsmedlen nått den målsatta nivån ska avgiftsuttaget vara 0,1 procent av de garanterade insättningarna. För investerarskyddet tas endast ut en administrativ avgift. De ersättningsfall som uppstår finansieras i efterhand av de företag som omfattas av skyddet.

Tabell 7.1 Statliga garantiåtaganden och utfästelser 2003-12-31

Miljoner kronor

Typ av garanti	Garantier	Utfästelser
Insättningsgarantin och investerarskyddet¹	455 295	
Garantier om tillförsel av kapital²	93 485	
Grundfundsförbindelser	1 030	
Garantikapital	83 455	
Övrigt	9 000	
Exportgarantier m.m.	74 811	55 988
Exportgarantier	71 420	55 278
Baltramen	104	175
U-kreditgarantier	3 287	535
Kreditgarantier	68 438	
Infrastruktur	40 467	
Bostadsfinansieringsinstitut	9 952	
Bostadskrediter	10 775	
Internationella åtaganden	6 632	
Övrigt	612	
Övriga garantier	12 707	
Pensionsgarantier ³	10 927	
Affärsverk m.fl.	1 780	
Totalt	704 736	55 988

¹ Åtagandet för insättningsgarantin avser den 31 december 2002. För investerarskyddet saknas uppgift om storleken på de skyddade tillgångarna.

² För de två kapitaltäckningsgarantierna har inte några värden uppskattats eftersom garantierna är obegränsade i tid och belopp.

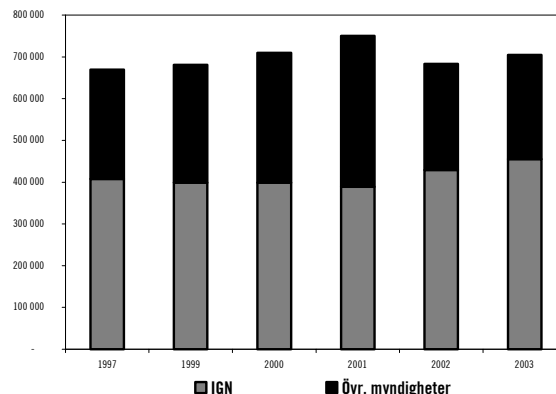
³ Åtagandet avser den 31 december 2002.

Riksdagen har beslutat att EKN får binda staten för exportgarantier upp till 200 miljarder kronor. Regeringen har för 2003 bemyndigat EKN att av denna ram använda 175 miljarder kronor. För EKN:s investeringsgarantier finns en särskild ram på 10 miljarder kronor och den s.k. Balt-ramen (se nedan) har en ram på 2 miljarder kronor. Den totala ramen för Sidas garantiåtaganden uppgår till 12 miljarder kronor, varav 1 miljard kronor kan användas för Sidas fristående garantier. Ramarna för BKN:s kreditgarantier till kooperativa bostadsrättsföreningar och för kommunala åtaganden är 1 respektive 3 miljarder kronor. Ramen för 2004 för BKN:s s.k. nya garantier är 10 miljarder kronor. Inom RGK:s garantigivning finns ramar för enskilda projekt och några mindre program.

Storleken på den statliga garantiportföljen har under de senaste fem åren legat på omkring 700 miljarder kronor. Från och med hösten 2001 till och med första halvåret 2002 ökade åtagandena tillfälligt genom flyggarantiförsäkringarna.

Diagram 7.1 Utveckling av garantiåtagandena 1997–2003

Miljoner kronor

Insättningsgaranti och investerarskydd

Insättningsgarantins syfte är att stärka konsumentskyddet för allmänhetens insättningar i banker och värdepappersbolag. Garantin, som finansieras genom avgifter från kreditinstitut, kan sägas innebära att konsumenterna erbjuds ett säkert placeringsalternativ, vilket medför samhällsekonomiska vinster. Garantins existens kan också antas minska risken för uttagsstormningar, vilket medför ett visst systemskydd.

De garanterade insättningarna har under de senaste fem åren varierat mellan 389 och 455 miljarder kronor. Insättningsgarantins omfattning och utformning styrs av regelverk inom Sverige och EU. Maximalt belopp som betalas ut som ersättning är 250 000 kronor per kund och institut. Samma ersättningsbelopp gäller för investerarskyddet, vilket omfattar värdepapper och medel som banker och värdepappersbolag hantarer för kunders räkning.

Insättningsgarantin och investerarskyddet har ännu inte behövt tas i anspråk sedan de infördes 1996 respektive 1999. Om det inträffar ersättningsfall beträffande institut som bedriver verksamhet i både Sverige och annat land finns behov av samarbete mellan IGN och andra länders ersättningssystem. Samarbetsavtal om insättningsgaranti och/eller investerarskydd har hittills träffats med fem länder.

Regeringen har den 26 februari 2004 tillsatt en utredning som ska se över insättningsgarantisystemet och investerarskyddet med inriktning på att föreslå en framtida utformning av systemet. Utredningen ska vara klar i februari 2005.

Garantier om tillförsel av kapital

I stället för att staten direkt tillför kapital till ett företag kan garantier ställas ut där staten åtar sig att under vissa betingelser tillskjuta kapital. En sådan garanti är en relation mellan två parter: företaget och staten som utfärdare av garantin. Men garantin skyddar i praktiken tredje part, dvs. företagets kunder och intressenter.

En kapitaltäckningsgaranti innebär att staten åtar sig att ovillkorligen tillskjuta kapital till ett bolag i ett utsatt läge. Sedan införandet av garantimodellen har inga nya kapitaltäckningsgarantier utfärdats. Garantier som är obegränsade i tid och belopp är nämligen inte förenliga med garantimodellen eftersom det inte går att prissätta risker för obegränsade åtaganden.

Vid utgången av 2003 fanns två kapitaltäckningsgarantier kvar, båda inom infrastruktursektorn (avseende Arlandabanan respektive de svenska landförbindelserna till Öresundsbron).

En grundförförbindelse är i likhet med kapitaltäckningsgarantin en tvåpartsgaranti, men innebär ett begränsat åtagande i belopp och/eller tid. Vid utgången av 2003 fanns åtaganden på 1 miljard kronor till tre svenska finansieringsinstitut.

Medlemsåtagandet i nio internationella finansieringsinstitut (Världsbanken, Europeiska investeringsbanken, Nordiska investeringsbanken, regionala utvecklingsbanker m.fl.) består av inbetalt kapital och garantikapital. Garantikapitalet innebär att svenska staten förbinder sig att tillhandahålla ett visst kapitalbelopp utöver det kapital som Sverige direkt betalat in till berört institut. Dessa åtaganden uppgick vid utgången av 2003 till 83 miljarder kronor.

Sedan 2002 finns en garanti som innebär en rätt för SBAB att vid varje tillfälle ta upp lån i RGK inom en begränsad ram. Denna ram, som från början var 10 miljarder kronor, minskar med 1 miljard kronor per år och uppgår under 2004 till 8 miljarder kronor.

Exportgarantier och u-kreditgarantier

Exportgarantier

EKN ska främja svensk export genom att mot en premie erbjuda företag, banker och andra finansieringsinstitut statliga garantier mot förluster vid exportaffärer och utlandsinvesteringar. Garantier fungerar som en försäkring där

svenska staten tar vissa risker, exempelvis att betalning inte erhålls enligt avtal. Exportgarantier kan även användas som säkerhet hos banker och underlättar på så sätt konkurrenskraftig finansiering av exportaffärer.

Under året har en förenklad garanti, basgarantin, tagits fram för att ge de mindre och medelstora företagen i Sverige bättre och smidigare riskavtäckning och därmed stärka deras internationella konkurrenskraft.

Efterfrågan på motgarantier⁸ har ökat kraftigt under senare år. Inom en ram för årsvisa limiter kan bankerna nu successivt göra avrop i takt med att de utfärdar krediter för ingångna kontrakt.

Under året har också ett nytt generellt system för premier införts som är mer transparent och ger en högre grad av differentiering mellan olika risker.

Engagemanget i exportgarantier inklusive utfästelser uppgick vid slutet av 2003 till 127 miljarder kronor, en minskning under året med 70 miljarder kronor. Det är framförallt utfästelserna som minskat genom att några få, mycket stora, affärer inte genomfördes. Även garantiåtagandena minskade bl.a. beroende på valutakursändringar (57 procent av garantierna är utställda i US-dollar). Av garantierna avsåg 60 procent affärer med privata gäldenärer och 40 procent affärer med statliga eller andra offentliga låntagare.

Engagemanget inklusive utfästelser inom den särskilda garantiramen för Baltikum, Ryssland med flera länder (Baltramen) har ökat till 0,3 miljarder kronor. En ökande andel av efterfrågan på garantier från dessa länder har dessutom kunnat tillgodoses genom ordinarie exportgarantier.

U-kreditgarantier

En u-kredit är en form av exportkredit som Sida garanterar och subventionerar, men som inte behöver vara knuten till svenska exportprojekt. Garantier ges till projekt som av Sida bedöms få betydande utvecklingseffekter i det berörda landet och som inte kan bära kostnaderna för en normal finansiering på kommersiella villkor.

⁸ Motgarantin täcker risker för utställare av säkerheter när någon annan än den svenske exportören är utställare, t.ex. en bank. Garantin täcker både oillbörligt utnyttjande av säkerheten och berättigat utnyttjande av säkerheten när exportören underlåtit att fullgöra sitt anbud eller åtagande i exportaffären.

Sidas totala engagemang inklusive utfästelser uppgick vid årets slut till 3,8 miljarder kronor, vilket är en minskning med 1,7 miljarder kronor under 2003. Förändringen berodde dels på en kraftigt minskad volym av nya utfästelser, dels på lägre dollarkurs vid årets slut. En stor del av Sidas engagemang är i utländsk valuta, främst dollar.

Kreditgarantier

Den vanligaste formen av enskilda garantiåtaganden är kreditgarantier. En sådan innebär att staten tar på sig hela eller delar av kreditrisken vid finansiering av exportaffärer eller investeringar i infrastruktur, bostäder etc., men överläter själva kreditgivningen till andra långgivare.

I ett par fall sköter bolag sin finansiering genom att emittera obligationer på kreditmarknaden. RGK ställer då ut en kreditgaranti för varje enskild lånetransaktion och även för de derivatransaktioner som bolaget ingår med olika motparter. För att inte tillföra finansiella risker utöver den reala risken i projekten har RGK upprättat riktlinjer för bolagens upplåning, portföljhantering och valutaexponering.

Nedan beskrivs de olika åtagandena av kreditgarantier förutom exportgarantierna och ukreditgarantierna som redan behandlats.

Infrastruktur

De garanterade infrastrukturprojekten är Öresundsbron (där åtagandet delas solidariskt med danska staten) och de s.k. Stockholms- och Göteborgslederna. Staten garanterar den upplåning som respektive företag gör på kreditmarknaden. Tillsammans uppgår kreditgarantierna till över 40 miljarder kronor, en ökning med 6 miljarder kronor under 2003.

Bostadsfinansieringsinstitut

Kreditgarantier får ställas ut för Venantius AB:s upplåning på högst 22 miljarder kronor. Åtagandet minskade under det gångna året med närmare 4 miljarder kronor till knappt 10 miljarder kronor.

Bostadskrediter

Kreditgarantier för finansiering av bostadsbyggande utfärdas av BKN för att främja bostadsförsörjningen. Statliga kreditgarantier kan lämnas för ny- och ombyggnad av bostäder

(två skilda regelverk för nya respektive äldre garantier), avlösen av kommunala borgensåtaganden, lån till kommunala bostadsföretag, lån till kooperativa hyresrättsföreningar samt för vissa kommunala åtaganden för boendet.

Bostadskreditgarantierna uppgick vid slutet av 2003 till knappt 11 miljarder kronor, en minskning med 2 miljarder kronor under året. Inom de tre sistnämnda områdena ovan finns inga garantiåtaganden utställda.

Internationella åtaganden

De internationella garantierna gäller dels krediter från Nordiska investeringsbanken för enskilda projekt i olika länder på drygt 6 miljarder kronor, dels några beloppsmässigt mindre garantier till tre östeuropeiska länder (där de garanterade lånen ska lösas under 2006) samt till Sverigehuset i Sankt Petersburg.

Övrigt

Under 2003 har RGK ställt ut en garanti till Green Cargo AB (f.d. SJ Godstrafik) för en finansiell lease på 0,2 miljarder kronor.

Det finns ett tusental kreditgarantier på relativt små belopp avsedda att främja sysselsättningen inom lantbruk och glesbygd om totalt 0,2 miljarder kronor. Dessa garantiprogram är nu stängda för ny garantigivning.

Sida bedriver fram till maj 2005 en försöksperiod med fristående garantier inom en ram på 1 miljard kronor. Hittills har Sida ställt ut garantier på drygt 0,2 miljarder kronor för fyra olika engagemang i Afrika.

Pensionsgarantier

Garantier för pensionsåtaganden utgör ett tryggt av upparbetade avtalspensioner för anställda vid före detta statliga myndigheter som har bolagiserats. I vissa fall har de aktuella delarna av företagets (de före detta myndigheternas) pensionsskulder tryggats direkt genom garanti. I andra fall finns direkta försäkringar hos Försäkringsbolaget Pensionsgaranti (FPG) som sedan garanteras i form av en efterborgen från staten. I några fall har medlen som ska finansiera pensionerna förts till stiftelser som sedan garanteras direkt eller indirekt av staten.

Uppgifter om storleken på pensionsåtagandena lämnas först under våren, vilket gör att uppgifter saknas från senaste årsskifte. Åtaganden

det den 31 december 2002 uppgick till omkring 11 miljarder kronor.

7.2 Portföljens riskprofil

Statens garantiportfölj innehåller obalanser eftersom åtagandena tillkommer på politiska grunder och inte i diversifieringssyfte. Flera av åtagandena är mycket stora och förknippade med relativt hög risk. Därtill kommer att åtagandena eller grupperna av åtaganden i stora delar utsätts för samma riskfaktorer (t.ex. ränteutvecklingen). Garantiportföljen kan därför inte karaktäriseras som balanserad eller diversifierad.

Riskerna i garantiportföljen är beroende av svenska makroekonomiska förhållanden såsom ekonomisk tillväxt och ränteutveckling, andra länders makroekonomiska och politiska förhållanden samt projektspecifika riskfaktorer såsom trafik- och försäljningsutveckling. Detta innebär att en lågkonjunktur eller en varaktig ränteuppgång med en vikande fastighetsmarknad som följd, eller att länder ställer in betalningar, kan medföra att garantier infrias. En svag trafikutveckling i vissa regioner eller en låg försäljningsvolym är exempel på projektspecifika riskfaktorer som kan medföra dålig lönsamhet och på sikt leda till infrianden.

Olika typer av risker och riskanalys

Nedan följer en beskrivning av de olika typerna av risker i garantiportföljen samt en bedömning av riskläget.

Insättningsgarantin är statens största garantiåtagande. Risken för infriande varierar med konjunkturen men även med den finansiella situationen för enskilda banker. Det mest troliga krisscenario är att ett värdepappersbolag eller en mindre bank går i konkurs. Den totala skadeutbetalning som då beräknas ske bedöms kunna täckas av insättningsgarantins ackumulerade garantiavgifter.

Risken för infriande av *investerarskyddet* får i allt väsentligt anses vara densamma som för insättningsgarantin. IGN har bedömt att den förväntade kostnaden för investerarskyddet är låg. Den skyddslagstiftning och de rutiner för internkontroll som finns utgör en tillräcklig säkerhet för de allra flesta investerare i händelse

av fallissemang i ett värdepappersinstitut. Ersättningsfall kommer troligen inte att inträffa ofta. IGN har därför inte ansett det nödvändigt att bygga upp en fond för att säkerställa betalningsberedskap i förväg.

Risken för infrianden av *kapitaltäckningsgarantierna* till Arlandabanan och Svedab – obegränsade i tid och belopp – är bl.a. beroende av lönsamheten i projekten.

Åtagandena i form av *garantikapital* till internationella finansieringsinstitut är exponerade mot landspecifika risker, till stor del i länder med relativt hög kreditrisk.

Instituten, som är exponerade mot landrisker, är prioriterade långivare med god kapacitet att hantera kreditförluster och har dessutom en restriktiv kreditgivning. De bedöms av dessa anledningar vara behäftade med relativt sett låg risk.

Riskerna för infrianden av *exportgarantier* varierar över olika länderkategorier (politisk och ekonomisk utveckling i respektive land) och kommersiella förutsättningar i de olika affärerna (kommersiella risker). Under senare år har trenden varit en relativ minskning av andelen rena statsrisker och en stark ökning av företags- och projektrisker. Under 2003 utgjordes dock alltså nästan hälften av de utestående garantierna och utfästelserna av rena statsrisker eller risker på annan offentlig aktör.

Det största enskilda engagemanget är leverans av JAS Gripen till Sydafrika. Därefter kommer Mexiko (telekomsektorn), Iran (gruvsektorn), Brasilien (telekom- och energisektorerna) samt Kina (energiesektorn). Affärer i dessa länder svarar för 54 procent av de utestående engagemangen.

För *u-kreditgarantierna* har den negativa utvecklingen i Zimbabwe inneburit en hög nivå på skadeersättningarna. Under kommande år förväntas de fattigaste och mest skuldsatta länderna komma att erbjudas skuldavskrivningar.

Bedömningen är att framtida infrianden inom gruppen av exportgarantier och u-kreditgarantier med minst 95 procents sannolikhet täcks av ackumulerade garantiavgifter och fordringar.

Flertalet av de företag inom *infrastruktur och bostadsfinansiering* vars åtaganden garanteras av staten har en verksamhet som gör att deras lönsamhet är mycket beroende av ränteläget, den allmänna konjunkturen samt projektspecifika risker och då framförallt trafikutvecklingen för Öresundsförbindelsen.

Exponeringen mot fastighetsmarknaden (inom området bostadsfinansiering) har minskat under 2003, till stor del beroende på att Venantius finansiella ställning har förbättrats.

För *bostadskreditgarantierna* bedöms risken vid nuvarande ränteläge ha minskat väsentligt i förhållande till tidigare bedömningar. BKN uppskattar förlustrisken under de närmaste fyra åren till 800 miljoner kronor för äldre garantier och till 100 miljoner kronor för nya garantier.

Pensionsgarantierna, slutligen, är av varierande risk. Gruppen är relativt sett stor och inom gruppen finns många olika åtaganden i statliga bolag. Riskerna bedöms totalt sett som små på grund av tillgängligt buffertkapital hos FPG och en restriktiv placeringspolicy hos Postens pensionsstiftelse.

Inte möjligt att för närvarande analysera den totala portföljens riskprofil

Statens portfölj av garantier innehåller obalanser genom stora enstaka engagemang och koncentration av garantier inom vissa sektorer. Detta beror på att portföljen byggts upp genom enskilda politiska beslut och inte med inriktning på riskdiversifiering. Portföljen är på så sätt riskfylld. För närvarande saknas emellertid möjligheter att mäta och redovisa den samlade portföljens riskprofil. En sådan analys kräver först och främst att garantimyndigheternas respektive riskredovisningar är jämförbara, men även att samvariationerna mellan de stora engagemangen härleds och analyseras. Regeringen har nyligen gett RGK i uppdrag att samordna arbetet med att få till stånd en gemensam redovisning av kostnader och risker inom garantiområdet. Samtliga garantimyndigheter ska delta i detta arbete.

7.3 Reserveringar för framtida garantiförluster

Den avgift eller premie som garantimyndigheterna tar ut ska avspegla risken i åtagandet (utom avgifterna för insättningsgarantin och investerarskyddet, vilka regleras i lag, se not 2 till resultaträkningen). På så sätt ska premierna vara en tillräcklig reserv för de framtida infrianden

och skadeersättningar som myndigheterna kan komma att betala till sina garantitagare.

Som ett mått på risken i garantiåtagandena värderar RGK, EKN och Sida sina förväntade framtida förluster och reserverar (avsätter) medel för dessa förluster på balansräkningarnas skuldsida. Den förväntade förlusten mäter den förlust som man förväntar sig i genomsnitt ska inträffa för ett givet engagemang över en given tidsperiod.

Utöver riskavsättning för förväntade förluster gör EKN och Sida en avsättning för risken för oförväntade förluster. De oförväntade förlusterna representerar osäkerhet i de framtida utfallen och mäter den största förlust som man tror kan inträffa med en given sannolikhet, t.ex. 95 procent. Avsättningen tar hänsyn till hur hög koncentrationsrisk EKN och Sida har i sina engagemang, dvs. om åtagandena är koncentrerade till vissa länder och/eller branscher.

I tabell 7.2 redovisas de reserveringar (avsättningar) som gjorts av RGK, EKN och Sida för förväntade och oförväntade förluster samt hur den totala reserveringen står i relation till myndigheternas engagemang. Vidare visas hur reserveringarna förändrats under 2003.

Tabell 7.2 Reserveringar för framtida garantiförluster 2003-12-31

Miljoner kronor

Myndighet/ typ av garanti	Reserve- ringar för förväntade förluster	Reserve- ringar för oförväntade förluster ¹	Reserve- ringar totalt	Reserve- ringarna i relation till engage- mangen ²	Förändring i reserve- ringarna under 2003
RGK	3 401		3 401	4%	-1 940
EKN	3 802	4 820	8 622	11%	-2 158
Baltramen	44		44	42%	24
Sidas u- kredit- garantier	468	183	651	17%	66

¹ RGK gör inga reserveringar för oförväntade förluster.

² I engagemangen för EKN, Baltramen och u-kreditgarantierna ingår garantiförbindelser och vissa utfästelser.

RGK:s reserveringar minskade med 1,9 miljarder kronor under 2003. Förändringen berodde nästan helt på den minskade risken i Venantius.

EKN:s reserveringar för förväntad förlust har minskat med 2,7 miljarder kronor, beroende på minskningen i engagemanget och fallande dollarkurs. Däremot ökade reserveringarna för oförväntade förluster med 0,6 miljarder kronor genom ökad koncentration av riskerna (de tio största riskobjekten svarade för 70 procent av EKN:s engagemang).

För Sidas del återspeglar de ökade reserveringarna för u-kreditgarantierna de tilltagande riskerna på många av de länder där Sida har sitt engagemang.

Avsättningar till fonder

IGN och BKN gör inga motsvarande reserveringar för framtida garantiförluster. På balansräkningens skuldsida redovisar de fonder uppbyggda av verksamhetens ackumulerade resultat. Fondernas bokförda värde uppgick vid slutet av 2003 till 13,2 miljarder kronor för IGN och 1,4 miljarder kronor för BKN, en ökning med 1,2 miljarder kronor respektive 0,2 miljarder kronor under 2003.

7.4 Tillgångar i garantiverksamheten

Garantiverksamheten finansieras av avgifter som antingen betalas av garantitagaren eller över statsbudgeten om det är fråga om statliga subventioner.

Värdepappersinnehav och andra placeringar

IGN placerar huvuddelen av sina tillgångar i statsskuldväxlar och statsobligationer. Tre externa kapitalförvaltare har fått i uppdrag att inom nämndens fastställda placeringspolicy bedriva en aktiv förvaltning av avgiftsmedlen.

EKN och Sida placerar en del av avgiftsmedlen från exportgarantier och u-kreditgarantier på bankkonton, valutakonton och valutadepositioner i svenska banker samt företagscertifikat.

Räntekonton hos RGK

En del av avgifterna redovisas på räntebärande konton hos RGK. Även återvinningar från tidigare infrianden (skador) tillförs kontona. Från de räntebärande kontona i RGK görs "utbetalningar" för infrianden och myndigheternas administrationskostnader. En obegränsad kredit är kopplad till räntekontona (med undantag av garantier administrerade av Sida och garantierna till Venantius AB). Överskott på kontona ger

ränteintäkter, medan en utnyttjad kredit medför räntekostnader.

Behållningarna på dessa räntekonton konsolideras med statens övriga finanser. Influtna avgifter avräknas direkt mot statens upplåningsbehov. Ett minskat lånebehov minskar också statsskulden. Dessa kontobehållningar i RGK är således inte reserver med likvida medel tillgängliga för eventuella infrianden. Ett infriande belastar kontona, men det är enbart en redovisningsmässig hantering. Finansieringen sker i praktiken genom statlig upplåning vid infriandet. Se även avsnitt 7.6.

Likvida medel

Myndigheterna har en mindre del av sina tillgångar i likvida medel.

Regressfordringar

Förutom värdepappersinnehav och andra placeringar samt kontobehållningar i RGK på sammanlagt drygt 24 miljarder kronor har staten även tillgångar i form av regressfordringar från tidigare infriade garantier. Större delen av dessa fordringar får betraktas som osäkra men det återstående nettovärdet för åtminstone exportgarantierna är dock betydande. Regressfordringarna uppgår totalt till 5,6 miljarder kronor netto.

Tabell 7.3 Värdepappersinnehav och andra placeringar, räntekonton hos RGK, likvida medel samt regressfordringar 2003-12-31

Miljoner kronor

Myndighet/ typ av garanti	Värde- pappers- innehav och andra placeringar	Räntekonton hos RGK	Likvida medel	Regress- fordringar (netto)	Totalt
IGN	12 713	158			12 871
RGK		2 005		29	2 034
EKN	2 376	4 665	42	5 186	12 269
Baltramen	11	80	2		93
Sidas u- kredit- garantier	40	797	12	281	1 130
Sidas fristående garantier		73			73
BKN		1 282		150	1 432
Summa	15 140	9 060	56	5 646	29 902

7.5 Jämförelse mellan reserveringar för förväntade förluster och olika slags tillgångar i garantiverksamheten

För att bedöma hur väl garantiverksamheten står rustad inför eventuella framtida infrianden är det viktigt att analysera dels de reserveringar för förväntade förluster som gjorts, dels de tillgångar som finns i verksamheten för att möta dessa förluster.

En jämförelse av verksamhetens skuld- och tillgångssida görs nedan i tabell 7.4. Av redovisningstekniska skäl görs jämförelsen på myndighetsnivå och omfattar endast myndigheterna RGK, EKN och Sida. Eftersom övriga garanti-myndigheter saknar motsvarande riskredovisning kan för närvarande inte en allomfattande analys av statens garantiportfölj göras i detta avseende.

Det finns fortfarande några garantiåtaganden som vid infrianden helt eller delvis får belasta anslag. Det gäller åtagandena i form av garantikapital, u-kreditgarantier samt kapitaltäckningsgarantierna till Arlandabanan Projekt AB och SVEDAB.

Tabell 7.4 Garantiengagemang, reserveringar för förväntade förluster, nuvärdet av framtida avgifter samt tillgångar i garantiverksamheten 2003-12-31

Miljoner kronor

Myndighet/ typ av garanti	Garanti- engagemang ¹	Reserveringar för förväntad förlust	Nuvärde av framtida avgifter ²	Tillgångar enligt tabell 7.3
RGK	78 381	3 401		2 034
EKN	78 561	3 802	815	12 269
Baltramen	104	44		93
Sidas u- kredit- garantier	3 823	468	39	1 130
Summa	160 869	7 715	854	15 526

¹ I engagemangen för EKN, Baltramen och u-kreditgarantierna ingår garanti-förbindelser och vissa utfästelser. I RGK:s engagemang ingår inte sådana åtaganden, främst garantikapital, där inte några reserveringar gjorts för framtida förluster.

² RGK redovisar inte framtida avgifter som en tillgång i balansräkningen.

Uppgifterna i tabellen är inte helt entydiga. Olikheter finns när det gäller att beräkna reserveringar för framtida förluster samt att ta upp framtida avgiftsbetalningar som en tillgång. Ett arbete pågår mellan de olika garantiverksamheterna där målet är att åstadkomma en mer enhetlig riskredovisning i Årsredovisning för staten.

För närvarande är alltså endast en jämförelse möjlig som i vissa avseenden är baserad på olika uppgifter. Detta till trots ger jämförelsen en bild av att förväntade förluster i garantiverksamheten totalt sett täcks av redan influerna avgifter vilka redovisas som tillgångar i tabell 7.4.

För att få jämförelsen heltäckande för en långsiktig planering av statens finanser behöver även oförväntade förluster analyseras. EKN och Sida reserverar 4 820 respektive 183 miljoner kronor för oförväntade förluster i sina redovisningar. Med 95 procents sannolikhet kommer influerna och framtida avgifter att täcka både förväntade och oförväntade förluster i dessa verksamheter.

7.6 Betalningsflöden och garantiverksamhetens påverkan på statens finanser

Som tidigare nämnts finansieras garantiverksamheten av avgifter som betalas av garantiobjektet eller, efter beslut av riksdagen, över statsbudgeten om det är fråga om subventioner.

År 2003 uppgick de statliga subventionerna till 507 miljoner kronor. Dessa avsåg framför allt bostadskreditgarantierna (242 miljoner kronor), Öresundsbron (200 miljoner kronor) och Balt-ramen (60 miljoner kronor).

Normalt belastar infrianden av u-krediter Sidas tillgångar, men regeringen kan besluta att delar av infrianden eller avskrivna fordringar ska belasta anslag (4 miljoner kronor under 2003).

Verksamheten påverkar också i flera fall statens lånebehov och statsskuld. Påverkan består av flöden in till och ut från statens konsoliderade checkräkning. Flödena utgörs av externa betalningar av garantiavgifter, infrianden, återvinningar och kostnader för administration. I den mån dessa betalningar går via räntekonton i RGK påverkar de statens finanser direkt via checkräkningen. Statens konsoliderade resultat- och balansräkningar påverkas i alla händelser om än indirekt. I tabell 7.5 beskrivs dessa flöden.

Tabell 7.5 Avgifter, infrianden, återvinningar samt administrationskostnader under budgetåret 2003

Miljoner kronor

Myndighet/typ av garanti	Avgifter	Infrianden	Återvinningar (betalningar på fordringar efter tidigare infrianden)	Kostnader för administration
IGN	456			7
RGK	42	3	7	29
EKN	410	803	876	89
Baltramen		1	2	3
Sidas u-kreditgarantier	14	119	31	2
Sidas fristående garantier	1			
BKN	50	134	36	13
Summa	973	1 060	952	143

Summan av ovanstående poster (973-1060+952-143) blev ett inflöde under 2003 på 722 miljoner kronor, som påverkar statens konsoliderade resultat- och balansräkningar.

Avgifter

Avgifter betalade av garantitagarna uppgick till 973 miljoner kronor under året. De största posterna var avgifterna för insättningsgarantin (456 miljoner kronor) och exportgarantier (410 miljoner kronor).

Infrianden

Garantier infriades för 1 060 miljoner kronor. Exportgarantierna stod för 803 miljoner kronor, där de kommersiella skadebetalningarna var större än de för politiska skador. Bostadskreditgarantier infriades för 134 miljoner kronor och u-kreditgarantier för 119 miljoner kronor.

Återvinningar

Återvinningar av tidigare utbetalda medel vid infrianden uppgick till 952 miljoner kronor. Detta belopp dominerades helt av återvinningar i samband med tidigare infriade exportgarantier.

Kostnader för administration

Kostnaderna för administration av verksamheten uppgick till 143 miljoner kronor. I förhållande till totala åtaganden utgör administrationen en liten del men varierar beroende på garantityp. IGN:s administration är anslagsfinansierad liksom hanteringen av BKN:s äldre garantier. IGN:s verksamhet belastar dock inte statsbudgeten netto, eftersom den del av influtna avgifter som avser IGN:s administration levereras till inkomsttitel.

Betalningarnas påverkan på lånebehovet

Posterna avgifter, infrianden, återvinningar och administration har i olika grad påverkan på lånebehovet. Flöden i en garantiverksamhet med reserver enbart i form av räntekonton i Riksgäldskontoret eller finansiering via anslag påverkar direkt statens lånebehov⁹. Däremot har flöden i en garantiverksamhet med reserver i form av externstatliga placeringar inte någon påverkan på lånebehovet.

Det är för närvarande inte möjligt att beräkna vilken påverkan på lånebehovet som garantiverksamheten har haft under 2003. En analys av flödena visar dock att nettoflödet i garantiverksamheten totalt sett var positivt under 2003. Om däremot inga garantiavgifter skulle tagits ut hade nettoflödet varit negativt.

Tillbakablick på de senaste fem åren

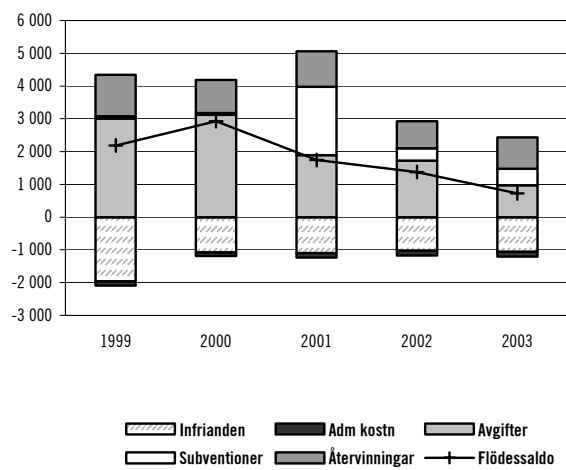
De årliga avgifterna har minskat från över 3 miljarder kronor åren 1999 och 2000 till under 1 miljard kronor 2003. Främst är det avgifterna från insättningsgarantin och exportgarantierna som minskat.

De statliga subventionerna har varit betydande under senare år med en topp under 2001 på 2 miljarder kronor.

Sedan 1999 har infriandena minskat till cirka 1 miljard kronor per år. Även de årliga återvinningarna har legat runt 1 miljard kronor.

⁹ Resonemanget gäller inte för IGN:s finansiering via anslag eftersom nämndens verksamhet totalt sett är saldoneutral avseende statsbudgeten.

Diagram 7.2 Återvinningar, statliga subventioner, avgifter, infrianden och administrationskostnader samt saldot för betalningsflödet 1999–2003

8

Avgifter till och bidrag från EU

8 Avgifter till och bidrag från EU

Samarbetet inom EU brukar delas in i tre s.k. ”pelare”. Den första pelaren omfattar den före detta Europeiska ekonomiska gemenskapen och den ekonomiska och monetära unionen. Den andra pelaren utgörs av den gemensamma utrikes- och säkerhetspolitiken och den tredje av det rättsliga och inrikespolitiska samarbetet. EU:s budget finansierar i första hand åtgärder inom den första pelaren samt administrationen inom de övriga två pelarna. Budgeten är formellt de Europeiska gemenskapernas (EG) budget, men brukar normalt benämnas EU-budgeten.

8.1 Avgiften till EU:s budget

EU:s budget finansieras huvudsakligen med s.k. egna medel, vilka utgörs av avgifter från medlemsländerna. Övriga inkomster som bidrar till finansieringen är diverse gemenskapsskatter, räntor, EES-ländernas bidrag m.m. Den årliga budgeten är resultatet dels av de ramar som sätts av beslutet om egna medel och det finansiella perspektivet, dels av den årliga budgetberedningen inom rådet och Europaparlamentet. Det finansiella perspektivet är en budgetplan som anger högsta tillåtna utgifter totalt och per utgiftskategori för vart och ett av de år planen omfattar. Innevarande finansiella perspektiv löper fr.o.m. 2000 t.o.m. 2006. Ministerrådet fattade under 2000 ett nytt egna medelsbeslut som gäller från och med januari 2002.

Den totala avgiftens olika beståndsdelar kommenteras kortfattat nedan.

Tullavgifter

Handelstullar tas ut enligt den gemensamma tulltaxan vid handel med icke medlemsländer. Dessa inkomster tillfaller gemenskapsbudgeten. Medlemsländerna får dock behålla en andel av intäkterna för att finansiera administrationskostnader. 2002 höjdes denna andel från 10 procent till 25 procent.

Särskilda jordbrukstullar och sockeravgifter

Det tas också ut särskilda tullar och en produktionsavgift för socker inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitik. Dessa inkomster tillfaller också gemenskapsbudgeten, med avdrag för finansiering av administrativa kostnader enligt samma procentsatser som för tullavgifter.

Mervärdesskattebaserad avgift

Denna del av avgiften beräknas som en procentuell andel av den s.k. mervärdesskattebasen. Med mervärdesskattebas avses värdet på den samlade konsumtionen av varor och tjänster under ett år. Den nationella skattebasen korrigeras så att en enhetlig skattebas erhålls för alla medlemsländer. Avgiften baseras på en prognos på landets mervärdesskattebas för aktuellt budgetår. I efterhand revideras avgiften med hänsyn till utfallet för denna bas.

Från och med 1999 görs dessutom en justering av innevarande års avgift enligt en uppdaterad prognos för avgiftsbasen. 2002 reducerades det högsta tillåtna uttaget av momsavgiften från 1 procent till maximalt 0,75 procent av mervärdesskattebasen.

Avgift som baseras på BNI

Denna del av avgiften beräknas som en procentuell andel av medlemslandets bruttonationalinkomst (BNI) beräknad till marknadspriser. BNI uttrycker värdet av de samlade inkomsterna i ett land. Uttaget beräknas som en procentuell andel av gemenskapens samlade BNI mot bakgrund av återstående finansieringsbehov sedan övriga avgifter beräknats. BNI-avgiften korrigeras i efterhand då den prognostiserade avgiftsbasen ersätts med utfall. Från och med 1999 görs dessutom en justering av innevarande års avgift enligt en uppdaterad prognos för avgiftsbasen.

Storbritannienavgift

Storbritannien har beviljats en nedsättning av sin avgift (budgetreduktion) som finansieras gemensamt av övriga medlemsländer. Beslutet om reduktionen togs med hänsyn till det brittiska nettobidraget. Reduktionen redovisades t.o.m. 1998 i första hand under den mervärdeskattebaserade avgiften. Fr.o.m. 1999 redovisas den som en separat avgiftspost. 2002 reducerades Sveriges finansieringsansvar, enligt det nya beslutet om egna medel, till 25 procent av den tidigare andelen.

8.2 Återflöde från EU-budgeten

De medel Sverige erhåller som återflöde från EU-budgeten kommer huvudsakligen från EG:s jordbruksfond och strukturfonderna. Medel från forsknings- och utvecklingsprogram erhålls också. Nedan redogörs kortfattat för de olika fonderna.

En stor del av återflödet går via statsbudgeten, medan en del går direkt till olika myndigheters verksamhet och en del inte alls redovisas av staten.

Jordbruksfonden

Huvuddelen av bidragen är jordbruksstöd inom ramen för den gemensamma jordbrukspolitiken. Exempel är areal- och djurbidrag, trädesersättning och exportbidrag. Dessa bidrag finansieras av jordbruksfondens s.k. garanti-sektion (EUGFJ-garanti). En del av jordbruksfonden finansierar också insatser under strukturfonderna (EUGFJ-utveckling).

Strukturfonderna

Olika former av strukturstöd erhålls, t.ex. regional- och arbetsmarknadsstöd. Strukturfonderna är ett samlingsbegrepp för fyra fonder, Europeiska Socialfonden (ESF), Europeiska Regionala Utvecklingsfonden (ERUF), Fonden för Fiskets Utveckling (FFU), Utvecklingssektionen vid EG:s Jordbruksfond (EUGFJ-utveckling) samt de s.k. gemenskapsinitiativen.

8.3 Redovisning i resultaträkningen

I resultaträkningen för staten redovisas avgiften till EU under posten Lämnade bidrag m.m. (se vidare not 4 till resultaträkningen). Återflödet från EU redovisas under posten Intäkter av bidrag (se vidare not 3 till resultaträkningen). Redovisningen i resultaträkningen är periodiserad, dvs. intäkter och kostnader redovisas det år de är hänförliga till. Kostnaden för EU-avgiften redovisas det år avgiften avser. Intäkt av EU-bidrag redovisas det år som stödet betalas ut till bidragsmottagarna, vilket motsvarar det år kostnaden uppstår.

I tabell 8.1 redovisas kostnaden för EU-avgifterna under perioden 1999–2003. En jämförelse görs med de totala intäkterna av bidrag från EU. Till skillnad från statsbudgeten omfattar intäkterna av bidrag i resultaträkningen även bidrag som går direkt till myndigheterna, dvs. som inte redovisas mot inkomsttitel.

Tabell 8.1 Periodiserat utfall 1999-2003

Miljoner kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Tullavgift	2 814	2 979	3 048	2 480	2 382
Jordbruks- avgifter	335	312	278	194	175
Momsbas- erad avgift	7 348	8 169	7 230	5 190	5 431
BNI- baserad avgift	9 085	9 688	8 520	10 625	15 733
Storbri- tannien- avgift	1 302	1 147	2 451	662	390
Summa EU- avgift	20 884	22 295	21 527	19 151	24 111
Summa bidrag från EU	9 296	9 387	9 052	11 217	11 715
Nettoflöde till EU	11 588	12 908	12 475	7 934	12 396

Sveriges kostnader för avgiften till Europeiska unionen ökade 2003 med 4 960 miljoner kronor, främst till följd av att det procentuella uttaget av Sveriges BNI höjdes från 0,51 procent 2002 till 0,60 procent 2003. Detta innebär även att nettoflödet till EU ökade med 4 462 miljarder kronor jämfört med föregående år.

8.4 Redovisning på statsbudgeten

På den svenska statsbudgeten bruttoredovisas huvuddelen av det återflöde som administreras av svenska myndigheter, dvs. betalningar från Europeiska kommissionen redovisas mot inkomsttitel, medan de utbetalningar som myndigheterna gör på kommissionens vägnar redovisas mot anslag på statsbudgetens utgiftssida. Dessa anslag är spridda under flera olika utgiftsområden. Betalningar från Europeiska kommissionen redovisas samlat under inkomsttypen 6000 Bidrag m.m. från EU och specificeras på separata inkomstitlar. EU-avgiften redovisas under utgiftsområde 27, anslaget 93:1 Avgiften till Europeiska gemenskapen. Redovisningen på statsbudgeten är kassamässig.

Sveriges mellanhavanden med EU skiljer sig mellan jordbruksfondens garantisektion och strukturfonderna. Jordbruksfonden regleras den tredje vardagen i den andra månaden efter utbetalningsmånaden i Sverige. För struktur-

fonderna förskottas medlemsländerna en viss del av bidragen och därefter överförs medel löpande under programperioden¹⁰. Slutlig reglering sker vid programperiodens slut.

I tabell 8.2 sammanfattas det kassamässiga flödet mellan EU och den svenska statsbudgeten under perioden 1999-2003.

Tabell 8.2 Avgifter till och bidrag från EU på statsbudgeten Miljoner kronor¹

	1999	2000	2001	2002	2003
Tullavgift	2 814	2 979	3 048	2 480	2 382
Jordbruks- avgifter	335	312	278	194	175
Momsbaserad avgift	7 348	8 169	7 940	5 291	4 620
BNI-baserad avgift	9 085	9 688	9 396	12 125	10 811
Storbri- tannien- avgift	1 302	1 147	2 610	559	334
Summa EU- avgift²	20 884	22 295	23 272	20 648	18 322
Bidrag från EUGFJ	7 138	7 227	7 084	7 641	8 163
Bidrag från FFU	2	91	40	32	34
Bidrag från ERUF	923	797	252	1 303	1 640
Bidrag från ESF	1 112	696	1 039	211	2 072
Bidrag till trans.eur.nätv.	91	196	29	91	69
Övriga bidrag från EG	31	25	41	29	39
Summa bidrag m.m.³	9 297	9 032	8 485	9 307	12 016
Nettoflöde från stats- budgeten till EU	11 587	13 263	14 787	11 341	6 306

¹ P.g.a. avrundningar stämmer inte summeringarna helt.² Avräknat mot anslag 93:1 Avgiften till Europeiska gemenskapen³ Redovisat mot inkomsttitel grupp 6 Bidrag från EU m.m.

Sveriges kassamässiga avgift och nettoflöde till EU minskade mellan 2002 och 2003 med 2 326 respektive 5 035 miljoner kronor.

Minskningen av avgiften mellan 2002 och 2003 beror främst på att regeringen beslutade att tidigarelägga 3 243 miljoner kronor avseende avgiften för januari 2003 samt en del av avgiften för

¹⁰ En programperiod omfattar sju år. Innevarande programperiod löper fr.o.m. 2000 t.o.m. 2006.

februari 2003, till december 2002. Regeringen beslutade även att senarelägga betalningen av en del av avgiften för december 2003, 2 546 miljoner kronor, till januari 2004. Besluten har sammantaget inneburit en kassamässig minskning av 2003 års avgift med 5 789 miljoner kronor.

Inkomsterna från EU ökade kassamässigt med 2 709 miljoner kronor mellan 2002 och 2003.

Bidragen från EG:s socialfonder ökade med 1 861 miljoner kronor, delvis till följd av att dokumentationen av den svenska medfinansieringen försenades 2002, vilket medfört att rekvisitionen och betalningen av bidragen från EU skett först under 2003.

Ersättning för djurbidrag från EU:s jordbruksfond ökade med 405 miljoner kronor. Djurbidragen, som i förskott betalas till jordbruket av Statens jordbruksverk, påverkas bland annat av eurokursen. För stödåret 2002 var den beräknade eurokursen högre än föregående år, vilket medfört att ersättningen från EU blivit högre 2003.

Uppgifterna i tabell 8.2 ger ingen helhetsbild av alla effekter av EU-medlemskapet för statsbudgeten. Utöver de anslag som helt eller delvis finansieras av EU-bidrag, måste hänsyn tas till att det förekommer utgifter föranledda av den medfinansiering som staten står för. Medfinansieringen är en förutsättning för att medel från bl. a. strukturfonderna ska kunna utbetalas. Kostnaderna för medfinansieringen avräknas mot anslag. Samtidigt erhålls vissa medel från EU, exempelvis forskningsstöd, som inte redovisas på statsbudgeten. Under 2003 tog statliga myndigheter, främst universitet och högskolor, emot drygt 650 miljoner kronor i bidrag från EU:s institutioner. Utgifter kopplade till medlemskapet förekommer naturligtvis även under myndigheters förvaltningsanslag. Eftersom samarbetet inom EU är integrerat i den nationella verksamheten och utgifter för europeiskt samarbete förekom redan före 1995 är dessa dock mycket svåra att särskilja. Dessutom förekommer naturligtvis indirekta effekter, för såväl inkomster som utgifter, som inte går att beräkna exakt.

8.5 Anslag finansierade med EU-medel

Det finns olika anslag som helt eller delvis finansieras av EU. Anslag finansierade av EU-bidrag, som huvudsakligen utbetalas inom ramen för EU:s strukturfonder och jordbruksfonden, uppgår till 6,9 miljarder kronor 2003. Medel för att finansiera stöd från EU:s jordbruksfond och strukturfonder redovisas mot inkomsttitel när medlen flyter in från EU och uppgår till 12,0 miljarder kronor 2003. Beroende på olika periodiseringseffekter och beslut skiljer sig utfallet på anslagen från vad som redovisats som bidrag från EU på inkomsttitlar med 5,1 miljarder kronor. Bland annat har 4,1 miljarder avseende arealersättning utbetalats och redovisats mot anslag 2002, medan ersättningen från EU betalats och redovisats som bidragsinkomst på statsbudgeten 2003.

Tabell 8.3 Anslag finansierade med EU-medel

Miljoner kronor

U0	Anslag	Anslagsnamn	Utfall 2003
8	12:7	Från EU-budgeten finansierade insatser för asylsökande och flyktingar	22
13	22:6	Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000–2006	1 372
19	33:5	Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000–2006	1 418
20	34:3	Åtgärder för biologisk mångfald	-2
22	36:6	Från EG-budgeten finansierade stöd till Transeuropeiska nätverk	78
23	41:4	Från EG-budgeten finansierade medel för skogsskadeövervakning	3
23	43:5	Arealersättning och djurbidrag m.m.	1 417
23	43:6	Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter	1 003
23	43:10	Från EG-budgeten finansierade strukturstöd till fisket m.m.	52
23	43:15	Jordbruks- och livsmedelsstatistik finansierad från EG-budgeten	7
23	44:2	Från EG-budgeten finansierade åtgärder för landsbygdens miljö och struktur	1 558
Summa			6 928

Nedan redogörs för fyra betydande anslag knutna till EG:s jordbruksfond och strukturfonder.

Anslag finansierade av EG:s jordbruksfond

Anslaget 43:5 Arealersättning och djurbidrag m.m.
Arealersättning utgör den största andelen av direktstöden till jordbruket. Arealersättning lämnas i hela landet med vissa undantag och kan sökas av alla jordbrukare som uppfyller de i regelverken angivna kriterierna. Djurbidrag syftar till att kompensera jordbrukaren för sänkta köttpriser. Stöden är indelade i olika grupper beroende på djurslag och beräknas på en viss foderareal relaterad till antal djur i besättningen.

Anslaget 43:6 Intervention och exportbidrag för jordbruksprodukter

Från anslaget utbetalas stöd motsvarande EG:s finansiering av offentlig lagring, övrig intervention, exportbidrag och stöd till biodling m.m. Med intervention avses i detta sammanhang EG:s regleringar som påverkar utbudet av och efterfrågan på animalie- och vegetabilieprodukter samt frukt och grönt och där interventionsreglerna syftar till att stödja vissa prisnivåer. Intervention sker genom offentlig lagring (uppköp, lagring och försäljning av produkter

för EU:s räkning), privat lagring, marknadsföringsstöd samt stöd och bidrag till produktion och konsumtion. Exportbidrag lämnas för att täcka skillnaden mellan gemenskapspris och världsmarknadspris vid export till tredje land.

Anslag finansierade av EG:s Strukturfonder

Anslaget 22:6 Europeiska socialfonden m.m. för perioden 2000-2006

Europeiska socialfonden (ESF) har funnits och verkat i Europa i över 40 år. Europeiska socialfonden är EU:s främsta verktyg för att förverkliga den europeiska sysselsättningsstrategin. Anslaget ska finansiera projekt som är inriktade på åtgärder som underlättar möjligheterna att få arbete, skapar lika förutsättningar för arbetskraften och medverkar till kompetensutveckling.

Anslaget 33:5 Europeiska regionala utvecklingsfonden perioden 2000-2006

Europeiska regionala utvecklingsfonden (ERUF) skapades 1975 och är det viktigaste instrumentet för gemenskapens regionalpolitik. Målet med fonden och anslaget är att bidra till att avhjälpa regional obalans genom att delta i utvecklingen och strukturanpassningen av regioner som utvecklas långsammare och i omstruktureringen av industriregioner på tillbakagång.

9

Sammanställning av
verksamheter som staten
har ett väsentligt
inflytande över

9 Sammanställning av verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över

De konsoliderade resultat- och balansräkningarna samt finansieringsanalysen i årsredovisningen för staten omfattar i huvudsak de statliga myndigheterna inklusive affärsverken. Genom ägarintressen i bolag och genom att Riksbanken, AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten faller utanför den avgränsning (se avsnitt 4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplýsningar) som görs för statens konsoliderade balans- och resultaträkningar är den statliga sektorn i realiteten större. De olika avgränsningsbegrepp som används för redovisningar av statens ekonomi beskrivs närmare i kapitel 6.

Sammanställningen i detta kapitel görs i syfte att ge en samlad och översiktlig bild över samtliga verksamheter som staten har ett väsentligt inflytande över. När det gäller bolag, banker och finansinstitut har väsentligt inflytande definierats som att staten har en ägarandel på minst 20 procent i de aktuella organisationerna. Definitionen överensstämmer med definitionen av intressföretag i årsredovisningslagen (1995:1554). Med denna definition bortfaller stiftelser, som är självägande. Sammanställningen av den statliga sektorn inkluderar därmed förutom myndigheterna även statliga bolag och finansinstitut, Riksbanken, Premiepensionsmyndigheten och AP-fonderna. Även Allmänna arvsfonden redovisas här med hänsyn till det väsentliga inflytande staten har i verksamheten utan att ha någon ekonomisk ägarandel. Sammanställningen, som bygger på de ingående organisationernas officiella årsredovisningar, ger en uppfattning om den totala statliga bokförda förmögenheten.

9.1 Den statliga sektorns förmögenhet

Den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital framgår av tabell 9.1. När det gäller de tillgångar och skulder som bara indirekt ägs av staten har statens andel medräknats med hänsyn tagen till ägarandelen om den uppgår till minst 20 procent. Redovisningen av myndigheternas tillgångar avseende ägarandelar i företag som är mindre än 20 procent utgörs endast av värdet enligt myndigheternas bokslut. Från och med 2001 används kalenderårsuppgifter avseende statliga bolag, banker och finansinstitut där statens ägarandel uppgår till minst 20 procent. För åren 1999 och 2000 avser redovisningen uppgifter per 30 september.

Någon fullständig eliminering av mellanhavanden såsom fordringar och skulder samt intäkter och kostnader har inte varit möjlig att göra eftersom underlag för detta oftast saknas och de olika organisationernas redovisningsprinciper skiljer sig åt. Dessutom verkar de under olika regelverk. De elimineringar som gjorts för att undvika dubbelräkning framgår av tabellerna 9.2 och 9.3.

Ålderspensionsreformen har medfört betydande förändringar i betalningsflödena mellan statsbudgeten, AP-fonderna och premiepensionssystemet. Från och med 1999 skall AP-fonderna enbart finansiera inkomstrelaterad ålderspension inom det reformerade systemets s.k. fördelningsdel. Finansierings- och betalningsansvaret för förtids- och efterlevandepension flyttades därför från AP-fonderna till statsbudgeten. För att delvis motverka den ökade

belastningen på statsbudgeten har medel överförts successivt under ett antal år från AP-fonderna till statsbudgeten i enlighet med riksdagens beslut angående propositionen AP-fonden i det reformerade pensionssystemet (prop. 1999/2000:46, bet. 1999/2000:FiU19). Hittills överförda belopp uppgår till 245 miljarder kronor. År 2003 överfördes inga medel. Vid en kontrollstation 2004 skall det slutliga överföringsbeloppet fastställas.

Tabell 9.1 Den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Myndigheter					
Summa tillgångar	661	689	782	793	812
Summa skulder	1 747	1 698	1 596	1 566	1 607
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	-1 086	-1 009	-814	-773	-795
Summa skulder och kapital	661	689	782	793	812
Statliga bolag, banker och finansinstitut					
Summa tillgångar	638	776	889	889	941
Summa skulder	498	632	719	706	746
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	140	144	170	183	195
Summa skulder och kapital	638	776	889	889	941
Riksbanken					
Summa tillgångar	229	233	236	201	186
Summa skulder	113	108	119	112	114
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	116	125	117	89	72
Summa skulder och kapital	229	233	236	201	186
AP-fonderna					
Summa tillgångar	749	735	574	494	582
Summa skulder	2	1	9	7	5
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	747	734	565	487	577
Summa skulder och kapital	749	735	574	494	582
Premiepensionsmyndigheten					
Summa tillgångar	74	94	108	105	140
Summa skulder	1	1	2	2	2
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	73	93	106	103	138
Summa skulder och kapital	74	94	108	105	140

Fortsättning av Tabell 9.1 Den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital

Miljarder kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Allmänna arvsfonden					
Summa tillgångar	1	1	1	1	1
Summa skulder	1	1	1	1	1
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	0	0	0	0	0
Summa skulder och kapital	1	1	1	1	1
Den statliga sektorn total¹					
Summa tillgångar	1 871	2 056	2 306	2 206	2 362
Summa skulder ¹	2 099	2 202	2 430	2 297	2 367
Nettoförmögenhet/ Eget kapital	-228	-146	-124	-91	-5
Summa skulder och kapital	1 871	2 056	2 306	2 206	2 362

¹ Pensionsskulden enligt tabell 9.6 ingår ej.

² Elimineringar enligt tabell 9.2 och 9.3 har gjorts för att undvika dubbelräkning.

Vid utgången av 2003 var den statliga sektorns samlade tillgångar 2 362 miljarder kronor efter elimineringar av inomstatliga mellanhavanden. Sammantaget ökade tillgångarna med 156 miljarder kronor. De samlade skulderna uppgick till 2 367 miljarder kronor 2003, vilket motsvarar en ökning med 70 miljarder kronor.

Till följd av en gynnsam utveckling på aktie marknaden ökade AP-fondernas tillgångar med 87 miljarder kronor och AP-fondernas egna kapital med 90 miljarder kronor. AP-fondernas egna kapital uppgick vid utgången av 2003 till 577 miljarder kronor. Premiepensionsmyndighetens tillgångar och egna kapital ökade med 35 miljarder kronor och det egna kapitalet uppgick därmed till 138 miljarder kronor.

Statens ägande avseende andelar i de statliga bolagens tillgångar uppgick till 941 miljarder kronor, en ökning med 52 miljarder kronor. Motsvarande skulder ökade med 40 miljarder kronor till sammanlagt 746 miljarder kronor. Den största förändringen är hänförlig till Svensk Exportkredit AB, där andelen tillgångar och skulder ökade på grund av att staten ökade sin ägarandel från cirka 65 till 100 procent. Ytterligare en stor förändring förklaras av att Sveaskog ökade sina tillgångar och skulder främst som ett resultat av en omstrukturering av koncernen. Vattenfall AB minskade sina tillgångar och i ännu högre grad sina skulder. Skulderna minskade främst genom amortering av lån.

Sammantaget uppgick den statliga sektorns samlade nettoförmögenhet, dvs. skillnaden

mellan tillgångar och skulder (motsvarande eget kapital), efter elimineringar till -5 miljarder kronor. Ökningen med 86 miljarder kronor jämfört med 2002, då den negativa nettoförmögenheten uppgick till -91 miljarder kronor, beror främst på AP-fondernas ökade eget kapital. Minskningen av myndigheternas nettoförmögenhet är i första hand hänförlig till årets underskott på 19 miljarder kronor i statens resultaträkning. Bland bolagen ökade Vattenfall AB det egna kapitalet med 7,4 miljarder kronor.

Förändringarnas effekter på statens resultat- och balansräkningar beskrivs närmare i kapitel 4.

Tabell 9.2 Elimineringar avseende myndigheternas aktieinnehav (andelar i dotter- och intresseföretag)

Miljoner kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
Regeringskansliet	143 265	137 142	159 317	178 687	190 264
Riksbankens grundfond	1 000	1 000	1 000	1 000	1 000
Riksbanken		43	293	58	0
<i>Affärsverk</i>					
Luffartsverket	80	205	240	181	156
Statens järnvägar	831	716			
Svenska kraftnät	83	124	166	323	324
<i>Övriga myndigheter</i>					
Övriga myndigheter	52	59	63	59	60
Totalt	145 311	139 289	161 079	180 308	191 804

Elimineringar avseende myndigheternas aktieinnehav

Av bilaga 2 Statliga myndigheter m.m. framgår vilka myndigheter som ingår i redovisningen över den statliga sektorns samlade tillgångar, skulder och kapital. Statens innehav av aktier i de statliga bolagen redovisas främst av Regeringskansliet (not 24 till balansräkningen, andelar i dotter- och intresseföretag).

Affärsverkens innehav av aktier i dotterbolag ingår, liksom Riksbankens grundfond, och redovisas under andelar i dotter- och intresseföretag. För att undvika dubbel redovisning elimineras ovan nämnda innehav enligt tabell 9.2 mot summa tillgångar och nettoförmögenhet för den statliga sektorn.

Elimineringar gentemot Riksgäldskontoret

Premiepensionsmyndigheten (PPM) redovisar tillgångar och skulder gentemot Riksgäldskontoret. För att undvika dubbel redovisning elimineras dessa mot summa tillgångar respektive

skulder för den statliga sektorn. Även AP-fondernas och Riksbankens innehav av statspapper har eliminerats för att undvika dubbel redovisning. Innehavet av statspapper har eliminerats med nominellt belopp mot summa tillgångar och skulder. Statspappren utgörs av statsobligationer och tidigare år till en mindre del av statsskuldväxlar. Riksbanken har från utgången av 2001 inte kvar några statspapper eftersom den extra utdelningen till staten 2001 främst utgjordes av statsobligationer.

Tabell 9.3 Eliminering avseende AP-fondernas, PPM:s och Riksbankens innehav av statspapper samt PPM:s övriga tillgångar och skulder gentemot Riksgäldskontoret

Miljoner kronor

	1999	2000	2001	2002	2003
AP-fonderna	232 699	271 510	80 832	51 711	61 277
PPM	74 018	40 953	42 503	45 481	46 361
Riksbanken	28 998	20 728	0	0	0
Totalt	335 715	333 191	123 335	97 192	107 638

9.2 AP-fonderna och Premiepensionsmyndigheten

AP-fondernas redovisning avser bokfört marknadsvärde. Det nya pensionssystemet infördes i januari 1999 och den 1 maj 2000 omorganiserades AP-fonderna. (I kapitel 5, avsnitt 5.3.10, återfinns information om utgifterna för ålderspensionssystemet.) Den 1 januari 2001 fick Första – Fjärde AP-fonderna nya identiska placeringsregler, vilka bland annat innebär att samtliga fonder får placera i aktier och i högre grad än tidigare även globalt. AP-fonderna skall förvalta svenska allmänna pensionsmedel så att kraven på långsiktigt hög avkastning i förhållande till risk tillgodoses. Fjärde och femte fondstyrelsernas skulder till första – tredje fondstyrelserna är eliminerade för 1999. Därefter finns inga fordringar eller skulder inom AP-fonderna.

Sjätte AP-fonden har en särställning inom AP-fondsystemet eftersom den har obegränsade möjligheter att äga både noterade och onoterade företag. En betydande del av resurserna inriktas specifikt mot ägande i onoterade bolag. Fondens uppdrag är att bidra till utvecklingen av det svenska näringslivet genom att förmedla riskkapital till små och medelstora företag.

I det nya allmänna pensionssystemet ingår att en del av pensionsavgiften avsätts till s.k. premiepension och förvaltas i värdepappersfonder efter individuella val av pensionsspararna. Den statliga Premievalsfonden är en värdepappersfond som kan väljas på samma sätt som andra fonder inom premiepensionssystemet. För de personer som avstår från att välja fond placeras pensionsmedlen i Premiesparfonden. Såväl Premiesparfonden som Premievalsfonden förvaltas av Sjunde AP-fonden. Endast fondens egen verksamhet redovisas dock under Sjunde AP-fonden i tabell 9.4 nedan. Till skillnad från de övriga AP-fondernas tillgångar tillhör Sjunde AP-fondens förvaltade tillgångar premiepensionssystemet, dvs. de förvaltas för pensionsspararnas räkning. Tillgångarna hos de övriga AP-fonderna tillhör fördelningssystemet. I denna sammanställning av den statliga sektorn redovisas även det fonderade kapitalet i premiepensionssystemet på samma sätt som AP-fondernas tillgångar. De redovisas som Nettoförmögenhet/Eget kapital i den statliga sektorns samlade tillgångar och skulder, tabell 9.1. Även i nationalräkenskaperna (NR) ingår sparandet i premiepensionssystemet som en del av sparandet inom den offentliga sektorn.

Det finns två avvecklingsfonder som förvaltas av Första respektive Fjärde AP-fonden. De förvaltar fordringsbevis som ej är noterade på någon börs eller avsedda för allmän omsättning. Dessa medel skall avvecklas så fort som möjligt utan att värdet försämras och kommer därefter successivt att föras över till AP-fonderna.

Tabell 9.4 AP-fondernas tillgångar och skulder 2003 (marknadsvärde)

Miljoner kronor

	Tillgångar	Skulder	Fondkapital
Första AP-fonden	140 731	1 466	139 265
Andra AP-fonden	141 549	1 199	140 350
Tredje AP-fonden	142 917	381	142 536
Fjärde AP-fonden	136 140	634	135 506
Sjätte AP-fonden	13 671	896	12 775
Sjunde AP-fonden	22	159	-137
Första AP-fondens avvecklingsfond	5 258	44	5 214
Fjärde AP-fondens avvecklingsfond	1 296	5	1 291
Totalt	581 584	4 784	576 800

AP-fondernas sammanlagda resultat för året är 81 miljarder kronor. Fondkapitalet påverkades

dessutom genom betalningar mot pensionssystemet, vilket netto tillfört kapital på totalt 9 miljarder kronor.

I den konsoliderade balansräkningen för staten, tabell 4.2, redovisas Avsättningar för pensioner och liknande förpliktelser, vilka ingår i myndigheternas skulder. Avsättningarna avser den beräknade pensionsskulden för statligt anställd personals avtalspension. Flertalet myndigheter betalar pensionspremier till Statens pensionsverk som skuldför den beräknade pensionsavsättningen. Några myndigheter gör egna pensionsavsättningar (se not 41 till balansräkningen).

I den konsoliderade resultaträkningen, tabell 4.1, redovisas ålderspensioner som transferering. Skillnaden mellan inbetalda avgifter och utbetalda pensioner redovisas som en transferering till/från AP-fonden och PPM (se not 4 till resultaträkningen). Åtaganden avseende ålderspension redovisas inte som skuld varken i den konsoliderade balansräkningen eller hos AP-fonderna. Åtaganden i premiepensionssystemet redovisas som skuld i Premiepensionsmyndighetens årsredovisning.

Enligt propositionen Automatisk balansering av ålderspensionssystemet (prop. 2000/01:70, bet. 2000/01:SfU13) skall närmast berörda myndigheter från och med 2002 göra en årlig redovisning av ålderspensionssystemets ekonomiska ställning och utveckling. Den samlade redovisningen av ålderspensionssystemet för 2003 sammanfattas i avsnitt 9.5 Pensionssystemets årsredovisning (se nedan). I det avsnittet redovisas avgiftstillgång och pensionsskuld enligt en beräkningsteknisk modell.

9.3 Statliga bolag, banker och finansinstitut

I tabell 9.1 särredovisas statens tillgångar och skulder i statliga bolag, banker och finansinstitut där ägarandelen uppgår till minst 20 procent. Ägande i företag där statens andel är mindre än 20 procent ingår i myndigheternas samlade tillgångar och skulder. I bilaga 3 återfinns en sammanställning av nyckeltal avseende kalenderåret 2003 för bolag med statligt ägande. I bilagan redovisas bolagens nyckeltal brutto och de summerar, efter elimineringar, till beloppen i sammanställningen över statliga sektorns för-

mögenhet (tabell 9.1). I tabell 9.1 ingår bolagen endast till den del de ägs av staten. En närmare redogörelse för bolagens verksamhet och resultat 2003 kommer att presenteras senare i vår i regeringens årliga skrivelse till riksdagen om statliga bolag.

Totalt finns ett sextiotal företag där staten äger mer än 20 procent av aktierna. Statens andel av företagets bokförda värde uppgår till totalt 191 miljarder kronor¹¹. De sex största företagen är Vattenfall AB, TeliaSonera AB, Sveaskog AB, LKAB, Civitas Holding AB (Vasakronan) och Akademiska Hus AB, vilka tillsammans svarar för 74 procent av det bokförda värdet. Enbart Vattenfall AB och TeliaSonera AB motsvarar 54 procent av det bokförda värdet.

Den statliga sektorns förmögenhet påverkas av förvärv och försäljning av företag, omstruktureringar, bolagens resultat m.m.

Svensk Exportkredits tillgångar och skulder ökade båda med 66 miljarder kronor, främst på grund av att statens ägarandel ökade från ca 65 till 100 procent. Förändringen förklaras även av att skulden för emitterade värdepapper ökade med 18 miljarder kronor, vilket bland tillgångarna främst motsvaras av en ökning av obligationer och andra värdepapper med 16 miljarder kronor.

Sveaskogs tillgångar ökade med 14 miljarder kronor liksom dess skulder, vilket förklaras av en omstrukturering av koncernen som medfört att tillgångar och skulder bruttoredo visas.

Vattenfalls tillgångar minskade med 11 miljarder kronor till 265 miljarder kronor samtidigt som nettoskulden minskade med 19 miljarder kronor. Förändringen beror delvis på att räntebärande skulder amorterades med 9,1 miljarder kronor. Resultatet ökade med 1,6 miljarder kronor till 9,1 miljarder kronor. Resultatförbättringen förklaras nästan helt av kostnadsbesparingar och högre elmarknadspriser i Tyskland samt en betydande vinstförbättring i Polen. Eget kapital ökade med 7,4 miljarder kronor. Ökningen är främst hänförlig till årets resultat.

De totala tillgångarna i TeliaSonera uppgick till 190 miljarder kronor, varav statens andel är 86 miljarder kronor, vilket motsvarar en minsk-

ning med 9,0 miljarder kronor under året. Statens andel av skulderna minskade med 9,8 miljarder kronor. Den främsta orsaken är amorteringar av lån, varav andelen uppgår till 6,4 miljarder kronor. TeliaSonera redovisade ett nettoresultat på 9,1 miljarder kronor. Förbättringen för statens andel av resultatet uppgår till 7,9 miljarder kronor och förklaras av ökad lönsamhet inom mobil kommunikation, International Carrier och fastnätverksamheten i Danmark samt i synnerhet av att i föregående års andel ingår kostnader för nedskrivningar och omstruktureringskostnader på ca 7,1 miljarder kronor. Stora positiva skatteeffekter grundade på uppskjutna skattefordringar ingick i resultatet för 2002.

SJ AB:s egna kapital ökade med 1,5 miljarder kronor främst genom ett av riksdagen beslutat kapitaltillskott på högst 1,855 miljarder kronor. Det egna kapitalet påverkades negativt av årets förlust på 0,1 miljarder kronor, som till stor del består av engångskostnader.

9.4 Riksbanken

Riksbankens tillgångar minskade med 15 miljarder kronor under året och det egna kapitalet minskade med 17 miljarder kronor. En orsak är negativa valutakurseffekter på 12 miljarder kronor för valutareserven, som förklaras av att kronan stärktes mot de flesta ingående valutor under året. Detta medförde att årets resultat innebar en förlust med 9,3 miljarder kronor, vilket samtidigt påverkade värdet av valutareserven. Minskningen av det egna kapitalet beror också på utdelning av 7,5 miljarder kronor till statsverket.

9.5 Pensionssystemets årsredovisning

Riksförsäkringsverket (RFV) har i uppdrag att varje år göra en redovisning av det inkomstgrundade ålderspensionssystemets finansiella ställning och utveckling. Den inkomstgrundade ålderspensionen omfattar inkomst- och tilläggs-pension från fördelningssystemet samt premiepension. Den första redovisningen avsåg 2001. Ett mål med redovisningen är att informera om

¹¹ Statens andel av företagets bokförda värde skiljer sig från andelen nettoförmögenhet/eget kapital (tabell 9.1) främst beroende på värderingen av Svenska Spel AB.

de förlopp – demografiska, ekonomiska och beteendemässiga – som bestämmer systemets finansiella ställning och som direkt påverkar, eller kan komma att påverka, pensionernas värde. Ytterligare en ambition med redovisningen är att den i så hög grad som möjligt ska ansluta till vedertagna redovisningsprinciper för försäkringsföretag. För en mer fullständig beskrivning av redovisningen hänvisas till RFV:s publikation Pensionssystemets Årsredovisning 2003.

Redovisningsprinciper

Pensionssystemets årsredovisning upprättas som ett koncernbokslut där även premiepensionen konsolideras. Redovisningen av premiepensionssystemet motsvarar i huvudsak den av Premiepensionsmyndigheten (PPM) upprättade årsredovisningen. På motsvarande sätt som gäller för premiepensionssystemet finns inom fördelningssystemet en pensionsskuld till aktiva och till pensionerade. Systemet omfattar även tillgångar, men till skillnad från premiepensionssystemet är dessa till största delen inte fonderade. I fördelningssystemet finansieras utgifterna i princip med löpande avgiftsinkomster. Avgiftsflödet är således fördelningssystemets mest väsentliga tillgång – en avgiftstillgång. Hur fördelningssystemets tillgångar och skulder skall beräknas är reglerat i lag. Avgiftstillgången, som den definieras i lagen, motsvarar den pensionsskuld man skulle ha haft om värderingsperiodens ekonomiska och demografiska förhållanden hade gällt även för förfluten tid. Det kan också uttryckas så att avgiftstillgången motsvarar den pensionsskuld som nuvarande avgiftsflöde långsiktigt klarar att finansiera, givet mätperiodens ekonomiska och demografiska förhållanden. Avgiftstillgången är således en typ av nivåmått beräknat utifrån befintliga förhållanden. Den faktiska pensionsskulden värderas också huvudsakligen med utgångspunkt från de förhållanden som råder vid värderingstillfället – enda undantag från denna princip gäller pensionsskulden till aktiva avseende intjänade ATP-poäng. ATP-skulden till aktiva utgör ca 20 procent av den totala pensionsskulden. Andelen sjunker snabbt framöver. År 2017 är det sista år som ATP-poäng kan tjänas in.

Resultat- och balansräkningar

Tabell 9.5 Inkomst- och premiepension, resultaträkning

Miljoner kronor

	2003	2002	Förändring
Förändring av fondtillgångar			
Pensionsavgifter	186 147	181 149	4 998
Pensionsutbetalningar	-155 421	-151 758	-3 663
Avkastning på fonderat kapital	96 008	-110 408	206 416
Administrationskostnader	-2 710	-2 680	-30
Lånefinansierade administrationskostnader	109	365	-256
<i>Summa förändring av fondtillgångar (a)</i>	<i>124 133</i>	<i>-83 332</i>	<i>207 465</i>
Förändring av avgiftstillgång			
Värdet av förändringen i avgiftsinkomst	159 964	224 275	-64 311
Värdet av förändringen i omsättningstid	12 346	-16 763	29 109
<i>Summa förändring av avgiftstillgång (b)</i>	<i>172 310</i>	<i>207 512</i>	<i>-35 202</i>
Förändring av pensionsskuld¹			
Nya pensionsrätter och ATP-poäng	-193 607	-187 989	-5 618
Pensionsutbetalningar	155 421	151 563	3 858
Indexering/värdeförändring	-242 236	-250 067	7 831
Värdet av förändring i medellivslängd m.m.	-11 045	-5 923	-5 122
Uppkomna arvsvinster/dödsfallskapital	7 303	6 534	769
Fördelade arvsvinster	-7 829	-6 762	-1 067
Avdrag för administrationskostnader	1 717	1 712	5
<i>Summa förändring av pensionsskuld (c)</i>	<i>-290 276</i>	<i>-290 932</i>	<i>654</i>
Lånefinansierade administrationskostnader (d)	-109	-365	256
Årets resultat (a)+(b)+(c)+(d)	6 058²	-167 116	173 174

¹ Negativ post (-) innebär att pensionsskulden ökar, positiv post ( ) innebär att pensionsskulden minskar, med angivet belopp.

² Varav inkomstpensionssystemet 6 167 miljoner kronor och premiepensionssystemet -109 miljoner kronor.

Tabell 9.6 Inkomst- och premiepension, balansräkning

Miljoner kronor

	31/12 2003	31/12 2002	Förändring
Tillgångar			
Fondkapital Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden	576 937	487 539	89 398
Försäkringstillgångar	94 155	59 420	34 735
Övriga tillgångar	46 140	45 307	833
Avgiftstillgång	5 465 074	5 292 764	172 310 ¹
<i>Summa tillgångar</i>	<i>6 182 306</i>	<i>5 885 030</i>	<i>297 276²</i>
Skulder och överskott			
Balanserat överskott	50 027	217 144	-167 117
Årets resultat	6 058	-167 117	173 175
<i>Summa överskott</i>	<i>56 085</i>	<i>50 027</i>	<i>6 058</i>
Pensionsskuld	6 078 356	5 788 080	290 276 ³
Övriga skulder	47 865	46 923	942
Summa skulder och överskott	6 182 306	5 885 030	297 276

¹ Avser inkomstpensionssystemet.² Varav inkomstpensionssystemet 261 708 miljoner kronor.³ Varav inkomstpensionssystemet 255 541 miljoner kronor.

Pensionsavgifter tas ut med 18,5 procent av pensionsgrundande förvärvsinkomster, transfereringar m.m., varav 16 procentenheter tillförs fördelningssystemet och 2,5 procentenheter premiepensionssystemet. De pensionsbelopp som utbetalas från premiepensionssystemet är än så länge begränsade.

Det fonderade kapitalet utgörs av buffertfonderna inom fördelningssystemet (Första – Fjärde samt Sjätte AP-fonden), premiepensionsfonderna (försäkringstillgångar) och den tillfälliga förvaltningen av preliminära avgiftsmedel i Riksgäldskontoret (s.k. övriga tillgångar).

Värdeförändringen av avgiftstillgången inom fördelningssystemet bestäms huvudsakligen av inkomstillväxten per person, av antalet personer i förvärvsaktiva åldrar samt deras sysselsättningsgrad. Inkomstpensionen är utformad så att pensionsskuldens värdeförändring är nära kopp-

lad till tillgångarnas värdeutveckling, men kopplingen är inte absolut. Därför kan fördelningssystemet ge såväl positivt som negativt resultat. Systemets balansomslutning omfattar 6 182 miljarder kronor.

I tabellerna ovan redovisas resultat- och balansräkningarna för inkomst- och premiepensionen sammantaget, uttryckt i miljoner kronor. För det inkomstgrundade ålderspensionssystemet redovisas därmed ett överskott på 6 miljarder kronor för 2003.

Pensionsskulden i inkomstpensionssystemet ökade sammantaget med 256 miljarder kronor eller 4,5 procent. Den största delen av skuldökningen hänförs till indexeringen av intjänade pensionsrätter och utgående pensioner med ca 3,5 procent. Ökningen på tillgångssidan var också 4,5 procent, vilket motsvarar 262 miljarder kronor. Avgiftstillgången ökade med 172 miljarder kronor eller 3,3 procent, huvudsakligen beroende på en ökning i avgiftsflödet. Buffertfondens kapital, som utgör ca 10 procent av tillgångarna, ökade med sammanlagt 89 miljarder kronor varav avkastningen svarade för 82 miljarder kronor. Inkomstpensionssystemets redovisade överskott 2003 uppgår därmed till drygt 6 miljarder kronor.

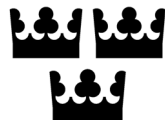
Premiepensionssystemet är ett fondbaserat system där pensionsspararna själva väljer placering för sina premiepensionsmedel. Systemet fungerar så att förändringar i fondandelarnas priser direkt och lika mycket påverkar den försäkrades tillgång i det systemet. Därför ska, på sikt, premiepensionssystemets resultat i princip alltid vara 0 kronor. Eftersom inte hela administrationskostnaden tas ut av de försäkrade under systemets uppbyggnad, utan lånefinansieras, kommer premiepensionssystemet under ett uppbyggnadsskede att redovisa förluster. År 2003 var premiepensionssystemets förlust 109 miljoner kronor.

10

Utveckling av statlig produktion

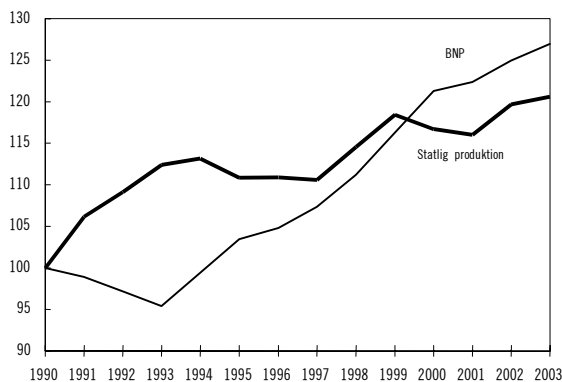

10 Utveckling av statlig produktion

Efter den ekonomiska krisen i början av 1990-talet var den ekonomiska tillväxten i Sverige mycket stark med en årlig tillväxt i BNP på över 4 procent vissa år. Det nya seklets första år har inneburit en lägre tillväxttakt. 2003 ökade BNP med 1,6 procent (diagram 10.1).

Diagram 10.1 Statlig produktion och BNP 1990–2003, volymförändringar

Index 1990=100

10.1 Den statliga produktionen

Utvecklingen i staten kan mätas på olika sätt. Det statliga produktionsvärdet definieras som summan av löner, arbetsgivaravgifter, avskrivningar och inköp av varor och tjänster, och omfattar både anslagsfinansierad och avgiftsfinansierad verksamhet. Den statliga produktionen kan med andra ord beskrivas som det sammantagna värdet av statlig konsumtion och försäljning mot avgifter, exklusive s.k. direktkonsumtion¹².

Produktionsutvecklingen beskrivs i termer av volym, dvs. kostnadsökningar som beror på prisökningar räknas inte med. Eftersom offentliga tjänster inte prissätts på någon marknad har måttet den begränsningen att det beräknas från kostnadssidan, dvs. med hjälp av värdet av insatta resurser och med ett antagande om att produktiviteten är oförändrad över tiden.

Den statliga tjänsteproduktionen ökade sammantaget med knappt en procent 2003 och uppgick till närmare 220 miljarder kronor i löpande priser.

Under perioden 1990 till 1994 steg produktionen av statliga tjänster med 13 procent. Det var främst satsningen på den högre utbildningen och de arbetsmarknadspolitiska åtgärderna som gav utslag, men utgifterna för försvaret fortsatte också att öka i volym.

Mellan 1994 och 1997 låg den statliga produktionsvolymen kvar på den, jämfört med decenniets början, högre nivån för att sedan öka med totalt 7 procent under den efterföljande tvåårsperioden. Det var främst universiteten och högskolorna, försvaret och kommunikationsområdet som uppväggde nedgången inom andra statliga verksamhetsområden.

Sammantaget under perioden 1990–2003 har statens tjänsteproduktion ökat med drygt 20 procent. Som en jämförelse kan nämnas att BNP under samma period steg med närmare 30 procent. En jämförelse kan också göras med produktionsvolymen inom kommuner och landsting som, efter en måttlig nedgång främst under 1990-talets första hälft, var ungefär lika stor 2003 som 1990.

¹² Med direktkonsumtion avses myndigheters köp av varor och tjänster som produceras av marknadsproducenter och som levereras till hushållen

– utan någon vidare hantering av den offentliga sektorn – som del av sociala förmåner in natura.

10.2 Produktionens delar

Den statliga produktionen är mycket heterogen och utvecklingen kännetecknas av stora variationer mellan olika verksamhetsområden. I tabell 10.1 sammanfattas statens huvudsakliga arbetsuppgifter.

Tabell 10.1 Statens arbetsuppgifter

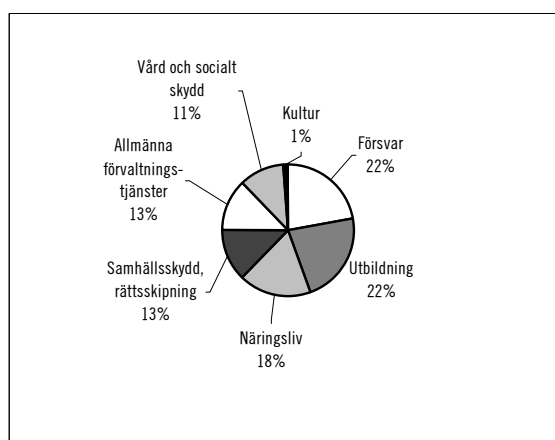
Område	Verksamhet
Försvaret	Militärt och civilt försvar
Utbildning	Högskoleutbildning och grundforskning
Näringslivetjänster	Bostadsförsörjning och samhällsutveckling, samhällsplanering, regional utveckling, miljö- och naturvård. Näringslivsfrågor inom energi, jordbruk, mineralbrytning, tillverkningsindustri, byggnadsverksamhet samt transporter och kommunikationer
Samhällsskydd och rättskipning	Polis-, åklagar- och domstolsväsende, kriminalvård, kronofogdemyndigheter
Allmänna förvaltningstjänster	Allmän och utrikes förvaltning, skattein- drivning
Vård och socialt skydd	Hälsa- och sjukvård, allmän administration, forskning, administration av sociala bidrag, social omsorg inkl. integrationsfrågor och arbetsmarknadsåtgärder
Kultur	Fritidsverksamhet och kultur

Indelningen följer FN:s Classification of Functions of Government, COFOG, från 2000 med undantag för grundforskningen. Den ska enligt dessa rekommendationer utgöra en del av de allmänna förvaltningstjänsterna. På grund av svårigheter med gränsdragningen mellan högre utbildning och grundforskning behandlas verksamheterna här i ett sammanhang. Den tillämpade forskningen har dock fördelats på respektive område.

Genom att regeringen sedan 1990-talets början årligen satsat på den högre utbildningen och grundforskningen har verksamheterna sammanlagt vuxit sig ungefär lika stora som försvaret, som tidigare under lång tid var det enskilt största statliga verksamhetsområdet. Universitet och högskolor, liksom försvaret, svarade 2003

för drygt en femtedel av den totala statliga produktionen (diagram 10.2).

Diagram 10.2 Produktion av statliga tjänster fördelade på verksamhetsområden 2003

Det tredje stora området är näringslivetjänster som utgör knappt en femtedel av den statliga produktionen, varav transporter och kommunikationer svarar för två tredjedelar.

Samhällsskydd och rättskipning, där polisväsendet är dominerande, och allmänna förvaltningstjänster, där Regeringskansliet, skattemyndigheterna och länsstyrelserna ingår, bidrar med vardera drygt en tiondel av den statliga produktionen. Inom vård och socialt skydd är försäkringskassorna en viktig grupp, men också arbetsmarknadsmyndigheterna. Även det området svarar för något mer än en tiondel av den statliga tjänsteproduktionen. Kulturen, som bl.a. förmedlas genom statliga museer och bibliotek, utgör drygt en procent.

10.3 Utvecklingen inom olika verksamhetsområden

Utvecklingen inom statens olika verksamhetsområden sedan 1993 sammanfattas i tabell 10.2.¹³ De är rangordnade efter produktionens storlek.

¹³ Anledningen till att jämförelseåret 1993 valts är att det är först från och med detta år som uppgifter på denna detaljnivå finns att tillgå i SCB:s nationalräkenskaper.

Tabell 10.2 Produktionen inom statens olika verksamhetsområden 1993–2003

Område	Miljarder kronor 2003	Andel av total, % 2003	Förändring, %	
			1993–2003	2002–2003
Försvaret	49,2	22	1	1
Utbildning och grundforskning	48,8	22	52	1
Näringslivstjänster	38,6	18	4	-1
Samhällsskydd och rättsskipning	28,2	13	6	0
Allmänna förvaltnings-tjänster	27,9	13	-23	0
Vård och socialt skydd	23,6	11	-23	1
Kultur	3,4	1	-28	-1
Staten totalt	219,8	100	7	1

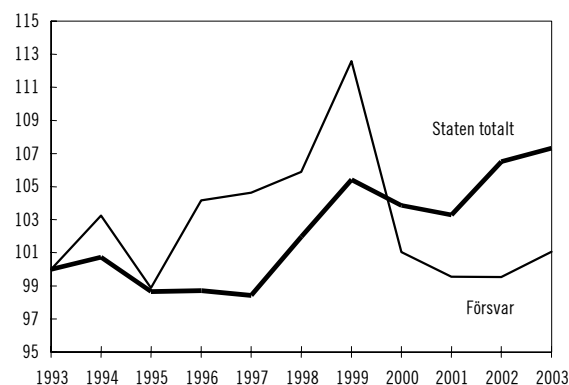
Sedan 1993 har den statliga produktionen ökat med 7 procent. Det är nästan enbart satsningarna på den högre utbildningen och grundforskningen som förklarar uppgången. Den motverkas av kraftiga strukturella förändringar i staten med minskningar främst inom områdena allmänna förvaltningstjänster, vård och socialt skydd samt kultur. Nedgången inom det sistnämnda området förklaras dock till största delen av Svenska kyrkans separation från staten.

Försvaret

Utgifterna för produktionen inom totalförsvaret uppgick till närmare 50 miljarder kronor 2003. Enligt preliminära uppgifter motsvarade det en liten uppgång på någon procent jämfört med året innan. Utvecklingen har, enligt nationalräkenskaperna, dock varit oregelbunden sedan 1993 med såväl upp- som nedgångar. Under 1996 respektive 1999 ökade t.ex. utgifterna med drygt 5 procent i volym. I början av 2000-talet bidrog försvarsomställningen till att produktionsvärdet istället minskade kraftigt. Om hela perioden beaktas är produktionen inom försvaret ungefär lika stor i dag som den var för tio år sedan, räknat i fasta priser (diagram 10.3).

Diagram 10.3 Produktion inom försvaret 1993–2003, volymförändringar

Index 1993=100

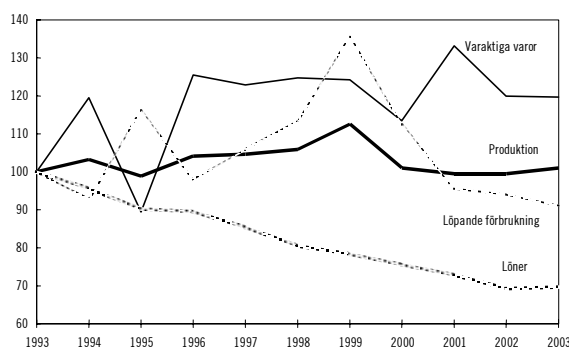
Det bör dock påpekas att uppgifterna från några av de stora myndigheterna inom försvaret är osäkra. Vid några tillfällen de senaste åren har de reviderats kraftigt i efterhand.

Försvarets produktionsvärde kan delas upp i komponenterna löner respektive förbrukning av varor och tjänster. Förbrukningen kan i sin tur fördelas på löpande omkostnader och utgifter för s.k. varaktiga varor, dvs. sådana investeringar som inte har någon alternativ civil användning.

Enligt statistiken är det den löpande förbrukningen som fått allt större vikt i försvarets produktionsvärde, drygt en tredjedel, medan utgifterna för de försvarsanställdas löner inklusive sociala avgifter uppgår till knappt 30 procent. Förbandsnedläggningarna har inneburit att antalet anställda och de värnpliktiga har minskat kraftigt, med närmare 40 procent sedan 1990-talets början. Detta har medfört att de totala löneutbetalningarna har minskat med 30 procent sedan 1993 (diagram 10.4).

Diagram 10.4 Produktion, förbrukning och löner i försvaret 1993–2003, volymförändringar

Index 1993=100

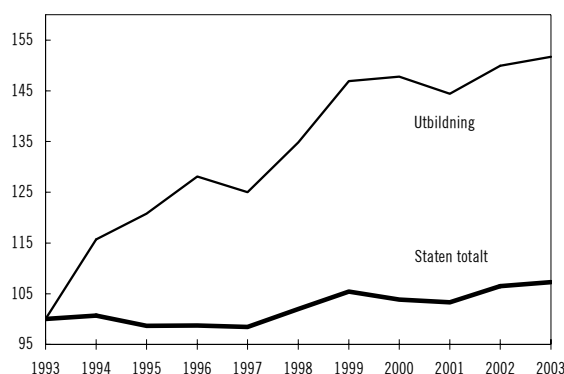
Kurvornas utseende indikerar dock att fördelningen mellan de varaktiga varorna och den löpande förbrukningen är osäker. Sett över en längre tidsperiod är försvarets kostnader i dag 15 procent större i volym än de var för trettio år sedan, då de första besparingskraven kom.

Högre utbildning och grundforskning

Värdet av produktionen av tjänster inom den högre utbildningen och grundforskningen var så gott som lika högt som i försvaret under 2003. Det har ökat kraftigt, med över 50 procent i volym sedan 1993 (diagram 10.5).

Diagram 10.5 Produktion av statliga utbildningstjänster och grundforskning 1993–2003, volymförändringar

Index 1993=100

Uppgången skedde främst under 1990-talet och avspeglar sig också i en markant ökning av antalet anställda inom universitet och högskolor. Sysselsättningen har stigit med en tredjedel sedan 1990-talets början och i dag är drygt 50 000 helårspersoner anställda inom det högre utbildningsväsendet. Mätt med detta mått är verksamhetsområdet betydligt större än försvaret som har knappt 30 000 anställda.

Utbyggnaden har främst gällt de små och medelstora högskolorna ute i landet, men även de största universiteten, dvs. de i Lund, Uppsala, Göteborg och Stockholm, som tillsammans svarar för en tredjedel av det totala produktionsvärdet, har ökat sin produktion av tjänster.

Enligt statistik från Högskoleverket har antalet inskrivna studenter stigit med mer än en fjärdedel och antalet avlagda examina med 40 procent sedan 1990-talets mitt.

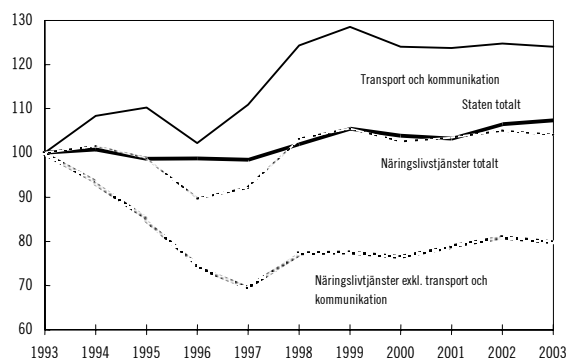
Näringslivetstjänster

Produktionen av statliga näringslivetstjänster uppgick till knappt 40 miljarder kronor 2003. Räknat i fasta priser är det en marginell minskning jäm-

fört med året innan. Produktionsvolymen har dock ökat med 4 procent sedan 1993 (diagram 10.6).

Diagram 10.6 Produktion av statliga näringslivetstjänster 1993–2003, volymförändringar

Index 1993=100

Transporttjänsterna, som huvudsakligen produceras av Vägverket och Banverket, svarar för två tredjedelar av det totala produktionsvärdet inom näringslivetstjänsterna. De har stigit med en fjärdedel under tioårsperioden.

Avskrivningarna på de statliga vägarna och järnvägarna, som numera påverkar beräkningen av produktionsvärdet i nationalräkenskaperna, har årligen uppgått till omkring 30 procent av produktionen. Under några år i slutet på 1990-talet var andelarna särskilt höga. Kurvornas utseende i diagram 10.6 kan därför till en del förklaras av avskrivningskalkyler.

Antalet anställda vid Vägverket har minskat med närmare en femtedel sedan 1990 medan sysselsättningen inom Banverket varit ungefär oförändrad under samma period.

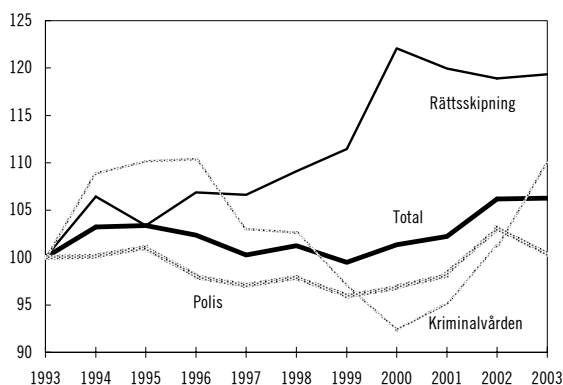
Produktionen av andra näringslivetstjänster än transporter har sammantaget minskat kraftigt i volym sedan 1993. Nedgången har varit spridd på många myndigheter, men koncentrerad till periodens fem första år. Lantmäteriverket är ett exempel och skogsvårdsorganisationen ett annat. Den sjunkande produktionen förklaras av en minskad efterfrågan på de tjänster Lantmäteriverket tillhandahåller. Inom skogsvårdsorganisationen är den huvudsakliga orsaken avvecklingen av beredskapsverksamheten. Produktionsnedgången avspeglas också i att antalet anställda minskade markant under perioden.

Samhällsskydd och rättskipning

Inom området samhällsskydd och rättskipning producerades tjänster till ett värde av närmare 30 miljarder kronor 2003. Det innebär en uppgång med 6 procent i volym sedan 1993. De olika delområdena visar dock på stora skillnader i utvecklingen (diagram 10.7).

Diagram 10.7 Produktion av samhällsskydd och rättskipningstjänster 1993–2003, volymförändringar

Index 1993=100

Polisväsendet svarar för mer än hälften, 55 procent, av tjänsteproduktionen inom området. Produktionen av polistjänster har varierat marginellt mellan åren under den senaste tioårsperioden. Enligt preliminära uppgifter skedde den tydligaste uppgången under 2002, för att därefter åter minska något i volym. Sedan 1990-talets början har antalet anställda inom polisväsendet dock minskat med omkring 15 procent.

Området rättskipning, som omfattar såväl domstolar och åklagare som kronofogdar, svarar för knappt en fjärdedel av produktionsvärdet inom området som helhet. I motsats till många andra statliga verksamheter har produktionen ökat i volym under 1990-talets andra hälft, med en femtedel. De första åren på 2000-talet tycks ha inneburit en utplaning av tillväxttakten. Även inom detta område har sysselsättningen minskat sedan 1990. Särskilt tydligt har det märkts för domstolsväsendet, inom vilket det bedrivs ett omfattande reformarbete som bl.a. innefattar renodling av domstolsorganisationen och sammanslagningar av tingsrätter.

Inom kriminalvårdsmyndigheterna, med drygt en femtedel av produktionsvärdet, har utvecklingen varit den spegelvända jämfört med rättsväsendet. Nedgången under 1990-talets andra hälft var lika markant som uppgången under 2000-talets första år. Antalet anställda har visserligen minskat sedan 1990-talets början,

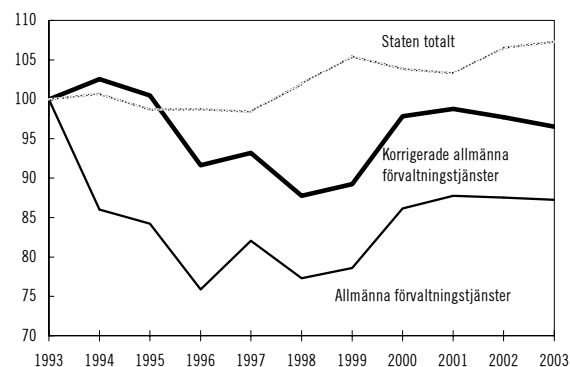
men inte lika markant som inom domstolarna och polisen.

Allmänna förvaltningstjänster

Produktionen av de s.k. allmänna statliga förvaltningstjänsterna har minskat kraftigt, särskilt under perioden 1993–1998. Myndigheterna inom ekonomi, planering, skatter och tullar producerade tjänster för 28 miljarder kronor 2003 och volymen minskade med över en femtedel under perioden 1993–2003 (diagram 10.8).

Diagram 10.8 Produktion av allmänna statliga förvaltningstjänster 1993–2003, volymförändringar

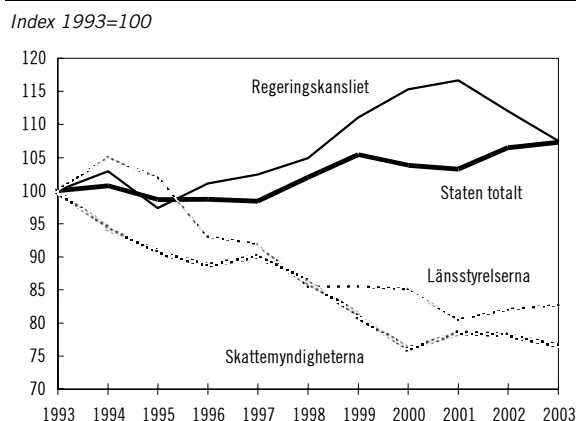
Index 1993=100

Utvecklingen förklaras dock delvis av sådana strukturella förändringar som att Byggnadsstyrelsen lades ned 1994 och att alla departement samlades 1997 till en enda myndighet, Regeringskansliet. Korrigerat för detta reduceras nedgången i de allmänna förvaltningstjänsterna till 3 procent perioden 1993–2003.

Den uppgång år 2000 som illustreras i diagram 10.8 förklaras till stor del av Regeringskansliet, där produktionen, på det sätt som den mäts i officiell statistik, tillfälligt påverkades av kraftigt ökade omkostnader i samband med försäljningen av Teliaktier. Diagram 10.9 visar utvecklingen av tjänsteproduktionen i Regeringskansliet rensat för extraordinära kostnader i samband med aktieförsäljningen.

Diagram 10.9 Produktion av tjänster vid Regeringskansliet, skattemyndigheterna och länsstyrelserna 1993–2003, volymförändringar

Regeringskansliet, skattemyndigheterna och länsstyrelserna svarar för två tredjedelar av produktionen inom de allmänna förvaltningstjänsterna.

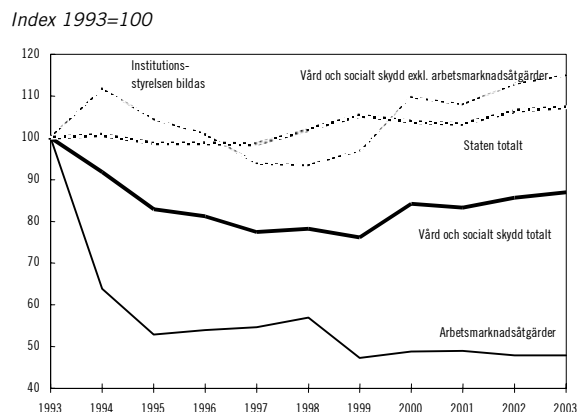
Regeringskansliets tjänster har stadigt ökat i volym under 1990-talets andra hälft. En förklaring till detta är att EU-medlemskapet har inneburit en stigande arbetsvolym för Regeringskansliet. Den större tjänsteproduktionen återspeglas också i att antalet anställda i Regeringskansliet har ökat, en ökning med ungefär 1 000 personer eller 30 procent sedan 1990.

Så gott som alla andra myndigheter inom området påvisar nedgångar. Skattemyndigheterna, med drygt 30 procent av produktionen, minskade t.ex. 1993–2003 med drygt en fjärdedel. Även i länsstyrelserna har produktionen gått ned. Sedan 1993 handlar det om en minskning med närmare en femtedel.

Vård och socialt skydd

Inom området vård och socialt skydd producerades tjänster för drygt 24 miljarder kronor under 2003. Det är en nedgång med över 20 procent i volym sedan 1993 (diagram 10.10).

Diagram 10.10 Produktion av vård och socialt skydd 1993–2003, volymförändringar

Administration av socialförsäkringar svarar för hälften av produktionskostnaderna och de statliga arbetsmarknadsåtgärderna för knappt en fjärdedel. Resterande verksamhet inom området bedrivs av myndigheter inom social omsorg, t.ex. av Migrationsverket och Statens institutionsstyrelse, och inom hälso- och sjukvård, t.ex. av Socialstyrelsen, Läkemedelsverket och Smittskyddsinstitutet.

Det är framför allt myndigheterna inom arbetsmarknadsområdet, dvs. arbetsförmedlingar, arbetsmarknadsinstitut och länsarbetsnämnder, som svarar för produktionsminskningen. Tjänstevolymen har mer än halverats sedan 1993.

Nedgången på området som helhet motverkades av att produktionen inom försäkringskassorna har ökat sedan 1990-talets slut. Från den tidpunkten har även de anställda blivit fler med årliga ökningar på 3–4 procent. Sammantaget har verksamheten inom vård och socialt skydd utanför arbetsmarknadsområdet ökat med 15 procent sedan 1993.

Kultur

Inom kulturområdet producerades tjänster för drygt 3 miljarder kronor under 2003. Sedan 1993 har produktionen minskat med närmare 30 procent. Nedgången förklaras till stor del av att vissa kyrkliga tjänster, som tidigare räknats som statliga, efter den 1 januari 2000 i stället ingår som en del i hushållens intresseorganisationer. Om hänsyn tas till huvudmannaskapsbytet var produktionsvolymen en tiondel lägre 2003 än 1993.

De statliga museerna svarar tillsammans för en tredjedel av produktionsvärdet och Riksantikvarieämbetet är den största myndigheten inom området. Eftersom omkring 80 procent av Kungliga Operans och Dramatens verksamhet finansieras via anslag räknas även de till det statliga kulturområdet, trots att de drivs i bolagsform.

11

Riksrevisionens
iakttagelser i årlig
revision

11 Riksrevisionens iakttagelser i årlig revision

Riksrevisionen bedriver revision genom årlig revision och effektivitetsrevision. Den årliga revisionen avslutas genom uttalanden i revisionsberättelser om bl.a. myndigheternas årsredovisningar.

I detta kapitel redovisas revisionsberättelser med invändning avseende 2003. Regeringen avser att återkomma i budgetpropositionen för 2005 med en bedömning av vilka åtgärder som har vidtagits eller kommer att vidtas med anledning av invändningarna. Den invändning som avser Riksgäldskontoret kommenteras i skrivelsen i avsnitt 4.5 Redovisningsprinciper och tilläggsupplysningar.

I budgetpropositionen för 2005 avser regeringen även redovisa och kommentera Riksrevisionens granskningsrapporter som lämnats av effektivitetsrevisionen.

11.1 Revisionsberättelser med invändning

Nedan lämnas en redovisning av de invändningar Riksrevisionen lämnat i 19 myndigheters revisionsberättelser avseende räkenskapsåret 2003. Antalet invändningar 2002 var 14.

Affärsverket Statens järnvägar

Riksrevisionens invändning avser Affärsverket Statens järnvägars underlag till beslut om övertagande av fordon från SJ AB. Avtal om övertagande av dessa fordon har undertecknats i december 2003 och affären har slutförts i januari 2004. Enligt regeringens proposition 2002/03:86,

och därav föranlett riksdagsbeslut, skulle Statens järnvägar överta fordon som används i av staten upphandlad trafik från SJ AB till marknadsvärde.

Övertagandet har skett till SJ AB:s bokförda värde. Då Statens järnvägar inte har presenterat underlag som styrker att överlåtelsen skett till marknadsvärde kan inte Riksrevisionen ta ställning till om överlåtelsen gjorts i enlighet med regeringens proposition och riksdagens beslut.

Centrala studiestödsnämnden

Centrala studiestödsnämnden (CSN) har under året korrigerat fel i redovisningen orsakade av tidigare brister i den interna styrningen och kontrollen. Denna korrigerings har medfört att anslaget 25:77 Centrala studiestödsnämnden m.m., inom utgiftsområde 16, överskridits med 45,5 miljoner kronor. CSN har i samband med korrigeringen av redovisningen inte haft regeringens beslut att med särskilda medel täcka överskridandet.

Forum för levande historia

På grund av bristande rutiner saknas i årsredovisningen en redovisning av kostnader och intäkter per verksamhetsgren i enlighet med kraven i 3 kap. 2 § förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag. Regeringen erhåller härmed inte genom årsredovisningen underlag för en bedömning av kostnader och intäkter per verksamhetsgren.

Försvarets radioanstalt

I resultatredovisningen lämnas ingen redovisning av verksamhetens kostnader och intäkter i enlighet med kraven i 3 kap. 2 § förordning

(2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag (fördelning per verksamhetsgren).

Riksrevisionen anser att försvarets radioanstalt (FRA) har bristande rutiner för att säkerställa värdet på balansräkningsposten Materiella anläggningstillgångar. Bristerna har medfört att FRA inte har kunnat visa att värdet på anläggningstillgångar och statskapital ger en rättvisande bild.

Försvarsmakten

Invändningen gäller ledningens förvaltning och brister i intern styrning och kontroll avseende:

- anslagsposten 2, anslaget 6:2 Utveckling och anskaffning, vidmakthållande och avveckling av anläggningar, inom utgiftsområde 6, har överskridits med 6,8 miljoner kronor,
- i balansräkningsposten Avräkning med statsverket, fanns vid årets utgång en okänd differens om netto 757,7 miljoner kronor,
- anslagsvillkoret 26, som anger att högst 25 miljoner kronor får användas för viss verksamhet, till anslagsposten 1, anslaget 6:1 Förbandsverksamhet och beredskap m.m., inom utgiftsområde 6, har överskridits med 12,1 miljoner kronor.

Kemikalieinspektionen

Kemikalieinspektionen har underlåtit att göra en erforderlig nedskrivning av förbättringsutgifter på annans fastighet och därtill amortering av lån till ett värde av 0,50 miljoner kronor. En korrekt redovisning hade medfört att inspektionens anslagskredit hade överskridits med 0,48 miljoner kronor.

Kungl. Slottsstaten

Kungl. Slottsstaten har inte företett dokumentation som visar att den schablonmässiga kostnadsfördelningsmodell som tillämpas ger en rättvisande bild av verksamhetens kostnader (fördelning mellan Hovstaten och Slottsstaten).

Länsstyrelsen i Blekinge län

Av 16 § anslagsförordningen framgår att utgifter för transfereringar skall avräknas mot anslag det budgetår då betalning sker. Länsstyrelsen har, som följd av bristande intern styrning och kontroll, under 2003 avräknat anslaget 33:1 ap 9 Allmänna regionalpolitiska åtgärder, inom utgiftsområde 19, med 6,4 miljoner kronor avseende utbetalningar som gjorts 2004. Redovisningen av anslagsposten är därmed inte rättvisande.

Länsstyrelsen i Gävleborgs län

Länsstyrelsen har inte bokfört erhållna bidrag från EG:s regionala utvecklingsfond och EG:s socialfond på sammantaget 31,4 miljoner kronor. Som en följd av detta har berörda inkomstitlar på statsbudgeten inte gottgjorts dessa inkomster.

Migrationsverket

Migrationsverket har inte uppvisat dokumentation som visar att kostnadsfördelningen mellan verksamhetsgrenarna Prövning av ansökan och Mottagandeverksamhet ger en rättvisande bild av kostnaderna.

Naturvårdsverket

Naturvårdsverket har, beroende på bristande intern styrning och kontroll, överskridit bemyndiganderamar för anslag inom utgiftsområde 20: för anslaget 34:4 Sanering och återställning av förorenade områden (budgetåret 2004) med 109 miljoner kronor, för anslaget 34:5 Miljöforskning (budgetåret 2005) med 3 miljoner kronor och anslaget 34:14, Stöd till klimatinvesteringar (budgetåret 2006) med 225 miljoner kronor.

Ombudsmannen mot etnisk diskriminering

Utgiftsområde 8 Invandrare och flyktingar, anslag 10:5 ap.1, som disponeras av Ombudsmannen mot etnisk diskriminering, har ett negativt utgående överföringsbelopp i anslagsredovisningen på 0,45 miljoner kronor. Tilldelad anslagskredit för samma anslag är 0,29 miljoner kronor. Anslaget har därmed utan regeringens medgivande överskridits med 0,16 miljoner kronor.

Riksgäldskontoret

Som framgår av Riksgäldskontorets (RGK) årsredovisning redovisar RGK lån med kreditrisk till nominella belopp utan hänsyn till eventuella befarade förluster. RGK:s fordran avseende lån med kreditrisk uppgår till 8,6 miljarder kronor. Enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag 5 kap. 5 § skall en anläggningstillgång som på balansdagen har ett lägre värde, än ett belopp motsvarande utgifterna för tillgångens förvärv, skrivas ned till detta lägre värde, om det kan antas att värdenedgången är bestående. Vägledning för den kompletterande information som kan erfordras ges i Redovisningsrådets rekommendation nr 27. RGK har inte följt gällande redovisningsregler eftersom RGK varken gjort individuell värdering

med beaktande av eventuella nedskrivningsbehov eller lämnat kompletterande information som gör det möjligt för läsaren att själv bedöma om värdet på de redovisade tillgångarna avviker från vad som redovisats i balansräkningen. Riksrevisionen har därmed inte möjlighet att bedöma om balansposten ger en rättvisande bild av värdet på utestående lånefordran.

RGK har överskridit anslag 2:3 anslagspost 2 Kostnader för Cassa Nova, inom utgiftsområde 2, med 1 miljon kronor.

Rikstrafiken

Rikstrafiken har, beroende på bristande intern styrning och kontroll, överskridit anslaget 36:12, inom utgiftsområde 22, med 0,2 miljoner kronor.

Rikstrafiken har tecknat avtal om förhyrning och vidareuthyrning av tågsätt. Befogenhet här för saknas.

Sameskolstyrelsen

Sameskolstyrelsen (SamS) redovisar ett underskott avseende den avgiftsfinansierade verksamhetsgrenen Samisk förskola och fritidshem på 0,15 miljoner kronor för 2003. Detta underskott baseras delvis på en fördelning av kostnader som SamS inte har styrkt, varför det inte är möjligt att ta ställning till riktigheten i det redovisade underskottet. Konsekvenserna av en felaktig fördelning av kostnader blir att kravet på full kostnadstäckning inte efterlevs och att kostnader därmed felaktigt finansieras med anslag.

Statens geotekniska institut har återkallat sin årsredovisning 2004-03-19.

Statens skolverk

Skolverket har i strid med anslagsförordningen (1996:1189) avräknat anslaget 25:1 ap 1, inom

utgiftsområde 16, med utbetalningar för pensionspremier med ett belopp som är 3,3 miljoner kronor högre än vad Statens pensionsverk angett som preliminär premie. Utgående överföringsbelopp på anslaget har därigenom redovisats med ett för lågt belopp om 3,3 miljoner kronor.

Statens va-nämnd

Statens va-nämnd har brustit i sin budgetering och budgetuppföljning. Detta har medfört att nämnden överträtt sina befogenheter genom att överskrida anslagskrediten avseende förvaltningsanslaget.

Verket för Näringslivsutveckling

Verket för näringslivsutveckling (NUTEK) disponerar enligt regleringsbrev medel på anslag 38:1 förvaltningskostnader, inom utgiftsområde 24, för uppbyggnad av ärendehanteringssystem inom de regionala stöden (NYPS). Myndigheten har under 2003 belastat anslag för allmänna regionalpolitiska stöd, 33:1 ap 22.1, ändamål 5, projektverksamhet, inom utgiftsområde 19, med 8,6 miljoner kronor för utvecklingskostnader avseende NYPS. NUTEK har härigenom belastat anslaget 33:1 ap. 22.1 med utgifter för andra ändamål än de av regeringen beslutade.

Riksrevisionens upplysningar

Riksrevisionen har förutom de ovan angivna invändningarna lämnat upplysningar i myndigheters revisionsberättelser. De avser huvudsakligen att granskningen även har avsett kompletterande material som myndigheterna lämnat efter den 22 februari, vilken är tidpunkten då årsredovisning senast skall lämnas enligt förordning (2000:605) om årsredovisning och budgetunderlag.

12

Revision av EU-medel

12 Revision av EU-medel

12.1 Revisionsrätten

Europeiska revisionsrättens (revisionsrätten) främsta uppgift består i att genomföra oberoende granskning av Europeiska unionens inkomster och utgifter, och härigenom bedöma hur de europeiska institutionerna förvaltat och genomfört EU-budgeten. Rättens granskningsmakt omfattar alla organ som förvaltar eller mottar EU-medel. Detta innebär att revisionsrätten inte bara granskar EU:s institutioner, utan även medel som administreras på nationell, regional och lokal nivå, samt de slutliga mottagarna av stöd från EU.

Revisionsrätten granskar om samtliga EU:s inkomster och utgifter varit lagliga och korrekta, samt i förlängningen om den ekonomiska förvaltningen varit sund. Syftet med revisionsrättens arbete är att bidra till att förbättra den ekonomiska förvaltningen samt den finansiella kontrollen av Europeiska unionens medel på alla nivåer.

Revisionsrättens arbete resulterar i olika typer av rapporter. Den viktigaste delen av den årliga revisionen är granskningen av hur kommissionen förvaltat och genomfört EU:s budget. I årsrapporten sammanfattas rättens granskningar under föregående budgetår, sektor för sektor, samt för institutionernas egen administration. Årsrapporten innehåller också resultaten av granskningar där man följt upp hur genomförandet av rättens rekommendationer i tidigare rapporter framskridit. Det görs även sammanfattningar av de särskilda rapporter som revisionsrätten publicerat sedan förra årsrapporten. Revisionsrätten kan när som helst avge egeninitierade rapporter med iakttagelser den gjort avseende enskilda granskningar. De

egeninitierade granskningarna inriktas främst på den inre effektiviteten och måluppfyllelsen gällande användningen av EU-medel.

Enligt fördraget skall även revisionsrätten avge en förklaring om räkenskapernas tillförlitlighet och de underliggande transaktionernas laglighet och korrekthet till Europaparlamentet och rådet. Revisionsförklaringen, "déclaration d'assurance" förkortad DAS, publiceras som en del av årsrapporten. Vid sidan av sin granskningsuppgift kan revisionsrätten på begäran från EU:s övriga institutioner begära yttranden från revisionsrätten i särskilda frågor.

Revisionsrättens årsrapport, inklusive revisionsförklaring och specialrapporter, utgör ett mycket viktigt underlag för rådets rekommendation till Europaparlamentet om beviljande av ansvarsfrihet för kommissionen beträffande genomförandet av budgeten samt för Europaparlamentet som slutligen beslutar om ansvarsfrihet.

Årsrapporten bereds av rådets budgetkommitté och följs av beslut av Ekonomi- och finansministerrådet (Ekofin-rådet) om huruvida ansvarsfrihet bör beviljas för det berörda budgetåret. Till rekommendationen om ansvarsfrihet fogas även slutsatser på de åtgärder som rådet anser att kommissionen bör vidta för att komma till rätta med de brister som rätten identifierat.

Förslaget från Ekofin-rådet är att rekommendera Europaparlamentet att bevilja kommissionen ansvarsfrihet för budgetåret 2002.

Väsentliga iakttagelser under 2002

Regeringen redovisar här de viktigaste iakttagelserna i revisionsrättens årsrapport för 2002 som ligger till grund för rådets rekommendation till Europaparlamentet om beviljande av ansvarsfrihet för kommissionen.

Rätten anser att räkenskaperna för 2002 ger en tillförlitlig bild av gemenskapens inkomster och utgifter samt finansiella ställning vid årets slut, med undantag för vissa brister på grund av svagheter i utformningen av redovisningssystemet. Rätten ser positivt på den åtgärdsplan som kommissionen presenterade 2002 och som syftar till att svagheter ska vara åtgärdade 2005.

Rätten konstaterar vidare att de transaktioner som ligger till grund för gemenskapens konsoliderade årsräkenskaper i sin helhet är lagliga och korrekta vad gäller inkomster (egna medel), åtaganden, administrativa utgifter och stöd inför anslutningen. Liksom tidigare år kan inte en sådan förklaring lämnas för jordbruksutgifter, strukturåtgärder, inre politik samt externa åtgärder, d.v.s. större delen av EU:s budget. Rätten uppger att detta beror på att dessa sektorer är behäftade med en för hög andel fel samt att kontrollsystemen och medlemsstaternas ekonomiadministrationer uppvisar för stora brister. Bristerna rör framförallt jordbruks- och regionalstöden, medel som förvaltas och förbrukas i medlemsstaterna. De brister som påtalats inom de olika sektorerna kan kortfattat sammanfattas enligt följande:

Den gemensamma jordbrukspolitiken

Rätten konstaterar att det fortsatt förekommer väsentliga fel i stödmottagares deklarerationer. Rätten bedömer att det föreligger större risk för fel gällande djurbidrag än arealstöd samt för de utgiftskategorier (ca 42 procent) som inte är underkastade det integrerade systemet för övervakning och kontroll (IACS).

Strukturåtgärder

Rätten identifierar samma typ och frekvens av fel i stödmottagares deklarerationer som tidigare år, men man konstaterar samtidigt att kommissionens system för övervakning och kontroll påtagligt förbättrats. Dessa åtgärder har dock ännu inte lett till påtagliga effekter och rätten understryker behovet av fortsatt utveckling av ekonomiadministrationen i medlemsländerna.

Inre politik

Området inre politik, där forskning står för över hälften av budgeten, visar återigen på betydande förekomst av felaktigheter. Ett stort antal överdrivna kostnadsdeklarerationer som lämnats av slutmottagare har identifierats. På kommissionsnivå visar rättens granskningar inte på några väsentliga felaktigheter.

Externa åtgärder

Få fel upptäcktes av rätten på den centrala nivån, även om brister i övervaknings- och kontrollsystemen har konstaterats. Ett ganska stort antal oriktigheter har upptäckts vid de verkställande organ som genomför projekt för utvecklingsstöd. Felaktigheterna bestod främst av att avtalsvillkor ej iaktogs, främst i fråga om upphandlingsförfaranden, äktheten beträffande bokföringsunderlagen samt utgifternas stödberättigande.

Budgetöverskottet

För 2002 uppvisar EU-budgeten ett överskott på drygt 7,4 miljarder euro, vilket huvudsakligen orsakas av att mindre belopp än väntat användes till strukturåtgärder, jordbruk, inre politik, stöd inför anslutningen och externa åtgärder. Återkommande överskott kan negativt påverka gemenskapens trovärdighet och sunda förvaltning, varför det krävs en mer aktiv förvaltning och snabbare reaktioner, när överskotten har identifierats. Överskottet för 2002 är visserligen betydligt mindre än föregående år, men det är fortfarande mycket stort. Revisionsrätten anser att det är av största vikt att kommissionen, i samarbete med medlemsstaterna, visar större noggrannhet i sina bedömningar och att den i större utsträckning anpassar budgeten till verkliga behov.

Kommissionens reformarbete

Revisionsrätten konstaterar att kommissionen gjort betydande framsteg i genomförandet av den administrativa reformen men svårigheter kan dock noteras när åtgärderna ska genomföras och tillämpas i organisationen. Även om det gjorts framsteg tillämpades inte normerna för intern kontroll fullt ut på miniminivå vid samtliga generaldirektorat vid slutet av 2002.

Rätten har främst stött på svårigheter i genomförandet av reformen på de utgiftsområden där kommissionen och medlemsstaternas har ett delat förvaltningsansvar av EU:s.

12.2 Utgångspunkter för Sveriges agerande avseende revisionsrättens iakttagelser

I proposition 1994/95:40, som riksdagen ställt sig bakom, slår regeringen fast att Sverige skall verka för en effektiv och återhållsam EU-budgetpolitik och för att närhetsprincipen skall tillämpas på budgetområdet. I den svenska politiken ingår även att prioritera frågor som berör uppföljning och kontroll. Detta är själva grunden för det svenska agerandet och från svensk sida är vi angelägna om att de medel som administreras av kommissionen och medlemsstaterna förvaltas på ett korrekt och effektivt sätt. Revisionsrättens årsrapport utgör ett viktigt underlag för att säkra att så sker.

Det är angeläget att kommissionen, som har det primära ansvaret för genomförandet av EU-budgeten, vidtar nödvändiga åtgärder för att komma till rätta med de fel och brister som revisionsrätten uppdatat och att kommissionen i detta arbete beaktar de krav som rådet ställer inom ramen för ansvarsfrihetsprövningen. Samtidigt har medlemsstaterna ett motsvarande ansvar inför kommissionen för de medel som medlemsstaternas myndigheter förvaltar.

Sverige har inte erhållit någon allvarlig kritik i årsrapporten, men revisionsrätten tar upp några problem dels där Sverige direkt omnämns, dels mer generella problemområden där Sverige berörs på olika sätt. I de fall Sverige omnämns, bl.a. egna medel, handlar det dock mer om frågor av teknisk karaktär där Sverige inte ser någon anledning att vidta några korrigeringsåtgärder med anledning av revisionsrättens kritik.

12.3 Revisionsrättens iakttagelser för 2002

I det följande redogörs närmare för revisionsrättens iakttagelser som har anknytning till svenska förhållanden.

Egna medel (EU-budgetens inkomster)

Revisionsrätten har granskat kommissionens räkenskaper för traditionella egna medel, analyserat flödet av tullar och avgifter från alla medlemsstater samt granskat de underliggande nationella räkenskapssystemen i elva medlemsstater, däribland Sverige. Rätten har även gjort stickprov av tulldeklarationer som lämnats vid flygplatser, och alla större månatliga intäkter i form av egna medel som redovisats av medlemsstaterna och som förts in i kommissionens räkenskaper.

Revisionsrätten noterar att några medlemsstater, däribland Sverige, inte följer anvisningarna för ifyllande av A- och/eller B-räkenskaper samt att vissa anomalier förekommer i rapporteringen av B-räkenskapsaldon till kommissionen.

Det går inte på ett enkelt sätt att identifiera, varken i revisionsrättens årsrapport eller sektorbrev, vad rättens eventuella kritik mot Sverige närmare består i. Kommissionens konstaterande att kvaliteten i rapporteringen av A- och B-räkenskaperna har förbättrats, bedöms i högsta grad gälla den svenska rapporteringen. Under 2001 infördes ett nytt och i grunden omgjort system för redovisningen när det gäller den svaghet som framförallt kommissionen tidigare pekat på och som har inneburit att icke återvunna och ostridiga belopp för vilka det saknats tillräcklig säkerhet för kredit bokförts i B-räkenskaperna.

I syfte att uppnå ännu bättre enhetlighet när det gäller underrättelser, både till huvudansvarig och borgenärsman/garant för transitering, använder Tullverket enhetliga standardskrivelser.

För att sätta problemen i sitt sammanhang kan också understrykas att den svenska andelen av det uppskattade sammanlagda saldot i B-räkenskaperna för alla 15 medlemsstater uppgår till endast ca 70 miljoner kronor, motsvarande ungefär 0,3 procent.

Revisionsrätten konstaterar vidare att det i Sverige saknas tydliga förfaranden för rapportering av avvikelser när gods som lossats i ankommande flygtrafik placeras i tillfällig förvaring. Sverige bedömer dock att en tillräckligt god kontroll av varuflödet upprätthålls.

Grundläggande är den insyn som Tullverket har i det aktuella företagens datasystem för hantering av godsflödet till och från företagens lager. Rutinerna för detta flöde är dokumenterade av företaget. Mellan Tullverket och företaget tecknades i december 2002 en överenskommelse om placering i Servicetrappan. Servicetrappan är

Tullverkets system för ökad service, kvalitet och effektivitet med syfte att bättre bidra till en effektivare utrikeshandel. Inom ramen för Service-trappan gör Tullverket riskbedömningar av såväl operatörer som omständigheterna kring varu-transporterna.

Rätten anmärker slutligen på att flygplatser har beviljat särskilda villkor för kurirbolag för att säkerställa att varor skall få en snabb tullbehandling. Av genomförd granskning i Sverige framgår att importdeklarationer av varor med högt värde (över 22 euro) kan lämnas in upp till elva dagar efter det att varorna lämnat lagret, vilket innebär att varor kan lämna lagret utan att kontrolleras och utan att all nödvändig dokumentation föreligger.

Enligt svensk uppfattning grundar sig rättens redovisning på en missuppfattning, eftersom Sverige tillämpar gällande regelverk på området. Det företag som varit föremål för det stickprov som ligger till grund för revisionsrättens formulering i årsrapporten, har tillstånd att tillämpa s.k. förenklat deklarationsförfarande vid tulldeklarering samt att lämna uppgifterna elektronisk till Tullverket. Tullverket har även medgivit att de styrkande handlingarna inte behöver bifogas tulldeklarationen, i enlighet med gällande bestämmelser. Den tulldeklaration som lämnas 11 dagar efter det att varorna har frigjorts för förfarandet är en kompletterande tulldeklaration som tillsammans med den förenklade deklARATIONEN som inleder förfarandet utgör en enda odelbar handling som börjar gälla den dag då den förenklade deklARATIONEN tas emot.

Jordbruk

Inom ramen för revisionsförklaringen har revisionsrätten gjort några påpekanden som avser Sverige. Revisionen innefattade två granskningar av stödansökan 2001 och mätning i fält med GPS-utrustning av samtliga skiften. Vid arealmätningen framkom att den uppmätta arealen var mindre än den ansökta arealen.

I Sverige genomförs kontroller av länsstyrelsen för det år som ansökan avser. För det aktuella året 2001 har inte någon kontroll i fält genomförts från svensk sida avseende arealersättning eftersom företaget inte var uttaget för kontroll det året. Revisionsrätten använder en annan metod som Sverige anser är felaktig. Våren 2003 var revisionsrätten ute för att mäta arealer som brukaren odlade 2001. Om brukaren hade flera skiften på samma block 2001 och ändrat gränserna sedan dess går det inte att på ett korrekt sätt mäta upp hur det såg ut 2001 vid en kontroll 2003. Så är fallet hos de brukare som rätten kontrollerat. Sveriges huvudinvändningen är att eftersom revisionsrätten gör kontroller med 2 års eftersläpning kan rätten inte veta att de gör mätningar i de skiftesgränser som gällde för det år som revisionen avser p.g.a. att skiftesgränserna i många fall ändras mellan åren.

Strukturfonder

Revisionsrätten noterar att budgeten för 2002 liksom tidigare år uppvisar ett väsentligt inkomstöverskott i förhållande till utgifterna. Det största överskottet finns i kategori 2 strukturfonder och beror enligt revisionsrätten huvudsakligen på att medlemsstaterna var sena med att lämna in slutliga ansökningar om medel för programperioden 1994-1999. Revisionsrätten poängterar att en viktig orsak till överskotten inom strukturfonderna står att finna i medlemsstaternas egna prognoser där utbetalningsbehovet systematiskt överskattas.

Frågan om de stora överskotten är viktig för Sverige eftersom de får till följd att avsevärda resurser på EU-budgeten binds upp, utan att resurserna används. Sverige inser vikten av att göra tillförlitliga prognoser i medlemsstaterna och stödjer därför kommissionens arbete med att utveckla metoder för att förbättra medlemsstaternas prognosarbete.

13

Utveckling av den
ekonomiska styrningen i
staten

13 Utveckling av den ekonomiska styrningen i staten

Den ekonomiska styrningen i staten sker i form av finansiell styrning och resultatstyrning. Genom den finansiella styrningen fastställs olika restriktioner för de medel som regeringen och myndigheterna förfogar över. Resultatstyrningen innebär att det för en verksamhet anges mål och att en resursfördelning sker i enlighet med politiska prioriteringar. Åtgärderna i de två styrformerna skall bidra till att kraven på produktivitet och effektivitet i användningen av statens resurser kan uppfyllas.

Den ekonomiska styrningen är översiktligt reglerad genom regeringsformens och riksdagsordningens bestämmelser om finansmakten. Närmare bestämmelser om den ekonomiska styrningen finns framför allt i lagen (1996:1059) om statsbudgeten, som innehåller mer detaljerade bestämmelser om regeringens befogenheter och skyldigheter på finansmaktens område. Styrningen av myndigheterna sker dock främst i s.k. ekonomiadministrativa förordningar som utgår från budgetlagens bestämmelser.

De senaste årens utvecklingsarbete avseende den ekonomiska styrningen i staten har inriktats på att bättre tillgodose riksdagens och regeringens informationsbehov inom ramen för budgetprocessen. Ett syfte har varit att förbättra resultatinformationen. Ett annat syfte har varit att utveckla stöd och verktyg för alla som deltar i budgetprocessen i syfte att förbättra kvaliteten i olika beslutsunderlag. Ytterligare ett syfte har varit att förbättra informationsvärdet i förslaget till statsbudget.

Vidare har ett arbete påbörjats som syftar till att förenkla ekonomiadministrationen för små myndigheter. Bland annat avrapporterade

Ekonomistyrningsverket i december 2003 ett regeringsuppdrag som innehåller förslag till sådana förändringar.

I det följande lämnar regeringen en översiktlig redovisning av den utveckling av den ekonomiska styrningen som skett under 2002 och 2003.

Ett nytt budgeterings- och rapporteringssystem

Ett omfattande utvecklingsarbete har pågått för att förbättra IT-stödet i budgetprocessen. Detta har resulterat i ett nytt internetbaserat budgeterings-, rapporterings- och redovisningssystem för staten, Hermes, som varit i drift sedan januari 2002. Det är ett, för Regeringskansliet och myndigheter under regeringen, gemensamt IT-system, där olika deltagare i budgetprocessen har tillgång till kontinuerligt uppdaterad information i enlighet med olika behörighetsnivåer. En del av systemet (E-budget) utgör ett systemstöd för Regeringskansliets utgiftsprognoser och budgetberäkningar. Detta systemstöd har under 2003 utvidgats till att även omfatta inhämtning av underlag för budgetberäkningarna och prognosberäkningarna från myndigheterna. En annan del av systemet, som infördes hösten 2002, utgörs av de elektroniska regleringsbrev (R-brev) för myndigheterna, vilket innehåller såväl de ursprungliga besluten som senare under året vidtagna ändringar. Informationen i regleringsbrev sprids via Hermes till olika aktörer i budgetprocessen. Till exempel styr informationen i Hermes betalningsströmmarna från Riksgäldskontoret. Ytterligare en del utgörs av ett systemstöd för

myndigheternas månatliga inrapportering av redovisningsinformation.

Bättre resultatredovisning till riksdagen

Riksdagen har vid ett flertal tillfällen uttalat sig om regeringens resultatredovisning och hur den bör utvecklas. Senast framgår, av riksdagsutskottens betänkanden om respektive utgiftsområdesbilaga i budgetpropositionen för 2004, att många utskott efterlyser en förbättrad resultatredovisning från regeringen.

Återkommande i utskottens betänkanden är bl.a. att målen bör formuleras på ett sådant sätt att de är möjliga att följa upp och att resultatredovisningen bör ge riksdagen förutsättningar att bedöma måluppfyllelsen med hjälp av bl.a. resultatindikatorer och nyckeltal samt att måluppfyllelsen bör kopplas till förslagen om anslag för kommande år, vilket kräver att motiven för regeringens förslag framgår tydligare. Därtill reser några utskott frågan om politikområden som inte följer riksdagens indelning av statsbudgeten i utgiftsområden. I det sammanhanget påtalar utskotten även de svårigheter det medför för att överblicka mål, insatser och resultat inom respektive utskotts beredningsområde. Vidare lyfter några utskott fram skrivelser från regeringen till riksdagen som en lämplig form för fördjupad resultatredovisning. Ett antal utskott noterar dock en successiv förbättring av resultatredovisningarna och utgår från att ett fortsatt utvecklingsarbete kommer att bedrivas i Regeringskansliet.

Under 2002 tillsattes en interdepartemental arbetsgrupp i Regeringskansliet med syfte att

överväga former för en utvecklad resultatredovisning till riksdagen. Mot bakgrund av utskottens överväganden och ställningstaganden samt resultatet av den interdepartementala arbetsgruppens insatser har regeringen för avsikt att i budgetpropositionen för 2005 lämna en redogörelse för hur resultatredovisningen kan komma att utvecklas för att motsvara riksdagens krav.

Konsekvensbeskrivning av nya principer för utformning av statsbudgeten

En arbetsgrupp inom Finansdepartementet har arbetat fram konsekvensbeskrivningar av nya principer för utformning av statsbudgeten. De nya principerna innebär att statsbudgeten baseras på i huvudsak bokföringsmässiga grunder (kostnader och intäkter) och att statsbudgetens omfattning ändras till att, med vissa undantag, omfatta all verksamhet vid myndigheter under regeringen och riksdagen oavsett hur den är finansierad. Arbetet har bedrivits med målsättningen att jämförelser mellan budgeten och redovisningen skall underlättas och att budgeten på ett tydligare sätt skall ge en samlad och mer heltäckande bild av den statliga ekonomin. Den del av arbetsgruppens arbete som rör de nya principernas konsekvenser för budgetlagen redovisas i departementsserien (Ds 2003:49) och har remitterats. Remisstiden sträcker sig till mitten på april 2004.